SANCTI AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

OPERA

POST LOVANIENSIUM THEOLOGORUM RECENSIONEM
CASTIGATA DENUO AD MANUSCRIPTOS CODICES GALLICANOS, VATICANOS, ANGLICANOS, BELGICOS, ETC.
NECNON AD EDITIONES ANTIQUIORES ET CASTIGATIORES

CURA ET STUDIO MONACHORUM

ORDINIS S. BENEDICTI E CONGREGATIONE S. MAURI

Prima editio Neapolitana

POST BASSANENSEM ADORNATA

CUM SUPPLEMENTIS NUPER VINDOBONÆ REPERTIS ET EXPLANATIONE SYMBOLI AUCTORE
S. NICEA V. SÆCULO SCRIPTA ATQUE ROMÆ NUPERRIME INVENTA
NEC NON ALIIS NOVISSIME REPERTIS:

TOMUS DECIMUSTERTIUS

NEAPOLI
IMPENSIS BIBLIOTHECÆ LITTERARIÆ IN PLATEA TRINITÀ MAGGIORE N.° 6, 7, 8.
MDCCCLIV

Digitized by Google

Digitized by Google

IN TOMUM DECIMUMTERTIUM

PRÆFATIO

Post Donatistas celeberrima illa Catholicorum in Carthaginensi collatione victoria penitus afflictos atque eversos, Ecclesia novum continuo insurgentem in se debellandum hostem habuit, qui jam non Christianæ societatis, ut illi, corpus sed ipsammet animam, Salvatoris videlicet gratiam qua Christiani sumus, impetebat. Hujus longe pessimæ hæreseos, quam Pelagianam et Cælestianam de auctorum ejus nomine dictam nemo nescit, historiam ad primævos scriptores recognitam hic repræsentare, nostrarum partium esse arbitramur, neque aliud vice præfationis quidquam exspectari a nobis commodius, quam ut brevi rerum Pelagianarum narratione ad lectionem Augustini, postremo isto volumine adversus hanc hæresim decertantis, studiosorum animos comparemus.

I.

Pelagii hæresiarchæ patria, vitæ institutum, et mores.

Pelagius hæresis princeps, vulgo dicebatur Brito; quod illi cognomen * Augustinus, ut ab illo distingueretur, ejus æquali, quem Pelagium Tarenti appellabant, inditum esse credidit. Eodem ipsum cognomine Prosper in chronico ad annum 413. et Gennadius ad veteres codices emendatus, vocant. Dicitur quoque ab Orosio * *Britannicus noster;* a Mercatore, *gente Britannus.* Denique Prosper in carmine de Ingratis auctorem hæresis Pelagianæ notat his verbis :

* Epist. 186. cap. 1.
* Apolog.

Dogma quod antiqui satiatum felle draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Et multo infra in Semipelagianam impietatem dicit,

* Auctorem comitare exclusa Britannum.

* Cap. 31.

Idemque in epigrammate adversus quemdam Augustini obtrectatorem:

Aut hunc, *ait*, fruge sua æquori pavere Britanni.

Præter quam quod suo in collatorem opere, ubi inimicos gratiæ quosdam in Britannis deprehensos memorat, hos *solum suae originis occupasse* scribit. Atque adeo idem si fuerit Pelagius, quem dicit Hieronymus *Scotorum pultibus praegravatum*: hoc ipsum quod in homines natali ejus solo finitimos quadrabat, ei adtribuit. Qua ratione de eodem in alio loco, *Habet*, inquit, *progeniem Scoticae gentis, de Britannorum vicinia.* Quibus verbis nihil aliud significat,

Digitized by Google

nisi illum gente Scotum, seu Hibernum, videri, quando et innata essent ipsi Scoticæ, id est, Hibernicæ regionis vitia, et ortum e finitima Britannia duxisse. Ipsum autem humilibus parentibus natum prodit * Orosius quippe cui natales nil non dedisse, ut honestioribus disciplinis erudiretur, ob idque ad conficiendos libros subsidiariis indiguisse operæ comitibus, qui sermonem ei suum commendarent.

* Apolog. c. 29.

Is tum Augustino, tum aliis a quibus memoratur, solet *Pelagius Monachus* appellari: unde colligas eum hoc vitæ genus non modo professum fuisse, verum etiam titulum, quo vocaretur, clariorem nullum habuisse, atque clericali dignitate neutiquam cohonestatum. Hinc ejus hæresim Augustinus non ab episcopis, non a presbyteris, vel quibuscumque clericis, sed a quibusdam pseudomonachis invectam affirmat. Illum Orosius disertis verbis *hominem laicum* dicit, queriturque locum ipsi in Jerosolymitano consessu datum inter presbyteros. Et Zosimus papa eidem Pelagio, quem erroris falso insimulari existimabat, initio favens eum, *laicum virum ad bonum frugem longa erga Deum servitute nitentem* nuncupavit. Utrum vero monachum in Anglia apud Bangorenses, vel in Italia induerit Pelagius, statuere hic non magni refert: neque operæ pretium est, alia quæ apud Usserium videre licet, Anglicorum scriptorum de eodem commenta recensere. At omnibus fere persuasum fuit, illum quo tempore Johannes Chrysostomus ab adversariis exagitabatur, monachum egisse in Oriente; atque eumdem illum esse, de quo Vir sanctus ad Olympiadem litteris anno, ut videtur, 405. in exsilio apud Arabissum in Armenia datis scribebat in hæc verba : *De Pelagio monacho dolore vehementi affectus sum. Quot igitur quantisque ii qui forti animo steterint, coronis digni sunt, perpendas velim: cum viros tanta cura et studio tantaque tolerantia viventes abduci videamus.* Procul dubio Pelagius ille, ab iis, qui Johannis innocentiam tuebantur, defecerat : neque aliud caussæ erat, cur ejus lapsum miseraretur sanctus episcopus. Quod enim ad Pelagianam hæresim spectat, Chrysostomum, qui diem anno 407. obiit, de illa quidquam umquam audivisse, tametsi forte illam sensim jam tum insinuaret ejus parens , nemini videatur verisimile. Quin etiam Pelagium hæresiarcham hoc ipso anno 405. quo Johannes Pelagii monachi defectionem querebatur, versatum fuisse Romæ, facile jam persuadetur, post quam ex Mercatore observatum est, hæresim illum suam Romæ Rufino quodam Syro propinante imbibisse tempore Anastasii papæ. Quippe ex eadem urbe, in qua teste Augustino *diutissime vixit*, non ante annum fere 410. secessit: nam et ad id temporis spatium revocanda est illa, quam se Pelagius Paulino episcopo ante duodecim fere annos scripsisse, in litteris ad Innocentium papam jam defunctum directis memorabat.

Romæ longissimum temporis spatium cum esset versatus, in multorum cognitionem insinuaverat sese: ac primum existimationem in ea urbe sibi pepererat minime vulgarem. Hinc ipse quoque noscere illum cœpit Augustinus: ita ut, cum probaretur plurimis illius vita, eum in primis suis adversus ipsius errores opusculis numquam fere sine honore ac laude nominaverit. Sic illum quodam loco, *bonum ac prædicandum virum*, ab iis qui eum nossent, vocitari testatur; alio autem, *virum* esse, ut auditione quidem acceperat, *sanctum*, *et non parvo provectu Christianum*. Alibi gratiæ adversarios generaliter ita prædicat: *Cum sint*, ait, *casta vita moribusque laudabiles, nec dubitent facere, quod illi diviti pro consequenda vita æterna consilium requirenti . . . . præcepit Dominus, si vellet esse perfectus, venderet omnia quæ habebat, et daret pauperibus, thesaurumque transferret in cœlum.* De quibus rursum Honora-

Digitized by Google

tus scribit : * *Nec tales sunt, quos facile contemnas; sed continenter viventes, atque in bonis operibus laudabiles*: Pelagium certe earum admodum habebat Paulinus episcopus Nolensis, ut pote quem insignem Dei servum existimabat. Illius adhortatione duo juvenes, Timasius et Jacobus, repudiatis quæ sæculum eis promittebat, se spemque suam omnem Deo voverant. Quapropter multorum episcoporum litteras postmodum in medium eo consilio protulit, ut eximiis laudibus quibus eum illi decorabant, imputatæ sibi hæreseos notam elueret, *quasi eum*, inquit Augustinus, *hæc perversa sentire, omnes qui vehementes et quodam modo ardentes ad bonam vitam exhortationes ejus audiebant, facile scire potuerint*. Idem gloriabatur se in amicis viros sanctos complures numerare. * Epist 113 cap 37.

Sed post quam semel germanam fidem deseruit, quidquid illi pietatis inesse videbatur, in dies defecit, aut omnino evanuit. Ab Orosio ad annum 415. aut 416. conscribente apologiam, *novus magister ministerque mensarum* appellatur. Tum ab eodem dicitur ἀναμάρτιτος, qui *venire sibi posse perfectionem vitæ immaculatæ manducanti, bibenti, dormientique confirmet*. Infra quoque perstringitur quasi ob temulentiam hisce verbis: *post multam crapulam novissime expergefactus*. Et cum eum schemate gigantis descripsisset idem Orosius in hunc modum: *Stat immanissimus superbia Goliat carnali potentia tumidus, omnia per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus :* ut hominis, quem etiam de facie noverat, speciem ac formam suis omnibus coloribus effingeret, huic rudiori tabellæ subinde novas lineas adjecit, et quodam loco, *Sed tibi*, inquit, *specialis inde portandi oneris fortasse fiducia est, quod balneis epulisque nutritus latos humeros gestas, robustamque cervicem, proferens etiam in fronte pinguedinem*. Verum haud scimus, an ipsum eunuchum simul et luscum fuisse designet, cum ait: *Noster hic mutilus, lævis in fronte*, μονόφθαλμος. Denique qua ratione Pelagius vitam suam instituat, asserit ignotum esse nemini. Neque a fide alienum putaverimus, eumdem illum ab Hieronymo nominari, *Albinum canem, grandem et corpulentum, et qui calcibus magis possit sævire quam dentibus*.

Isidori Pelusiotæ, viri peccatorem in desideriis animæ suæ laudare ac palpare nescii exstat ad Pelagium monachum epistola in hanc formam; ,, * Cani effusi sunt in Ephraim, et ipse ignoravit, vitiosis nimirum affectionibus * Lib. I. Epist. 314.
,, juvenescens. Eo modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem invexit,
,, et tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio monasterio in aliud subinde migrans, atque omnium mensas perscrutans atque explorans. Quam ob rem si tibi carnium nidor atque obsoniorum condimentum curæ est, iis qui magistratus gerunt potius blandire, atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines eremitæ facultates eas habent, ut te, quemadmodum tibi gratum est, excipere valeant. Hoc autem epistolium si Pelagio hæresiarchæ missum est, oportet illud ante vulgatam ejus hæresim scriptum; atque adeo non multo post quam ex Africa anno, ut postea dicturi sumus, 411. profectus est. Et certe quam morum depravationem animadvertebat in Pelagio Isidorus, ea non leve argumentum subministrat, quo persuasum habeamus, id ante quam Romæ moraretur, ubi in magna apud probos quosque existimatione vixit, neutiquam contigisse.

Digitized by Google

II.

Prima Pelagii scripta veneno hæreseos jam imbuta.

Testatum reliquit Gennadius, Pelagium prius quam in hæresis notam incurrisset, scriptiones aliquot bonas edidisse, tres videlicet libros *de Trinitate*, studiosis qui Ecclesiæ super ea re dogmata discere cuperent, perutiles; ac librum unum *Eulogiarum*, ad componendos hominis Christiani mores in primis accommodatum. Ibi varia Scripturarum testimonia sub diversis titulis distributa proponebat, nimirum Cypriani more ac instituto, cujus iste opus ad Quirinum suo isto ad Romanum libro imitari, immo explere se velle prædicabat: beatum tamen illum Martyrem cum debito semper honore commemorans. Erat hicce liber, sicut et alia Pelagii opera, latine scriptus. At illum Augustinus, non *Eulogiarum*, sed *Capitulorum*, nec non alio loco *Testimoniorum* librum appellat: qua posteriore titulatione fuisse ab auctore prænotatum asse-
* Apolog. rit * Orosius. Dubium non est, Pelagium, cum hunc librum confecit, nondum in suspicionem erroris incidisse; id enim diserte tradit Gennadius: sed hæreticus certe jam tum erat: quando quidem varios ex eodem libro locos ei Præsules in Diospolitana synodo objecere. Idem quoque facit Hieronymus, atque illi in primis crimini dat, quod eo in libro, quo se imitatorem, immo expletorem operis beati martyris Cypriani esse profitetur, doctrinæ sancti illius antistitis contraria placita proponat, maxime vero in eo quod *posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire si velit*, titulo centesimo asseveret; cum e contra, titulo tertii libri sui quinquagesimo quarto Cyprianus ponat, *Neminem sine sorde et sine peccato esse.*

In fidei professione, quam Innocentio papæ anno 417. inscripsit, ut sese probet catholicum, prolixam epistolam ante duodecim fere annos, sicque circiter annum 405. ad Paulinum Nolanum antistitem, sui tum temporis amantissimum a se datam citat: contenditque nihil prope aliud quam Dei gratiam et auxilium hac in epistola commendari; nec non illic declarari, nos nihil omnino boni facere posse sine Deo. Qui vero illam perlegerat Augustinus, ab eo naturæ vires ac possibilitatem ubique prædicari, et pene ibi tantum Dei gratiam constituere affirmat; vixque ullam Christianæ gratiæ mentionem illic ab eo fieri nisi perfunctorie, ac ne illam omnino prætermisisse videatur, quin immo non apparere prorsus, an aliud quid per eam gratiam intelligi velit,
* Epist 186. c. 1. quam remissionem peccatorum et Christi doctrinam. * Nuntiat ipsi Paulino Augustinus, exstare Pelagii litteras ad eumdem Paulinum scriptas, ubi dicit, *se non debere existimari sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle atque agere valeremus, a Creatore nobis insitam diceret*: ut videlicet hæc intelligatur doctore ipso gratia Dei quæ paganis et Christianis, impiis et piis, fidelibus atque infidelibus communis est. Has porro litteras diversas a superioribus non esse, haud illibenter assentiemur.

Ad hæc Pelagius purgandi sui caussa epistolam quamdam ad Constantium episcopum proferebat, in qua tametsi breviter, sed plane tamen, ut ajebat, Dei gratia auxiliumque ab se fuerat cum libero hominis arbitrio conjunctum. Hanc epistolam reperire nequiverat Augustinus: sed si ceteris auctoris sui scriptionibus absimilis non erat, non habebat etiam ipsa Christianæ gratiæ, quam ab eo Catholici postulabant, veram confessionem.

Digitized by Google

Præterea factum se a sanctis quibusdam viris anno 416. certiorem asserit Augustinus, apud se esse libros exhortatorios vel consolatorios ad quamdam viduam, cujus nomen ibi desiderabatur, conscriptos, quos illi ante quatuor ferme annos se tamquam Pelagii libros habere cœpisse affirmabant, nec umquam utrum ejus essent, ab aliquo se audisse dubitari. Eorumdem Hieronymus meminit; ex quibus et geminam sententiam, alteram quidem superbiæ Pharisaicæ, alteram vero pudendæ assentationis profert. Utraque inter articulos, quos Pelagio in Palæstina synodo præsules objecerunt, relata est: quam eorum objectionem, negando reperiri locos in scriptis suis, ac eosdem tamquam inepta devovendo, elusit declinavitque. Hos porro duos locos abdicare vel inter discipulos suos consueverat: neque illum super ea re urgere Augustino visum est: attamen Pelagii re vera illos esse, idque ex stilo manifeste deprehendi, contendit Hieronymus. Ad hoc ipsum opus pertinere eum suspicamur Pelagii libellum, quem Marius Mercator habere se in manibus, et ad Livaniam viduam sermonem continere exhortatorium, testabatur.

Variis insuper operum suorum locis Augustinus incertam quamdam in Paulinas epistolas Pelagii commentationem citat. Hanc ille Romæ ante Urbis ab Alarico Gotthorum rege anno 410. vastationem composuerat, inque eorum ediderat gratiam, de quorum amicitia præsumebat. Multas illuc adversus peccatum originale concesserat argumentationes: quas tamen, ne tam aperta perduellione contra Ecclesiæ fidem insurgere videretur, non ex sua ipsius persona, sed ex aliena, tamquam adversantis objectiones proponebat. Commentarium illum Pelagii non injuria putant eumdem ipsum esse, qui etiam nunc exstat inter opera Hieronymi, erroribus re ipsa Pelagianis refertus. Nam quod ad locum præcipuum, ab Augustino quidem relatum, sed nostra ætate in eo commentario desideratum, aut ipse postea Pelagius expunxit, aut id potius factum a Cassiodoro, * qui expositionem quamdam epistolarum sancti Pauli, illa una dempta quæ est ad Hebræos, sub *annotationum* nomine commemorans, eas tanto in pretio habitas dicit, ut Gelasio papæ tribuerentur, quæ tamen ut peracutæ erant ac brevitate sua gratissimæ, ita Pelagiani erroris insperso veneno inficiebantur: se autem, pro sua virili purgandæ epistolæ ad Romanos operam dedisse; quo ad idem quoque in aliis præstandum exemplo esset. Attamen multis adhuc locis dogmata Pelagiana exhibet, quæ Cassiodoro prætermissa fuisse mirum videatur: enim vero annotationem illic ad Rom. 9. 16. legere est eamdem illam, quam alicubi citat Augustinus. Primasium ex hoc commentario non pauca desumpsisse, fonte interim, unde illa duceret, non indicato, ab eruditis observatum est.

* Cassiod. lib. de instit. divin. litt. cap. 8.

III.

Origo hæresis Pelagianæ. Hanc Pelagius Romæ proferre incipit, quæ brevi longe lateque diffunditur.

Pelagiana hæresis originem ex Oriente primam traxit, ab Origene Adamantio, ut volunt, præcipue autem a Theodoro Mopsuestiæ episcopo proseminata. Hanc Rufinus quidam natione Syrus Anastasio Romano pontifice, id est circiter annum Christi 400. ,, Romam primus invexit: et ut erat argutus, ait Mercator, se quidem ab ejus invidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem.,, Huc facit, quod in Carthagi-

nensi concilio affirmabat Cælestius, *sanctum Rufinum presbyterum Romæ qui mansit cum sancto Pammachio*, peccatum originale præsente se atque audiente negavisse. Sunt qui Rufini hujus nomine Aquilejensem illum toto Christiano orbe celebrem intelligant: attamen Romæ numquam in convictu Pammachii fuisse Rufinum Aquilejensem, neque cum tempore Anastasii papæ in Urbe commoratum esse, asseverare licet. Hinc alii contendunt, debere intelligi Rufinum alium ex * Hieronymo cognitum; qui anno circiter 399. in Occidentem venit, missus ab eo Mediolanum ad Venerium. Nihilo minus tamen Hieronymus iis, quos primos hæresis Pelagianæ auctores nominat, satis aperte Rufinum Aquilejensem annumerat; nec ambigue illam hæresim in *discipulo Origenis Grunnio*, quo nomine quandoque in eumdem Rufinum ludit, jam jugulatam fuisse pronuntiat. Plerique etiam putant Pelagium esse, cujus præcursorem, saltem in carpendis suis ipsius scriptis, Gruunium fuisse dicit: et in quem alio * quoque loco tamquam in heredem Rufiniani adversum semet odii insurgit. Verum ad ea non est difficilis responsio; quia eos omnes qui Origeni non cum ipso palam adversarentur, Pelagiani erroris magistros compellare non dubitabat Hieronymus. Porro ejusdem Rufini Aquilejensis Ecclesiasticam historiam post ortum Pelagianæ hæresis Augustinus citavit, neque illam ulla umquam approbationis improbationisve nota affecit.

* Hier. Epist. 66.

* Præfat. lib. 6 in Ezech.

Verum ne a proposito longius divertamur: jam ex ipsis Pelagii scriptionibus observatum nobis est, illum jam inde ab anno 405. pravos gessisse animo sensus, ejusque omnino mentem jam tum corruptam fuisse, cum in Urbe morabatur. Testatur quoque Augustinus, eumdem ibi sermonibus et contentionibus adversus gratiam in quibus versari solebat, notissimum evasisse, ita ut Romanos, inter quos tam diu vixerat, illius sensus et dogmata, quamquam ea timide ac secreto traderet, non laterent: qui præterea Cælestium, cujus erat exploratior impietas, ejus esse discipulum sic noverant, ut fidelissimum ac firmissimum possent de hac re testimonium perhibere. Per id vero temporis hæc inter alias se dedit occasio, ut hæresim suam Romæ detegeret in colloquio quodam, ubi cum Episcopus qui tum aderat, retulisset ex Augustini Confessionibus verba illa, *Da quod jubes, et jube quod vis*: Pelagius ferre, inquit Augustinus, non potuit, et contradicens aliquanto commotius, pene cum eo qui illa commemoraverat litigavit. Nimirum Deo volente certis quibusdam casibus se ipse prodebat. Nam alioqui mirus erat dissimulandi artifex, et qua ratione errores suos catholicis verbis involveret, oppido gnarus. Discipulos suos, qui apertius loquerentur submittebat; ut quemadmodum eorum dicta exciperentur explorans, illa deinde vel approbaret, vel improbaret, prout id sibi magis conducere videretur.

Ejus error brevi tempore tam longe lateque fluxit, ut Augustinus in * quodam e primis illis scriptis, quibus eidem studuit occurrere, sectatores illius plures jam esse asserat, quam credere ipse potuisset; ab iisque etiam alios, ubi non redarguuntur, in suam sectam abduci; ac demum hæresim in dies tantum incrementi capere, ut non facile quis pervideat, quo res postmodum sit eruptura.

* Epist. 157. ad Hilar. n. 22.

Erat adhuc Romæ Pelagius, cum illum Augustinus adversus Dei gratiam disputare, certior factus est. Id enim a viris fide longe dignissimis cognovit: et quidem permoleste tulit sanctus Doctor; ne quid tamen Pelagio imposuisse diceretur, scribere in illum prius noluit, quam vel ipsum coram esset allocutus, vel saltem ejusmodi erroris in quopiam e scriptis ejus testimonia deprehendisset. Venit ille re ipsa in Africam, atque ad oram ipsammet Hipponensem ap-

Digitized by Google

pulit: at contigit hoc temporis illinc abesse Augustinum. Adventus iste Pelagii in Africam circiter annum 410. quo Roma capta est, collocatur: quo re vera tempore longiorem paullo fuisse suam ab Hipponensi urbe absentiam, eamque hominum in se querimonias excitasse, * non tacet Augustinus. Neque est vero dissimile, Pelagium una cum Cælestio, cujus ex Urbe egressum Mercator in annum circiter 409. refert, Roma exiisse; cumque eodem suo discipulo in Siciliam, quæ eorum hæresis germina quædam * sub annum 413. palam emisit, se primum recepisse; tum inde postea in Africam simul transfretasse. Ceterum Pelagius hæresim suam Hippone-regio nequaquam aperuit: quia et citius quam putabatur, inde profectus est. Is Carthaginem postea se contulit, qua in urbe eum semel aut iterum anno Christi 411. vidit Augustinus, sed in iis, quæ ad collationem cum Donatistis habendam adtinebant, tum occupatissimus. Ad hoc idem tempus respicere illa credimus Augustini verba: ,, Ante parvum, ait, tempus a quibusdam transitorie colloquentibus, cursim ,, mihi aures perstrictæ sunt, cum illic apud Carthaginem essemus, non ideo ,, parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificen-,, tur in Christo. Qua novitate permotus, et quia opportunum non fuit ut con-,, tra aliquid dicerem, et non tales homines erant, de quorum essem auctori-,, tate sollicitus, facile hoc in transactis atque abolitis habui: ,, et ecce jam studio flammante defenditur, ecce scribendo etiam memoriæ commendatur; ecce res in hoc discriminis adducitur, ut hinc etiam a fratribus consulamur; ecce contra disputare atque scribere cogimur. Carthagine abiens Pelagius mare trajicere properavit; idque forsitan animo proficiscendi in Ægyptum; si modo quam epistolam ad eum scripsit Isidorus Pelusiotes, huic tempori adtribuenda videatur. Sed in Palæstinam post paullo transisse creditur, ubi perdiu moratus offensionem Hieronymi sibi concitavit. Hinc forte est, quod Hieronymus præfatione libri in Ezechielem sexti, anno, ut opinamur, 412. compositi, vexari se ab Rufiniani erroris atque odii successoribus queritatur.

* Epist. 124. n. 2.

* Epist. 156 et 157.

IV.

Cælestius Pelagii discipulus accusatur a Paulino, idemque a Carthaginensi concilio anno 412. *condemnatur.*

Doctrina illa pestifera, quam Romæ Pelagius tradere cœperat, in Africam perlata, tametsi hanc provinciam non tam late occupavit, alteque pervasit, sectatores ibi * quosdam statim reperit, qui ubicumque poterant, hæc sui erroris nova semina spargerent. Illic per ora eorum, qui Pelagii discipuli ferebantur, dogmata ista fervebant: ita ut unus ex eis Cælestius Carthagine ad ecclesiasticum judicium perduceretur, et reportaret dignam sua perversitate sententiam. Fuit hic discipulorum Pelagii cum temporis ordine, tum nominis celebritate facile princeps. qui magistri sui vestigiis tam diligenter institit, ut eorum hæresis sectatores * ex æquo Pelagiani vel Cælestiani dicerentur. Immo Cælestius videtur ipso Pelagio notiorem famam ac latius propagatam in Oriente consecutus. Quæ patria ejus esset, non reperitur: si quidem vero propius existimamus, Pelagium ipsum esse, quem ut supra diximus, Albinum canem Hieronymus appellabat. E Campania oriundum conjectat * Vir eruditus ex illo versu Prosperi, quem non de Juliano, sed de Cælestio interpretatur:

Aut huic Campano gramine corda tument.

Natu nobilis fuit, sed naturæ vitio eunuchus utero matris editus; quo forsitan fit, ut *prodigiosus* * a Vincentio Lirinensi dicatur. Idem aliquandiu in

* Epist. 157. n. 2.

* Liber de hæresib. hær. 88.

* Garnerius in Merc.

* Commonit. c. 34.

Digitized by Google

foro versatus est eam ob caussam, nisi fallimur, dictus a Mercatore *auditorialis scholasticus*. Post vero meruit in monasterio, et inde, teste Gennadio, ante quam se Pelagio adjunxisset, atque adhuc adolescens, ad parentes suos epistolas in libellorum formam tres conscripsit, omnibus divinæ studentibus caritati utiles; ut pote quæ tantum ad virtutem accenderent, nec pravæ illius doctrinæ, quam postea palam professus est, quidquam saperent.

Hieronymus adversarios suos verbis deprimere solitus, Cælestii sicut et magistri ejus Pelagii stilum ac ingenium admodum elevat. Et de Cælestio quidem hunc in modum loquitur: *Unus discipulorum ejus, immo jam magister et totius ductor exercitus, et contra Apostolum vas perditionis, per solœcismorum, et non ut sui jactitant syllogismorum, spineta decurrens.* Quæ paucula tamen restant ex hujus scriptis, ea subtili eum fuisso ingenio, nec non in philosophicis cavillis ac tricis exercitato declarant. Vocat illum Augustinus *hominem acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur, plurimis profuisset*. Pelagius quoque ab eodem sancto Antistite dicitur esse *acutissimus*. Et quid de ingeniis illorum senserit, hæc inter cætera clare demonstrant: *Hanc absurditatem*, inquit, *talia ingenia non videre, quis credat?* Item alio loco: *Ne amicis nostris, quorum fortissima et celerrima ingenia, non in perversum, sed in directum currere volumus, facere existimemur injuriam.* Alibi rursus: *Illa ingenia, quamvis nefando errore pervasa, non tamen contemptibilia*. Præterea de præceptore ac discipulo ita pronuntiat: *Quid inter istum* Pelagium et *Cælestium in hac quæstione distabit, nisi quod ille*, nempe Cælestius, *apertior, iste occultior fuit; ille pertinacior, iste mendacior; vel certe ille liberior, hic astutior?* Cælestius ergo cum et animo ad audendum parato esset, et prompto argutoque ingenio, contra traducem peccati primus, ut fertur, scripsit, anno forte 402. et multos, inquit Mercator, incredibili loquacitate amentiæ suæ participes et complices fecit, ausus palam publiceque Pelagii errores passim disseminare per populos.

[* Epist. 157. n. 22.]

Is anno Christi 412 agebat Carthagine; qua etiam in urbe jam * ad presbyterii honorem subrepere cœperat: verum cum hæresim non dissimulanter prædicaret, deprehensus fuit, et apud Aurelium episcopum accusatus. Mox ergo in concilium Carthagine habitum, cui Aurelius quidem cum aliis episcopis bene multis interfuit, abfuit vero Augustinus, accersito Cælestio, libelli judicibus accusationis ipsi intentatæ capita continentes, oblati sunt duo, quorum alter *libellus minor* dicitur. Stabat contra Cælestium ex adversa parte Paulinus quidam, ille haud dubie, qui Ambrosii vitam scripsit Augustini rogatu; quam ipse in Africa, Johanne præfecto prætorio, (hanc vero dignitatem Johannes annis 412. 413. et 422. gessit,) scriptam a se testatur. Hic in libro quodam de hæresibus vocatur diaconus, defensor, ac procurator Ecclesiæ Mediolanensis: et Mercator prodit disertis verbis, quod Cælestius per libellum a quodam Paulino diacono sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis episcopi sit accusatus, tamquam hæretica capitula quædam non solum ipse doceret, sed et per provincias conspirantes sibi diversos, qui hæc per populos disseminarent, misisset.

Capitula ex Cælestii doctrina hæc in libello afferebantur. I. *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset.* II. *Quod peccatum Adæ ipsum solum læsit et non genus humanum.* III. *Quod parvuli qui nascuntur, in eo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.* IV. *Quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.*

Digitized by Google

V. *Quod lex sic mittit ad regnum cœlorum, quomodo et Evangelium.* VI. *Quod et ante adventum Domini fuerunt homines impeccabiles, id est, sine peccato.* Prompsit hæc Mercator de concilii gestis, quorum exemplaria in manibus habebat: ubi tamen ab ipsius Mercatoris exscriptoribus omissum suspicamur septimum, quod alio loco exhibet, capitulum Cælestii, quo is docuit, *Infantes, etiam si non baptizentur, habere vitam æternam.* Nam Cælestio capitula numero septem objecta fuisse a Paulino, significat idem auctor, cum ait, *de supra scriptis capitulis septem paribus synodi patres restitisse Caelestio*, id est de septem capitulis Cælestii alia fuisse contra ipsum pari numero confecta. Isthic etiam illud desideratur capituli sexti corollarium, quod cum in Cælestio Africana synodus, teste Orosio, detestata jam fuisset, non desinebat Pelagius in Jerosolymitano conventu idem adhuc præfracte dicere, scilicet, *Hominem posse esse sine peccato, et facile Dei mandata servare, si velit.* Porro ad capitulum secundum et ad tertium Cælestius in synodo Carthaginensi respondens, errores istos neque confiteri ausus est, neque rursus voluit inficiari, sed ejusmodi quæstiones in utramque partem disputari posse dixit; cum plurimos, ut ajebat, ex ordine presbyterorum, atque in his maxime Rufinum sancti Pammachii convictorem nosset, qui originis peccatum negarent. Addidit tamen, se semper dixisse, infantes egere baptismo, ac debere baptizari. Quin etiam *libello brevissimo*, redemptione ipsis etiam parvulis opus esse, eamque ob caussam necessarium iis baptismum concessit, catholicum videlicet hocce dogma negare coram Christianis vetitus: sed tamen ex Adamo in parvulos transisse peccatum, aut remissionem alicujus in eis peccati apertius exprimere noluit. De hoc haud dubie loquitur libello Zosimus, cum priorem quemdam libellum in Africa datum a Cælestio, fidei ejus documentum præbere scribit, quod ab eo damnando prohibere judices debuisset. Tum vero Zosimus nondum perspectas habebat horum hæreticorum fraudes: neque profecto ipsa viderat synodi acta; quando quidem etiam dicit, nihil ibi liquido judicatum. Etenim ex iisdem actis patebat, auditum illum frequenter, confessum, et convictum, tandem cum in hæreticis illis dogmatibus, quorum insimulatus fuerat, obstinata mente perstaret, merito damnatum esse, et ecclesiastica communione privatum. Cælestius a synodi sententia provocavit ad apostolicam sedem: cujus quidem provocationis, præter Zosimum in litteris ad Africanos episcopos, ubi de illius *appellatione pristina* commemorat, testes sunt Paulinus Mercator, et * Facundus. Addit Mercator, eumdem ipsum mox, appellatione neglecta, Ephesum Asiæ urbem contendisse, ibique ausum esse per obreptionem locum presbyterii petere. *Fac. lib 7. c. 3.

Errores Cælestii qui apud Carthaginem sectabantur, ejus condemnatione deterriti sunt, quo minus * Ecclesiæ fidem, quam fundatissimam cernebant, impugnare auderent, nisi tantum sermonibus, aut querelis potius, quas in vulgus dissimulanter et mussitando spargebant. Quare non injuria Patres concilii Carthagine anno 416. habiti affirmant episcopali judicio excisum fuisse hoc tantum ab Ecclesia vulnus, nimirum Pelagianam hæresim; idque judicium *ante ferme quinquennium* super Cælestii nomine Carthagine agitatum, atque adeo circiter initium anni 412. Illud Augustinus quoque collocat post habitam cum Donatistis collationem; aut saltem non ante factum quam illa iniretur, satis aperte significat. Ad idem etiam concilium forte respiciebat, quæ Photio visa est, hæresis Pelagianæ historia, dum hosce hæreticos Theophili Alexandrini atque Innocenti Romani pontificis tempore ejectos Ecclesia tradit: nisi forte loco Theophili, legendum sit Theodori Antiocheni. Quippe diem obiit Theophilus anno Christi 412. aliis conciliis, in quibus condemnati illi fuere, nondum habitis. *Epist. 157. n. 22

V.

Pelagianos sacris concionibus primum, tum postea scriptis libris impugnat Augustinus. Scribit in eosdem ad Marcellinum opuscula duo, aliud de baptismo parvulorum, aliud de Spiritu et littera: nec non inter id temporis epistolam ad Honoratum de gratia novi Testamenti.

Concilio contra Cælestium coacto, uti supra vidimus, Augustinus minime aderat: verum cum postea Carthaginem venisset, ejusdem gesta recensuit. Neque tamen in id argumenti confestim * scribere est aggressus: sed tum ipse, tum alii catholici antistites, et publicis concionibus, et familiaribus colloquiis, pro sua quisque parte Pelagianos errores convellere moliebantur. Hinc omnino spectant Augustini Sermones CLXX. CLXXIV. CLXXV. aliique vel hoc tempore vel aliquanto post habiti: siquidem in iis placita Pelagianorum, quamvis nominatim illos non appellet, funditus evertit. In Sermone CLXXVI. adversus eosdem disputans, * Nemo, ait, vobis susurret, doctrinas alienas. Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit; hoc a majorum fide percepit etc. Quisque ergo quod potest, Fratres, loquatur pro eo qui loqui pro se non potest. Pro magno commendantur episcopis patrimonia pupillorum, quanto magis gratia parvulorum? Pupillum tuetur episcopus, ne mortuis parentibus ab extraneis opprimatur: clamet plus pro parvulo, cui timet ne a parentibus occidatur.

* Retract. 33.

* Cap. 2.

Postea vero quam Pelagianam hæresim aliquandiu viva voce esset aggressus, stilo quoque adversus illam decertare compulsus est. Nam idem ille Marcellinus, qui collationi Carthaginensi ab Honorio imperatore datus fuerat moderator, cum homines ex illa hæresi quotidie disputatores molestissimos pateretur, sancto Doctori per litteras quæstiones eorum ac difficultates proponens, ut sibi solutionem earum significaret, obsecrabat. Hæ porro quæstiones potissimum spectabant ad infantium baptismum: circa quem et novam quorumdam ex illis absurditatem nuntiabat, qua faterentur, *etiam in parvulis per baptismum remissionem fieri peccatorum; non tamen eos originaliter, sed in vita jam propria, postea quam nati sunt, peccatum habere cœpisse*, dicerent. Admonebat quoque, novum prorsus atque inauditum sensum illos affingere hisce Apostoli verbis: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors* Et urgebat, ut eos redargueret, qui prædicabant, *Adam, etiam si non peccasset, fuisse moriturum; nec ex ejus peccato quidquam ad ejus posteros propagando transisse; et quod in hac vita sint, fuerint, futurique sint filii hominum nullum habentes omnino peccatum.* Cum ergo hujusmodi quæstionibus jam usquequaque ferventibus animos multorum infirmos perturbari cerneret Augustinus, non modo amicissimi viri rogatu, sed etiam sollicitudine suæ erga Ecclesiam caritatis adductus, libros *de peccatorum meritis et remissione* conscripsit. Sic enim eos in * Retractationibus nuncupat: alibi autem, *de baptismo parvulorum;* quo etiam titulo eosdem laudat Hieronymus. Et quidem e quæstionibus a Marcellino propositis præcipua hæc erat; neque argumentum aliunde validius ullum quam ex parvulorum baptismo peti poterat, ad ostendendum, quod adversus Pelagianos tuebatur, originale peccatum. Id operis eidem Marcellino dicavit: unde fit ut quandoque suos ad Marcellinum libros vocet, aliam inscriptionem nullam adjiciens.

* Retract. 33.

Libro primo probat mortem hominis, non necessitate naturæ consecutam esse, sed merito peccati: tum etiam peccato Adæ totam ejus stirpem obliga-

tam; atque ob id baptizari parvulos, ut originalis peccati remissionem accipiant. Legerat unius cujusdam ex Pelagianis libris, ea continentem quæ ab hujus operis exordio usque ad caput 34. libri primi refellit. In libro secundo docet primum, hominem in hac vita sine peccato esse posse per Dei gratiam et liberum ipsius hominis arbitrium. Postea monstrat, non esse tamen quemquam in hac vita sine ullo prorsus peccato. Tertio, ideo non esse, quia nemo est qui tantum velit, quantum res exigit, dum vel latet quod justum est, vel non delectat facere. Quarto demum loco, nullum prorsus, excepto uno Mediatore Christo, esse, vel fuisse, vel futurum esse hominem ab omni peccato immunem. Paucis post diebus quam superiores duos libros absolvisset, expositiones Pelagii in Paulum nanctus, in iis argumentationem quamdam novam adversus originale peccatum reperit, quam ipsi in mentem non venerat posse excogitari a quoquam: quæ quidem a Pelagio non ex sua persona, sed tamquam ex aliena ponebatur. Quia vero priores duo libri ad modum erant legitimum perducti, et jam certo fine conclusi, idcirco nihil illis addendum ratus, epistolam de hac re propriam ad eumdem Marcellinum scribere satius putavit, quam tertii libri instar duobus primis annexuit

Libellum a Cælestio synodo Carthaginensi oblatum haud obscure indicat in libro 2. Verum clarius profitetur * alio loco, se post illud episcopale judi- * 2 Retract. 33.
cium, quo Cælestius excommunicationem meruerat, scripsisse hoc opus, anno videlicet Christi 412. Non tamen aut Pelagium, aut Cælestium, aut alium ex adversariis quempiam nominat in primis libris, spe nimirum ductus eos ad sanam fidem hac moderatione revocandi. Quin etiam in tertio libro, cum illa redarguit, quæ Pelagius in suis commentariis contra peccatum originale protulerat, eum non dubitat honorificentius appellare.

Laudat Hieronymus Augustini ad Marcellinum, cum qui postea, ut ait, sub invidia tyrannidis Heraclianæ ab hæreticis (Donatistis scilicet anno 413.) innocens cæsus est, duos libros *de infantibus baptizandis*; et tertium ad eumdem *contra eos qui dicunt, posse hominem sine peccato esse, si velit, absque Dei gratia.* Dicta ex primo libro quædam retorquere in Augustinum ipsum nitebatur Julianus.

Porro dum epistolam illam ad Marcellinum duobus *libris de baptismo parvulorum* * *adjungendam* scriberet sanctus Doctor, simul etiam *tunc in ma-* * Epist. 139. n. 3.
nibus habebat librum, seu * epistolam ad *Honoratum* de quæstionibus ab eo * Epist. 140.
propositis quinque; quibus sextam ipse, ut novos hæreticos gratiæ Dei inimicos impugnaret, quæstionem rejecit, *de gratia Testamenti novi.* Hanc illic præcipua cura et diligentia discussit, atque ad eam reliquas omnes revocavit.

Huic epistolæ aliud opus contra Pelagianos itidem Marcellino nuncupatum * subjungit Augustinus. Nam quia in libro de peccatorum meritis et re- * Retract. 37.
missione secundo dixerat, fieri posse ut sit homo sine peccato, si voluntas ejus non desit, ope adjuvante divina; nec tamen jure inde colligi, hominem ullum, excepto Christo, tam perfectæ justitiæ in hac vita vel fuisse, vel esse, vel futurum esse: rescripsit Marcellinus, id sibi mirum videri, nec satis capere se, quonam modo ea res, cujus nullum exstet exemplum, fieri tamen posse prædicetur. Hoc ergo Augustinum impulit, ut novum opus, *de Spiritu et littera*, ut vocavit, ad illum dirigeret. Principio quidem innumera, quæ neque exstitere, neque exstabunt umquam, tamen maxime esse possibilia, illic demonstrat. Verum cum reponere posset Marcellinus, exempla illa in miraculorum ac operum divinorum numero censenda esse, justitiæ vero perfectionem in homine ad opus ipsius hominis pertinere: hoc Augustinus quidem agnoscit, sed

Digitized by Google

simul eam perfectionem opus esse divinum contendit. Hinc occasione accepta de adjutorio gratiæ Dei disputare pergit: atque illa exponens Apostoli verba, *Littera occidit, Spiritus autem vivificat*; ostendit non solas figuratas dictiones, neque legis cerimonias, quæ Christi adventu fuerunt antiquatæ, per *occidentem litteram* intelligere beatum Paulum, sed sanctissima quæque præcepta, et quæ pie inviolateque serventur, dignissima, si tantum eorum ex lege cognitionem, non autem ad ea exsequenda vim illam et caritatem habeamus, quæ nobis per Dei Spiritum et gratiam infunduntur. Et hæc caussa fuit, cur libro *de Spiritu et littera* titulum fecerit: quo in libro contra inimicos gratiæ
* Retract. 37. divinæ qua impius justificatur se acriter * disputasse dicebat.

VI.

Augustinus anno 413. Carthagine contra Pelagianos concionatur. Rescribit Pelagio. Doctrinam de gratia Dei contra ejus hæresim confirmat litteris suis ad Anastasium et Paulinum.

Postea quam suos ad Marcellinum contra novam hæresim libros ediderat Augustinus, Carthaginem aliquando profectus, ea in urbe ipsum diem natalem Johannis Baptistæ celebravit: ac proinde non anno 412. quo quidem apud Cirtam, urbem Carthagine centum plus minus leucas distantem, in conci-
* Epist. 141. lio ibidem habito * XVIII. Kal. Julias aderat. Igitur beati Præcursoris festo
* Serm. 293. Carthagine habuit * sermonem ad populum: atque inter cetera * inquit,
* Serm. 294. cap. 1. quæ dicenda videbantur, ad baptismum parvulorum sermo deductus est, et quia jam prolixus erat et de illo terminando cogitabatur, non tanta dicta sunt de tanta quæstione, quanta in periculo tanto a sollicitis dici debuerunt. Etenim qui sibi persuaderi errores Pelagii circa peccatum originale passi fuerant, ii latius in dies eadem dogmata proseminare, ac sibi adjungere quam plurimos omni ope moliebantur; ita ut de Orientalibus comminarentur Ecclesiis, quod
* Serm. 294. cap. 19. et 20. nisi hæc tenerent, earum possent judicio condemnari. Parum * erat, quia dissererent et disputarent impias quasdam novitates; et catholicos doctores conabantur arguere, quod aliquid novum dicerent: neque antiquæ fidei defensoribus tantummodo temere obsistere, sed eos insuper appellare hæreticos, minime dubitabant.

Itaque sanctus Doctor, ut errores e pectoribus eorum, qui se se illis seducendos præbuerant, penitus evelleret, auctore Aurelio episcopo Carthaginensi, ea de re statuit denuo concionari V. Kalendas Julias. Contigit autem celebrari eo die martyris Guddentis memoriam: sed erudiendis fidelibus, quam laudando martyri vacare, satius existimavit. Quare perlecto Christi Domini ad Nicodemum sermone, in basilica Majorum, sive ut alii legunt, Majore, vel Majorini, quæstionem de baptismo parvulorum tractandam suscepit, ac primum redarguit Pelagianorum commentum istud, quo dicebant, *Parvulos, etsi non baptizentur, merito innocentiæ eo quod nullum habeant omnino, nec proprium, nec originale peccatum, habituros salutem et vitam æternam; sed propterea baptizandos esse, ut intrent etiam in regnum Dei.* Tum impetivit eorumdem effugium, qui dum urgerentur Apostolica sententia, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum;* hanc ideo dictam respondebant. *quia primus peccavit Adam, et qui postea peccaverunt, illum imitando peccaverunt.* Postea ad eorum refellendas cavillationes perrexit, quarum aliam sic proponebant: *Si de peccatore peccatores nati sunt; quare non de baptizato jam fideli,*

Digitized by Google

cui remissa sunt universa peccata, justi nascuntur? Aliam autem: *Si Adam*, inquiebant, *nocet his qui non peccaverunt; ergo et Christus prodesse debet etiam his qui non crediderunt.* Ad extremum pro perpetuo Ecclesiæ in ea quæstione consensu, Cypriani martyris quem antiquum episcopum sedis hujus nominat, insigne testimonium ex ipsius ad Fidum epistola, sumpto in manus codice, recitavit. Sermonem postmodum clausit; patientiam erga novos hæreticos primis illis temporibus ab Ecclesia exhibitam commendans in hæc verba: Impetremus ergo, si possumus, a fratribus nostris, ne nos insuper appellent hæreticos: quod eos talia disputantes nos appellare possimus forsitan, si velimus, nec tamen appellamus. Sustineat eos mater piis visceribus sanandos, portet docendos, ne plangat mortuos. Nimium est quo progrediuntur, multum est, vix ferendum est, magnæ patientiæ adhuc ferri: non abutantur hac patientia Ecclesiæ, corrigantur, bonum est. Ut amici exhortamur, non ut inimici litigamus. Detrahunt nobis, ferimus: canoni non detrahant, veritati non detrahant, Ecclesiæ sanctæ pro remissione peccati originalis parvulorum quotidie laboranti non contradicant. Fundata ista res est. Ferendus est disputator errans in aliis quæstionibus non diligenter digestis, nondum plena Ecclesiæ auctoritate firmatis; ibi ferendus est error; non tantum progredi debet, ut etiam fundamentum ipsum Ecclesiæ quatere moliatur. Non expedit: adhuc forte nostra non est reprehendenda patientia: sed debemus timere ne culpetur etiam negligentia. Sufficiat caritati vestræ, habete ad illos, qui nostis illos, habete cum illis amice, fraterne, placide, amanter, dolenter: quidquid potest faciat pietas; quia postea diligenda non erit impietas.

Huic eidem tempori, quo sic Pelagianorum animos amice ac fraterne tractandos judicabat pius episcopus, haud injuria tribuas quamdam Pelagii ad Augustinum ipsum epistolam, cui hæc data responsio legitur: * Gratias ago plurimum, quod me litteris tuis exhilarare dignatus es, et certum facere de salute vestra. Retribuat tibi Dominus bona, quibus semper sis bonus, et cum illo æterno vivas in æternum, Domine dilectissime et desideratissime frater etc. Magno tum desiderio tenebatur cum præsente Pelagio colloquendi: quippe quem data qualibet occasione, contra gratiam qua justi efficimur, aperta contentione conari jam audierat. Et quamquam suis eum Pelagius litteris exquisite dilaudasset: ipse tamen, quanta par erat urbanitate rescribens, sic ab ejus laudatione temperavit, ut etiam illud, quoad sine ipsius offensione aut quæstionis ullius commotione licuit, de Dei gratia recte sapere admonuerit. Hoc rescriptum ipse nobis conservavit Augustinus, cuidam alii opusculo suo insertum, ubi verba rescripti ejusdem singula exponens, nihil caussæ fuisse monstrat, cur id pro se Pelagius in Diospolitana synodo recitaret.

* Epist. 146.

Mirum vero est, cur illic Pelagium, ne tantisper læsisse eum videretur, de quæstione ad Dei gratiam pertinente commemorare noluerit sanctus Doctor: hanc enim tunc temporis etiam non rogatus contra nascentem hæresim perlibenter tractabat in litteris ad amicos directis. Sic Anastasio cuidam scribens,* sedulo agit, ut persuaderet, justitiam non per legem, sed per gratiam, neque per servilem timorem, sed per liberam caritatem impleri. Qua de re eum eo se delectatum loqui significat, * propter quosdam, ait, qui nimium arrogant humanæ voluntati, quam lege data putant ad eam implendam sibi posse sufficere, nulla super doctrinam legis gratia sanctæ inspirationis adjutam. Ubi Pelagianorum adhuc nomini, ut in primis suis contra eos scriptis solebat, parcendum existimavit.

* Epist. 145.

* Ibid. n. 8.

Digitized by Google

In epistola quoque Paulino episcopo Nolano sub illud tempus reddita, ubi ad illius * quæstiones ex Apostolo propositas venit, hanc ipse caussam arripuit ad explicandum dogma prædestinationis: de quo mox tam perspicue tamque graviter statuit, ut eam ipsam epistolam esse, in quam postea Semipelagiani tumultuati sunt, haud ægre tibi ipsi persuaderes, nisi hos Augustinus, non cuivis ad Paulinum epistolæ, sed ei nominatim, quæ *contra Pelagianos* edita fuerat, contradixisse memoraret, id est, haud dubie, * epistolæ ad eumdem anno Christi 417. scripsit.

*Epist. 149. n. 18. et seq.

*Epist. 186.

VII.

Pelagius anno 413. aut 414. Demetriadi virgini venenum suæ hæresis propinat. Hieronymum calumniis appetit, permoleste ferens errores ab eo suos confutari. Pelagianos Siculos refellit Augustinus.

Quam Demetrias velatione sua universis admirationem adtulerat, ea virorum omnium qui tum in Ecclesia præcellebant, linguam et calamum provocavit. His siquidem non injuria persuasum erat, quidquid sibi facultatis divinitus fuerat concessum, utilius collocari nequaquam posse, quam si præceptis illam informarent, nec non in tam generoso proposito confirmarent. Quales autem aliorum, quæ perierunt, epistolæ fuerint, ex ea quæ adhuc exstat * Hieronymi ad eamdem virginem data, judicare licet. Scripsit eam in anno 413. aut 414. intermissa tantisper Commentatione in Ezechielem, ad cujus caput 13 jam tum pervenerat. In his porro quæ Hieronymus Demetriadi multa præscribit, id ei magnopere inculcat, Innocentii pontificis adhærescere fidei, ac eorum classes declinare, qui Anastasii papæ auctoritate jam profligati, surgere denuo, et clanculum doctrinæ suæ virus per Orientem spargere moliebantur. Haud pauca sunt, quæ inducant, ut signari ab eo Pelagianos fateamur: tametsi non aliam ibi, quam quæ Origenistarum fuit, de exstantia animarum ante corpora hæresim adtingat. Eadem occasione * Augustinus Probæ aviæ, et Julianæ matri Demetriadis litteris suis gratulatus est.

*Hieron. epist. 8.

*Augustin. epist. 150.

Insignium horumce virorum vocibus suam quoque Pelagius adjungere, ac sibi tam nobilis argumenti tractatione gloriam comparare decrevit: neque tamen lucubrationi suæ proprium adscripsit nomen; aut saltem * ab exemplo, quod aliquanto post perlatum est ad Augustinum, a quo et libri titulo censetur, illud aberat. Agnoscit anno 417. ipsemet Pelagius a se ad virginem Demetriadem conscriptas in Oriente litteras. De quibus et anno 415. agens * Orosius, eas jam Pelagio adtribuit: unde etiam verba aliquot refert, quæ legere est in epistola cujus exordium est, *Si sum ingenio* etc. Exstat hæc in appendice post Augustinianas: ubi similiter quidquid ex ipsius Pelagii ad Demetriadem epistola citat Augustinus, reperire licet. Ea quidem cum ornate eleganterque scripta est, tum egregias pietatis regulas complectitur; verum superbia ista infectas, quæ fuit propria Pelagii, quæque certissimum pietati parit interitum. Eamdem magno in pretio fuisse apud Pelagianos, Orosius * satis aperte significat illis verbis: *In epistola tua illa lucubratissima.* Et Augustinus, cum de hac ipsa expostularet, * Pelagianorum *scripta propter acrimoniam atque facundiam legi a plurimis* testabatur. Addit Orosius Pelagium in ea conscribenda stilo ac sermone usum fuisse aliorum, Juliani forsitan seu Aniani pseudodiaconi Celedensis, qui idcirco a sociis erroris copiosissime pascebatur, teste * Hieronymo, ut alienæ blasphemiæ verba frivola subministraret. Hinc for-

*Ep. 188. cap. 2 n. 4. et cap. 3 n. 11.

*In apolog.

*In apolog.

*Epist. 188. cap. 3 n. 15.

*Epist. 202.

Digitized by Google

te data occasio, ut epistola Juliano adscriberetur a Beda. Epistola hæc Augustino non ante annum 416. visa est. Quippe cum ipse, an ante concilium Diospolitanum, quod sub anni 415. finem celebratum est, an vero postea scripta fuerit, ambigere se significet.

Quo animum referret Pelagius in hoc edendo opere, facile quidem ex illis præfationis ejus verbis intelligitur: *Quoties mihi de institutione morum et sanctæ vitæ conversatione dicendum est, soleo primo humanæ naturæ vim qualitatemque monstrare, et quid efficere possit ostendere, ac jam audiendis animum ad species incitare virtutum*, etc. Idem tamen ut ostenderet, quemadmodum dicebat ipse, quam a neganda Christi gratia longe abesset, suæ ad Demetriadem epistolæ testimonium adhibebat. Certe quidem fatetur Augustinus, sibi ejus lectione pene persuasum fuisse, veram ab illo Dei gratiam agnosci: tametsi auctorem in multis ibi locis sibi ipsum contradicere appareret. Verum lectis postea aliis scriptionibus Pelagii, in quibus clarius mentem aperiebat, non difficili negotio deprehendit, gratiæ ab illo vocabulum clevandæ tantummodo invidiæ caussa usurpari, neque aliud quidquam in illius ore sonare hanc vocem, nisi vel institutam a Deo naturam, vel doctrinam, vel ad summum remissionem peccatorum, aut exemplum Christi. Hoc igitur comperto, Augustinus et Alypius, * qui Demetriadem sua exhortatione ad sanctimoniam virginalem profitendam adduxerant, ad se in primis spectare judicarunt, eam quoque, ut contraria gratiæ Dei dogmata devitaret, admonere. Id autem præstiterunt epistola ad Julianam ejus matrem circiter exeuntem annum 417. data; ubi cum e Pelagiana scriptione protulissent hunc præcipue locum Christianæ humilitati et gratiæ plane contrarium: * *Nam corporalis nobilitas atque opulentia tuorum intelliguntur esse, non tua; spiritales vero divitias nullus tibi præter te conferre poterit. In his ergo jure laudanda, in his merito ceteris præferenda es, quæ nisi ex te et in te esse non possunt.* * Et nos quidem, inquiunt illi de sanctæ virginis disciplina et humilitate Christiana, in qua nutrita ed educata est hoc existimamus, quod illa verba cum legeret, si tamen legit, ingemuit, et pectus humiliter tutudit, ac fortassis et flevit, Dominumque, cui dicata est, et a quo sanctificata est, fidenter oravit, ut quomodo illa non sunt verba ipsius, sed alterius, ita non sit talis et fides ejus. De hoc ergo ejus affectu utrum non fallamur, inde nos fac potius rescribendo certiores.

* Ibid. n. 4.

* Ibid. n. 4.

* Ibid. n. 9.

Pelagianæ ejusdem epistolæ locis variis reconditum virus commonstrat etiam Beda. Nempe quod ibi legere est, *Multos Philosophorum castos* fuisse, *patientes, modestos* etc. atque *hominibus alienis a Deo, ista quæ Deo placent* animi *bona* non aliunde defuisse, *nisi de naturæ bono*. Tum etiam illos *exemplo suo sibi invicem ostendere, cum omnium natura una sit, omnia*: ista virtutum ornamenta *in omnibus esse posse, quæ vel omnia in omnibus vel singula inveniuntur in singulis*. Deinde quod *si etiam sine Deo homines ostendunt, quales a Deo facti sunt*, inde intelligere liceat, *quid Christiani possint, quorum in melius per Christum instaurata natura, est qui divinæ quoque gratiæ juvantur auxilio*. Præterea quod *Job aperiens occultas naturæ divitias, et in medium proferens ex se quid omnes possimus ostendit*. Et quod *hac injuria vindicanda natura est, ne ejus vitio ad malum videamur impelli, qui nec bonum sine voluntate faciamus, nec malum et quibus liberum est unum semper ex duobus agere, cum semper utrumque possimus*. Quod ideo *alii judicaturi sint, alii judicandi, quia cum omnes idem possimus, diversa faciamus*. Quod *non a justo Deo, aut ille puniri meruisset, aut hic eligi, nisi uterque utrumque potuisset: hocque etiam de Esau et Jacob geminis intelligendum sit; ac sciendum solam*

voluntatis esse caussam, cum in eadem natura merita diversa sunt. Quod *neque alia nobis caussa difficultatem bene vivendi facit, quam longa vitiorum consuetudo.* Tandem quia *nec impossibile aliquid potuit imperare, qui justus est; nec damnaturus est hominem pro eo quod vitare non potuit, qui pius est.*
* Beda lib. I. in Cant. cant. Hæc ad excutiendum * decerpsit aliquot post sæculis Beda.

Porro quo tempore Pelagius virulentum illud poculum Demetriadi miscebat, eodem etiam dabat operam, ut errores suos in Palæstina propagaret. Illuc eum vertente anno 411. quando, ut dictum est supra, ex Africa navigavit, devectum putant. Ac primo, cum cuperet cum claris ac sanctis quibusque viris videri amicitia conjunctus, familiaritatem forte cum Hieronymo aliquam inierat. Id sane sancti Viri verba ista indicant: *ne veterem lædere videamur necessitudinem.* Verum cum Hieronymus, quo jam latius serpentem cohiberet illius hæresim, nihil omitteret; conati sunt Pelagiani ipsius ulcisci generositatem iis calumniis, quibus se ab illis petitum, sæpe conqueritur. Nam quando quidem indubitatum est anno 415. Pelagium egisse in Palæstina, absurdum nemini videatur, eum cum alio quodam ab Hieronymo designatum fuisse, cum circiter annum 416. loquebatur in hæc verba. Hic tacet, alibi criminatur: mittit in universum orbem epistolas biblinas, prius auriferas, nunc maledicas, et patientiam nostram de Christi humilitate venientem malæ conscientiæ signum interpretatur: ipseque mutus latrat per Albinum canem, grandem et corpulentum, et qui calcibus magis possit sævire, quam dentibus: habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia. Quæ non male quadrant in Pelagium, ut pote Britannum, et quem alio loco videtur Hieronymus Scotum vocare voluisse: tametsi quem sibi superiorem habuerit Pelagius, ut ejus canis nuncuparetur, videmus neminem; nisi si quis velit verba illa. *Hic tacet* etc. referri oportere ad Johannem episcopum Jerosolymitanum, qui re ipsa tam male de Hieronymo meruerat, ut jure cum eo sic ille expostularet.

Neque Hieronymus his semper se limitibus continuit, ut errores qui secreto illic a Pelagio discipulis tradebantur, viva tantum voce argueret: sed permotus catholicorum quorumdam precibus, primo suam ad Ctesiphontem epistolam, in qua disputationem de hac re pollicebatur uberiorem, scripsit anno forte 414. nam eam *nuper* ab illo editam Orosius in Jerosolymitano conventu testabatur. Neque multum distulit, ut pollicitationi suæ satisfaceret; quippe tribus contra Pelagianos libris, quos dialogorum forma composuit, jam manus in extremo Julio anni 415. admoverat. Et ipsa quidem epistola ad Ctesiphontem, renovatas opiniones superiorum hæreticorum ac Philosophorum quod ad ἀπάθειαν et ἀναμαρτησίαν, exprobrat Pelagio, ejusque has potissimum sententias impugnat, quibus ille pronuntiabat, *Posse hominem sine peccato esse, si velit:* quamvis ad decipiendos homines huic sententiæ adderet, *non absque Dei gratia:* cum ita Dei gratiam poneret, ut eam ad liberum arbitrium et ad præcepta legis referret. Porro, *Eos qui absque legis scientia sint, peccata vitare non posse,* dicebat. Deinde *Liberum arbitrium destrui, si alterius ope indiget, ac semper ei auxilium Dei est necessarium:* proinde, *Unumquemque suo arbitrio regi.* Postremo, *Facilia Dei esse mandata.* Hortatur autem Hieronymus, ut publice prædicet, quod secreto discipulis loquitur. Nam ECCLESIÆ, ait, VICTORIA EST, vos aperte dicere quod sentitis.

Ipso, ut videretur, anno 414. epistolam contra Pelagianos Siculos scripsit Augustinus, anno siquidem 415. Hieronymus tres libros ad Marcellinum ab eo jam *dudum* editos fuisse, *nuper* vero confectum librum ad Hilarium, affirmabat: nec secus hac de re Orosius eodem anno 415. loquebatur. Ibi Augu-

Digitized by Google

stinus varia jam se scripsisse de gratia tradit. Huic epistolæ caussam dedere, quæ in Sicilia movebantur a Pelagianis quæstiones. Certe quidem testabatur anno circiter 416. Hieronymus, non in occidente solum, verum etiam in Oriente, præcipue vero in Sicilia et Rhodo insulis gliscere Pelagianam luem, eam corrumpere plerosque, atque eo latius in die crescere, quod cum ab auctoribus ejurarentur publice ejus dogmata, clanculum tamen ea traderentur. De Rhodo quidem, quid ibi gestum fuerit, ignoratur: de Sicilia autem id ex Augustino compertum, multos in ea insula fuisse qui errarent quique alios in errorem mitterent; atque inventum ibidem ipsius, ut dicebatur, Cælestii quemdam librum, quem sibi refellendum sumpsit sanctus Antistes. Infestabat hoc virus potissimum * Syracusas, qua in urbe, eadem quæ Carthagine in Cælestio damnata fuerant, docebantur. Sed et his alia quædam Syracusani adjiciebant, quæ tametsi videri possint a Pelagianorum erroribus aliena, tamen ab eodem oriebantur superbiæ fonte, unde illis commentitiæ sanctitatis affectatio manabat. Etenim isti statuebant, *Divitem manentem in divitiis suis*, *regnum Dei non posse ingredi*, *nisi omnia sua vendiderit: Nec debere* quemquam *jurare omnino*. * Epist. 156. et 157.

Ergo Hilarius Hipponensium quorumdam, qui Syracusis ad sua revertebantur, opportunitate usus, illis ad Augustinum epistolium dedit, in quo, quæ doctrinæ capita tumultum cierent, præscripserat; simulque rogabat, ut sibi per litteras, quid esset de his credendum, significaret. Hunc Augustinus in responso suo filium salutat, sibique, quod fuerit de valetudine ejus factus certior, gratum testatur accidisse: quo nimirum indicat non obscure, illum jam antea sibi fuisse cognitum. Unde haud quaquam temere fecisse videbimur, si hunc esse dixerimus eumdem illum Hilarium, qui postea sancto episcopo epistolam contra Semipelagianos misit, ubi se ipsius præsentiæ deliciis potitum aliquando, et salubribus uberibus nutritum fuisse profitetur. Difficultatibus ab illo propositis, quantum res quæque postulabat, articulatim respondit Augustinus prolixiori epistola, quæ et ab eo nonnumquam libri nomine donatur. Illic testatur, * eorum qui Pelagianos errores sectarentur, opinione majorem esse numerum, neque scire se, an non ad eos ex Ecclesiæ corpore, in quo spe correctionis usque tum fuerant tolerati, resecandos tandem coactura esset ipsa necessitas. Cælestium quoque ibidem nominat, et de ejus a synodo Carthaginensi condemnatione commemorat; quia scilicet verebatur sanctus Doctor ne forte ab ipso in Sicilia hujusmodi turbæ moverentur. Tamen earum illum auctorem non fuisse, videtur postmodum edoctus: quando quidem proximo post anno ipsum in Cicilia non agere, ex opinione communi tradit. Hanc Augustini epistolam cum secum in Palæstinam tulisset Orosius, exhibuit in Jerosolymitano conventu, et Johanne, qui præsidebat, annuente perlegit. Eadem rursus apud Diospolitanam synodum laudata fuit. * Epist. 157. n. 2.

VIII.

Augustinus anno 415. Timasium et Jacobum revocat ab erroribus Pelagii, cujus et librum ab iis sibi traditum refellit opere de natura et gratia. Aliud opus contra Pelagianas definitiones Cælestio tributas scribit dictum de perfectione justitiæ hominis.

Inter Pelagii discipulos non minimum addicti eidem fuere Timasius et Jacobus, * adolescentes honestissimo loco nati, et liberalibus disciplinis instituti, * Epist 179. n. 2.

qui ipsius hortatu, omni spe sæculari abjecta se se totos divino servitio mancipaverant. Ii prava illius dogmata * studiosissime sectantes, eo quoque progressi erant, ut contra gratiam, qua Christiani sumus, palam disputarent. Verum ab hac eos pernicie Deus liberavit opera monitisque Augustini: jamque * *Spiritu claritatis qui in ipso erat*, ut iidem loquuntur, edocti errorem expuerant, cum librum quemdam, quem * affirmabant esse Pelagii, sancto doctori tradiderunt, eum obnixe, ut illi responderet, obtestantes. Igitur intermissis aliis suis occupationibus Augustinus librum magna cum animi adtentione perlegit: cujus et locum in quadam epistola sua refert, ipso ex loco monstrans, hanc illius fuisse, quam tamen in Diospolitana synodo post agnoscere noluit, opinionem, quod non nemo inveniatur, ac nominatim Abel, qui * *ita hic vixit, ut nihil omnino peccaverit*.

* Epist. 186 cap. 1. n. 1. — * Epist. 168. — * Epist. 179. n. 10. — * Ibid. n. 8.

Pelagius ut naturam hominis contra Dei gratiam defenderet, quidquid in ratiocinando habebat facultatis aut virium, in hoc opere adhibebat. Cum objiceret sibi quod quidam dicunt, levia quædam peccata ipsa multitudine, quod sæpe irruant, non posse cuncta vitari; negabat *debere argui, ne levi quidem correptione, si vitari omnino non possunt*. Et pugnabat, *naturam per peccatum debilitatam vel mutatam non esse:* alioqui *materiam peccati esse vindictam, si ad hoc peccator infirmatus est, ut plura peccaret*. Immo *posteros Adæ non solum illo non esse infirmiores, sed etiam plura implevisse præcepta, cum ille unum implere neglexerit*. Contendebat quoque, *fieri non posse, ut cuicumque jam baptizato sit caro contraria*. Ibi tamen sibi ipse quæstionem illam celebrem proponebat, numquid gratiam Dei excluderet, cum diceret *hominem posse hic esse sine peccato*: et id non nisi *per Dei gratiam* fieri posse consentiebat. Augustino quidem non parum voluptatis adtulit hæc Pelagii tam aperta confessio: verum sub gratiæ voce aliquam latere æquivocationem non multo post deprehendit, tandemque ex iis quæ sequebantur, comperit, illum per gratiæ nomen nihil intelligere præter naturam sui juris, seu cum libero arbitrio creatam, cui quidem velut obiter, idque satis obscure, legis adjutorium remissionemque peccatorum nonnumquam adjungebat; veram autem Christi gratiam non modo ipsum non agnoscere, sed etiam plurima proponere cum eadem omnino pugnantia, neque alio quam * ad fidem ejus e Christianorum animis expungendam pertinentia. Opiniones suas perversas nonnullis Scriptorum quorundam ecclesiasticorum, atque adeo ipsiusmet Augustini testimoniis adstruere moliebatur. Testatur * Innocentius papa se librum illum evolvisse, in quo reperit multa blasphema, nihil quod placeret, nihil pene quod non penitus displiceret, a quavis damnandum atque calcandum, cui similia, nisi qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet atque sentiret. Hoc opere Pelagium epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem respondere conatum esse, * arbitratur clarissimus scriptor Pelagianæ historiæ.

* Epist. 186. cap. 1. n. 3. — * Epist. 183. inter Aug. n. 3. — * Henr. Noris lib. 1 hist. Pelag. cap. 6.

Augustinus porro officii sui esse duxit, opus istud refellere, de quo etiam a Timasio et Jacobo interpellabatur. Hac de caussa grandem librum *adversus Pelagii hæresim*, * (his enim verbis hoc ipso anno 415. utitur,) composuit; quem et dicavit illis adolescentibus, a quibus Pelagii scriptionem acceperat, ut videlicet, si quid adhuc pravæ doctrinæ eorum animis adhæresceret, id radicitus exstirparet. Ibi tamen Pelagii nomine abstinuit,* veritus ne hoc ille in sui contumeliam accipiens, medicis manibus se sc præberet minus tractabilem; nec non facilius, ut ait sanctus Doctor, se existimans profuturum, si servata amicitia, adhuc ejus verecundiæ parceret, cujus litteris jam parcere non deberet. Atqui eum postea pœnituit, quod cum dolorem facere timeret, nihil sua

* Epist. 169. cap. 4. n. 13. — * Epist. 186. cap. 1.

Digitized by Google

illa moderatione contulerit, nisi ut tumorem augeret. Hoc opus inscripsit *de natura et gratia*, quod ibi * gratiam defendat, non quidem contra naturam, sed per quam natura et liberatur, et regitur. Ibidem Pelagii pronuntiatum illud, *Hominem posse esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit*, condemnari ab Augustino, testatur Orosius. Veterum auctoritates a Pelagio adductæ examinantur; his etiam non prætermissis, quæ Xisti Romani pontificis et martyris nomine ab eo laudatæ fuerant. Necdum enim deprehenderat sanctus Doctor, illa ethnici cujusdam philosophi esse: quod postmodum ex epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem, ut putamus, lectione intellexit. Tandem ea diligentia ventilasse Pelagii librum dicitur, ut ad singulos apices responsa reddiderit. Ipso anno 415. Hieronymum atque Orosium Augustiniani hujusce opusculi, tamquam inchoati quidem, nondum tamen absoluti, mentionem facere, alibi observamus. Augustinus Evodio, ut id exscribendum curaret, extemplo * permisit. Id ipsum sequenti anno, cum ipsius Pelagii libro conjunctum, Johanni episcopo Jerosolymitano, ut inde istius heresiarchæ mentem perspiceret, * transmisit, rogans illum etiam ut utrumque ad Pelagium dirigeret. Similiter easdem illas disputationes anno 416. dedit * ad Innocentium papam deferendas.

* Retract. 42.

* Epist 169. cap. 4. n. 13.

* Epist. 179. n. 5 et 10.

* Epist. 177. n. 6.

Quamvis autem non liceret Augustino revocare in dubium, quin scriptio illa sibi a Timasio et Jacobo tradita Pelagii esset: eam tamen sine cautione numquam memorat, gnarus videlicet hunc esse eo ingenio, ut, si non alia via se se expedire posset, illam inficiari minime dubitaret. Eam itaque Augustinus non citat in libro de gratia et peccato originali, in quo libro damnandas Pelagii opiniones ex operibus, quæ ille in sua ad Romanum antistitem epistola agnoscebat, ostendit; non vero ex iis quæ sibi vel ante quam recognosci potuissent, subrepta vel etiam plane falsoque afficta querebatur: nam et similiter accepta eadem epistola Zosimus papa fidem nimis temere scriptis quibusdam Timasii atque Jacobi testimonio habitam dicit. In istos duos animum Julianus gerebat infensum, et adolescentes ex monachis dissolutos eosdem per injuriam vocitabat.

Hunc in annum referre visum est alteram Augustini lucubrationem contra Pelagianas quasdam ratiocinationes, comprehensas in chartula, quæ sic prænotata erat: *Definitiones, ut dicitur, Cœlestii.* Hanc de Sicilia chartulam fratres quidam, id est, catholici adtulerant: dederant autem Augustino Eutropius et Paulus episcopi, iidem illi qui non multo post appulsum Orosii in Africam, videlicet ante medium ipsum annum 415. sancto Doctori commonitorium de diversis hæresibus obtulerunt. Codicillus iste varia ratiocinia complectebatur, brevia illa et pressa, quæ eo pertinebant, ut statueretur, *Hominem hic sine peccato esse posse.* Cumque illis congesta erant de Scripturis testimonia, scilicet quædam quibus *probaretur*, uti auctor inquiebat, *præceptum esse homini ut absque peccato sit*: alia quibus ostendi volebat, *quod Dei mandata non modo impossibilia non sint, verum ne gravia quidem:* alia postremo quasi iis, quæ a catholicis adversus Pelagianos proferri solerent, testimoniis contraria. Asserit Augustinus perbreves istas ratiocinationes ab Cœlestii ingenio, quantum e scripto alio, cujus certissimus is auctor erat, conjectando licebat assequi, haud quaquam abhorrere. Easdem autem responsis et ipse perbrevibus dissolvit, docens perfectionem plenitudinemque justitiæ illam, qua homo sine ullo prorsus peccato sit, nec sine gratia possibilem per vires naturæ, presertim jam vitiatæ, nec umquam esse præsentis hujus vitæ. Attamen censet illis

Digitized by Google

non nimis reluctandum, qui quosdam gratiæ divinæ auxilio vitam vixisse omnino inculpatam atque a peccato plane liberam affirmarent. Quod certe post canones adversus hanc opinionem in Carthaginensi concilio anni 418. sancitos non dixisset.

IX.

Consessus Jerosolymis anno 415. a Johanne episcopo habitus, in quo cum Pelagio coram disputat Orosius. Pelagio Johannes plus æquo favens, Orosium paullo post insimulat blasphemiæ, quam ille criminationem scripto apologetico ab se propulsat. De Hieronymi dialogis contra Pelagianos.

Cum ex Africa hoc anno solvisset Paulus Orosius, in Palæstinam circiter medium eumdem annum appulit. Is presbyter audita Augustini fama, * ex ultimis Hispaniis ad eum discendi cupiditate venerat: quem ille ad Hieronymum, ut hunc de animæ origine consuleret, a se transmisit. Quemadmodum autem Augustinum debellandis Pelagianis occupatum reliquerat, ita Hieronymum reperit eidem quoque bello implicatum. Quando ergo Pelagius tantos tamque celebres in Ecclesia viros fecisse sibi adversarios jam noscebatur, quin occasione doctrinæ ipsius multum fuerit in Palæstina tumultuatum, dubitaverit nemo: nec aliunde profecto colloquium Jerosolymitanum, de quo hic agendum nobis est, ortum habuit: quod ut iniretur, operam dedisse institisseque videntur Jerosolymitanæ Ecclesiæ presbyteri. Initum autem fuit quadraginta et septem diebus ante Encæniorum sollemnitatem, hoc est, die 29. aut 30. Julii. Si quidem omnia huc faciunt, ut festum illud non aliud existimemus fuisse, quam ecclesiæ Resurrectionis dedicationem quæ quotannis magno cum apparatu * die 13. aut 14. Septembris celebratur. Ventum est in disputationem præsente Johanne Jerosolymorum episcopo, qui solus ex episcoporum ordine, quemadmodum ex Orosii relatione intelligere licet, isthic interfuit. Presbyterorum tantum erat consessus, in quibus numerabantur Orosius, Avitus, Vitalis ac Passerius. Aderat quoque ignotus quidam interpres, numero haud dubie adscribendus falsorum horumce fratrum, qui, teste Orosio, ex adverso latere consedebant. Præter hos omnes memoratur etiam Dominus, ex duce. Hic ille Dominus, sicut et Passerius presbyter, multum sibi nominis tum in rebus quæ ad Deum, tum in his quæ ad sæculum spectant, fide sua atque experientia pepererant: qui quia et græce et latine sciebant, ab Jerosolymitanis sacerdotibus, ut consessui tamquam interpretes adessent, invitati fuerant, atque ab iisdem illuc adducti, ipsomet Johanne conveniente.

Inductus a presbyteris Orosius secessum Bethleemiticum, ut Jerosolymam veniret, reliquit: ingressusque in locum conventus, jubente episcopo sedit. Verum id eo in conventu peccatum est, quod notarium, qui quæ gererentur, in tabulas referret, nullum adhibuere. Orosium statim rogarunt universi, *ut si quid super hæresi, quam Pelagius et Cælestius* contra Dei gratiam *seminarant, in Africa gestum esse cognosceret, fideliter ac simpliciter indicaret*. Orosius igitur Cælestium a concilio Carthaginensi damnatum fuisse declaravit; mentionemque libri de natura et gratia, quem hoc tempore commentabatur Augustinus, injecit. Unde intelligas, ab illo hunc ante non multos dies recessisse. Idem addidit, habere se in manibus epistolam, *quam nuper in Siciliam miserat sanctus Episcopus; quam et jussus recitare Orosius, paruit.

His actis Johannes Pelagium introduci postulavit: assensum est a confesso-

* Epist. 169. n. 13.

* Nicephor. lib. 8. c. 30. Menolog. græc.

* Epist. 157. ad Hilar.

ribus tum propter Episcopi venerationem, tum propter refutationem Pelagii, quam pleniorem hinc fore atque utiliorem sperabant. Ingressum Pelagium omnes una voce interrogarunt, easne docuisset opiniones, quas confutasset Augustinus episcopus. Quibus ille confestim respondit in hæc verba: *Et quis est mihi Augustinus?* Qua responsione in sanctum hunc episcopum, cujus ore Dominus toti Africæ sanitatem unitatis exstincto Donatistarum schismate indulserat, usque adeo injuriosa, offensi quotquot aderant, eum non e conventu solum, sed etiam ex omni Ecclesia pellendum conclamarunt. Tum vero Johannes, quem extrudere debuisset, eum jussit sedere inter presbyteros, hominem laicum atque insuper in crimine hæreseos deprehensum. Et præterea quo liberius injuriam Augustino illatam ipsi ignosceret, eamdem in se recipere professus est: *Augustinus ego sum*, inquit. Cui ab Orosio statim repositum: *Si Augustini personam sumis, Augustini sequere sententiam.*

His ita gestis sciscitatus est Johannes, an quæ legerentur ex Epistola Augustini, Pelagium peterent, an alium quempiam: simulque adjecit, si Pelagius impugnaretur, posse eos, quæ in illo reprehenderentur, declarare. Hic annuentibus reliquis ita Orosius: *Pelagius mihi* dixit, *dicere se hominem posse esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit.* Ad quæ Pelagius universis audientibus respondit: *Hoc et dixisse me, et dicere, negare non possum.* Tunc Orosius, *Hoc in Cœlestio*, inquit, *Africana synodus detestata est: hoc Augustinus episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit; hoc in ipsius nunc Pelagii scriptis sua * responsione condemnat: hoc et beatus Hieronymus*, cujus eloquium universus Occidens, *sicut ros in vellus, exspectat*, (*multi enim jam hæretici cum dogmatibus suis ipso oppugnante sufplosi sunt,*) *in epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit; similiter et in libro quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione confutat.* Johannes vero auribus ad hæc omnia obturatis, illos inducere conabatur, uti apud se judicem tamquam Jerosolymitanum antistitem, accusandi Pelagii actionem ipsi susciperent. Cui sæpius ab universis responsum: *Nos accusatores hujus non sumus; sed quid fratres tui, patres nostri, senserint et decreverint super hac hæresi, quam nunc laicus vulgo prædicat, intimamus; ne Ecclesiam tuam præsertim, ad cujus sinum convolavimus, te ignorante conturbet.* Johannes interea, ut eos ad agendam accusatoris personam pelliceret, instare pergebat, docendi simulatione varia ratiocinia in medium proferens, in quibus quædam esse, quæ ab Origene mutuatus esset, animadvertebant complures. At unum hoc ab illis responsum tulit: *Nos filii Ecclesiæ catholicæ sumus; non exigas a nobis Pater, ut doctores super doctores esse audeamus, aut judices super judices. Patres quos universa per orbem Ecclesia probat, quorum communioni nos adhærere gaudemus, damnabilia hæc esse dogmata decreverunt: illis probantibus nos obedire dignum est.*

* Idest, libro de natura et gratia.

Pluribus adhuc disputare perseveravit Johannes: quid autem disputando dixerit, Orosius non exprimit. Volebat sane eumdem Orosium, quasi is naturam hominis malam atque peccandi necessitati obnoxiam a Deo conditam esse diceret, perstringere. Idem ille vero antistes, quid coram se in Jerosolimitano conventu non pridem esset actum, rogatus in synodo Diospolitana, retulit inter alia, Pelagium acriter hæreseos ea de caussa postulatum quod diceret, *quoniam potest homo, si voluerit, esse sine peccato. Et de hoc*, inquit, *interrogantibus nobis eum, respondit: Non dixi, quoniam recepit natura hominis ut impeccabilis sit; sed dixi, quoniam qui voluerit pro propria salute laborare et agonizare, ut non peccet, et ambulet in præceptis Dei, habere eum hanc

possibilitatem a Deo. Prosequitur Johannes: *Tunc quibusdam susurrantibus et dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hominem perfici*, id est, *esse posse hominem sine peccato*; *culpans*, inquit, *super hoc etiam tituli, quia et apostolus Paulus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundam gratiam Dei, dixit, Amplius omnibus illis laboravi, non autem ego, gratia Dei mecum* etc. *et alia multa similia diximus*, inquit, *de scripturis sanctis*. Cum autem iis quæ a Johanne dicebantur, nondum sibi satisfactum esse obstrependo significarent, tum Pelagius, *Et ego*, ait, *sic credo: anathema sit, qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum*. Agnoscit ipsemet Orosius, Pelagium dixisse, *posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei*. Inde subjunxisse episcopum, *Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum et damnabile erat*. Cumque dehinc sciscitatus fuisset quidnam præterea Pelagio objectarent, anve Dei negarent auxilium; se Orosium illico respondisse, *Anathema ei qui negat adjutorium Dei: ego certe non nego; præcipue cum e contrario in hæreticos confutarim*.

Orosius latine loquebatur, Græce Johannes, sic ut neuter neutrum intelligeret, sed uterque opus haberet interpretis. Porro qui hasce partes obeundas susceperat, homo Orosio incognitus, nequaquam officium implebat suum. Enimvero alia alio, quam dicta fuerant, sensu reddebat; alia aliis dictis mutabat, denique nonnulla omittebat: atque ita responsiones Orosii plerasque omnes aut corrumpebat, aut supprimebat: qua tamen in re peritiam ejus magis Orosius desiderat, quam fidem. Illius autem frustrationes Passerius et Avitus presbyteri, nec non Dominus ex duce animadvertebant. Quapropter cum interprete tam parum commodo tamque parum æquo judice uti se intelligeret Orosius, palam professus est, latinum esse hæreticum, se itidem latinum, hæresim denique latinis partibus magis notam ejusdem linguæ judicibus reservandam: Johannem minus idoneum judicem videri, quod cum accusatorem ageret nemo, ipsemet se se ad judicandum ingereret. Orosio suffragati complures libere testati sunt, non posse eumdem et advocatum esse, et judicem. Multis demum ultro citroque actitatis, Johannes ipse pronuntiavit, quosdam ad Innocentium Romanum pontificem cum epistolis destinandos, ut quidquid ille decerneret, universi judicium ejus sequerentur: debere interim Pelagium silentium sibi impositum observare, adversarios autem ab insultatione ejus seu convicti jam confusique temperare. Huic sententiæ assensere omnes, gratiisque Deo redditis, ac pace invicem data, ut eam certiore testimonio confirmarent, orationi se dederunt, solutusque postremo est totus conventus.

Exactis postea quadraginta septem diebus, cum primo Encæniorum die Orosius de more ad Johannem deducendum venisset, pro amica salutatione exceptus ab illo fuit hisce verbis: *Quare ad me venis, homo qui blasphemasti?* Ad quæ perculsus Orosius, ac nullius criminis sibi conscius, illum rogavit, cujusmodi blasphemiam, quandonam ac quo teste prolatam sibi impingeret. *Ego te*, subjunxit Episcopus, *audivi dixisse, quia nec cum Dei adjutorio possit esse homo sine peccato*. Hic Orosius presbyterorum aliorumque omnium qui tunc aderant, testem conscientiam appellans, se quidquam unquam dixisse hujusmodi pernegavit. Et certe si verbis istis in Jerosolymitano conventu fuisset usus, nequaquam Johannes commissurus erat, quin eum statim corriperet, ac simul paterne admoneret, ne in posterum orationem adeo pericolosam sibi pateretur excidere. Neque ullo pacto erat audiendus, cum post exactos totos quadraginta septem dies ejus blasphemiæ cum accusaret, quam ab illo proferri non

Digitized by Google

alius quisquam animadverterat: ita ut idem et accusator et judex esset ejus criminis, cujus unicum se testem posset allegare; tametsi homo latine ignarus, dicti latine prolati nequaquam pro teste idoneo habendus esset; nec ei quidquam aliud affirmare liceret, nisi ita se ex ore interpretis didicisse. Id quidem, postea forte corruptus, dixisse videtur interpres, ac postulasse, ut sibi qui mendacio suo fidem facerent, testes præberent. Paret etiam, testimonio suo criminationem confirmasse Pelagium, quem illa haud dubie Orosii verba respiciunt: *Conabor exquirere, hi qui ita nos respondisse asserunt, qualiter ipsi interrogasse videantur*, etc. *Ait enim a nobis esse responsum* etc.

Orosio satis non fuit, contra Johannis criminationem verbis reclamasse: sed insuper innocentiam suam stilo propugnare sibi necessarium duxit: gavisusque etiam est, oblatam sibi occasionem impietatis Pelagii in lucem proferendæ; ratus non sine divina providentia factum, ut hæreticorum procacitate malum jam æquo patientius toleratum detegere cogeretur, et simul non errorem modo impugnare, quod hactenus Aurelio, Augustino atque Hieronymo sufficere visum fuerat, sed ipsas quoque hæreticorum personas. Enimvero cernebat Pelagium ac Cælestium hæresis suæ virus palam ubique spargere, nec non sacram sedem Ecclesiæ Jerosolymitanæ, in quam irrepserant, usque adeo tenere obsessam, ut potentiæ suæ terrore veros fideles, ne ad illam recurrerent, prohibere se posse confiderent: seipsum vero, qui contra pugnaret, pelli ex Ecclesia, in cujus sinu aleretur, fovereturque hæreticus, qui instar Goliath, famulos Dei ad pugnam jam diu provocaret, ignavem ei timiditatem exprobrans. Scriptum itaque in apologiæ formam vulgavit, quod Sacerdotibus, (hoc enim eos titulo *beatissimi Sacerdotes*, numquam non compellat,) inscripsit. Neque nos dubitaverimus, quin intelligendi sint Jerosolimitanæ Ecclesiæ præsbyteri, in quibus et hi potissimum, qui colloquio interfuerant. Principio strictim totius colloquii ordinem narrat, ac Johannis accusationem diluit. Hinc occasione arrepta fusius sententiam suam explicandi, ac Pelagii, quem persæpe nominat, errorem impetendi, satis longam de impeccantia et de gratiæ adjutorio disputationem instituit, eamque non parum consentaneam menti et scriptis Hieronymi, cum quo de hac re quin contulerit, nulli dubitamus. Fatetur quidem illic hominem divina gratia adjutum vitam agere posse ab omni prorsus peccato puram, verum id nec factum umquam, nec futurum aliquando, contendit; nec enim eum hominis statum esse, in hac scilicet, qua vivit corruptione.

Augustinus de oborta illa inter Johannem et Orosium discordia non tacet; et adversus hunc atque alios quosdam illum antistitem in Diospolitana synodo expostulasse memoriæ prodit. Instante autem ipsa synodo Diospolitana, quonam tunc statu essent res Pelagianorum apud Palæstinam, non ex apologetico solo Orosii, sed ex Hieronymi quoque adversus eosdem dialogis oportet discere, in quibus videlicet is ad *cunctus* eorum *quæstiunculas* hoc ipso tempore respondebat.

Dialogo igitur primo de hoc tractavit Hieronymus, * quod a Pelagio scriptum audierat, *Posse hominem sine peccato esse, si velit, et facilia Dei esse præcepta*. Et id quidem Pelagius sic dictum volebat, ut subaudiretur, *cum Dei gratia*: sed Dei gratiam ad conditionis referebat beneficium, quia liberi arbitrii conditi sumus. Nec aliter ad singulas res quas gerimus, adesse Dei adjutorium consentiebat, nisi quod nobis *hæc semel dati liberi arbitrii gratia conservetur*. Præterea exstitisse aliquos re ipsa sine peccato contendebat, ut Job, Zachariam et Elizabeth. Et e Scripturæ locis, quibus præcipitur ut homo non

* Hieron. præfat. ad dialog. advers. Pelag.

Digitized by Google

peccet, sitque perfectus, argumentabatur hunc in modum: *Aut possibilia Deus mandata dedit, aut impossibilia; si possibilia, in nostra est potestate ea facere si volumus; si impossibilia; nec in hoc rei sumus, si non facimus quod implere non possumus.* Tandem statuebat, hominem *in hoc etiam corpore existentem posse cunctas habere virtutes.* His autem confutatis Hieronymus ad examen vocat sententias aliquot de Pelagii libro, quem ille Capitulorum inscripserat: quarum et nonnullæ similiter in Orosii apologia perstrictæ sunt et pleræque Diospolitanis postea judicibus oblatæ.

In secundo dialogo, qui Pelagianorum personam agit, objectat, *invidiam referri ad Deum, si tales homines condidit, ut oblivione, et ignorantia, et peccato carere non possint*: neque dari posse *testimonium novi Testamenti, ubi error, et ignorantia, et impossibilitas mandati teneatur in crimine.* Nam quod afferri soleret ex Apostolo, Video aliam legem in membris meis etc. ac similia, *eum non ex sua persona hæc dicere, sed ex persona generis humani, quæ vitiis subjacet ob carnis fragilitatem, ex persona peccatoris.* Illa quoque Danielis verba, Peccavimus, inique egimus etc. sic accipienda, ut *et Daniel, et omnes Prophetæ, non pro se qui sancti erant, sed ex persona populi sint locuti.*

In tertio dialogo contendit rursum Pelagianista, et *naturam accusari*, et *culpam referri ad Deum*, et *liberum arbitrium tolli*, nisi fateamur, hominem baptismo Christi semel justificatum *posse in sempiternum justitiam custodire, ac per hoc omne vitare peccatum.* Joviniani jam damnatum errorem hic suscitari, queritur Hieronymus: qui etiam præfatione admonuit, illud esse Origenis dogma; Impossibile esse, humanam a principio usque ad mortem non peccare naturam; et rursum esse possibile, cum se aliquis ad meliora converterit, ad tantam fortitudinem pervenire, ut ultra peccare non possit. Denique capitula duo ex scriptis Pelagii ad viduam, Pharisaicæ superbiæ tumorem referentia, perstringuntur. Atque hinc sensim sermo delabitur ad quæstionem de originali peccato: sed eam ab Augustino egregie tractatam recordatur Hieronymus, ,, ac dialogum claudit in hæc verba: Scripsit dudum VIR SANCTUS ET ELO-
,, QUENS EPISCOPUS AUGUSTINUS ad Marcellinum, qui postea sub invidia tyranni-
,, dis Heraclianæ ab hæreticis innocens cæsus est, duos libros de infantibus
,, baptizandis contra hæresem vestram etc. Unde supersedendum huic labori
,, censeo, ne dicatur mihi illud Horatii, In silvam ne ligna feras. Aut enim
,, eadem dicemus ex superfluo; aut si nova voluerimus dicere, a clarissimo
,, ingenio occupata sunt meliora. ,,

Adversarios hic nominatim appellare * noluit, ut ea ratione omnibus probaret, se non odisse homines, sed errores; neque aliquorum infamiam quærere, sed errantium dolere vicem. Itaque Pelagii nomen a præfatione operis, ubi nunc in excusis legitur, omnino removendum; cum illud nec eo loci habuerit umquam vetus codex noster Corbeiensis. Opus Diospolitanam synodum, cujus in eo nulla fit mentio, exiguo tempore præcessit: quandoquidem apud conventum Jerosolymis in fine Julii anni 415. habitum, Orosius Hieronymum eidem conscribendo operi per id temporis incumbere testabatur.

* Hieron. Præfat. ad dialog. advers. Pelag.

X

Pelagius ab Herote et Lazaro accusatus perducitur ad Diospolitanæ synodi judicium: illo judicio damnatur Pelagiana hæresis, hæresiarcha ipse Pelagius absolvitur.

Johannis Jerosolymitani adversus Orosium criminatio, sicut et ipsius Orosii apologia, qua is episcopum illum verbis tractabat asperioribus, nec non * societatem cum Pelagio nisi resipisceret, habere se nolle renuntiabat, nequaquam poterant eas turbas non excitare, quibus quidquid pactum decretumque in conventu Jerosolymitano fuerat, de silentio videlicet atque induciis utrinque servandis, quoad Romanus pontifex caussam dijudicasset, convelleretur. Nihil igitur mirum, si Pelagium hæresis nomine apud Palæstinos antistites haud ita multo post denuntiatum reperiamus. Ejus accusatores fuerunt Heros, et Lazarus, Galli Episcopi, hic Aquensis, Arelatensis ille, sed suis tunc sedibus pariter pulsi. Hos Zosimus papa, quo tempore Pelagii ac Cælestii contra eosdem calumniis fallendum sese præbebat, durissime prorsus habuit. At Prosper in chronico ad annum 412. Herotem virum sanctum appellat, B. Martini discipulum, qui, ait, cum Arelatensi oppido episcopus præsideret, a populo ipsius civitatis, insons, et nullis insimulationibus obnoxius, pulsus est. Ex ipso autem socium ejus Lazarum, cujus remansit obscurior memoria, discere nos oportere dicit * Baronius: quia quos calumnia par involvit, eosdem decorasse æqualem virtutem putandum sit; cum non nisi bonos consueverint odisse mali, et hæretici vexasse catholicos. Eosdem sane Augustinus sanctos fratres et coepiscopos, ac rursum alio loco bonos fratres vocat. Et fatetur quidem aliquam de illis apud Diospolitanum concilium habitam a Johanne Jerosolimitano quærimoniam: sed illam ad eorum præjudicium nihil valere, neque ullius momenti visam esse patribus concilii, defendit. Iidem a præsulibus concilii Cathaginensis * sancti fratres et consacerdotes nominantur.

* Oros. in fine apolog.

* Bar. ad an. 417.

* Epist. 175. Inter Aug. n. 4.

Quid porro in caussa fuerit, cur illi duo Galli episcopi anno 415. versarentur in Palæstina, curve tam acriter in Pelagium insurgerent, ignoramus; nisi quod scribit Augustinus, eos perversa doctrina, quam ejus in disputationibus deprehenderant, offensos fuisse. Errores illi in libellum retulerunt, ex Pelagii et Cælestii libris collectos, sed redactos tamen, ut fatebantur in compendium, eo quod locos integros excerpere sibi non licuisset. His adjecere tum eos articulos, quorum caussa damnatus a concilio Carthaginensi fuerat Cælestius, tum etiam illos, quos Hilarius e Sicilia ad Augustinum miserat. Scriptum idiomate latino huncce libellum obtulere Eulogio, quem antistitem aliis tredecim Diospolitanæ synodi episcopis, ipsimet etiam Johanni Jerosolymitano semper præponit Augustinus. Atque inde est, quod episcopus Cæsareæ ac totius provinciæ Palæstinæ metropolitanus fuisse merito censeatur. Res ad concilium *Palæstinum*, quo id nomine Augustinus vocitat, delata est: quin vero idem concilium fuerit, quod apud Diospolim urbem Palæstinæ, in Scripturis * Lyddæ vocabulo cognitam, habitum esse * scribit Hieronymus, nemo ambigit. Docet revelationis reliquiarum Stephani martyris historia, quo tempore ille retectæ sunt, nimirum circiter diem 20. Decembris anno 415. Johannem ejus rei nuntium Lyddæ * seu Diospoli, ubi concilio intererat, accepisse. Idem enim 18. die nondum ad concilium profectus adhuc erat Jerosolymis, quo memorata beati Protomartyris ossa die 25. vel 26. (nam variant codicum lectiones)

* Act. 9. 32.

* Epist. 102. Inter Aug. n. 2.

* Lucian. de revelat. S. Steph.

transtulit. Quapropter commodius quam vigesimo vel circiter assignari concilium non potest.

Huic autem præsentes fuere episcopi quatuordecim, videlicet Eulogius, Johannes, Ammonianus, Prophyrius, Eutonius, Porphyrius alius, Fidus, Zoninus, Zoboennus, Nimphydius, Chromatius, Jovinus, Eleutherins, et Clematius. Quin Eulogius ac Johannes, alter Cæsareæ, alter Jerosolymis, sederint, non dubitatur. Autumant similiter e Porphyriis duobus alterutrum celebrem illum Gazæ antistitem esse, qui anno tantum 420. diem obiit. In historia prædictæ translationis legere est, Johannem ad eam peragendam assumpsisse secum alios duos episcopos, Eutonium seu Heustonium Sebastensem, Et Eleutherium Jerichontinum. Ephesinæ synodo adfuit Fidus episcopus Joppensis. Jovinum autem illum credere forsitan liceat, quem Palladius ante annum 420. ad Ascalonis episcopatum cooptatum fuisse tradit. Nec etiam alius forte Zoboenus fuit ab illo hujus nominis, qui dicitur apud Sozomenum Eleutheropolis antistes, quique Turboni, a quo circiter annum 386. sedes istius loci tenebatur, potuit succedere.

Pelagius præsentem se concilio stetit: Heros autem ac Lazarus eo venire, propter gravem alterius ægritudinem, non potuerunt. Aberat similiter Orosius: nec omnino quisquam aderat, qui partes actoris obiret in Pelagium, ut et pravum ejus sensum aperiret, et eum ad explicandam mentem adigeret, ac demum si quid esset in ejus doctrina ambiguitatis, distingueret. Id sane mirum videatur, nec sine occulta quadam conspiratione factum, quam tametsi Augustinus ignorare non potuerit: tamen memoriæ tradendam non putavit. Vidimus certe quam infensum se adversariis Pelagii declaraverit Jerosolymæ civitatis episcopus: quod quidem et eventus funestos, uti videbimus, peperit, et in ipsa quoque synodo jam eripuit. Johannes enim ab episcopis rogatus, ea quæ præsente se in conventu Jerosolymitano gesta fuerant exponeret; orationem, quæ ex parte ab Augustino refertur, habuit, qua non modo Christi gratiam admitti a Pelagio contendebat, verum etiam in Herotem et Lazarum, in Orosium, et in quosdam alios invehebatur.

Pelagius vero Johannis præsidio et favore non contentus, ut existimationem suam apud judices amplificaret, complures sanctissimos viros sibi junctos amicitia jactitavit, multasque antistitum, a quibus eximie prædicabatur, protulit epistolas. Harum nonnullas curavit in synodo recitari, in quibus et Augustini una fuit.

Atqui tandem aliquando necesse fuit legi libellum, in quo Heros et Lazarus sententias Pelagii perscripserant. Interpretis opera utebantur judices latinæ dictionis ignari: at Pelagius ad sibi objecta responsiones eloquio græco reddebat. In his quæ de libello recitata sunt, et objecta Pelagio, illud est primum, quod in libro suo * quodam scribit, *Non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit*. Quo recitato Synodus dixit: *Tu hoc edidisti, Pelagi?* At ille respondit: *Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt: non dixi, non posse peccare, qui scientiam legis habuerit, sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est, Legem in adjutorium dedit illis.* Hoc audito Synodus dixit: *Non sunt aliena ab Ecclesia, quæ dicta sunt a Pelagio.*

* Lib. Capitulorum.

Adjecit episcopalis Synodus, et ait, *legatur et aliud capitulum*. Et lectum est in eodem libro suo posuisse Pelagium, *Omnes voluntate propria regi*. Quo lecto Pelagius respondit: *Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona; homo vero peccans, ipse in culpa est quasi liberi arbi-*

trii. Quo audito episcopi dixerunt: *Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina*.

Item recitatum est, quod in libro suo Pelagius posuit, *In die judicii iniquis et peccatoribus non esse parcendum sed æternis eos ignibus exurendos*. Respondit Pelagius: *Hoc secundum Evangelium dixi, ubi dicitur de peccatoribus, illi ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam: et si quis aliter credit, Origenista est*. Synodus dixit: *Alienum non est ab Ecclesia*.

Objectum est et illud Pelagio, tamquam in suo libro scripserit, *Malum nec in cogitationem venire*. Respondit: *Hoc non ita posuimus; sed diximus, debere studere Christianum, ne male cogitet*. Episcopi approbarunt.

Recitatum est et aliud, quod in suo libello scripsit, *Regnum cælorum etiam in veteri Testamento promissum*. Ad quod Pelagius: *Hoc et per Scripturas probari possibile est; hæretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant. Ego vero Scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam in propheta Daniele scriptum est: Et accipient sancti regnum Altissimi*. Qua ejus accepta responsione, Synodus dixit: *Neque hoc alienum est a fide ecclesiastica*.

Post hæc objectum est, quod Pelagius in eodem libro scripserit suo, *Posse hominem si velit, esse sine peccato:* et quod scribens ad viduam adulatorie dixerit: *Inveniat apud te pietas, quæ nusquam invenit, locum: inveniat ubique peregrina in te sedem justitia: veritas quam jam nemo cognoscit, domestica tibi et amica fiat: et lex Dei quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur*. Et iterum ad ipsam: *O te felicem et beatam si justitia, quæ in cælo tantum esse credenda est, apud te solam inveniatur in terris*. Et in alio ad ipsam libro, post orationem Domini et Salvatoris nostri, docens quemadmodum debeant sancti orare, ait: *Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bona conscientia effundit, qui potest dicere, Tu nosti, Domine, quam sanctæ et innocentes et mundæ sint ab omni molestia et iniquitate et rapina, quas ad te extendo manus; quemadmodum justa et munda labia, et ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miserearis*. Ad hoc Pelagius respondens ait: *Posse quidem hominem sine peccato esse et Dei mandata custodire, si velit, diximus; hanc enim possibilitatem Deus illi dedit: non autem, diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectam qui numquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus proprio labore et Dei gratia possit esse sine peccato; nec per hoc tamen in posterum inconversibilis. Reliqua vero quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus*. His auditis Synodus dixit: *Quoniam negas te talia scripsisse, anathematizas illos qui sic tenent?* Pelagius respondit: *Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos: si quidem non est dogma*. Deinde judicaverunt episcopi dicentes: *Nunc quoniam propria voce anathematizavit Pelagius incertum stultiloquium, recte respondens, hominem cum adjutorio Dei et gratia posse esse sine peccato, respondeat et ad alia capitula*.

Tum objecta sunt Pelagio, quæ in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa. *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit et non genus humanum. Quoniam Lex sic mittit ad regnum, quemadmodum Evangelium. Quoniam ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato. Quoniam infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat*. Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio et ab aliis cum ipso

Digitized by Google

episcopis dicerentur audita atque damnata. Deinde objecta et alia quædam capitula, commemoratione nominis Augustini interposita, quæ ipsi de Sicilia missa fuerant, cum ibi fratres catholici hujusmodi quæstionibus turbarentur, quibus per librum ad Hilarium scriptum idem ipse responderat. Ista sunt autem: *Posse hominem sine peccato, si velit, esse. Infantes, etsi non baptizentur, habere vitam æternam. Divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse eos habere.* Ad hæc sibi objecta Pelagius ita respondit: *Se posse quidem hominem sine peccato esse, dictum est superius: de eo autem quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus et nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte et juste, secundum scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua vero et secundum ipsorum testimonium a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo: sed tamen ad satisfactionem sanctæ Synodi, anathematizo illos qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt.* Post hanc ejus responsionem Synodus dixit: *Ad hæc prædicta capitula sufficienter et recte satisfecit præsens Pelagius, anathematizans ea quæ non erant ejus.*

Objectum est Pelagio, quod diceret, *Ecclesiam hic esse sine macula et ruga.* Ad hoc respondit: *Dictum est a nobis, sed ita quoniam lavacro ab omni macula et ruga purgatur Ecclesia, quam velit ita Dominus permanere.* Ad quod Synodus dixit. *Hoc et nobis placet.*

Deinde objecta sunt de libro Cælestii, quod in unoquoque capitulo contineatur, magis secundum sensum, quam secundum verba: quæ quidem ille latius exsequitur; sed tunc subjicere omnia, qui libellum adversus Pelagium dederunt, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo libri Cælestii hoc scriptum esse posuerunt: *Quoniam plus facimus, quam in Lege et Evangelio jussum est.* Ad quod Pelagius respondit: *Hoc quasi nostrum posuerunt; dictum est vero a nobis secundum Apostolum de virginitate, de qua Paulus dicit, Præceptum Domini non habeo.* Synodus dixit: *Hoc et Ecclesia recipit.*

Hinc objiciuntur Pelagio alia Cælestii capitula capitalia. In tertio capitulo scripsisse Cælestium: *Gratiam Dei et adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse vel in lege ac doctrina.* Et iterum, *Dei gratiam secundum merita nostra dari; quia si peccatoribus illam det, videtur esse iniquus:* et his verbis intulisse. *Propterea et ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fuerim, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus; quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omni modo, non potuit.* Et iterum ait: *Si gratia Dei est, quando vincimus peccata;* ergo *ipsa est in culpa quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos aut non potuit aut noluit.* Ad ista Pelagius respondit. *Hæc utrum Cælestii sint; ipsi viderint qui dicunt ea Cælestii esse; ego vero nunquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenet.* Synodus dixit: *Recipit te sancta Synodus ita verba reproba condemnantem.*

Cum de quinto capitulo libri Cælestii Pelagio fuisset objectum quod *affirment, unumquemque hominem omnes virtutes posse habere et gratias; et auferant diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet*: Pelagius respondit, *Dictum est a nobis, sed maligne et imperite reprehenderunt: non enim auferimus gratiarum diversitatem; sed dicimus donare Deum ei, qui fuerit dignus accipere, omnes gratias, sicut Paulo apostolo donavit.* Ad hoc Synodus dixit: *Consequenter et ecclesiastico sensu et ipse sensisti de dono gratiarum, quæ in sancto Apostolo continentur.*

Digitized by Google

In sexto capitulo Cælestii libri positum objectum est, *Filios Dei non posse vocari, nisi omni modo absque peccato fuerint effecti.* Unde secundum ipsum dictum est, neque apostolum Paulum esse filium Dei, qui dixit, Non quod jam acceperim, aut quod jam perfectus sim. In septimo capitulo, *Oblivionem et ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.* In decimo capitulo, *Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio; quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere.* In duodecimo capitulo, *Victoriam nostram non ex Dei esse adjutorio, sed ex libero arbitrio.* Quod inferre dictus est his verbis: *Nostra est victoria, quoniam propria voluntate arma suscepimus; sicut e contrario nostrum est, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus.* Et de apostolo Petro posuit testimonium, *divinæ nos esse consortes naturæ.* Et syllogismum facere dicitur, *Quoniam si anima non potest esse sine peccato, ergo et Deus subjacet peccato, cujus pars, hoc est, anima, peccato obnoxia est.* In tertiodecimo capitulo dicit: *Quoniam pœnitentibus venia non datur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.* His recitatis Synodus dixit: *Quid ad hæc quæ lecta sunt capitula dicit præsens Pelagius monachus? Hoc enim reprobat sancta Synodus, et sancta Dei catholica ecclesia.* Pelagius respondit: *Iterum dico, quia hæc et secundum ipsorum testimonium non sunt mea; pro quibus, ut dixi, satisfactionem non debeo: quæ vero mea esse confessus sum, hæc recta esse affirmo: quæ autem dixi non esse mea, secundum judicium sanctæ Ecclesiæ reprobo, anathema dicens omni contravenienti et contradicenti sanctæ catholicæ Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in unius substantiæ Trinitatem credo, et secundum doctrinam sanctæ catholicæ Ecclesiæ; si quis vero aliena ab hac sapit, anathema sit.*

Sinodus dixit: *Nunc quoniam satisfactum est nobis prosecutionibus præsentis Pelagii monachi, qui quidem piis doctrinis consentit, contraria vero Ecclesiæ fidei reprobat et anathematizat, communionis ecclesiasticæ eum esse et catholicæ confitemur.*

Atque hoc pacto terminatus est ille conventus: quem Hieronymus * miserabilem synodum Diospolitanam vocat, in ea procul dubio nihil aliud considerans, nisi offensionem bene multorum ex imperitioribus, qui rem ipsam penitus cum penetrare non valerent, hoc unum erant observaturi, eum scilicet qui hæresos postulatus fuerat, ab orientalibus episcopis pro catholico admissum. Et re ipsa non sibi defuit Pelagius, quin inde partibus suis commodum atque auctoritatem accerseret, opiniones suas episcopis quatuordecim approbatas prædicaret, demum adversarios suos jactitaret pudore suffusos. Attamen id non prohibuit, quo minus de hoc concilio numquam non in meliorem partem Augustinus judicaverit. Patres synodi pios appellat judices et catholicos; qui numquam Pelagium, nisi damnasset errores suos, insontem declarassent. Quocirca ipso quidem quantum ad conspectum hominum adtinet, velut absoluto hæresiarcha, omnia tamen illa dogmata quibus hæresis proserpebat, damnata palam fuisse asserit. Hinc quatuordecim illos antistites contra Julianum doctrinæ catholicæ testes citat. Addit præterea, Pelagianam hæresim tunc Pelagii lingua, tamquam prostrati gladio detruncatam omnino cecidisse, quando eam ipse suæ damnationis timore damnavit: et illum absolutionem suam fallendo furatum esse; aut verius, nequaquam absolutum Pelagium, sed id quod ore tenere se professus est. Innocentius papa illius concilii judicium neque cul-

* Epist. 202. inter Aug. n. 2.

pare, neque rursum approbare se posse, declaravit. Prosper vero de eo non aliter atque Augustinus loquitur: idem tamen agnoscit exhibitam Pelagio indulgentiam, quæ justos limites non nihil excedere videretur.

XI.

Pelagius hæresis suæ post Diospolitanam synodum retinentissimus varias scriptiones anno 416. pervulgat. Eamdem hæresim adversus Augustini et Hieronymi dissertationes tutatur Theodorus Mopsuestenus. Pelagiani cujusdam Romæ blasphemia.

Quantumlibet adjumentum speraret Pelagius sibi accessurum ex Diospolitano judicio, tamen ejus acta, quæ publica fieri ejus intererat, si quidem illis vere purgatus fuisset, in lucem edere, atque ad Romanum pontificem aliosque primarios antistites transmittere adeo non maturavit, ut etiam, quoad potuit, ne vulgarentur, moram injecerit. Eorumdem publicationem prævertit epistola vanitatis plenissima, quam passim disseminari omni studio curabat. Hac jactitabat inter alia, id quod dixerat; *Posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire, si velit*, quatuordecim episcoporum sententia comprobatum: *Quæ sententia*, inquiebat ille, *contradictionis os confusione perfudit et omnem in malum conspirantem societatem ab invicem separavit*. Sicque divina gratia, quam in Synodo confiteri coactus fuerat, silentio prætermissa, restabat, ut sola gloriaretur velut victrix humana superbia. Addebat hic et vocem istam, *facile;* cujus mentio nulla in Synodi gestis: quippe nescimus quo pacto contigerat, ut eam, etsi Pelagii maxime illa esset, suo in libello Heros et Lazarus prorsus omitterent. Et certe quidquid super ea quæstione in Synodo dictum fuerat, omnino repugnabat fictitiæ isti facilitati, immo et eam verbis conceptis excludebat. Rescribebat hac epistola Pelagius cuidam presbytero ex amicis, a quo benigne admonitus fuerat, caveret ne quis per ejus occasionem sese a corpore Ecclesiæ separaret.

Chartulam quoque tunc pervulgavit apologeticam, in qua scilicet gestorum Palæstinorum auctoritate pro defensione contra adversarios utebatur. Illic enim * ad Gallorum episcoporum se objecta respondisse, seque omnino purgatum esse venditabat. At gestorum veritatem ab eo in quibusdam obscuratam et corruptam fuisse, Augustinus demonstrat. Pelagius ipsi Augustino per Charum quemdam, civem quidem Hipponensem, Orientalem autem diaconum, memoratam defensionis suæ chartulam misit, nullis adjunctis tamen ad ipsum litteris. Quocirca sapientissimus antistes, cum animi sui in illius purgationem cogitata scripto explicare peroptaret, quippe qui statim judicavit, Pelagium, eo tantum quod suis responsis orthodoxas opiniones præ se tulisset, a Palæstina synodo absolutum; id tamen exsequi auctoritate scriptionis, quæ vel negari poterat, vel ab autographo discrepans inveniri, non est ausus. Pelagii scriptionem illam idem Augustinus in * litteris Innocentio papæ hoc anno 416. directis, simulque epistolam ad Pelagium (quæ hactenus desideratur) a se hac occasione scriptam commemorat.

* Epist. 179. n. 7.

* Epist. 177. n. 15.

His etiam temporibus suos de libero arbitrio libros Pelagius in lucem emisit. Quippe illos composuit * post Diospolitanam synodum, de cujus gestis gloriabatur in iisdem libris; et non multo ante epistolam, quam idem sub anni 417. exordium ad Romanum pontificem Innocentium scripsit. In illa præ-

* Epist. 186.

Digitized by Google

dictum opus, tamquam certum fidei suæ testimonium laudabat. *Legant etiam*, inquiebat ipse, *recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsi sumus; et agnoscent quam inique nos negatione gratiæ infamare gestiterint, qui per totum pene ipsius textum operis perfecte atque integre et liberum arbitrium confitemur et gratiam.* Verumtamen liquido apparebat, nihil eum aliud sentire de gratiæ auxilio, quam id quod in Palæstino concilio damnasse videtur: quemadmodum Augustinus ostendit allatis indidem variis locis, quorum uno quodam totum dogma Pelagii omnino diligenter expressum continetur. Quidquid vero ibi pro gratia videbatur dicere, id omne ad naturam et legem referri nullo negotio poterat: ita ut ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas opinaretur, nisi ut nobis divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat. Et existimari poterat, auxilium gratiæ tamquam ex abundanti concedi * velle, cum illic *ideo dari hominibus* diceret, *ut quod facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam.* * Epist. 186. n. 3.

Opus hoc Pelagius partitus fuerat in quatuor libros, quorum editione occurrebat dialogus Hieronymi. Nam de his dialogis ad Augustinum Julianus: *De quo opere*, inquit, *tu dicis, Pelagium Scripturarum ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse: verum illi operi a catholico viro, qui pulsatus fuerat, obviam est.* At Hieronymus epistolam suam, eam forte quæ ad Ctesiphontem est, iisdem libris petitam a Pelagio dicit: * *Tamen multum egimus, ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, et blasphemias omnibus patefaceret.* Additque, *Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana, dixisse se, denegat, in hoc opere profitetur.* Ubi jam eos libros, quorum auctorem cum Pelagio Anianum superius indicaverat, illi magis qui res et cogitata sua blasphema, quam huic qui stilum et verborum suorum nænias, ad eos conficiendos contulisset, merito jure adsignat. De istis Pelagii libris constat Augustinum, nisi post accepta synodi Diospolitanæ gesta, nihil comperisse: sed eosdem tamen ad Augustinum * prius, et posterius ad Hieronymum pervenisse liquet. * Ep. et 186, n. 31. * Epist. 202. n. 2.

Horum porro Ss. Doctorum contra Pelagianam hæresim opuscula non ita longo post tempore vidit Theodorus Mopsuestiæ in Cicilia episcopus, cui nimirum ejusdem hæresis progenitori aut magistro inter ceteros præcipuo Pelagiani collabentium rerum suarum statum denuntiare haud dubie maturarunt. Iste igitur ut laboranti hæresi subsidio veniret, libros * quinque adversus originalis peccati assertores condidit. Ibi hujus doctrinæ auctorem ex Occidente oriundum, sed in Oriente tum versantem, libros de recens ab se excogitata hæresi (sic enim ipse loquitur) compositos emisisse narrat, ab eoque integras Ecclesias iisdem illius opinionibus imbutas. Harum hunc a Theodoro appellari, apud Photium legimus, corrupto scilicet nomine Hieronymi, in quem unum referri valent adjunctæ ibidem contra fictitiæ illius hæreseos auctorem calumniæ: alia scilicet de conficto per eum quinto Evangelio; quia is Evangelii cujusdam Nazarenis usitati meminerat in dialogorum opere: alia de rejecta veteris testamenti versione Septuaginta interpretum, ab eo qui Hebraicæ linguæ minime a puero assuetus, neque aliis ad discendum Scripturarum sensum magistris nisi Hebræis quibusdam abjectæ sortis usus, propriam sibi editionem cudere aggressus esset. * Photius biblioth. cod. 177.

Sectæ vero illius, ait ex Theodoro Photius, *summa capita hæc fere sunt: Homines natura, non voluntate peccare: natura, inquam, non ea quæ præditus ab initio conditusque est Adam; eam enim bonam et bonum Dei opus*

Digitized by Google

esse asserunt, sed ea quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum, malam pro bona, mortalemque pro immortali commutavit. Hac quippe ratione natura quoque improbos effectos, etc. *Alterum deinde caput ex illo deductum, Infantes, tametsi recens natos peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem natura in peccatis constituta ad omnes ejus posteros peccatrix, ut ipsi loquuntur, natura propagetur.... Sanctum ad hæc baptisma sacrique corporis communionem in peccatorum remissionem etiam ipsis infantibus collata hæc præbere*, etc. *Neminem præterea mortalium esse justum. Quartum, ne Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse* etc. *Quintum, Matrimonium vel certe congrediendi cupiditatem, et seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, asserunt esse opera perversæ naturæ, in quam per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen in se susceperit.* Quinti hujus capituli calumniam ipsene Theodorus primus commentus fuerit, haud facile dixerimus: cam Augustinus cum postea audisset Pelagianos intentare catholicis, ab his depellendam suscepit opere de nuptiis et concupiscentia. Alteram similiter quarti capitoli non semel in suis contra Julianum libris diluere compulsus est.

Aliquot ex istis Theodori libris excerpta cum afferret Mercator, hoc titulo primum prænotavit: *Theodori Mopsuesteni episcopi de secundo codice libri quarti, folio decimo, contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem.*

Haud multo post vulgatam synodi Diospolitanæ famam eum Augustinus Sermonem habuit, cujus in fragmento, quod etiamnum superest, de Pelagii absolutione disserit in hæc verba: ,, Illum nemo dicat absolutum esse ab epi- ,, scopis: absoluta est, sed confessio, quasi correctio ipsa est absoluta; quia ,, ea quæ dixit ante episcopos, catholica videbantur; quæ autem scripsit in li- ,, bris suis, episcopi qui absolverunt, nescierunt: et forsitan correctus est; de- ,, sperare enim de homine non debemus, qui forte fidei catholicæ adjungi ma- ,, luit, et ad ejus gratiam auxiliumque confugit, forte hoc factum sit: tamen ,, non hæresis est absoluta, sed homo hæresim negans. ,, Ex quibus verbis sat manifesto cognoscitur, neque Augustino visos adhuc esse libros illius de libero arbitrio, neque a Zosimo in gratiam sive in condemnationem ejusdem Pelagii scriptum; quin immo nec ab ipso Innocentio hac de re quidquam pronuntiatum.

Narrat sanctus Doctor eodem loco, Urbanum, qui ex presbytero ecclesiæ illius, in qua tum ipse verba faciebat, fortasse Hipponensis, Siccensium consecratus fuerat episcopus, Romæ cum Pelagiano quodam disputasse; cumque illum vi Dominicæ orationis urgeret, nos Deo ne nos in tentationem inferat, incassum supplicare demonstrans, siquidem in potestate sit nostra, non peccare, et omnes peccatorum tentationes solis voluntatis nostræ viribus superare; respondisse ad hoc Pelagianum: *Rogamus Deum ne nos inferat in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, et ne frangam pedem, ne latro me interficiat, et si quid hujusmodi; hæc enim non habeo in potestate: nam vincere tentationes peccatorum meorum, si volo, et possum, nec Dei adjutorio possum.* Fatetur Augustinus hoc responsi horrorem sibi non mediocrem incussisse, ad quas etiam Pelagianas voces non minus universa concio inhorruit.

Digitized by Google

XII.

Hieronymi scriptiones aliquot ab Orosio in Africam afferuntur, ac simul Herotis et Lazari litteras de caussa Pelagii Carthaginensis synodus Innocentio contra Pelagianam hæresim scribit. Idem præstat Milevitana. Idem et quinque conjunctim episcopi. De Augustini epistolis ad Hilarium, et ad Johannem.

Paulus Orosius, quem Augustinus ad Hieronymum anno superiore miserat, hoc præsenti revertit in Occidentem, eoque * primus omnium aliquas Stephani martyris reliquias importavit: quæ porro quo apparatu exceptæ fuerint, quotve prodigia Deus earum occasione ediderit, iste non idoneus est dicendi locus. Orosius certe jam inde a Veris initio e Palæstina profectus est: quandoquidem ad * reditum jam tum accingebat se se, cum beati Protomartyris ossa retecta sunt; tanto ille patriæ desiderio tenebatur. Extra dubium est, Hieronymum eodem illo bajulo direxisse ad Augustinum * epistolam, quæ sic incipit: Virum honorabilem fratrem meum, filium dignationis tuæ, Orosium presbyterum, et sui merito, et te jubente suscepi. Ubi quidem, quod ejus duobus libris, nimirum de anima, deque epistola Jacobi, non responderit, se temporum infelicitate excusat: quonam autem modo sit erga ipsum affectus, ita exprimit: Mihi autem, inquit, decretum te amare, te suscipere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certe et in Dialogo* quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum: magisque demus operam, ut perniciosissima hæresis de ecclesiis auferatur; quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in ecclesiis habeat facultatem: ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Reperitur haud multo post citatus * ab Augustino hic ille dialogus: unde merito credas, ad ipsum id operis ab Orosio allatum fuisse.

* Marcellin. in chron.
* Aviti epist. de reliquiis S. Stephani.
* Epist. 172. inter Aug.
* Dialog. adversus Pelag.
* Epist. 180. n. 5.

Idem litteras * illuc detulit ab Herote et Lazaro, quæ Pelagium ac Cælestium excogitati nefarii detestandique dogmatis postulabant. Pelagium * testabantur agere Jerosolymis, ibique nonnullos decipere: quamvis ei sagacissimi quique, a quibus ejus sensus indagari potuerant, ac maxime omnium Hieronymus fortiter reluctarentur. Neque profecto iidem, ut judicare est, prætcribant Diospolitanæ synodi historiam: quippe qui Pelagii * caussam apertissime ventilabant. Istorum litteræ ab Orosio exhibitæ sunt * Proconsularis provinciæ episcopis, qui consuetam ac sollemnem synodum, diversis de caussis congregatam, id temporis in ipsa urbe Carthagine habebant, forte circiter mensem Junium. Provinciales enim synodi videntur, aut hac anni tempestate, aut circa autumnum celebrari per Africam solitæ. Quod vero ad annum reditus Orosii, quin is 416. fuerit, nobis per totam historiæ seriem dubitare haudquaquam licet. Ipse etiam responsio Innocentii ad epistolam memoratæ synodi, mense Januario anni 417. data inferius demonstrabitur.

* Epist. 175. n. 5.
* Epist. 176 n. 4.
* Epist. 186. n. 2.
* Epist. 186.

Convenerant ad hanc synodum sexaginta octo episcopi, quorum omnium perscripta sunt nomina; nec magni negotii res erit, eorum episcopatus prope omnes ex Collatione cum Donatistis eodem loco anno 411. habita cognoscere. Horum antistitum celeberrimi sunt ii, Aurelius Carthaginensis, Vincentius forte Culusitanus, Theasius Membresitanus. Illic recitatis Herotis ac Lazari litteris, Præsules * æquum esse existimarunt, ut quidquid episcopali auctoritate valebant, valerent defendendæ jam Ecclesiæ caussæ. Itaque acta, * qui-

* Epist. 186 n. 2.
* Epist. 175 n. 1.

bus ante ferme quinque annos judicatus fuerat Cælestius, legi jussa; et quamquam ejus damnatio sententia in eum tempore illo dicta manifeste constaret: nihilo minus tamen, eumdem rursum, (quamvis et ad presbyterii honorem in Asia, ut ferebatur, jam subrepsisset,) ipsumque cum eo Pelagium, nisi hæresim cujus auctores erant apertissime anathemarent, anathemari debere censuerunt: hanc videlicet severitatem rati opus esse sanandis ingeniis multorum, quos illi vel jam corruperant, vel etiam in posterum poterant corrumpere. Enim vero * plena jam erant omnia pugnacibus hominibus, qui adversus Dei gratiam indesinenter disputando et infirmos animos parumque eruditos abriperent, et perpetuis contentionibus in fide quoque firmiores defatigarent. Cui malo ut omni ex parte obviam iret Carthaginense concilium, rem quoque judicavit ad Innocentium papam deferri oportere: quo * scilicet eorum decretis etiam Apostolicæ sedis adhiberetur auctoritas. Hoc autem eo cupidius exoptabant, quod jactitarent nonnulli, * non modo gestis Palæstinis purgatum esse Pelagium, sed etiam ejus rationibus manus dedisse Romanum antistitem. Certe quidem Possidius * auctor est, Pelagianos perfidiam suam Apostolicæ sedi persuadere molitos esse, ob idque Africanas synodos instantissima egisse opera, ut Innocentio primum, deinde Zosimo demonstrarent quantopere detestanda esset, atque a catholicis omnibus condemnanda illa factio. Cum ergo sperarent Africani præsules, fore ut Innocentii pontificis Romani * auctoritati de sanctarum scripturarum auctoritate depromptæ facilius cederent hæretici, nec non in * tentatione adeo gravi cuperent certiores ex Pontificis responsis fieri, utrum suam ipsorum sententiam reperiret suæ ipsius consentire sententiæ, atque adeo utramque ex eodem fonte depromptam esse constaret: ea propter eidem Innocentio Synodus epistolam Herotis ac Lazari, una cum actis concilii alterius Carthaginensis, quibus anno 412. damnatus fuerat Cælestius, misit: propriam quoque addidit, episcoporum omnium nominibus munitam, qua ipsum illi, ut pastoralibus sibi compateretur visceribus, simulque perpenderet quam pestiferum et exitiale Christi ovibus Pelagianum dogma esset, obsecrabant, atque ad extremum damnationis sententiam ferebant in hæc verba: Etiamsi Pelagius Cælestiusque correcti sunt, vel se ista numquam sensisse dicunt, et quæcumque scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negant, nec est quemadmodum de mendacio convincantur: generaliter tamen quicumque dogmatizat et affirmat, humanam sibi ad vitanda peccata et Dei mandata facienda sufficere posse naturam, et eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur; et quicumque negat parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, et salutem percipere sempiternam, anathema sit. De ceteris autem, quæ Pelagio Cælestioque objiciebantur, Pontificis relinquunt arbitrio, ut quidquid, perlectis Diospolitanæ synodi gestis, expedire videbitur, ipsemet statuat.

* Epist. 177. n. 3.
* Epist. 175. n. 2.
* Epist. 177. n. 2.
* In vita Aug. c. 18.
* Epist. 176. n. 3.
* Epist. 177. n. 19.

Numidarum antistitum synodus provincialis in urbe Milevo congregata, ubi rescivit quid a Carthaginensis provinciæ episcopis gestum fuisset, eorum exemplo decrevit * epistolam ad Innocentium scribere; qua postea quam ei posuit ob oculos, quam perniciosa esset hæresis ea, quæ orationis ab adultis, ab infantibus baptismi necessitatem auferret, ipsum rogat atque obtestatur, ut si minus Pelagii ac Cælestii saluti consulere valeret, eos a nefariis suis placitis avocando, saltem eosdem condemnando aliis prospiceret. Episcopi complures eam obsignarunt, quorum nomina ad sexaginta unum in ipsa fronte recensentur. Horum insigniores habentur ii, Silvanus Zummensis, qui tum Numidiæ primas, Aurelius Macomadiensis, Alypius Thagastensis, Augustinus

* Epist. 176. inter August.

Digitized by Google

Hipponensis, Severus Milevitanus, Fortunatus Cirtensis, Possidius Calamensis.

Perlatæ sunt Romam utriusque synodi epistolæ per quemdam Julium episcopum, cujus diœcesim sitam fuisse in Africa, vel hinc intelligamus licet, quod per eumdem rescripsit Innocentius, et simul Aurelio in peculiari epistola illum se ei restituere dixit.

Baronius eidem isti Milevitano concilio adscribit octo seu novem canones in Pelagianos, qui canones, ut infra dicturi sumus, nonnisi anno 418. in synodo Carthaginensi conditi sunt. Verum in hoc ille secutus est synodi Milevitanæ, acta dicamus, an actorum confusionem. Illorum quippe exordium ad primam Milevitanam synodum anno 402. habitam, proindeque longo tempore ante ortos Pelagianos pertinet. Quæ vero subsequuntur ea tribuuntur in collectione Africana diversis aliis conciliis: excepto tamen canone 23. quem quidem nuspiam alibi reperias.

Præter synodicas conciliorum Carthaginensis et Milevitani epistolas,* Præsules quinque Africani, scilicet Aurelius, Alypius, Augustinus, Evodius, ac Possidius, aliam communi nomine eidem scripsere Innocentio epistolam, tamquam amico, * *familiarem*, qua totam Pelagii caussam uberius et enucleatius exponebant apud illum, et qua ratione * idem Pelagius absolvi ab Orientalibus potuisset, si tamen hoc factum fuerat, (neque dum enim acceperant synodi Diospolitanæ acta,) edisserebant. Docebant etiam, ipsius Innocentii præsertim interesse, huic tanto malo mederi; propterea quod in urbe plurimi essent dogmatis Pelagiani sectatores, * qui si cognoverint, inquiunt illi antistites, eumdem librum quem illius vel putant esse vel norunt, episcoporum catholicorum auctoritate, ,, et maxime Sanctitatis tuæ, quam apud eum esse ,, majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso anathematum atque damnatum, non eos ulterius existimamus ausuros, loquendo contro gratiam ,, Dei, quæ revelata est per passionem et resurrectionem Christi, pectora fidelia et simpliciter Christiana turbare. ,, Addebant accersendum esse Romam ipsum Pelagium, ut diligenter, an veram Christi gratiam agnoscat, ex eo quæratur, sin minus, id saltem cum eo per litteras agendum: quo in posterum sine ullo Ecclesiæ scrupulo et sine latibulo ambiguitatis absolutus, possit fidelibus de sua ipsius correctione lætandi præbere materiam. Librum quoque nunc memoratum, quem a Timasio et Jacobo Augustinus acceperat, una cum ejusdem per Augustinum confutatione, ad Innocentium mittebant: adnotatis in eodem Pelagiano libro deterrimis quibusque locis, ut eis Pontifex animum adverteret. Ad huuc etiam direxere Augustini ad Pelagium epistolam, qua scilicet ipsi ad ea, quæ purgationis suæ scripta post concilium Diospolitanum ei miserat, respondebat. Rogabant igitur Innocentium, ut istam epistolam curaret reddendam Pelagio, rati nimirum hunc ad eam perlegendam debita illius dignitati veneratione adductum iri. Testati sunt interim, utrum ad consummatam perfectionem in hac præsenti vita perveniri possit, an tantummodo in futura, nolle se definire: dum tamen omnino certum maneat, quisquis quandocumque perfectionem hanc fuerit consecutus, non potuisse illam nisi gratiæ beneficio adipisci.

* Epist. 177.
* Epist. 186. n. 2.
* Epist. 177. n. 2.
* Ibid. n. 15.

Contigit eo tempore, ut Palladius quidam mare trajecturus, cum Hipponeregio esset in procinctu ad conscendendam navem, ab Augustino commendationem epistolarem ad episcopum nomine Hilarium peteret.* Ea arrepta occasione Augustinus antistitem illum his de rebus certiorem factum voluit, quæ recens in Africa gestæ fuerant adversus hæresim Pelagianam, cujus et præcipua capita ipsi paucis aperit, eo consilio, ut is quoque pro munere suo, iis ho-

* Epist. 178.

Digitized by Google

minibus, qui forte hujusmodi veneno essent imbuti, prospiceret. Hilarium hunc non alium quam Narbonensem, cui Zosimus anno 417. scripsit, cur nos opinemur, alias * diximus.

* Not. ad epist. 178.

Satis etiam verisimile fit, ad hoc ipsum tempus pertinere Augustini epistolam Johanni Jerosolymitano scriptam. Jam tum enim, cum eam scriberet, * missam sibi a Pelagio, gestorum Palæstinorum vice, chartulam ab ipso conscriptam suæ defensionis acceperat; ipse vero acta Palæstina nondum viderat. Igitur quamquam sanctus Episcopus antea litteras dedisset ad Johannem a quo responsi nihil tulerat; nanctus tamen quemdam Dei servum cui nomen Lucæ, proficiscentem in Palæstinam, ac inde brevi reversurum, iterato has ad illum scripsit. Earum argumentum est unus Pelagius, cui Johannem admonet sic dilectionem exhibeat, ne interim existimari possit ab eo deceptus. Huic simul transmittit et scriptum a Pelagio de viribus naturæ librum, et suum de natura et gratia, quem priori isti refellendo lucubravit: ut quam prava, quamque periculosa essent hæresiarchæ illius placita, Johannes cognosceret. Demonstrat illum in suo libro plane diversa tradidisse ab iis, quæ ab se in Diospolitano concilio responsa assereret in chartula defensionis suæ. Petit denique a Johanne, ut vera ejusdem concilii acta ad se dirigat, non uni sibi, sed aliis quoque plurimis episcopis, a quibus illa etiam expeterentur, gratum facturus.

* Epist. 179. n. 7.

XII.

Ineunte anno 417. Innocentius Africanis episcopis respondens, Pelagium et Cælestium damnata eorum doctrina anathematizat. De Gestis Diospolitanæ synodi librum edit Augustinus, cujus extrema parte Pelagianorum in Hieronymum seditionem memorat. Idem epistolam contra Pelagianos scribit ad Paulinum.

Tribus memoratis epistolis, concilii Carthaginensis, Concilii Milevitani, et quinque episcoporum, Innocentius papa totidem * alias rescripsit ipso anno 417. eadem Januarii die 27. consignatas; quæ ab Julio episcopo in Africam omnes illatæ sunt. Credunt * eas ab Innocentio non nisi post coactam Synodum perscriptas esse: cum apud Pontifices Romanos tunc temporis non esset in more positum, ut de rebus tanti momenti scriberent, nisi prius, non solum clericos suos, sed etiam finitimos episcopos, cum iis quoque, qui tum Romæ versabantur, ad concilium vocarent.

* Epist. 181. 182. et 183. inter Aug.
* Garner. in Mercat. tom. 1. pag. 194 1.

Passim eruditionem, zelum, ac vigilantiam laudat Africanorum antistitum: quippe qui non modo Ecclesiarum sibi creditarum curam gererent, verum etiam alias omnes pia sollicitudine complecterentur. * Utrumque concilium eo præsertim nomine honorificentissime prædicat, quod Apostolicam sedem consuluissent; cujus non parum extollit dignitatem auctoritatemque. Acta * Diospolitanæ synodi quorumdam laicorum opera jam tum acceperat: at vix ullam eorum rationem habebat; tum quia desiderabat in responsis Pelagii sinceritatem, tum etiam quia eadem illa acta sine ullis Pelagii, Episcoporumque, a quibus is absolutus fuerat, litteris, reddita sibi fuerant: quod erat in caussa, cur ipse partim de veritate actorum dubitaret, partim judicaret Pelagium absolutioni, quam venditabat, parum admodum confidere. Itaque nulla hujusce judicii ratione habita, Africanorum præsulum secutus relationes, * Pelagium ac Cælestium Ecclesiæ communione segregatos declaravit, utpote sancti illius corporis societate, immo vero * omni catholicorum commercio indignos. Eos

* Epist. 181. n. 1. et 182. n. 1. et 2.
* Epist. 183. n. 5.
* Epist. 182. n. 6.
* Ibid. n. 3.

Digitized by Google

pariter eadem pœna damnat, qui pari contumacia illorum errores tueri præsumpserint. Porro in litteris ad quinque episcopos dicit, futurum sperare se, ut Pelagii damnatio ad sanam fidem revocet eos omnes, qui vel in Urbe essent, (si tamen essent, non enim illud audere se nec affirmare, cum id de se nemo profiteretur, neque rursus inficiari, propter multitudinem civium,) vel in quacumque demum orbis regione versarentur.

Hanc Augustinus sæpe in Julianum citat sententiam Innocentii: qui sanctus vir, ait, quid potuit Africanis respondere conciliis: nisi quod antiquitus Apostolica sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia? quique, ut mox idem observat, nihil aliud de hac re sapuit, quam quod Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, aliique percelebres præsules Ecclesiæ, posterior iis tempore, prior loco. Ac rursum alibi: * Ad omnia, inquit nobis ille rescripsit eo modo, quo fas erat atque oportebat Apostolicæ sedis antistitem. Cumque concionem ad populum Carthaginensem haberet IX. Kal. Octobris die Dominico, qui dies in ann. 417. incidebat, jussit redargui contradicentes, et resistentes ad se adduci. * ,, Jam enim, ait, de hac caussa duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam; inde etiam rescripta venerunt: caussa finita est; utinam ,, aliquando finiatur error.

* Epist. 186. n. 2.

* Serm. 131. n. 10.

* Gennadius narrat, Innocentium scripsisse decretum occidentalium et orientalium Ecclesiis adversus Pelagianos datum, post quem successor ejus Papa Zosimus latius promulgavit. Quibus verbis quid intelligat, nos quidem ingenio non assequimur. Pelagianæ historiæ scriptor * in ea est sententia, ut putet, quoquo modo voces illas interpretemur, dicendum non esse, decretum aliud a tribus epistolis de quibus non supra, Innocentium condidisse, ad quarum epistolarum formam Zosimus decretum, quod per totam vulgavit Ecclesiam concinnavit. Atque haud scimus, an non jungat Possidius * utriusque Pontificis statuta, cum dicit, utrumque Pelagianos, datis litteris et ad Africanas Occidentis, et ad Orientis Ecclesias, anathematizandos et devitandos ab omnibus catholicis censuisse.

* Gennad. lib. de scriptor. eccles. c. 43. castigatus ad ms. Corb.

* Henr. Noris lib. I. c. 11.

* Possid. c. 19.

Cum litteras quinque episcoporum nomine ad Innocentium scripsit Augustinus, ei nondum (uti observavimus) in manus venerant acta concilii Diospolitani: unde Johannem Jerosolymitanum, ut illa sibi mitteret, obsecrabat: quæ quidem ab illo-ne, an ab Innocentio, an ab alio quopiam acceperit, obscurum est. Id solum constat, exeunte anno 416. vel 417. ineunte haud ita multo post eam molestiam, qua Pelagiani Hieronymum exagitarunt, eadem acta in manus ipsius incidisse. In eis non sine summa voluptate reperit, quod persuasum numquam non habuerat, Pelagium ideo tantum absolutum fuisse, quod in ispecie catholicæ fidei professionem edidisset. Quo sanctus Doctor omnino inductus est ad scribendum in illud argumenti, ut planum faceret, eos a quibus judicio dimissus fuerat, placita ac doctrinam illius neutiquam approbasse. Confecto super ea re libro, (tametsi ab ipso nonnumquam liber *de gestis Palæstinis* appelletur,) titulum fecit *de gestis Pelagii;* sive quia jam vulgo receptum erat, ut illa dicerentur gesta Pelagii purgationisque ipsius, quibus se ille purgatum jactitabat, sive quia agendum hoc libro erat de ipsis gestis, quæ idem ille prius emiserat breviata et corrupta, id est, de chartula defensionis suæ, quam vice gestorum, tamquam eorum breviationem quamdam, spargi in vulgus curaverat; ita ut eam ob caussam Possidius eumdem librum *Contra gesta Pelagii* jure nuncupaverit. Dicavit hoc opus Aurelio episcopo Carthaginensi. Illic singula errorum capita Pelagio apud Palæstinam synodum objecta, cum ejusdem ad illa responsis, minutatim excutit: deinde exa-

Digitized by Google

minat, nulla ne de conversione ejus aut innocentia dubitatio relinquatur, quod sane creditu non ita pronum esse ostendit: et probat denique, hominem Synodi sententia sic fuisse absolutum, ut ipsa nihilo minus hæresis, ob quam in judicium venit, incunctanter damnata fuerit; Pelagii nomen, quod in opere de natura et gratia tacuerat, hic aperte profert: ,, At nunc si Pelagius, inquit, Deum cogi- ,, tat, si non est ingratus ejus misericordiæ.... gratius accipiet litteras nostras ,, quando expresso nomine ulcus sanandum potius aperimus, quam illas, ubi ,, cum dolorem facere timeremus, tumorem quod nos pœnitet, augebamus.,, Nusquam ibi utitur epistolis ad Africanos antistites ab Innocentio scriptis; unde quis forte conjicere possit, tum eas ad ipsum perlatas nondum fuisse: sed nec ibidem earum, quas Africani ad Innocentium miserant, litterarum meminit

In ejusdem operis fine Augustinus injurias memorat, beato Hieronymo a cuneo perditorum hominum, qui Pelagio favebant, illatas. In hac seditione diaconus unus necatus, ædificia monasterii incensa, ipse Hieronymus firmissimæ turris beneficio vix eorum crudelitati subductus. Quin etiam sanctæ virgini Eustochio, et Paulæ ejus nepti, trucidatis sub eorum oculos domesticis, extrema omnia ferro et igne intentarant. Quo tam atroci facinore animi omnium, qui id fama usquequaque volitante didicerunt, graviter vulnerati sunt.

* Baron. ad an. 416. Hieronymus litteris per Aurelium episcopum, eumque,* ut putant, Carthaginensem, transmissis de hoc apud Innocentium quæstus est: a quo eadem illa via responsum tulit. Idem quoque Pontifex virginis Eustochii querelis ad se delatis, ejus injurias sibi dolorem ac molestiam peperisse respondit: scripsitque Johanni Jerosolymitano epistolam admodum severam, in qua satis indicabat, illum a culpa minime alienum sibi videri: et quamquam Hieronymus et Eustochium quemquam nominatim non expressissent; testatur tamen auctorem, unde profecta illa sint, sibi non esse incognitum, quibus haud dubie Pelagium designatum voluit. Obscurum non est, Præsules Numidiæ eventum illum, si fama ejus ad illos pervenisset, silentio non transituros fuisse tum: cum de Hieronymi contra Pelagium in Oriente conflictu Innocentio narrarent, neque etiam creditu proclive est, Innocentium, si rumor ejus jam Romæ atque in Africa pervagatus fuisset, de eo in suis responsionibus taciturum: atque ita commodius quam ad exitum anni 416. referri non potest. Illud satis credibile est, epistolas in eam rem ab Innocentio datas Johanne jam vita functo pervenisse in Palæstinam. Zosimus enim die 21. Septembris anni 417. scribens ad Africanos, Praylium diu ante suffectum in Johannis demortui locum fuisse docet. Innocentius ipse post collata illa in Ecclesiam beneficia migravit ad superos: cujus obitum hoc anno die 12. Martii contigisse manifestum est.

* Epist. 186. n. 2. E vivis excesserat sanctus ille Pontifex. * *beatæ memoriæ* titulo jam tum exornatus; nec tamen quidquam adhuc Zosimus in Pelagianorum gratiam egerat, cum Augustinus Paulino episcopo prolixiorem epistolam contra Pelagianos per Januarium misit. Hac tota in disputando de Christi gratia distinetur,
* Epist. 186. n. 9. non ea tantum voluptate illectus, * quam ex ejus crebra mentione capiebat;
* Ibid. n. 29. sed eo potissimum quod audierat, Nolenses inter * clericos aut cives inveniri, qui adversus eam certarent, quique peccatum originis ita oppugnarent, ut
* Ibid. n. 12. 15. etc. per summam insaniam * libertatis usum infantibus etiam adhuc materna alvo clausis, cum boni malive electione, adeoque merita et peccata propria tribuerent: quorum etiam alioqui in errore mentem sic obfirmarant, ut dicerent se a Pelagio, qui peccatum originale negantes anathematizaverat, citius discessuros, quam ab sua sententia avocari se paterentur. Quid porro de istis sibi

Digitized by Google

narratum esset, aut quinam essent ii, * Januarium Paulino declaraturum pollicetur: ipse vero non aliter indicat, quam illos * magna et acuta ingenia vocando. Erat forte eorum ex numero Julianus: quem tametsi Nolæ tum temporis fuisse non constat; haud longe tamen ab ea urbe morabatur: isque in Pelagianorum laqueos jam dudum inciderat. * Ibid. n. 14 * Ibid. n. 15.

Augustinus Africanorum antistitum ad Innocentium epistolas, una cum Innocentii responsis mittit Paulino; ut qui profitendæ Dei gratiæ studiosus esset, quod ejus satis commonstrabant scriptiones, armis quoque ac præsidiis, quibus eam ab adversariorum molitionibus defenderet, instrueretur. Non pauca etiam e Diospolitana synodo ei transcribit, ac meminit ibidem librorum, quos de libero arbitrio Pelagius * nuperrime ediderat. Postea Semipelagiani quædam in illa epistola improbarunt, neque ob aliud quidem, nisi quod eorum errores de prædestinatione ac perseverantia convelleret. * Epist. 186. n. 27. et 31.

Per hujus quoque anni ætatem librum ad Dardanum scribens, in illo * adversus Pelagianam hæresim, quamvis ejus nomine abstinuerit præcipua mentis intentione vigilabat. * Lib. 2. Retract. c. 49.

XIV.

Romam venit Cœlestius, et fidei suæ libellum Zosimo porrigit. Innocentem putat Zosimus, ac super ejus caussa ad Afros antistites scribit, eumdem tamen interim non absolvens.

Pelagius ac Cœlestius ubi damnatos se ab Apostolica sede totaque simul Ecclesia Africana audivere, actum esse de sua ipsorum fama, si damnatio illa vim obtineret, haud difficili negotio intellexerunt. Et hæc procul dubio caussa fuit, cur Pelagius Innocentio sui purgandi gratia scriberet, Cœlestiusque Romam se se ipse conferret. Quantumvis sibi mali conscii, rebantur tamen non ita se dolis ac fraudibus destitui, immo nec forsan ab amicis usque adeo Romæ deseri, quin Romanæ Ecclesiæ fucum facere valerent; ac non paucos etiam ex Urbe clericos in suas, uti sperabant, partes et nefarias opiniones pellicerent. Vulgatum in primis fuerat a Sixto Romano presbytero, qui postea in pontificem est cooptatus, non parum adjuvari gratiæ adversarios: quorum placita jam tum quoque Julianus Eclanensis in Campania episcopus fovebat.

Cœlestius porro ex Africa post quam anno 412. a Carthaginensi concilio excommunicatus fuerat discedens, properaverat Ephesum; ubi etiam ausus erat, teste Mercatore, presbyterii locum per obreptionem petere. Et certe quidem Africani præsules ad se fama perlatum esse, * anno 416. scripserunt, ipsum in Asia ad presbyterii dignitatem evectum: isque prætcrea præsbyter a Zosimo, cui in hoc quoque convenit Nestorius, appellatur. Idem post aliquot annos relicta Epheso Constantinopolim profectus, hac in urbe, quemadmodum olim in Africa fecerat, impietatis suæ dogmata proseminare aggressus est. Quod ubi primum detexit Atticus ejusdem civitatis episcopus, eum inde magno studio ac diligentia expulit: adversus quem etiam litteras ad episcopos in Asiam, Thessalonicam, et Carthaginem misit. Illum tunc Romam similiter scripsisse, non legimus; idque procul dubio non aliam ob rem, quam quia cum Romano pontifice Johannis Chrysostomi caussa ab se alienato necdum in gratiam redierant. Volunt Atticum ex auctoritate concilii eam in rem coacti hoc ipsum præstitisse: id enim solis conciliis ex disciplina usuque Ecclesiæ concessum, ut ad provincias, qualis erat Asia, publicas epistolas darent. Quid vero, si dicamus, Atticum ad Ephesium tantum antistitem scripsisse? Eo qui- * Epist. 186. inter Aug. n. 4.

Digitized by Google

dem referre nihil vetat, quod Augustinus anno 412. aut 422. litteris consignabat, nimirum Constantinopoli profligatum fuisse ab exercitu Christi Cælestium: quæ tamen in Pelagianorum legatos esse ibidem facta narrantur, ea non putamus nisi aliquot post annis contigisse.

Pulsus igitur Constantinopoli Cælestius, Romam, ubi Zosimus Innocentio successerat, sine mora advolat. Adit Pontificem, falsas, ut jactitabat, purgaturus suspiciones, quas Apostolicæ sedi de se injectas querebatur. Latum in Africa contra se judicium obscuritatis arguebat: Paulinum accusatorem suum vocabat ad Apostolicum tribunal, vel etiam,(quod forte significant ea verba, *provocat accusantem*,) paratum se adversus cujuslibet accusationes caussam tueri prædicabat. Testatur ipse Paulinus, provocatum fuisse ad Apostolicam sedem, ibi insimulatum se fugæ ac deserti vadimonii, sibique Carthagine IV. Nonas Novembris a Basilico Romanæ Ecclesiæ subdiacono denuntiatam sui Zosimo sistendi necessitatem. Zosimus quoque asseverat, Cælestium ad se, ut ex appellatione pristina judicium subiret, venisse. Ad hæc, Cælestius libellum fidei suæ obtulit, eumque gestis ecclesiasticis allegavit. In eo primum quidem, quantum libebat, in singulos excurrens Symboli articulos, ducto ab ipsa Trinitate unius Deitatis exordio, ad usque mortuorum resurrectionem, quibus in capitibus eum nemo reprehendebat, fidem suam minutatim explicabat: ubi autem ad ea quæ vocabantur in controversiam, pervenerat; *Si quæ vero*, ajebat, *præter fidem quæstiones natæ sunt, de quibus esset inter plerosque contentio, non ego quasi auctor alicujus dogmatis, definita hoc auctoritate statui, sed ea quæ de Prophetarum et Apostolorum fonte suscepi, vestri Apostolatus offerimus probanda esse judicio; ut si forte ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepsit, vestra sententia corrigatur*. Qua ratione suam de gratiæ adjutorio mentem exposuerit, ignotum est: quod autem ad originis peccatum, fatebatur quidem infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse; culpam tamen generatione transmitti negabat, eamque opinionem et a catholica fide abhorrere, et injuria Creatorem afficere contendebat. Nam verba ejus ista sunt: *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis Ecclesiæ et secundum Evangelii sententiam, confitemur: quia Dominus statuit regnum cælorum non nisi baptizatis posse conferri; quod quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ libertatem. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur: quod longe a catholico sensu alienum est. Quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine: quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse monstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diversa baptismatis genera facere videamur: et hoc præmunire necessarium est, ne per mysterii occasionem, ad Creatoris injuriam, malum ante quam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.*

Erat eo tempore Zosimus negotiis implicatus multis majoribus: hujus tamen decisionem differre in aliud tempus noluit; ne diutius Africam, quam futurus itineris a Cælestio Romam suscepti et ferendi super ea re judicii exitus sollicitam habebat, exspectatione suspensam detineret. (Ergo Cælestium Romæ versari per Africam increbuerat.) Itaque die ad hanc rem constituto Zosimus beati Clementis, ubi consessum haberet, basilicam elegit; ut auctoritas hujusce tanti Pontificis, qui fidem suam martyrio consecrarat, qua religione in hujus caussæ judicio agendum esset, exemplo suo demonstraret. Constat præter clericos Ecclesiæ Romanæ, varios quoque ex diversis regionibus pre-

Digitized by Google

sbyteros, vel episcopos, quos uno sacerdotum nomine complectitur Zosimus, consessui adfuisse.

Quidquid ad eam usque diem actum in Cælestii caussa fuerat, illic excussum est. Introductus etiam eo Cælestius, ac ejus quo fidem suam testabatur, lectus libellus: de quo postea Pelagiani jactitabant, non paucos e Romanis clericis ab illius opinionibus non abhorruisse; *sententia sua gestis*, inquiebant, *catholico dogmati adfuerant*. Et vero hæc illa professio Zosimo visa est catholica, non quod, quæ dogmata Cælestii continebat, ipse approbaret, sed quod Apostolicæ sedis judicium amplecti, paratissimum se iste prædicaret. ,, In homine acerrimi ingenii, ait Augustinus, qui profecto si corrigeretur, ,, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata ,, est. Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia et hoc catholicæ ,, mentis est, si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime ,, definire, sed detecta ac demonstrata respuere.

Cum igitur fidem suam ad eum modum Cælestius dedisset; ratus tamen non est Zosimus, ejus libellum sibi debere sufficere; sed variis interrogationibus subinde hominis animum exploravit, eademne quæ scripto expresserat, in pectore sentiret: de sinceritate responsionum ipsius Deo, qui mentium arcana solus introspicit, relinquens judicandum. Ille vero quæ in oblato libello exposuerat, etiam lingua repetitis crebro professionibus roboravit. Videbat quidem Zosimus hominem pravæ doctrinæ veneno tumescere, verum ei tamquam phrenetico leniora remedia, ut redderetur pacatior, adhibenda esse existimabat. Ex iisdem illis interrogatis, quibus istum Zosimus urgendum putavit, nonnulla refert Paulinus; inter quæ et illud commemorat, numquid universos damnaret errores eos, quos ipsi communis rumor adtribueret. *Illa omnia damnas, quæ jactata sunt de nomine tuo?* Ad quod Cælestius id responsi dedit: *Damno secundum sententiam beatæ memoriæ præcessoris tui Innocentii.* Quin etiam, *se omnia, quæ sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit.* Sed tamen instante Zosimo, ut ea quæ illi a diacono Paulino fuerant obiecta, damnaret, damnare noluit. Interrogatus quoque fuit de his, quæ in eum Herotis et Lazari litteræ, a Carthaginensi synodo Romam destinatæ, objectabant. Ille vero horum alterum sibi ne conspectum quidem, nisi obiter; alterum, Herotem videlicet, quod secus de se opinatus esset, satis sibi fecisse, respondit.

Quamquam illud, quod præ se ferebat Cælestius, in sanctam sedem obsequium, Zosimum induceret ut mitius cum illo ageret: is tamen ipsum excommunicationis vinculis quibus innodatus erat, absolvendum esse, non existimavit. At ejus judicium cautionis caussa duobus mensibus ampliavit, ut nimirum per id spatii, tum Cælestio redire ad sanam mentem liceret, tum Africanis, quibus illius caussa magis erat comperta, rescribere. Verum se magis præcipitem in caussa Herotis et Lazari præbuit; quippe quos absentes et episcopatu et communione privavit, sive Cælestii criminationibus, sive Patrocli, tum temporis sedem Arelatensem pro Herote occupantis, querimoniis permotus.

Constituto in eum modum quod ad Cælestium adtinebat, id Aurelio ceterisque Afris antistitibus per litteras significavit, quibus sanctos illos præsules subirato animo ob præcipitatum Cælestii judicium perstringit. Litteræ Zosimi ad Africanos hac de re datæ Consules consignatos habent, non mensem nec diem. Cum autem negotium Cælestii deinceps reperiatur cum Pelagii negotio conjunctum, satis credibile videatur, id non multo ante XI. Kal. Octob. quo die Zosimus ad eosdem scripsit de Pelagio, contigisse. Nam ex hujus diei nota, Cælestii caussam jam inde a mense Junio aut Julio peractam colligere, ut ante hunc

Digitized by Google

diem jam duos constitutos menses effluxisse asseramus, nequaquam necessum est. Quandoquidem epistola illa XI. Kal. Octob. data, nonnisi ob novum emergentem casum missa fuit. Sin autem concessum spatium exactum jam fuisset, dubio procul aut Cælestium in communionem restituisse Zosimus, quod nequaquam in epistola sua reticuisset, aut saltem exposito, quamobrem necdum eum restituisset, id postulasset merito apponi sibi. Quod enim dicit, Ubi Heros? ubi Lazarus? ubi illi adolescentes etc. hic verbis significatum noluit, eos ex Palæstina intra duos menses Romam venire debuisse, cum ipsis Timasioque et Jacobo non esset quidquam cum Cælestii negotio commune: sed vult eosdem, quemadmodum in litterarum serie satis explicat, id futurum providere oportuisse, ut ad Romanum tribunal Pelagii caussa deferretur, adeoque ipsos in culpa esse, quod eo non venissent intentatam ab se accusationem prosecuturi. Videtur etiam jungendum Zosimi litteris mandatum illud, quo Paulinum ad caussam apud se dicendam vocari jubebat: quod quidem nonnisi IV. Nonas Novembris Paulino Carthagine fuit viva voce denuntiatum a Basilisco hypodiacono, quem idem Pontifex cum actis earum rerum, quæ Romæ super Cælestio gestæ fuerant, miserat: quæ videlicet acta in Africam ab se dirigi, in epistola sua ipsemet significat.

XV.

Pelagii epistola et fidei professio, destinatæ quidem ad Innocentium, sed Zosimo redditæ. Hic Pelagii quoque ambiguis verbis sibi patitur imponi, ejusque gratia in Africam scribit.

Postquam igitur Zosimus pro Cælestio scripserat in Africam, is litteras a Paraylio accepit Jerosolymitano post Johannem episcopo, qui Pelagii caussam quam studiosissime commendabat. Pelagius ipse suam quoque epistolam, qua hæresis crimen ab se depelleret, addiderat; adjuncta et fidei professione, in qua sincere,quid crederet, quidve respueret,declarare se prædicabat. Utramque dirigebat ad Innocentium, utpote quas obitu ejusdem Pontificis nondum audito scripserat: verum cum in illius locum jam suffectus fuissetZosimus, huic utique illæ redditæ sunt. Interiit quidem Pelagiana isthæc epistola; sed ex variis locis, quos Augustinus ex eadem producit, intelligitur, Pontifici eum exponere, *Duo esse de quibus eum homines infamare conantur: unum, quod neget parvulis baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi, aliquibus cælorum regna promittat: aliud, quod ita dicat, posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludat auxilium,et in tantum libero confidat arbitrio. ut gratiæ repudiet adjutorium.* Ibi cum dixisset, *numquam se vel impium aliquem hæreticum audisse, qui hoc de parvulis diceret;* deinde subjecit atque ait, *Quis enim ita Evangelicæ lectionis ignarus est qui hoc non modo affirmare conetur, sed qui vel leviter dicere, aut etiam sentire possit? Deinde quis tam impius, qui parvulos exsortes regni cælorum esse velit, dum eos baptizari et in Christo renasci vetat?* Rursumque post interpositum ex Evangelio testimonium, adjunxit, dicens, *Quis ille tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicat communem humani generis redemptionem, et in perpetuam certamque vitam renasci vetet eum, qui natus sit ad incertam?* Quibus tametsi clare explicateque profiteri originis peccatum videretur, non tamen ipsi deerant ambages quædam, quarum ope verba illa ad hæresim suam accommodabat. Nam de ista quæstione ita solitus erat respondere quærentibus. *Sine baptismo parvuli morientes, quo*

Digitized by Google

non eant, scio; quo eant, nescio. Et quod super eadem re in Diospolitana synodo ad objecta sibi catholice responderat, detortis interpretationibus recindebat.

Quod ad negatæ gratiæ crimen, post multas in accusatores suos querimonias, sic diluere nitebatur: *Ecce* inquit, *apud Beatitudinem tuam epistola ista me purget, in qua pure atque simpliciter ad peccandum et ad non peccandum integrum liberum arbitrium habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus divino adjuvatur semper auxilio.* Deinde post quædam interposita de naturali potestate ad peccandum et non peccandum, adjungebat dicens: *Quam liberi arbitrii potestatem dicimus in omnibus esse generaliter, in Christianis, Judæis atque Gentilibus: in omnibus est liberum arbitrium æqualiter per naturam, sed in solis Christianis juvatur a gratia. In illis nudum et inerme est conditionis bonum: in his vero qui ad Christum pertinent, Christi munitur auxilio. Illi ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, et Dei gratiam promereri, male utuntur libertate concessa: hi vero remunerandi sunt, qui bene libero utentes arbitrio merentur Domini gratiam, et ejus mandata custodiunt.* Hac rursum confessione gratiæ Pelagius adversariis suis non faciebat satis: tum quia gratiæ illic nomine intelligere poterat, ut solebat, legem atque doctrinam, tum quia quamlibet gratiam intelligeret, eam tamen manifesto dicebat secundum merita dari. Postea vero ille ad suæ fidei libellum, et ad varias, quas diversis temporibus ediderat, commentationes remittebat. Atque ea sunt, quæ nobis ex illa ejus epistola servavit Augustinus.

Jam in suo illo libello fidei Pelagius Cælestium imitatus, ea capita, quorum nemo illum postulabat, multis disputat, de universis fidei articulis ab ipsa Trinitatis unitate ad usque carnis resurrectionem disserens: atque ubi ad baptismi quæstionem venit, *Baptisma*, inquit, *unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum:* quæ verba nihilominus ipsum ad originalis culpæ confessionem non adstringebant. Sic neque exprimebat qualem gratiam agnosceret necessariam, cum paullo post diceret: *Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei egere auxilio; et tam illos errare, qui cum Manichæis dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare*, etc. Enim vero ex iis quæ Augustinus de Pelagianorum fraudibus ac paralogismis tradit, intelligimus illam fidei expositionem, in qua nihil esse prorsus videtur nisi orthodoxum, januam omnibus eorum erroribus patefacere. Ipsam coronide admodum catholica, si quidem ea sincera fuisset, claudebat. *Hæc est fides, Papa beatissime*, inquiebat, *quam in ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus et tenemus: in qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri et fidem et sedem tenes.* Pelagius quoties haberi catholicus volebat, hanc illam jactabat fidei professionem. Atque haud scimus an de hac ipsa interpretandus veniat Hieronymus, cum in præfatione ad quartum suum librum in Jeremiam, scripta, ut videtur, anno 416. ante quam violentias Pelagianorum expertus esset, quandoquidem de illorum tantum calumniis queritur, asserit hæreticos illos, ut imperitos decipiant, passim expositionem suæ fidei prædicare, neque tamen illa ostendere.

Accepta autem Pelagii scripta Zosimus in consessu publico jussit recitari, eaque mirum in modum approbavit. Ex his quippe, liquido purgare se Pelagium, ac fidem suam tanta perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret, judicabat. Idem etiam omnibus qui audie-

runt, visum. Quod sanctorum, ait Zosimus, virorum, qui aderant, gaudium fuit? Vix fletu quidam se et lacrymis temperabant, tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse. Hoc sane stilo litteras ad Aurelium aliosque Afros antistites super ea re XI. Kal. Octobr. dedit adjunctis et Pelagii scriptis. Hic magis etiam stomachabunde, quam in superiore epistola, Herotem et Lazarum dictis proscindit. Multis similiter, quod Africani, et duorum horumce præsulum litteris, et Timasii Jacobique testimoniis fidem accommodassent, conqueritur.

Utramque hanc Zosimi de Pelagio ac Cælestio epistolam ex Vaticanæ bibliothecæ manuscripto deprompram vulgavit Baronius. Visum quibusdam eas cum subdititiis scriptionibus numerandas, quasi cum Augustino minus illæ consentirent; quamvis re vera cum eo nihil magis consentiat. Fatendum tamen est, his famæ Zosimi non perinde consultum; quippe quæ planissimum faciant, eum Cælestii verbis plenissimam fidem præbuisse: quemadmodum apud se expostulasse Africanos episcopos ipse declarat. Et ea sane de caussa Pelagiani, post quam a Zosimo fuere condemnati, prævaricationis eum accusarunt: quod etiam crimen objecerunt Romanis omnibus clericis, quos dogma catholicum, quod in memoratis consessibus defenderant, turpiter deserere clamitabant. Verum cum idem Pontifex, quam imprudens admiserat, culpam deinceps correxisset, voluit Augustinus eam modesto velare silentio. Quod itaque in illo, quem ut primum episcopum observabat, dignum aliqua laude existimavit, id palam proposuit: cetera, quantum in ipso fuit, excusavit. Neque tamen inficiatur; Zosimum initio verbis fraudulentis Pelagianorum professionum, ac Cælestii præsertim simulatione illa, qua se is et instrui velle, et Innocentii decretis consentire profitebatur, delusum fuisse: immo hoc factum S. Doctor non obscure significat variis locis.

XVI.

Africanum concilium CCXIV. episcoporum Carthagine habitum rescribit Zosimo. Innocentii sententiam in Pelagium et Cælestium dictam defendit: Zosimumque, ut novum de Cælestio examen habeat, monet.

Africani præsules accepta quam Zosimus papa miserat in Cælestii favorem epistola, eum litteris suis obtestati sunt, eo usque res, quo in statu erant, relinqueret, dum plenius de ejusdem Cælestii caussa, qui primum quidem apud ipsos accusatus fuerat, edoceretur. Litteræ datæ sunt ab episcopis sive ob eam rem Carthaginem vocatis, sive in ea urbe forte fortuna repertis; ex quibus tamen constitisse verum concilium ex eo intelligitur, quod ad illorum litteras respondens Zosimus epistolam suam Aurelio ac ceteris qui in concilio Carthaginensi adfuerunt, inscribat. Veri sane quam simillimum est, statim atque allata fuit prior illa Zosimi pro Cælestio epistola, Aurelium episcopis locorum minus dissitorum, puta provinciæ Proconsularis, Numidiæ, ac Byzacenæ, significandum curasse, ut ad habendam secum deliberationem de re tanti momenti convenirent: atque ubi viciniores advenere, Zosimo confestim scripsisse, ut Romam ipsæ eorum, si fieri posset, ante pervenirent litteræ, quam concessi ab illo duo menses essent exacti.

Accesserunt ergo deinde ceteri præsules, a quibus tandem concilium illud ducentorum quatuordecim episcoporum coaluit, quod ante quam Cælestius a Zosimo damnaretur, habitum fuisse tradit Prosper. Hoc ipsum Augustinus non uno loco vocat concilium Africanum, eo forsitan quod e pluribus quidem provinciis constabat, licet non ex omnibus, quo id ab insequentis anni concilio

Digitized by Google

plenario ac generali distinguit. Videtur autem ineunti Novembri assignandum, quia * Marcellinus subdiaconus, a quo ejusdem consulta ad Pontificem delata sunt, profectionem VI. Idus illius mensis præparabat. Fieri tamen potest, ut propter rei tractandæ gravitatem et dirigenda in Urbem acta, productum aliquanto diutius fuerit. In hac synodo facta sunt decreta et constitutiones, quas postea orbis universus, Roma, nec non Imperatores Honorius et Arcadius sunt amplexi. Hæc decreta materiam suppeditarunt octo seu novem Africanis contra Pelagianos canonibus, qui antea Milevitanæ perperam adscripti synodo, jam generalis Carthaginensis anno 418. Kalendis Maiis celebratæ esse cognoscuntur. Decretis suis synodus præfixit epistolam ad Zosimum, in qua sic ad eum Patres alloquebantur: Constituimus in Pelagium atque Cælestium per venerabilem episcopum Innocentium de beatissimi apostoli Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur, Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.

* Epist. 205 n. 2.

Addebant, non sufficere hominibus tardioribus, quod se generaliter Innocentii litteris consentire dixisset Cælestius, sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat; ne si id non fecisset, multi parum intelligentes magis in libello ejus illa fidei venena a sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat eum libellum esse catholicum, quam emendata propter illud quod se papæ Innocentii litteris consentire ipse responderat. Illic etiam Africani præsules judicium Innocentii de synodo Diospolitana in mentem Zosimo revocarunt: et dederunt operam, ut eidem professionis fidei a Pelagio Romam directæ fallacias et dolos aperirent; simulque diluerent omnes hæreticorum cavillationes, ut scilicet illos non minus ratione, quam sacra sua auctoritate revincerent. Cum porro eos notasset Zosimus, quasi temere Cælestii delatoribus credidissent: ipsum illi vicissim ostendebant, paullo celerius Cælestii verbis fidem accommodasse. Tandem quidquid apud ipsos super Cælestii caussa factum antea fuerat, exponebant Pontifici; et gesta ea de re tunc, sive præsente eodem Cælestio, sive absente confecta, mittebant. Quare epistolæ eorum volumen productius sibi visum, non dissimulat Zosimus.

Videntur præterea illi antistites, Paulinum diaconum, qui Romam venire jussus erat, accusationis in Cælestium ante sex annos ab ipso intentatæ caussam dicturus, excusasse apud Pontificem, atque illum forte, ne eo proficisceretur, prohibuisse; quia nempe Cælestii caussa nihil jam ad Paulinum, sed ad Ecclesiam universam pertinebat: quemadmodum suo libello, quem ad Zosimum VII. Idus Novembris misit, idem Paulinus significat. Nec est pariter dubium, quin de celebranda proximo anno post paschalia festa ex omnibus Africæ provinciis synodo generaliore ac plenaria decretum: quod videlicet mense Maio peractum est.

Atque hæc sunt, quæ reperire licuit de Africano illo percelebri concilio, ac de posterioribus litteris ab eo per Marcellinum subdiaconum missis: cumque Zosimo Pontifice permulta super hoc negotio scripta, cum Roma in Africam, tum ex Africa Romam cucurrerint; nihil tamen superest ex omnibus iis, quæ ad Zosimum ab Africanis episcopis fuere directa. Et merito quidem dolemus, periisse egregia illa monumenta, quibus illorum in defendenda Christi gratia, propugnandoque Innocentii decreto, generositas consignabatur: cujus laudis partem non minimam Augustini ingenio et sollertiæ debitam esse, certum est.

Digitized by Google

XVII.

Anno 418. Zosimus Africani concilii Patribus respondet. Plenarium totius Africæ concilium Carthagine rursus habitum novem canones edit in Pelagianos.

Ad primas Africani concilii litteras nullum seorsim responsum Zosimus, hieme forsitan prohibente, dedisse videtur, neque concilii Patribus, nisi XII. Kal. Aprilis, post acceptas alteras eorum posteriores litteras, adeoque unicam pro duabus, eamque satis brevem epistolam, rescripsisse. In ea magnificis verbis extollit dignitatem suam; et quod de Cælestii caussa cum Africanis per litteras communicare placuit, hoc gratiæ apponi sibi ab ipsis postulat. Cum tantum, inquit, nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia: nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultro litteris referremus, dantes hoc fraternitati etc. Eos tamen certiores facit, se se omnia eodem in statu, quemadmodum rogatus ab ipsis fuerat, reliquisse. Innuere autem videtur, sibi propositum, quid hic facto opus esset, iterum deliberare.

Epistola hæc III. Kalend. Maii pervenit in Africam, quo tempore Præsules Carthaginem novum contra Pelagianos concilium celebraturi conveniebant; quod quidem in basilica Fausti anno 418. die 1 Maii habitum, atque ex provinciis Byzacena, Mauritania Sitifensi, Tripolitana, Numidia, Mauritania, Cæsariensi, et Hispania, congregatum in veteribus exemplaribus prænotatur; in eoque sedisse Aurelium, cum primate Byzacenæ Donatiano Teleptensi, et aliis ducentis tribus episcopis, legitur. Photius ducentos viginti quatuor præter Aurelium et Donatianum numerat. Quin autem hoc ipsum plenarium * totius Africæ fuerit, in quo Augustinus se atque alios antistites quidpiam adversus Pelagianam hæresim breviter constituisse testatur, nullus est ambigendi locus. In eo certe octo, sive novem illos canones, qui Milevitano adscripti concilio legebantur, quos et Baronius a synodo in ea urbe anno 416. congregata sancitos existimavit, condiderunt. Enimvero eos huic concilio, præter Africanam collectionem, vetustissimum Gandavense exemplar adsignat, et codex canonum Ecclesiæ Romanæ, et ipse pariter, qui ejus acta legit, Photius. Istorum etiam canonum tertius, quartus, et quintus a Cælestino papa Carthaginensis concilii nomine citantur. Præter hæc, Milevitanæ synodi ad Innocentium epistola omnino mentionem non fecit horum canonum: quos tamen ad eum, ut ejusdem auctoritate confirmarentur, mittere debuisset. Quin immo hæc synodus nihil aliud a Pontifice petit, nisi ut errores Pelagianorum duos, originale peccatum et gratiæ necessitatem impugnantes damnaret: cum tamen illorum canonum tres postremi etiam eos anathemate percellant, qui verba Johannis, et Jacobi, Dominicæque orationis ab germano intellectu detorquerent, ut ne inde agnosceremus justos quosque hac in vita peccatis non carere. Quid quod antistites illi quinque, a quibus post Milevitanam synodum Innocentio scriptum fuit, haud quamquam omnino vetant, * ne quis hominem dicat posse cum gratiæ adjutorio esse in hac vita sine peccato, modo tantam perfectionem justitiæ nemo sibi arroget? id quippe iterum ad examen esse revocandum censent. Rursus eamdem illam quæstionem Augustinus in libro de gestis Pelagii aliquanto post elucubrato, annumerat iis, quas non adversus hæreticos disputari, sed pacifice inter catholicos examinari oporteat.

* Epist. 216. n. 5.

* Epist. 177. n. 16. et 18

Quod ad numerum horum canonum, quibus confixam esse a concilio Carthaginensi Pelagianam hæresim, in confesso est, cum ante in collectione Africana non nisi octo legerentur, duo scilicet primi de peccato originali, tres medii de gratiæ adjutorio, tresque ultimi de impeccantia; nondum antiquissimi codices exhibent tertio loco insertum, quo ii condemnantur, qui parvulis hinc sine baptismo migrantibus medium aliquem felicitatis locum extra cælorum regnum ac dæmonum contubernium adsignarent. Photius huncce canonem agnoscit, eique sedem eamdem adtribuit. Neque deest Augustini testimonium, affirmantis novellos hæreticos Pelagianos justissime conciliorum catholicorum et sedis Apostolicæ damnatos auctoritate, eo quod ausi fuerint, non baptizatis parvulis dare salutis et quietis locum etiam præter regnum cælorum. Sic vero sub anni 419. finem loquebatur sanctus Doctor: atque adeo verisimile fit, Africanum concilium superioris anni de hoc Pelagianorum effugio Zosimum fecisse certiorem, idque et ab Afris in hoc plenario concilio anni 418. et ab illo Pontifice in sua epistola Tractatoria, anathemate affectum fuisse.

De utroque illo Africæ concilio Prosper in carmine de Ingratis:

> Tu caussam fidei flagrantius Africa nostræ
> Exsequeris, tecumque suum jungente vigorem
> Juris apostolici solio, fera viscera belli
> Conficis, et lato prosternis limite victos.
> Convenere tui de cunctis urbibus almi
> Pontifices, GEMINOQUE senum celeberrima COETU
> Decernis quod Roma probet, quod regna sequantur.

Et paullo post in Augustini laudes effusus prosequitur:

> An alium in finem posset procedere sanctum
> Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
> Augustinus erat? quem Christi gratia cornu
> Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo,
> Accensum vero de lumine. Nam cibus illi,
> Et vita, et requies, Deus est, etc.

XVIII.

Pelagianos sancita lege mulctat Honorius imperator. Eosdem Zosimus decretoria tandem damnat sententia, quæ ab Ecclesia universa suscipitur.

Soluto concilio Augustinus cum aliquot episcopis ad reliquas decidendas caussas delectus, remansit Carthagine: qua in urbe, donec * in Mauritaniam Cæsariensem proficisceretur, ubi quidem XVI. Kal. Octob. agebat, negotia illum varia, nec parum urgentia detinuerunt, habueruntque occupatissimum. Tum vero haud mediocriter bini nuntii per quam læti recrearunt: alter de lege ab Honorio in Pelagianos lata, alter de condemnatis a Zosimo papa iisdem hæreticis.

* Epist. 193. n. 2.

Exstat hodieque lex illa Honorii, die 30. Aprilis anni 418. Ravennæ data. Hac lege Imperator edicit, ut Cælestius et Pelagius Roma, (modo isthic agerent, siquidem erat Pelagius id temporis in Palæstina,) primitus pellantur; deinde ut quisque compertos hæresis eorum sectatores magistratibus deferat, et reis tandem exsilii pœna irrogetur. Imperiale edictum jussione sua prosecuti sunt præfecti prætorio, Junius Quartus Palladius Italiæ, Monaxius Orien-

Digitized by Google

tis, et Agricola Galliarum. Jubent ii Pelagium, ac Cælestium, juxta decretum Imperatoris, ex Urbe ejici; omnesque istorum erroris convictos, facultatibus suis spoliari, ac perpetuo mulctari exsilio.

Pelagiani, qui pro arbitratu legem divinam interpretabantur, imperialem quoque ad suos sensus pertrahebant. Nam quantumvis perspicua esset, jactare non erubuit Julianus, eam pro se potius ab Imperatore redditam: cui Augustinus, debere ergo illum eamdem publicis potestatibus allegare, festive reponebat.

Ea sane lex petita fuerat, quando quidem non nuda constitutio dicitur, sed rescriptum, et responsum. Nam de illa Augustinus: *Si pro vobis potius*, inquit, *ab Imperatore responsum est*. Eam Africanorum precibus concessam declarare videtur antiquus codex canonum Ecclesiæ Romanæ hacce inscriptione: *Sacrum rescriptum acceptis synodi supra scriptæ gestis*. Præcedit autem illic synodus Carthaginensis anni 418. quæ quidem cum die 1. Maii celebrata sit, uno die posterior est rescripto; at facili errore synodus anni 418. cum ea quæ 417. habita erat, confundi potuit.

Qui Honorii legem die 30. Aprilis sancitam Zosimi judicio priorem opinantur, ii non parum momenti hanc habuisse ad illud a Pontifice eliciendum existimant. Aliunde vero cernebat Zosimus fideles Romanos una voce, uno ardore pro veritate catholica adversus Pelagii errores decertare: quos profecto ejus dogmata, quia inter eos diu vixerat, latere non poterant; quique Cælestium ejus esse discipulum sic noverant, ut fidelissimum et firmissimum possent de hac re testimonium perhibere. Præterea nonnulli Urbis catholici, post Africani concilii rescripta, curarunt ut in Pontificis notitiam perferrentur quædam ex Pelagii dictis ac scriptis, ut puta ejusdem in Paulum commentarios, ad quorum quidem commentariorum errores Cælestii damnationem refert Mercator. Cum vero ex adversa parte qui hæresim tuerentur, ibi non deessent, molestissimo dissidio Roma divellebatur, atque ut Honorii verbis loquamur, scissis in partes studiis asserendi, materia impacatæ dissensionis inducta erat. Inter alios Constantius quondam vicarius Præfectorum, tunc autem Christi servus, Romæ habitans, suum pro Dei gratia studium illustravit in retundendis Pelagianorum conatibus; quorum factione multa perpessus, sanctorum confessorum catalogo adscribi meruit. Ad hoc ipsum tempus forte referendum, quod ea Juliani criminatio veri continet, qua catholicos seditionum Romæ excitatarum accusabat.

Cum igitur eo loco res in Urbe essent, Zosimus Cælestium ex Africani concilii monitis iterum examinare decrevit, ac tandem ex ejus ore clara perspicuaque responsa exprimere, ut dubium posthac non remaneret, vel eum errores ejurasse, vel perfidum impostorem esse habendum. At ille huic examini se se committere nequaquam ausus, non tantum vadimonium deseruit, sed etiam ex Urbe aufugit. Eo non comparente, nihil jam Zosimum detinere potuit, quo minus sententiam illam, quam et hæreticorum pertinacia, et utilitas Ecclesiæ ab eo exigebat, pronuntiaret. Ergo quam paullulum intermiserat, justæ severitatis rationem protulit: Africani concilii decreta probavit, roboravitque; ac prædecessoris sui judicium secutus, Pelagium et Cælestium repetita auctoritate damnavit; eos ad pœnitentium ordinem, si quidem errores suos detestarentur, redigens; sin autem id recusarent, omnino anathemate percellens. Scripsit hac de re et specialiter ad Afros, et universaliter ad omnes totius Christiani orbis episcopos litteras, easque longe amplissimas, quarum aliquot fragmenta Augustinus, Prosper, ac Cælestinus papa referunt. Errores quorum accusatus a

Digitized by Google

Paulino Cælestius fuerat, ibi exponebat; et nihil omittebat eorum, quæ cum ad Cælestii discipuli, tum ad Pelagii ejus magistri caussam pertinebant. His etiam litteris, si Viro erudito credimus, Pelagianorum errorum catalogum ex Augustini ad Paulinum epistola excerptum inseruit. Ibidem Johannis Chrysostomi honorificam mentionem. Culpam originis * validissime adstruebat: nec dubitaverimus eam Zosimi scriptionem esse, in qua novellos hæreticos, quod infantibus non baptizatis locum quietis ac felicitatis extra cælorum regnum concederent, Apostolicæ sedis damnavit auctoritas. Isthic etiam docebat, nullum tempus intervenire, in quo divino non egeamus auxilio, nosque in omnibus actibus, caussis, cogitationibus, motibus, ex Dei præsidio, non ex naturæ viribus, omnia expectare debere. Idem varios locos ex Pelagii in Paulum commentario ipsis litteris suis inter alia ejus damnabilia comprehendit. Hos locos exscribit Mercator, eosque testatur omnino insertos fuisse Zosimi epistolæ, quam Tractatoriam vocat.

* Epist. 190. n. 23.

Eadem illa epistola ad Orientales Ecclesias, in Ægyptum, Constantinopolim, Thessalonicam, et Jerosolymam, immo et per totum orbem missa, ab omnibus catholicis antistitibus subscripta fuit. Quocirca jure merito litteris proditum est episcoporum 214. in Africano concilio editam contra inimicos gratiæ Dei constitutionem totum mundum amplexum esse, ac per totum mundum hæresim Pelagianam fuisse damnatam: quod Honorius quoque mense Junio anno 419. data ad Aurelium sanctione significat, Pelagianos videlicet ab universis justa sententiæ examinatione damnatos affirmans. Zosimum sane constat imperasse, ut eadem epistola ab Italiæ præsulibus subscriberetur, siquidem ab eo Julianus episcopus, quod illi subscribere detrectasset, damnatus et dignitate abdicatus est.

Tum vero cum Romani clerici, quos prævaricationis perinde atque Zosimum deinceps Pelagiani accusavere, in præsidis sui sententiam propensis animis concederent; Sixtus presbyter, ille ipse quem * caussæ suæ præcipuum defensorem jactitabant gratiæ adversarii, * primus omnium eis anathema in populo frequentissimo pronuntiavit; deque hac re sedulo * scripsit ad eos apud quos se Pelagiani de ipsius amicitia efferre solerent: neque suis tantummodo litteris alienissimum ab hæresi animum declarare, verum etiam illius sectatores ad ipsam ejurandam terrore legum imperialium cœpit impellere.

* Epist 191. n. 1.
* Epist 194. n. 1.
* Epist. 191. n. 2.

Quamvis autem Zosimus in suis litteris die 21. Martii datis animum remissum et ad Pelagianos damnandos parum adhuc propensum præ se ferat: Augustinus tamen decretoriam illius contra eosdem epistolam inter Africanum anni 417. concilium et plenarium anni 418. sic ponit, ut hoc ultimo concilio priorem esse significet, aut saltem illud secutam adeo celeriter, ut ejus inductu data dici nequeat. ,, Quod, * ait papæ Zosimo de Africano concilio scri-,, ptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum, ,, et quod posteriore concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem ,, breviter constituimus .... misimus vobis. ,,

* Epist. 215 n. 2.

Zosimo de Pelagianorum damnatione quemadmodum par erat gratulati sunt præsules Africani, quorum ex epistola hanc in rem conscripta unum istud a Prospero excerptum est, quod et Cælestinus citat. Illud vero, inquiebant illi, quod in litteris tuis, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens, Nos tamen instictu Dei, (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur,) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis,

Digitized by Google

velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod nniversa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, qnoniam præparatur voluntas a Domino, et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusve voluntatis humanæ singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium.

XIX.

Pelagianorum damnationem subscribunt episcopi omnes, præter octodecim, qui et depositi secessionem faciunt, ac generale concilium postulant.

Zosimus decretoria sua epistola in Pelagianos, ab universis episcopis non modo ut hæresim rejicerent, petebat, sed etiam ut ejus proscriptionem subscriptionibus ipsi suis comprobarent. Hanc re ipsa epistolam narrat Mercator missam per totum orbem, subscriptionibus sanctorum patrum esse roboratam. Id quoque indicare putatur Prosper, cum dicit, ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armatas antistitum; deinde in eorumdem excidium unam cunctorum sacerdotum manu scriptam sententiam; Ipsorum denique dogmata damnata fuisse conciliis * mundique manu. Certe quidem illud ipsum Pelagiani conquesti sunt in hæc verba. *Simplicibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus, exorta subscriptio est.*

* Prosp. de ingrat. c. 9.

Ea occasione Julianus et reliqui complices ejus, ait Mercator, subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem patribus (qui subscripserant) facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt; ex quibus plurimi resipiscentes et prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad sedem Apostolicam, et suscepti suas Ecclesias receperunt. Julianus autem ejusqne complices procul dubio erant octodecim illi Pelagianæ factionis antistites, qui non multo post litteras ad Rufum Thessalonicensem miserunt. Nestorius ad Cælestinum papam scribens in gratiam Pelagianorum, nominat Julianum, Florum, Orontium, Fabium episcopos: quietis Persidium ac Marcellinum addit Ephesina synodus. Igitur compellati illi fuere, ut cum Ecclesia universa Pelagium ac Cælestium damnarent, nec non Zosimi subscriberent epistolam. Illi vero id se facturos negarunt, caussati videlicet, fas non esse, absentes ac inauditos, quique libellis suis errores sibi impositos proscripsissent, infami sententia afficere. Hac de re Julianus dedit epistolas ad Zosimum duas, quarum altera quæ ejus abdicatione prior apparet, ille ipse forsitan libellus fidei est, qui nostra ætate ex Veronensi codice prodire cœpit, plurimorum episcoporum, nempe istorum octodecim, qui se Juliano conjunxerant, nomine scriptus. Primis tribus partibus fidei professio non multum a Pelagiana et Cælestiana supra memoratis discrepans continetur: fatentur tamen per Adam omnes mori, sed peccatum originale, quod ipsi naturale vocitant, planissime rejiciunt. Pelagium quoque ac Cælestium abunde fidem suam, rejectis qui sibi falso imponebantur erroribus, probasse existimant. In extremis partibus, ubi rationem reddunt, cur hæresiarchas illos damnare nolunt, quod videlicet auditi ipsi non fuissent, hanc in rem lisdem locis, quibus ante Zosimus in Africanos,

Digitized by Google

abutuntur, tamquam hoc pacto mutatam ei sententiam exprobrantes. Dicunt se, tametsi et muneris sui et Christianæ caritatis sit, quos reos esse non viderent, hos tueri velle, tamen medios, sicuti promiserant, manere, ut eosdem neque inauditos damnent, neque absentes defendant. Pontificem, si quidpiam in his quæ de doctrina sua et fide ad eum scribunt, minus probet, id sibi significare posse dicunt: at vero si injuria urgeantur, se statuisse nullis vexationibus quantumlibet violentis cedere: ac præterea ad plenariæ synodi judicium se provocare, Pontifici declarant.

Zosimus porro professione fidei prorsus Pelagiana haud quaquam contentus esse poterat. Quapropter constat Julianum ejusque socios ecclesiastica sententia ab eodem dictata pontifice, quem idcirco Juliani damnatorem vocabat Augustinus, de gradu dignitateque dejectos fuisse. Relata fuit in tabulas hæc sententia; quando quidem in Ephesina synodo acta depositionis Pelagii, Cælestii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orontii et sociorum, lecta et confirmata fuere.

Post hanc etiam, uti nobis videtur, condemnationem suam Julianus epistolam aliam, cujus excerpta legere est apud Mercatorem, Zosimo scripsit; ubi quosdam ex erroribus in Cælestio damnatis specie tenus reprobat, quos aperte postea docere non est veritus. Ante quam in manus Pontificis epistola hæc perveniret, per totam pene Italiam nonnullorum a Juliano deceptorum studio circumlata erat, et cum permultis tamquam egregium quoddam opus communicata. Aliam quoque idem Julianus confirmandis iis, qui Pelagianorum partes sectabantur, Romam sub anni 419. exitum misit. Illic profitebatur se cum Manichæis, id est, Catholicis, tum temporis non communicare. Et re ipsa dissidium ab eis cum Ecclesia factum * testatur Augustinus. Ii presbyteros suos atque episcopos aliquantisper habuerunt: verum cum ea factio semper tenuis admodum infirmaque fuerit, sacris ædibus in quas convenirent destituebantur. Quocirca eorum plerique non dubitabant in ecclesias Catholicorum venire, et unam communionem accipere: isti tamen et ceteris factionis suæ horrori erant, et sic ubi deprehendebantur a Catholicis, puniebantur severissime.

* Serm. 181. n. 3.

Etsi autem factiosi se cum Catholicis, quos Manichæos per injuriam nominabant, communicare nolle jactarent: nullam tamen operam aut industriam prætermisere, ut excommunicationis pœnam a se ipsis amoverent. Hi sane ad imperatorem Honorium adiere, a quo judices ecclesiasticos, qui negotium ad examen revocarent, postularunt, caussati se per dolum et fraudem condemnatos. Verum illorum molitiones Valerius Comes auctoritate sua fregit, obstititque ne tempus ac locus examinandæ rursus eorum caussæ ab Imperatore assignaretur. Ac merito quidem Honorius, cum de antiqua catholica fide dubitari nollet, nequaquam novas disceptationes fidei inimicis concedendas esse ratus est, verum eos legum potius ac disciplinæ severitate coercendos. Atque ita Ecclesiæ auctoritati suam junxit, et Julianum aliosque, quibus episcopatum Zosimus ademerat, ejiciendos ex Italia curavit. Quo tempore id factum fuerit, nondum liquido apparet: neque forte contigit ante annum 419. quo Imperator sanctione nova * propositis abdicationis atque exsilii pœnis universos antistites ad comprobandam subscriptionibus suis damnationem hæresiarcharum adstrinxit: quod dicit a se constitutum ad quorumdam episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes vel tacito consensu adstruunt, vel publica oppugnatione non destruunt.

* Epist. 201. inter Aug.

Negatam sibi concilii copiam multum questi sunt Pelagiani: eamque denegationem in victoriæ suæ argumentum trahere voluerunt. Julianus certe diffi-

Digitized by Google

dentiam Catholicis quodam modo insultabundus, ob recusatam sibi suisque audientiam, objectabat. Respondit Augustinus, eorum caussam ab episcopis competenti habito judicio abunde discussam, alio examine haud indigere: deinde apertam nimis esse hæresis Pelagianæ perniciem; et hæreses plerasque sine generalium synodorum convocatione fuisse damnatas: at ipsos orbem catholicum, quem pervertere nequeant, conari saltem commovere, necnon qua superbia voluit, non in Deo, sed in se gloriari, hanc etiam captare gloriam, ut propter illos Orientis, et Occidentis synodus congregetur: similes hac in re Maximianistis, qui se ad agendam in Carthaginensi collatione caussam suam admitti petebant, nihil aliud cupientes, nisi exiguitatem suam nomine saltem certaminis consolari, et inde videri aliquid apud eos quibus contemptibiles erant, quod inire cum Catholicis sinerentur examen.

XX.

Pelagii fallacias libris de gratia Christi et de peccato originali editis retegit Augustinus. Inde ad Optatum scribit, ad Mercatorem, et ad Sixtum.

Pelagiana hæresi cum suis auctoribus a Zosimo jam condemnata, cum Carthagine adhuc post plenarium anni 418. concilium ageret Augustinus, conscripsit in ejusdem hæresis auctores libros duos, in quibus, quidquid Africani antistites in litteris ad Zosimum, quarum jacturam dolemus, ad retegendas Cælestii vel Pelagii fraudes afferebant, reperiri posse opinamur. His libris occasionem præbuit colloquium Piniani, Albinæ ejus socrus, conjugisque Melaniæ cum Pelagio, habitum forte in Palæstina: nam ille quidem anno 415. ibi versabatur, et anno 417. Jerosolymitanus episcopus Praylius Romam una cum ipso atque in ipsius gratiam litteras misit: Albina autem, Pinianus, et Melania inde anno 419. per Hieronymi litteras Augustinum salutarunt. In eo colloquio egerant illi cum Pelagio, ut errores omnes, quorum insimulabatur, calamo proscriberet. Qua de re Pelagius ipsis responderat primum, a *se anathemari, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam.* Tum se, *et baptisma unum tenere, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus diceret esse celebrandum*: et cum ulterius interrogaretur, *infantes in remissionem peccatorum percipere baptismum*, ore proprio confessus erat. Ipsis etiam recitavit libellum, quem Romam ad Innocentium miserat: deque hoc apud eosdem questus est, quod in Cælestii damnatione, non quidem a Zosimo, nec enim id jam ad ejus aures pervenisse crediderimus, sed ab Innocentio Afrisque episcopis esset comprehensus: at e contrario suam a Diospolitana synodo innocentiam declaratam fuisse gloriabatur.

Veteratoris hujus dolos et ambiguitatum nodos neque Pinianus, neque præsentes matronæ pervidere valuerunt. Quapropter eo modo, quo in votis habebant, loquentem illum audivisse, ipsis quidem gratissimum accidit: non ausi tamen in re tanta ingenio suo credere, Augustinum tamquam oculatissimum consulere de illius verbis maluerunt. Datis igitur communi nomine litteris eidem sermonem, quem cum Pelagio contulerant, significavere; quid super eo sentiret, sciscitantes. Harum litterarum perlator sanctum Præsulem, ut jam dictum antea, reperit Carthagine: ubi quamvis negotiis multo quam alibi densioribus occuparetur, non tamen responsum distulit diutius, nec minus reddi-

dit, quam volumina duo, *de gratia Christi* unum, alterum *de peccato originali.* In his quænam esset Pelagii vera mens circa hoc utrumque caput ex illis ipsis operibus docet, quæ hæresiarcha ille sui purgandi caussa in epistola ad Innocentium citabat; maxime vero ex ejus libris de libero arbitrio, in quibus quoniam Pelagius Ambrosii per quam honorificam faciebat mentionem, ac ejus fidem eximia commendatione prædicabat, illi Augustinus in utriusque voluminis sui calce ejusdem antistitis varia opponit testimonia.

Primo quidem volumine ostendit Pelagium gratiam vel in natura et libero arbitrio, vel in lege ac doctrina collocare; prætereaque ipsum velle gratia solam voluntatis et actionis possibilitatem, ut vocabat, non ipsam voluntatem et actionem adjuvari; et illam insuper adjuvantem gratiam secundum merita dari, atque ad id solum juvare homines, ut præcepta facilius possint implere. Itaque locos omnes opusculorum ejus, quibus ille gratiam diserte a se commendatam jactitabat, de lege ac doctrina, seu de divina revelatione ac de Christi exemplo, quæ ad doctrinam æque revocantur, aut de peccatorum remissione interpretari posse demonstrat; neque apparere omnino an vere Christianam gratiam, id est, adjutorium bene agendi adjunctum naturæ atque doctrinæ per inspirationem flagrantissimæ et luminosissimæ caritatis agnoscat Pelagius. Quem etiam in quæstione de originali peccato ac de parvulorum baptismate nihil re ipsa a discipulo ipsius Cælestio dissentire, secundo volumine ostendit: post cujus medium refellit novam illam adversus originale peccatum argumentationem, forte a Theodoro Mopsuesteno excogitatam: *Ergo*, objectabant adversarii, *malum sunt nuptiæ, et non est opus Dei homo quem generant nuptiæ.* Hoc rursum in volumine, quæstionem de originali vitio non earum esse, in quibus præter fidei periculum errare contingit, quod Pelagiani, ne hæretici dicerentur, volebant, sed ad fidei caput pertinere, demonstrat. Isthic etiam narrat quæ sub Zosimi pontificatu Romæ circa Pelagium ac Cælestium fuerant gesta, et quo tandem pacto uterque damnationis sententia notatus esset. Quin et hisce duobus voluminibus libellum a Cælestio Pontifici oblatum junxit, additis omnibus iis quæ illud idem negotium spectabant; atque haud scimus an non decretoriam quoque Zosimi epistolam, ad quam Albinam, Pinianum, et Melaniam remittit, annectendam curaverit.

Inter id temporis alia sancto Præsuli occasio, ut novis susceptis laboribus amorem erga Ecclesiam suum testatiorem faceret, oblata est a Zosimo papa, * qui tum ipsum, tum alios aliquot episcopos, Cæsaream Mauritaniæ ob ecclesiasticam aliquam necessitatem proficisci, missis ea de re litteris compulit. Cum ergo Carthagine * digressus est, hinc in Mauritaniam Cæsariensem perrexit; in cujus provinciæ urbe primaria, Cæsarea videlicet, quæ et regioni nomen dedit, die 20 Septembris hujus ipsius 418 anni versabatur. Illic vero licet rebus aliis occupatus, epistolam ad Optatum episcopum de animæ origine, Muresse episcopo suadente, Renato autem monacho vehementer instante, dare compulsus est; quam tamen se relicta jam urbe Cæsarea scripsisse significat verbis illis, * *cum in supra dicto oppido remoraremur.* Hac in epistola sedulo monet, sic tractetur perplexa illa quæstio, ut integra sit in primis fides, qua credimus neminem nasci ex Adam, nisi vinculo damnationis obstrictum, neminem inde liberari, nisi renascendo per Christum: et caveatur nova Pelagiana hæresis, toto jam Christiano orbe damnata, quæ adversus Dei gratiam disputando, antiquissimæ fidei molitur fundamenta convellere. Mittit quoque Optato exemplum recentium litterarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes episcopos in illius hæresis damnationem datæ sunt a Zosi-

* Epist. 190. n. 1. et Possid. c. 11.

* Epist. 193. n. 1.

* Epist. 190. n. 1.

Digitized by Google

mo papa: in quibus litteris ipsa etiam Pelagii contra peccatum originale argumentatio inter alia dicta ejus damnabilia referebatur. Tandem ex litteris iisdem Zosimi, quæ hactenus desiderantur, fragmentum huic epistolæ suæ sanctus Doctor inseruit.

* Epist 193. n. 1. Augustinus Hipponem reversus, * litteras illic reperit a Mercatore sibi directas : librum quoque ejus labore adversus Pelagianos compositum, quem ille sancto Doctori considerandum probandumque mittebat. Jam aliæ ejusdem litteræ ad ipsum Carthagine agentem, ante quam Cæsaream iret, allatæ fuerant, quibus quidem nihil responsi redditum querebatur Mercator paullum aspere et cum indignatione quadam : at id gravissime accepit Augustinus, quod isthæc indignatio sibi videretur non esse simultatis initium, sed indicium caritatis. Cum itaque Albini Ecclesiæ Romanæ acolythi se se tunc obtulisset occasio, huic responsionem dedit ad Mercatorem perferendam. Eo jam adducti erant Pelagiani, * ut *infantes confiterentur per eos a quibus baptizandi offeruntur, credere:* at excipiebant; (quemadmodum significaverat Mercator,) *non ita credere in remissionem peccatorum, tamquam et illis remittantur*; *sed hanc remissionem credere fieri in aliis, quæ non fit in eis.* Verum hoc ipso quod parvulos in baptismo quadam ratione credere fateutur, facere non posse adversarios, quin originale in eis peccatum admittant, contendit Augustinus. Deinde monstrat, * eosdem ex Enochi et Eliæ ante obitum translatione, sive ex fidelium vivorum ad Christi adventum raptu, frustra argumentari, ut mortem pœnam peccati non esse suadeant. Quod ad quæstionem resurrectionis, * an aliqui scilicet vere ex ista mortalitate ad immortalitatem sine media morte transituri sint, de hoc edoceri ab aliis cupit; quia plus amat discere, quam docere. Nam ut discamus, inquit, invitare nos debet suavitas veritatis; ut autem doceamus, cogere necessitas caritatis.

* Ibid. n. 3.

* Ibid. n. 5. et seq.

* Epist. n. 13.

Ibid. 191. Idem ille Albinus superioris epistolæ portitor, * illam quoque breviorem duarum ad Sixtum detulit, qua huic Romano tum presbytero, postea autem pontifici, gratulatur Augustinus, quod adversus Pelagianos, quibus ipsum favere rumor fuerat, defensionem gratiæ Dei susceperit: hortaturque curam adhibere pergat, non solum ut ii coerceantur, qui errorem sive liberius garrire adhuc, sive secretius insusurrare non cessant, sed etiam doceantur sanenturque illi, qui etsi præ timore taceant, eum forte animo fovere non desinunt.

Haud multo post Albini professionem Firmo presbytero Romam ex Africa remeanti dedit prolixiorem ad eumdem Sixtum Epistolam; quam aliquot post annis dicebat, eo tempore a se scriptam, quo adversus Pelagianos acerrima conflictatione certabatur. Horum ibi effugia et subtiliora quæque contra Dei gratiam argumenta dissolvit: qualia hæc erant, * primum, *Auferri liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem sine adjutorio Dei habeamus.* Deinde, *Injustum esse, in una eademque mala caussa, hunc liberari, illum puniri*: ac proinde, *gratiam quam* in Palæstina synodo *confessus est Pelagius sine ullis præcedentibus meritis dari, ipsam humanam esse naturam in qua conditi sumus.* Præterea, *Excusaturos se homines, qui nolunt recte et fideliter vivere, dicentes, Quid nos fecimus, qui male viximus; quando quidem gratiam unde bene viveremus, non accepimus?* Ad hæc, *Personarum acceptorem fieri Deum, si in una eademque caussa super alios veniat misericordia ejus, super alios vero maneat ira ejus.* Itaque, *Nondum natorum ideo alium odisse*, puta Esau, *alium*, scilicet Jacob, *dilexisse, quia eorum futura opera prævidebat.* Nam *Deus*, inquiebant, *in eis quos hinc aufert, prævidet quemadmodum victurus esset quisque, si viveret; et ideo quem nequiter novit fuisse victurum, sine ba-*

* Epist 194. n. 3. et seq.

Digitized by Google

ptismo facit emori, sic in eo puniens opera mala non quæ fecit, sed quæ facturus fuit. Refellit quoque eosdem hæreticos contra peccatum originale sic arguentes: *Quomodo*, ajebant, *peccatum transit in filios fidelium, quod in parentibus non dubitamus dimissum esse per baptismum.* Et hic rursum explodit quod Mercator indicaverat ab illis excogitatum effugium, ut dicerent, *Parvulos veraciter quidem per ora gestantium respondere, in remissionem se credere peccatorum; non tamen quia sibi remittantur, sed eis in quibus inveniuntur.* His funditus eversis Augustinus rogat, ut sibi Sixtus, et quæ alia Pelagiani adversus catholicam fidem excogitabunt, et quæcumque adversus eos ipse pro fide catholica disseret, nota facere non omittat.

In epistola ad Asellicum hoc forte 418. exeunte anno data, observat Pelagianam hæresim in Judaismum quodam modo incidere: hujus vero impietatis assertores acerrimos, Pelagium et Cælestium, recenti judicio etiam catholica communione privatos, in sua adhuc, propter cor impœnitens, damnatione persistere.

XXI.

Augustinus librum de nuptiis et concupiscentia primum mittit Valerio. Episcopi anno 419. jubente Honorio Pelagianorum damnationem subscribunt. Augustino de jugulata Pelagiana hæresi gratulatur Hieronymus. Vincentii Victoris placita quædam Pelagiana hisque deteriora confutantur.

Dum Augustinus profanas Pelagianorum novitates scriptis confutabat, eorumdem conatus Valerius Comes auctoritate sua et gratia apud Principem comprimebat. Hac quippe ratione, ne concilium ab illis post suam ipsorum damnationem expetitum concederetur, efficaciter obstitit: quod Comitis in Ecclesiam obsequium in ejus laude ponit sanctus Antistes. At hæretici, quo potentis hominis patrocinium eriperent Ecclesiæ, atque a Catholicorum doctrina eum absterrerent, litteras ei quidam scripserunt, quo Augustinum originale peccatum asserendo nuptias damnare significabant. Calumniam illam Valerius fide robustissima præditus exploserat irriseratque: Augustinus tamen doctrinam Ecclesiæ contra ejusmodi criminationem sibi defendendam esse putavit. Hac igitur de caussa primum composuit duorum librorum, quos *de nuptiis et concupiscentia* inscripsit. In hoc quæ sint nuptiarum bona demonstrat, hæc distinguens a concupiscentia, quam omnino esse malum, non de natura nuptiarum veniens, sed nuptiis ex antiquo peccato allatum; eoque nihilominus malo conjugalem pudicitiam bene uti ad liberorum procreationem asserit. Propter hanc autem concupiscentiam fieri, ut etiam de legitimis nuptiis filiorum Dei nascantur filii sæculi, qui peccati vinculo, licet ab eo liberatis parentibus obstricti sunt, atque sub diaboli potestate captivi, nisi eadem similiter Christi gratia liberentur. Exponit quomodo concupiscentia in baptizatis maneat actu, non reatu. Baptismi autem sanctitate non hunc tantummodo originale reatum, sed peccata alia et omnia prorsus hominum mala auferenda esse docet.

Librum hunc primum post damnationem Pelagii Cælestiique conscripsit, anno ineunte 419. aut exeunte 418. quo anno 418. epistolas a Valerio tres, unam per Vindemialem episcopum, et duas per Firmum presbyterum, per quem Sisti litteræ simul allatæ sunt, recepit. Plura vero de Valerio se Firmi relatu didicisse, Augustinus responsione sua, cum eodem data libro, testatur: atque inter hæc forte, illud etiam quod se auditione accepisse postea * recolebat, ex * 2 Retr. 53.

Digitized by Google

eodem Firmo comperit, puta Pelagianos de ipso scripsisse ad Valerium, quod nuptias peccatum originale asserendo damnaret: quod adversus originalem culpam commentum novum refellere jam alibi hoc anno 418. cœperat. Istum librum a se inter ecclesiasticas, ut ait, curas, non sine molestia propter longitudinem et quæstionis difficultatem elaboratum, ut Valerio Comiti potissimum dicaret, multæ rationes impulerunt. Hinc tamen Julianus occasionem arripuit jactandi, eum non alio consilio illud scripsisse ad militarem Virum, nisi ut ab ipso impotentiæ contra adversarios precaretur auxilinm. Ad quod Augustinus: Non impotentiæ, inquit, contra vos precamur auxilium; sed pro vobis potius, ut ab ausu sacrilego cohibeamini, Christianæ potentiæ laudamus officium. Exceperunt eumdem librum obviis manibus Catholici: quæ res Pelagianorum querelas expressit, atque exacerbato pubblica hac approbatione Juliani animo, pluribus utrinque scriptis caussam præbuit.

Nescimus an ejusdem Valerii Comitis instantiæ accepta referenda sit altera Honorii contra Pelagianos data sub hoc tempus constitutio, an potius curis ac precibus Bonifacii Romani jam episcopi. Nempe Zosimo sub anni 418. exitum defuncto, ejus in locum, non sine quadam populi Romani de constituendo episcopo dissensione, (quam quidem Julianus divinæ ultioni ob damnatos ab Romana Ecclesia Pelagianos impudenter tribuebat,) suffectus est Bonifacius. Is summo studio gratiæ Christi adversarios, cum auctoritate sua apostolica, tum edictis Imperatorum, debellavit. Hujus ergo forsitan diligentiæ adsignanda epistola Honorii Aurelio episcopo V. Idus Junias an. 419. scripta. Honorius ibi significat, a se constitutionem, quam anno superiore dederat adversus Pelagium atque Cælestium *, novissime renovatam esse; simulque sancitum, ut quisquis eos, ubicumque terrarum agerent, sciens non denuntiaret aut expelleret, ipsemet in exsilium pelleretur. Huc addit, esse antistites, qui eorumdem hæreticorum prava dogmata non palam oppugnare atque evertere studerent, immo ea tacite quodam modo approbare viderentnr. Ac proinde ab Aurelio universos admoneri oportere sui officii, nec non omnes episcopos ad subscribendam Pelagii atque Cælestii damnationem adigi, sub iis pœnis, ut recusantes dignitate sua exuantur, expellantur e suis urbibus, et a communione in perpetuum resecentur. Hujus epistolæ ad Aurelium contra Pelagianos ab Honorio datæ meminit Photius.

* Epist. 201. inter Aug.

Epistola autem distinguenda videtur a constitutione, quam Aurelio simul mittebat Honorius, et qua subscribendi rationem distinctius præcipiebat. Id intelligere est ex Aurelio litteris ad episcopos Byzacenæ provinciæ atque Arzugitanæ Kalendis Augusti hac de re datis: in his siquidem satis aperte constitutionem imperatoriam ab epistola sibi directa secernit, quam epistolam et ad eosdem deferri curat; eosque omnes, tam videlicet qui condemnationem illam in plenario totius Africæ concilio anni proxime elapsi jam subscripserant, quam quibus eidem interesse non licuerat, ad subscribendum cohortatur, ne in quoquam ipsorum vel negligentiæ, vel dissimulationis, aut occultæ cujusdam propensionis in hæresim suspicio ulla resideat.

Eadem porro epistola ab Imperatore similiter inscripta est Augustino, quippe cui honores minime sedi suæ Hipponensi debitos propria virtus promerita fuerat. Et sane ipsi potiori jure, quam alii cu quam, id convenit, quod hac epistola profitetur Honorius: *In quo*, ait, id est Pelagio damnando et Cælestio, *secuta est Clementia nostra judicium Sanctitatis tuæ, quo constat eos ab universis justa sententiæ examinatione esse damnatos*. Etsi enim Africanorum

antistitum ardor magnum momentum ad victoriam de Pelagianis ab Ecclesia reportatam contulerit: ejus tamen præcipua laus debetur diligentiæ scientiæque Augustini, de quo Prosper.

Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras, industria major,
Majus opus, totum præstantius imbuit orbem.

Hic ille antistes, jure merito PRÆCIPUA PORTIO DOMINI SACERDOTUM dictus, cujus ductu catholica acies inimicos gratiæ Dei vicit, in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit. Et hoc quidem sensu gloriosum illud crimen Augustino Julianus exprobrat, eum CAPUT HORUM, quæ in Pelagianos acta querebatur, ET CAUSSAM MALORUM extitisse.

Ob tam insigne Augustini in Ecclesia meritum, Hieronymus post devictos eosdem hæreticos ipsi scribens sub annum forte 418. testatur, venerationem in eum suam et dilectionem, quæ jam ante plane cumulata videbatur, tanto nihilominus auctam esse cumulo, ut ne unam quidem horam sine illius mentione durare possit. Tum eas, quas Romæ passa fuerat fidei caussa, difficultates procul dubio indicans, addit, ipsum contra flantes ventos ardore fidei perstitisse. Tandem subjungit illam sancti Viri laudationem: Macte virtute, in orbe celebraris. Catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt; et quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur.

Hac in re sane Alypius gloriæ Augustini particeps fuit, a Juliano per injuriam appellatus *vernula peccatorum ejus*. Hinc anno 419. in * epistola utrique inscripta idem Hieronymus, Testem, ait, invoco Deum, quod si posset fieri, assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maxime quia COOPERANTIBUS ET AUCTORIBUS VOBIS HÆRESIS CÆLESTIANA JUGULATA EST. Eisdem in fine Albinæ, Piniani, Melaniæ, et Paulæ junioris nomine salutem dicit: hanc autem epistolam * Hieronymi, qui subsequente anno migravit ad superos, ultimam nobis restare putant.

* Epist. 202. inter Aug.

* Baron. ad an. 419.

Inter illud tempus quæstionem perplexam de animarum origine, quam ab Hieronymo explicari sibi Augustinus expetierat, cum temere tractandam in se recepisset Vincentius Victor, juvenis ex Mauritania Cæsariensi, catholicæ doctrinæ rudis, atque expers, in errores Pelagianos quosdam et iis pejores impegit. Nam inter alia dicebat, *Quod anima meruerit esse peccatrix, ante omne peccatum.* Contendebat, *Infantes ante quam baptizentur, morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum.* Præterea, *quos Dominus prædestinavit ad baptismum, prædestinationi ejus eripi posse, et ante defungi, quam in eis fuerit, quod Omnipotens prædestinavit, impletum.* Ad hæc, *Aliquos eorum, qui sine baptismo Christi ex hac vita emigraverint, interim non ire in regnum, sed in paradisum, postea vero in resurrectione mortuorum etiam ad regni cœlorum beatitudinem pervenire.*

Victorem Augustinus sub hujus anni 419. finem quatuor libris refutavit. Ac erranti quidem juveni, quamvis idem deterius saperet quam Pelagius, id patrocinari posse vidit, quod in operis sui exordio modeste atque humiliter profitebatur, in indicando de suo opere, non credere se sibi, nec propriam sententiam tueri, si improbabilis deprehenderetur; sed sibi cordi esse, proprio judicio damnato, meliora et veriora sectari. Ea porro modestia, quam sinceram fuisse eventus comprobavit, bonam in eo mentem denotabat; ac simul faciebat, ut opinando fidei adversa catholicæ, non tamen a fide catholica rece-

Digitized by Google

deret. Iste quippe animus, inquit Augustinus, etiam in dictis per ignorantiam non catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione ac præparatione catholicus. Quapropter juvenilem quidem arrogantiam ea vehementia, qua par fuit defendi fidem, coercuit sanctus Doctor: sed interim tamen lenitatis quantum licuit, adhibere curavit: quod nimirum juvenem non præpropere detestandum, sed adhuc docendum putaret; nec damnari, sed emendari cuperet. Neque pro-
* 2 Retr. 56. fecto spes eum fefellit; nam responsum * accepit a Victore, quo se is demum errores abjecisse testabatur.

Prodierunt circiter anni ejusdem 419. finem cum epistolæ Pelagianorum duæ, una Romam, altera Thessalonicam missa, tum Juliani contra librum primum de nuptiis et concupiscentia volumina quatuor. Hæc volumina duplici opere, uno ad Valerium, alio ad Claudium directo; illas autem epistolas libris ad Bonifacium scriptis, quemadmodum confutaverit Augustinus, jam narraturi sumus.

XXII.

Augustinus anno 420. librum de Nuptiis et concupiscentia secundum, necnon quatuor ad Bonifacium contra duas epistolas Pelagianorum libros conscribit.

Liber ad Valerium Comitem primus circiter anni 419. exordium scriptus vix in lucem prodierat, cum Julianus episcopus Pelagianus, qui Christianorum quorumque animos ejus lectione in odium hæresis commoveri intelligebat, quatuor contra eum grandes libros evulgavit. His ille Augustini librum, ut sibi quidem blandiebatur, omnino revincebat: quamvis ejus partem nec quartam adtingeret, contentus quæ infirmiora videbantur exagitare. At se futuræ adversarii expostulationi satis occurrisse existimabat præfatione sua, qua professus erat, se silentio, quæ ad rem probandam nihil conferrent, prætermisisse. Veritatis præsidio destitutus, confugiebat ad convicia, quibus passim quatuor suos libros perfundebat. Augustinum et catholicos omnes Manichæorum nomine designabat. Detrahebat etiam nonnullis, qui a Pelagiana secta se se ad Ecclesiam receperant: sed Valerium Comitem tractabat honorificentius. Hos ille libros Turbantio ejusdem sectæ episcopo nuncupavit.

Eodem quoque tempore epistola Romam auctore, ut ferebatur, Juliano missa est, per quam, quos posset, ut cum Augustino loquamur, suos aut inveniret, aut faceret; nimirum quotquot in magna illa civitate posset seducere studens, metu horroreque errorum eorum, quos Catholicis Manichæorum nomine traductis imponebat, ibidem audientiæ, hoc est, synodi, quam Pelagiana factio flagitabat, recordatur. Videtur autem Julianus vana quadam de caussa voluisse illam abnegare: Augustinus vero sincera-ne sit, an ficta ejusmodi abnegatio, parum curans, Juliano ut suam esse hanc epistolam inficietur concedit.

Quod porro in eadem scriptum est, ab suis ipsorum inimicis ea, quæ Augustinus eorum adversarius sparserat, in veritatis odium excepta fuisse, id similiter in epistola Pelagianorum octodecim episcoporum ad Thessalonicensem antistitem directa legebatur. Unde sub idem tempus eam quoque scriptam fuisse, conjectare licet. Hac illi Rufum Thessalonicensi tum Ecclesiæ præfectum ad suas partes allicere tentabant, ejus videlicet atque aliorum orientalium antistitum societatem adversus impiam Manichærum hæresim, toto Occidente susceptam, poscentes. In eo quippe sita erat omnis illorum industria,

Digitized by Google

ut Catholicis horribili hæresi, quam omnes cum illis pariter exsecrabantur, impacta, proprios errores obtegerent, atque natura, lege, liberoque arbitrio commendatis, gratiam condemnarent. Hanc epistolam ipse Julianus citat.

Fecit Romanorum catholicorum vigilantia atque sedulitas, ut utraque hæc epistola in Bonifacii papæ manus veniret. Hic illas Augustino curavit deferendas per Alypium; quem inde colligunt in Italiam id temporis profectum esse, cujus quidem itineris caussam ignoramus: constat vero illum et Romam et Ravennam petiisse.

Is Ravennæ Valerium Comitem invisit, a quo et accepit litteras, quibus ille Augustino gratias ob librum de nuptiis et concupiscentia sibi transmissum agebat: simulque eum admonebat, quosdam locos inesse, quos impeterent hæretici: rogabatque ut Alypium super iisdem locis audiret. Eidem Alypio Ravenna posthac Romam profecto Valerius chartulas quasdam misit. Continebantur hisce chartulis excerpta ex primo quatuor librorum Juliani, quæ quispiam ad libitum, nonnullis etiam mutatis, collegerat. Poscebat Valerius ut ab Augustino eadem illa excerpta quantocius refellerentur.

Romæ porro Alypius brevi admodum spatio commoratus, in contubernio vixit Bonifacii, qui eum et excepit amicissime et singulari familiaritate dignatus est. Quocirca se se Alypius, atque eadem occasione Augustinum, huic pontifici arctissimo amicitiæ nodo devinxit. Ipsi Bonifacius duas ante memoratas epistolas idcirco dedit, quoniam in iis Augustini nomen calumniose expressum reperit. Rediit ergo Alypius in Africam duabus hisce epistolis, ac supra dictis excerptis onustus.

Hæc Augustinus excerpta ex opere Juliani collecta esse, statim persensit, optassetque ipse illis non ante respondere, quam integrum opus, unde fuerant desumpta, conspexisset: verum judicavit maturandam interim ad illa responsionem, ut Valerio Comiti satis faceret. Quam ob rem librum alterum Valerio sub eadem inscriptione, *de nuptiis et concupiscentia* nuncupatum celeriter edidit: in quo dogma catholicum de originali malo sic vindicat ab adversarii calumniis, ut id a Manichæorum errore procul abesse demonstret. Hunc ideo priori libro subjungimus anni tantum interjecto spatio, quod enm Augustinus confestim post acceptas de priore illo gratiarum actiones composuerit, nec videatur veri simile, ut ei gratias ageret, Valerium totos duos annos exspectasse.

Præterea libros quatuor *contra duas epistolas Pelagianorum*, quæ sibi a Bonifacio per Alypium allatæ fuerant, elucubravit: ita ut primo libro epistolam, quam Julianus Romam misisse dicebatur; tribus sequentibus aliam, quæ octodecim episcoporum nomine Thessalonicam directa erat, redargueret. In primo libro hæreticorum sensum in fidei professione Pelagiana, quæ Catholicis opponebatur latentem retegit. In secundo calumniam prævaricationis in Pelagii ac Cælestii damnatione admissæ depellit a Romanis clericis; et gratiæ nomine nec fatum asseri a Catholicis, nec personarum acceptionem Deo tribui demonstrat. In tertio exponit quid vere catholici dicant de legis utilitate, quid de baptismi effectu ac virtute, de utriusque Testamenti discrepantia, de Prophetarum Apostolorumque justitia et perfectione, de appellatione peccati in Christo, quid postremo de præceptorum in futura vita impletione doceant. In quarto libro aperit insidias Pelagianorum in quinque doctrinæ eorum capitibus latentes, in laude scilicet creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, et laude sanctorum. Istud opus ipsi Bonifacio, honorifica mentione, quam apud se de eo Alypius fecerat, permotus dicavit; rogans ut illud non tam discendi, quam examinandi et emendandi gratia evolveret. Principio

Digitized by Google

operis, ubi Pelagianorum injuriosam adversum se agendi rationem recolit, Spero, ait, de Domino Deo nostro, quod non sine mercede quæ in cælis est, illi me lacerant dente maledico, quibus me pro parvulis . . . oppono.

XXIII.

Memoratos libros in Italiam Alypius circa initium anni 421 defert. Constantius edictum dat in Pelagianos. Alios sex libros in Julianum Augustinus conscribit.

Quatuor illos libros detulit ad Bonifacium, secundum quoque de nuptiis et concupiscentia portavit ad Valerium idem Alypius: quem proinde manifestum est iterum exeunte anno 420 aut 421 ineunte trajecisse in Italiam. Augustinus quippe ipse ad excerpta ex Juliano sibi missa respondit continuo, ea diligentia et celeritate, per quam judicare non liceat, committere illum potuisse, ut eam responsionem tardius ad Valerium dirigeret. Porro Pelagiani transmarinam hanc Alypii profectionem eo infamare modo studuerunt, ut eamdem susceptam adversus illos fuisse facile arbitremur. Et certe videbimus istos hæreticos sub idem tempus insectatum esse Constantium imperatorem.

Exprobrat igitur Augustino Julianus, eum *vociferari cum feminis, cunctisque colonibus, et tribunis, quibus octoginta aut amplius equos tota Africa saginatos collega tuus*, inquit, *nuper adduxit Alypius*. Infra autem idem gloriatur in hunc modum: *Amplissimam esse nostri negotii dignitatem, ut ipsa rerum consideratio et appensio indicat, quas tuemur, ita etiam vester pavor, qui contra nostrorum sanguinem, pecuniarum effusione, hæreditatum largitate, equorum transmissione, populorum seditione, potestatum corruptione pugnantes, et fidem vestram, quæ a nobis impugnatur, erubescitis profiteri*, etc. Rursum alibi: *Cur tantis totam Italiam factionibus commovistis? cur seditiones Romæ conductis populis excitastis? Cur de sumptibus pauperum saginastis per totam pene Africam equorum greges, quos prosequente Alypio tribunis et centurionibus destinastis? Cur matronarum oblatis hæreditatibus potestates sæculi corrupistis, ut in nos stipula furoris publici arderet? Cur dissipastis Ecclesiarum quietem? Cur religiosi Principis tempora persecutionum impietate maculastis?* Hanc vero Juliani tantam in accusando vehementiam atque impudentiam Augustinus castigat prudentissimis hisce verbis: Aut calumniaris, inquit, aut nescis quid loquaris: et ideo aut mendax, aut temerarius ista loqueris. Quid te autem nequius, si hæc ipse finxisti? quid stolidius, si fingentibus tradidisti? Jam vero quod etiam scribere ausus es, neque veritus ne ad ea loca libri pervenirent tui, quæ terra marique transeuntem seu venientem collegam meum Alypium susceperunt, ubi legi apertissima tua falsiloquia sine tua irrisione vel potius detestatione non possunt, cui, non dico impudentiæ, sed dementiæ comparatur?

Novam profecto iracundiæ caussam Juliano præbuerat edictum, quod in Pelagianos sub hoc ipsum tempus dedit Constantius, ad id concedendum forte Alypii legatione rogatuque adductus. Hunc imperatorem mortem hoc anno 421. obiisse consentiunt chronographi, cum sex tantum menses imperasset, septimo juxta Olympiodorum inchoato. Prosper et Idacius ejus inaugurationem anno 420. ponunt: Theophanes anno 421. VI. Idus Februar. Cum Theophane facit codex Theodosianus, in quo legibus a die 10 Martii an. 421. ad 28 Julii datis nomen Constantii adscribitur. Harum prima scripta est ad Volusianum; ex qua

Digitized by Google

Cælestium tunc temporis in Urbe egisse cognoscimus. Ibi testatur Constantius, edictum nonnullum in antiquas recentesque hæreses jam se tulisse; attamen quotidie sibi nuntiari, easdem serpere latius: quocirca ut motus quos parere illa dissidia possent, evitentur, renovare se eadem jussa, velleque, ut habita diligenti inquisitione adversariorum veræ fidei, statim ii Roma exturbentur, atque hinc procul amandentur, ac Cælestius in primis: quibus propria subscriptione adjungit, Volusiani interesse, ut edictum istud curet observandum. Volusianus ergo, Constantio ut obsequeretur, decretum et ipse promulgavit, quo Cælestium divinæ fidei et quietis publicæ perturbatorem Roma atque omni finitima regione pellebat, proscriptionis pœna iis, a quibus occultaretur, intentata. Edictum Constantii ad Volusianum de pellendo Cælestio memorat Photius.

Verumtamen non propterea Cælestium animus defecit: is enim aliquot post annis Cælestio Romano pontifice in Urbem anno 424. aut paullo serius venit, audientiam postulans haud aliter ac si caussa ejus nondum fuisset disceptata.

Cum autem gratiæ inimici non desinerent fremere ad Dominici gregis caulas, atque ad diripiendas Christi oves aditus undecumque rimari; faciebat Augustinus quidquid pro sui parte muneris poterat, ut eorum rabiem vel omnino sanaret, vel a lædendis aliis repelleret. Quapropter haud quaquam satis ei fuit, excerptis ex Juliani opere sibi missis libro ad Valerium posteriore respondisse, sed postea integrum illius opus beneficio Claudii episcopi nanctus, novam plenioremque eidem responsionem edere animum induxit. Id aliunde laboris necessario suscipiendum videbatur; quia diligentius inspecto Juliani opere deprehenderat, excerpta quæ sibi miserat Valerius, in nonnullis discrepare ab autographo: unde merito verebatur, ne ipsum vel Julianus, vel alius quispiam ad ea responsionem cum opere ipso comparans, imposturæ reum ageret: quod re ipsa crimen sancto Doctori injuriosissime impingere non omisit adversarius.

Alteram hanc Juliani refutationem cum Augustinus proxime post quatuor suos libros ad Bonifacium ponat, hinc eam anno 421. aut paullo post editam affirmare licet. In ea Hieronymi meminit tamquam vita jam functi: unde sicut nihil caussæ videmus, cur illam multo serius anno præsenti collocemus, ita constat etiam citius omnino statui non posse, cum anno tantum 420. die 30. Septembris obierit Hieronymus. Quantum porro studii, quantum diligentiæ et laboris hic adhibuerit Augustinus, non obscure ipse indicat, *opus* istud suum *tantum tamque elaboratum* appellans. Nec immerito sane hac * aliquis occasione pronuntiat, sanctum Doctorem, qui in ceteris ab se adversus Pelagianos editis libris mirabilis est, in hoc opere pene divinum apparere.

* Henr. Nor. lib. I. hist. Pelag. c. 21.

Principio profitetur, convicia et probra, quæ in ipsum Julianus congerebat, haud a se contemni, tamquam ad se nihil pertinerent: quando inde sibi et lætitiæ et mœroris materia magna præberetur; lætitiæ quidem, propter uberem illam quam in cœlis sperabat mercedem, mœroris autem, ipsius Juliani caussa, quem non poterat non diligere, quidquid in ipsum ille diceret. Cum vero Julianus eos, qui peccatum originale asserebant, Manichæorum nuncupatione afficeret; in clarissimos quosque Patrum tam Græcorum, quam Latinorum hanc recidere criminationem ostendit Augustinus; eamque habet primi libri pars prima materiam. Altera pars in hoc versatur, ut Manichæos temerariis aliquot ipsiusmet Juliani dictis plurimum adjuvari demonstret. In secundo libro Pelagianas quinque contra originale peccatum argumentationes convellit auctoritate præcedentium Ecclesiæ doctorum, episcoporum videlicet illustriorum

decem, Irenæi, Cypriani, Reticii, Olympii, Hilarii, Gregorii Nazianzeni, Ambrosii, Basilii, Johannis Constantinopolitani, et Innocentii : adjuncto quoque testimonio presbyteri Hieronymi, viri sancti et per quam eruditi. Cumque probe sciret nihil frontis habere adversarium, qui haud dubie illos omnes celeberrimos viros eodem similiter errore captos dicere non erubesceret; idcirco singulis illius quatuor libris deinceps singulos totidem suos opponit, dicta illius omnia excutiens, iis tantum prætermissis, quæ nodum quæstionis nullum haberent. Ac tertio quidem libro probat præsertim, malam esse concupiscentiam, quamvis bonæ sint nuptiæ et a Deo institutæ. Illo malo bene uti pudicos conjuges, melius non uti continentes fideles. Ab hoc malo longe diversum esse id quod Manichæus ex altera substantia quadam Deo coæterna permixtum nobis deliravit. In quarto docet virtutes infidelium veras non esse : atque inter alia obiter ostendit, quomodo gratia non secundum merita detur, nec tamen in fatum sit referenda. In quinto observat, multitudinem Christianam scire, peccati merito fieri, ut imago Dei et tantos hic in parvulis patiatur cruciatus, et si absque baptismo iidem intereant, a regno Dei excludantur. Deinde probat perizomata a parentibus primis ob pudorem ex peccato venientem assumpta. Peccatum præcedentis peccati pœnam esse posse. Ex eadem massa damnationis alios esse gratis electos, alios vasa iræ factos. Concupiscentiam semper esse malam, in illis etiam qui ei non consentiunt. Verum sine concubitu esse conjugium. Carnem Christi a ceterorum hominum carne peccati differre, etc. In sexto libro peccatum originale monstrat ex baptismo parvulorum, ex verbis Apostoli ex baptizandorum exorcismo et exsufflatione. Oleæ ac oleastri exemplo convenienter explicari, quomodo ex parentibus regeneratis et justis nascantur filii peccatores et regenerandi. Peccatum originale in primis parentibus voluntarium, ac nobis quidem alienum proprietate actionis, nostrum tamen esse contagione propaginis, etc.

Huic operi suo proxime subjungit *Enchiridion* ad Laurentium, post mortem Hieronymi, quem ibi * beatæ memoriæ exornat elogio, a se compositum: cujus libri quamvis generaliorem titulum *de fide, spe, et caritate*, esse voluerit; in tradenda tamen gratiæ Christianæ doctrina maximam partem impendit.

* Enchirid. cap. 87.

XXIV.

Pelagiani casso conatu Orientales Ecclesias pertentant. Pelagius in Syria, et Julianus in Cilicia, damnantur. Quonam factiosi adhuc in hæresi pertinaces evaserint.

Aggressi sæpe sunt Pelagiani, Orientem non secus atque Occidentem turbis miscere : maxime vero post Zosimi judicium, a quo provocare ad generalem synodum, numquam ad annum usque 431. destiterunt. Ex eorum ergo, qui sede exturbati fuerant, episcoporum suorum numero, quosdam misere Constantinopolim, ibi erroris sui impietatem dissimulantes, se caussamque suam falsa specie obduxerunt. Verum in ea civitate beato Johanni Chrysostomo Atticus successerat, illius fidei dignus æmulator, qui hoc in casu scientia sua simul ac episcopali virtute adhibita, eorum legationem rejecit, antiquam illis Ecclesiæ fidem opponens; eosdemque tam acriter insecutus est ut ne consistendi quidem in urbe licentiam daret. Idem acta, quæ adversus eos confecerat, Romam direxit. In his legatis numeratur Cælestius ab iis, qui de hoc tempore accipiendum putarunt illud, quod Augustinus tradit, ipsum apud Constantinopolim ab

Digitized by Google

exercitu Christi debellatum: quod factum alii nihilominus ad eam Cœlestii a Constantinopolitana Ecclesia ejectionem, * quæ Zosimi judicium præcessit, referendum arbitrantur. * Supra n. XIV.

Præterea Julianus una cum aliis septemdecim Pelagianis, qui sibi nomen episcopale assumebant. Thessalonicam, ut ante jam nobis observatum, ad Rufum hujus urbis episcopum scripsere, ut eum, si quo pacto possent, ad suas partes traducerent. Qua porro is ratione exceperit illorum epistolam, nescimus: at illud habemus pro comperto, eumdem Rufum ab Ecclesiæ unitate numquam recessisse. Quod si Pelagiani quidpiam errori suo commodum ab ipso obtinuissent, neutiquam sibi temperasset Julianus, quin id palam prædicaret. Erat alioquin ipse Thessalonicensis antistes præ ceteris devinctus Apostolicæ sedi, necnon ad subscribendam sententiam Romanorum pontificum hoc nomine obstrictus, quod eidem ab ipsis alii in Illyrico Metropolitani subjicerentur.

Procul dubio non commisere iidem hæretici, quin Ephesinam quoque Ecclesiam, ubi Cælestius ab diutinam in ea commorationem variis forte necessitudinibus gaudebant, pertentarent: et videbatur sane hæc illa Ecclesia, quæ per imprudentiam hæresiarcham istum in presbyterorum consortium cooptaverat, suscipiendæ ipsius defensioni præ cunctis alii magis obnoxia. Nihilo minus tamen non tempori ulli commodius, quam isti hosce Prosperi versus aptaveris.

Præterea quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, et morbi flatus, et semina mortis.

Quonam anno suum illud in Pelagianos odium istæ omnes Ecclesiæ professæ fuerint, minime liquet: hoc tamen videri potest non ante anni 421. exitum accidisse, quando Augustinus in suo contra Julianum opere, scripto, uti putamus, eodem 421. anno aut paullo post, nullam ejus rei fecerit mentionem, quamvis ad id occasio invitaret, solumque Cælestii apud Constantinopolim debellati, quod ante annum 418. contigerat, recordatus fuerit.

Neque sancto huic episcopo, neque Prospero innotuit alia Ecclesiæ orientalis pro fidei caussa contra Pelagium ipsum synodica declaratio. Etenim cum eumdem hæresiarcham, qui circumventis episcopis in Diospolitana synodo absolutus fuisse videbatur, accusatores sui apud aliam persequerentur synodum, cui Theodotus episcopus Antiochenus præsidebat, non potuit ille versipellis coram eo conventu latitare, sed hæreseos convictus e sanctis Jerosolymorum locis exturbatus est. Mercator adeo memorabilis eventi testis unicus, Theodoti ac Praylii Jerosolymitani antistitis epistolas hac de re ad urbis Romæ episcopum datas citat. Fuere profecto Pelagii tunc accusatores illi ipsi celeberrimi, Heros et Lazarus, qui soli id muneris in istum obire voluerant, quosque tacitis eorum nominibus paullo ante Mercator indicaverat. Atque adeo videntur Pelagium, ubi primum eis licuit, apud Theodotum persequi debuisse. Hinc putat Johannes Garnerius, * Theodotum ac Praylium memoratas litteras jam inde ab anno 417., obitu Innocentii nondum comperto, scripsisse adversus illum hæresiarcham. Verum tametsi fieri potuerit, ut episcopatum jam ipso anno 417. gereret Theodotus: nihil tamen credere nos compellit, Praylium eodem ferme tempore Pelagio scripsisse in utramque partem. Vidimus siquidem, * eum hoc ipso anno ad episcopalem dignitatem evectum, illius gratia litteras ad Romanum * Garn. in Mercat. pag. 25. et 209. * Supra n. XV.

Digitized by Google

pontificem dedisse quæ Romam mense tantum Septembri pervenerant. Quapropter locari aliquanto serius potest Theodoti concilium, sive post damnationem Pelagii per Zosimum anno 418. promulgatam, sive etiam post obitum Hieronymi, qui in 30 Septembris an. 420. incidit; quia non commisisset Hieronymus, quin optatissimum ejusmodi nuntium, si adhuc in vivis fuisset, Augustino significaret.

Cum pertineret ad Antiochensem patriarchatum Cilicia, ibi quoque in provinciali synodo damnati fuere Pelagiani. Quin etiam famosus ille Theodorus Mopsuestiensis, qui hujus hæreseos parens audiebat, qui eamdem edito in Hieronymum et Augustinum opere defenderat, qui denique Juliano aliisque præcipuis ejusdem patronis paullo ante perfugium præbuerat, adversus Julianum ipsemet in eodem concilio anathema pronuntiavit. Id Mercator prodit factum esse post Juliani abscessum e Cilicia: quo nimirum ille, Occidentem anno forte 421. relinquens, exarato mari, et lustrato, inquit Mercator, Oriente, id est, Asia minore, se se cum erroris et exsilii sociis receperat. Nec deest,* qui commorationem illam Juliani apud Theodorum, et mala inde in omnem circum regionem profecta caussam habendæ huic in Cilicia synodo dedisse opinetur. Theodorum adierat Julianus, teste Mercatore, ut ad propugnandam Pelagianam hæresim vires ab ipso novas sumeret, utque ex magisterio ejusdem velut instructior, aliud contra Augustinum opus aggrederetur. Neque dubium est, quin idem ipse Theodoro, ad edendos libros in peccati originalis assertores, si forte ab eo non jam ante aliquot annos, ut * observavimus, editi erant, auctor incitatorque fuerit.

* Garn. in Mercat. pag. 219.

* Supra n. 7

Pulsus Jerosolymis Pelagius quo perfugerit, ignotum est: neque ejus posthac in historiæ monumentis reperitur ulla mentio. Erat is alioqui ætatis jam sat provectæ, ut mœrori, quem pro sua animi superbia ex omnium in se offensione atque odio capere debebat, non admodum diu superesset. Ceterum hæresis ejus sectatores cum se se et damnatos ab Occidente et ab Oriente repudiatos intelligerent, ii magnam partem ad saniora consilia redierunt, errores suos ejurarunt, relicto cui inhæserant Juliano, Pelagium damnarunt, ac sedis Apostolicæ clementiam imploraverunt. Indulgentiam erga eos adhibendam rata Ecclesia, suscepit redeuntes, atque etiam illos in suas sedes restituit. Julianus anno circiter 420. scribens, desertores quosdam Pelagiani dogmatis ad fidem catholicam reversos, tacitis eorumdem nominibus arguebat. Possidius quoque, qui circa annum 432. gesta Augustini litteris consignabat, * plurimos a Pelagianis rediisse, ac rectæ fidei veritate in dies magis magisque detestandi erroris tenebras superante, redire etiam tunc, testabatur. Ex iis, quos reduces pia mater Ecclesia complexa est, unum cognoscimus Turbantium, cui Julianus primum suum opus in Augustinum inscripserat; quem et sanctum vocitabat et magno virtutum splendore conspicuum. Hunc Augustinus in secunda Juliani refutatione fratrem appellat; quia illi haud dubie, quemadmodum et aliis, restituta fuerat episcopalis dignitas.

* Possid. cap. 18.

Julianus autem, et qui cum illo in hæresi mentem obfirmarunt, cum eos, ubicumque apparerent, ut cum Augustino loquamur, ubique diffusus Christi debellaret exercitus, quisque quo potuit se se recepit. Neque vero absimile est, istorum aliquos commoratos esse in Galliis, ubi sub hoc tempus diversi episcopi suspicionem, quod Pelagianis erroribus addicti essent, de se præbuerunt: quando Valentinianus III. septimo Idus Julias anni 425. edixit, ut iidem episcopi de abdicandis intra viginti dies hisce erroribus interpellarentur a Proculo Arelatensi; quod nisi facerent, aliis in eorum locum suffectis, ipsi solum

Digitized by Google

vertere cogerentur. Nonnulli quoque in Britanniam intulere suam hæresim: ibi siquidem Pelagianus quidam nomine Agricola, Severiani episcopi Pelagiani filius, Ecclesias Hiberniæ dogmatis sui suasione corrumpebat tempore Cælestini papæ, qui eo Germanum episcopum Antissiodorensem misit, ut deturbatis hæreticis Britannos ad catholicam fidem dirigeret. Severianum huncce quidam male confundebant cum Severo Sulpitio, de quo quidem Gennadius scriptum reliquit, quod is *in senectute sua a* * *Pelagio deceptus* fuerit: sed continenter addit, eum *agnoscentem loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuisse, ut peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret*. Britannis quoque Pelagii dogmata Honorii et Theodosii ætate tradebat Fastidius episcopus, cujus liber ad Fatalem viduam inter subdititia Augustini opera exstat, illius hæresiarchæ sententiis verbisque deturpatus. Porro missa ex Britannis legatione certiores facti episcopi Gallicani Pelagianam pestem ibi latius serpere, habuerunt numerosam synodum, in qua delectus est, cum Lupo Trecensi, Germanus Antissiodorensis episcopus: qui ad opprimendam illic hæresim semel et iterum trajecit; primum quidem tunc cum Lupo episcopo, anno 429. postea autem cum ejusdem Lupi discipulo, Severo Trevirensi, anno 447.

* Sic vet. cod. Corb.

Quo evaserit Julianus, quamque incassum ipse et ejus collegæ Nestorii temporibus novos conatus ac molitiones in Oriente apud Ephesinæ synodi patres adhibuerint, alio loco dicturi sumus. Quod ad Cælestium, qui cum Romam circiter annum 424. repetiisset, uti supra narravimus, Italia jussu Cælestini papæ exterminatus fuit, is Nestorium cum Juliano aliisque ejusdem factionis episcopis convenit Constantinopolim: ibi Theodosium secundum imperatorem, quo sibi concilium concederetur, interpellarunt: Nestorius vero in eorum gratiam Cælestino scripsit. At cum Theodosio libellum adversus illos anno 429. obtulisset Mercator, ipsis imperatum est ex urbe excedere. Ab hinc quid factum fuerit Cælestio, nusquam reperimus.

XXV.

Adrumetini monachi super quæstione de gratia et libero arbitrio inter se dissident circiter annum 426. Eos Augustinus libro in idem argumentum conscripto ad concordiam adducit.

Aliquanto post damnatos a Zosimo papa, postque ejectos Occidente Pelagianos obortum est inter Adrumetinos monachos dissidium de prolixiore ad Sixtum epistola, felix profecto fortunatumque, quod binos libros Ecclesiæ tam necessarios, unum *de gratia et libero arbitrio*, alterum *de correptione et gratia* peperit, puta circiter annum Christi 426. Non enim est, cur memoratos libros vel ultra hoc tempus differamus, quando recensentur in Retractationibus circa annum 427. editis, vel prius collocemus, quia postremum ibidem locum occupant.

Erat Adrumetum eo tempore civitas in Byzacena Africæ provincia celebris. Ibi cœnobium incolebatur a monachis, in quibus Florus quidam patria Uzalensis numerabatur. Hic iter caritatis instinctu cum in patriam comite Felice Adrumetino item monacho suscepisset, dum ibi diversaretur, quædam Augustini opuscula reperit, nempe epistolam ad Sixtum, quam et dictante eodem Felice cum bona Uzalensium monachorum venia transcripsit. Floro postea Uzali Carthaginem profecto, Felix ad proprium monasterium rediit, secum

Digitized by Google

sancti Doctoris librum ferens. Atqui cum illud idem opus, Valentino abbate inscio, fratribus legere cœpisset, eorum quinque vel non multo plures sensum auctoris non assecuti, ac medicinam in morbum vertentes, magnas turbas in cœnobio excitavere; contendentes videlicet, ab aliis, qui doctrinam hanc rectius intelligebant, ita defendi gratiam, ut liberum arbitrium abulerent, nosque negarent in extremo judicio secundum sua cujusque opera judicandos. An autem scriptio Augustini esset, quosdam apparet subdubitasse. Floro Carthagine reverso tumultus denuo recruduit: in illum tamquam vulnerum, quæ ab hoc libro passi erant, auctorem insurrexere, turbas monasterii omnes ac dissidia illi accepta referentes; eo quod ejusdem verba, cum quæstiones ita difficiles conabatur exsolvere, haud quaquam caperent: ipse quippe germanam et catholicam fidem sectabatur.

Hoc dissidium toto illo tempore intra monachos se se continuerat, rem ignorante Valentino: sed ratus est Florus officii sui esse, hujus illum admonere. Abbas autem, quin ea lucubratio verus Augustini fœtus esset, atque orthodoxam doctrinam exhiberet, in dubium non revocavit. Satis quippe noverat sancti Doctoris stilum, sapientiamque illam angelicam quæ ejus in scriptis relucebat. Videbat hoc eodem in libro Christianam gratiam fulgentiore ac vehementiore dicendi copia commendatam, quam ut de auctore ejus sibi liceret ambigere. Illum igitur cum voluptate perlegit, et lumen solatiumque, quod suavissimæ sancti Viri monitiones humilibus infundunt animis, non sine magna veneratione percepit. Simul quoque operam dedit, ut impias illas quæstiones ignorantia quorumdam e suis fratribus natas comprimeret: decrevitque aliquos mittere ad episcopum Uzalensem Evodium, qui ab eo documenta ad librum Augustini probe intelligendum necessaria ad se referrent. Sanctus ille antistes, de contentionibus, queis illi inter se super libero arbitrio divinaque justitia digladiabantur, certior factus, ad Valentinum abbatem ejusque monachos rescri-
* Evod. epist. ad Adrument. psit epistolam, qua eosdem alloquitur in hæc verba. * Honorabiles fratres retulerunt nobis, quia nescio quæ ibi quæstiones inter vos natæ sunt de libero arbitrio et de justitia Dei. ,, Laudamus quidem studium vestrum, sed nolumus ,, esse contentiosum. Contentio enim perturbationem excitat, sed studium pie-,, tatem requirit. Liberi arbitrii plenissimum affectum habuit homo primo pro-,, creatus, Adam dico: sed ubi sauciatum est ipsum liberum arbitrium, infirma-,, tum est. Ergo est in homine nunc liberum arbitrium, sed sauciatum. Inde di-
* Psal. 30. 11. ,, ctum est: * Infirmatus est in egestate vigor meus; et, * Lumen oculorum
* Psal. 37. 11. ,, meorum non est mecum. Ad hoc recuperandum missus est medicus Salvator ,, Christus, ut salvaret quod perierat, et curaret quod vitiatum fuerat. (Et post ,, alia:) Legant ergo, inquit, sancti Dei majorum dicta, sicut jam dixi, qui ha-,, bent divini muneris pium affectum: et quando non intelligunt, non cito re-,, prehendant, sed orent ut intelligant. ,, Hoc Evodianæ epistolæ fragmentum
* Histor. prædestin. cap. 1. habemus a Jacobo * Sirmondo, qui nobis indicasse contentus, eamdem reperiri in codice Trevirensis abbatiæ S. Maximini, prætermisit cetera, non indigna, ut ait, luce omnia, nisi quod parum emendata. Porro quibus Augustini liber non fecerat satis, ii nec Evodii responsione sibi satis factum declaravere: nam ipsummet convenire Augustinum, apud se statuerunt; tametsi ei consilio suus ipsorum abbas refragaretur. Hic præterea incassum eis mederi conatus est ope sancti cujusdam presbyteri nomine Sabini, qui librum eisdem nitida interpretatione explicavit. Quare cum ille jam nullum aliud remedium cognosceret, ipsorum profectioni, ne per repulsam augerentur in eis vulnera, vel invitus consensit, atque etiam pecunia ad iter necessaria instruxit: litteras tamen nul-

Digitized by Google

las dedit ad Augustinum; ut ne ipsemet, perinde atque illi, circa veritatem doctrinæ ejus anceps fluctuare videretur.

Itaque libertatis adversus gratiam defensores libere ac *inordinata profectione*, id est, contra monasticæ disciplinæ ordinem, iter aggressi sunt, scriptionem de qua disceptabatur, secum ferentes: nec plures iidem quam duo nominantur, Cresconius, et Felix, alius hic forsitan ab eo qui memoratam scriptionem in Adrumetinum monasterium adtulerat: qui tamen et ipse videtur cum illis una profectus, quando ejusdem comites appellantur. Illis profectis, alii fratrum in monasterio quiete ac pace gavisi sunt. Quamquam autem isti nullis instructi erant ad Augustinum litteris; tamen quia se monachos ex Adrumetina congregatione ferebant, eos sanctus Episcopus excepit, majorem in iisdem simplicitatem advertens, qua ut doli fraudisve posset habere suspectos. Hi ergo narraverunt ei, * gratiam sic prædicari a quibusdam suis fratribus, ut ab iis negetur liberum arbitrium, affirmeturque nos ex nostris operibus judicandos non esse: ab aliis autem cum gratia simul agnosci et liberum hominis arbitrium, et justitiam Dei qua reddet unicuique secundum opera ejus. Iidem insuper Florum quasi dissidii, quo eorum congregatio divellebatur, auctorem insimulabant. Epist. 214. n. 1.

Docuit monachos Augustinus, illisque suam ad Sixtum epistolam exposuit. Per eosdem quoque ad Valentinum et fratres in Adrumetino conventu ipsius convictores scripsit * epistolam, qua difficillimam illam de voluntate et gratia quæstionem discutiebat. Valentinum autem * rogabat, Florum ad se mitteret, id scilicet animo conjectans, quod res erat, adversus illum ideo tumultuari alios, quod non assequerentur, quæ diceret. Optasset quidem Augustinus, varia instrumenta quæ ad historiam Pelagianæ hæreseos pertinebant, per Cresconium ac Felicem transmittere; sed illi moram ad eadem exscribenda non dabant, * maturantes reditum ad monasterium, ut ibi Pascha, quod anno 427. in diem 3 Aprilis incidebat, cum suis fratribus, sublata jam dissidiorum caussa, in perfecta animorum consensione celebrarent. Eo quidem illorum consilio adductus fuit sanctus Episcopus, ut memoratam epistolam ad Valentinum illis ante Pascha traderet: nihilo minus tamen eosdem ultra * dictum festum, quo illos magis contra Pelagianam perniciem communiret, apud se retinuit: cujus more caussam autumant præbuisse alium Felicem, qui scilicet ad Augustinum paullo tardius, non nisi post comites suos pervenit; et a quo credibile est, sanctum Doctorem verum disputationis hujusce statum didicisse. Inter hanc ergo eorum longiorem moram Augustinus, non modo suam ad Sixtum epistolam iisdem monachis legit, verum etiam Carthaginensis synodi, ac Milevitanæ, nec non quinque episcoporum ad Innocentium litteras, cum singulis Pontificis ad easdem responsis; epistolam quoque Africani concilii ad Zosimum, et Zosimi rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum; denique canones concilii plenarii totius Africæ contra Pelagianam hæresim constitutos: quibus omnibus libri etiam a Cypriano de oratione Dominica editi, quo quidem beatus ille Martyr gratiam Dei mirifice commendat, lectionem addidit; nihil prætermittens, quo minus eosdem, neque libero arbitrio, neque gratiæ necessitate negatis, sanos in fide ac firmos efficeret.

* Epist. 214. n. 1. * Epist. 214. * Epist. 215. n. 5. * Epist. 215. n. 5.

Præterea vero compellente ea, qua in fratres suos Vir sanctus fervebat, caritate, librum super hoc ipso argumento elucubravit, cui titulum indidit, *de gratia et libero arbitrio ad Valentinum et cum illo monachos*. Ibi demonstrat primum ex Scripturis, et hominem libero arbitrio vere præditum esse, et eum tamen sine gratiæ adjutorio nihil boni posse agere. Postea probat gratiam non

Digitized by Google

secundum merita dari; et explicat qua ratione vita æterna, quæ bonis operibus redditur, vere sit gratia. Deinde ostendit, nec scientiam legis, nec naturam, nec solam remissionem peccatorum esse gratiam illam quæ per Christum datur; sed hac Christi gratia fieri, ut lex impleatur, ut natura liberetur, ut ne peccatum dominetur. Expugnat perfugium Pelagianorum, quo excipiebant, *gratiam, etsi non secundum merita bonorum operum detur, tamen dari secundum merita bonæ voluntatis, quæ præcedit, credentis et orantis*. Incidit in quæstionem, cur Deus jubet, quod ipse daturus est; anve jubeat aliqua, quæ non possumus. Caritatem, sine qua præcepta non implentur, non in nobis nisi ex Deo esse convincit. Docet operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, judicio utique aliquando occulto, semper tamen justo. Ad extremum, gratuitæ gratiæ nec meritis redditæ exemplum haberi luculentum in iis parvulis qui salvantur, dum alii, quorum cum illis una caussa est, pereunt.

Hortatur Adrumetinos, ut librum hunc suum assidue repetant: ac si quidem doctrinam illius capiant, Deo gratias agant: sin autem in eo aliquid obscuri offendant, ejus intelligentiam piis precibus satagant obtinere: in primis a se repellant scientiam illam contentiosam ac zelum amarum, quam tantopere Jacobus apostolus detestatur. Illis adhuc lectionem ejusdem libri majorem in modum commendat, in alio, quem postea ad eosdem monachos direxit: confidens fore divina opitulante gratia, ut illo diligentius evoluto, penitiusque intellecto, dissensiones omnes, quæ inter ipsos de hac re erant obortæ, consopirentur. Idem hoc opus Cresconio et ipsius comitibus legit, ac deferendum in cœnobium suum dedit, adjunctis reliquis instrumentis ad Pelagianorum condemnationem spectantibus, quæ isthuc mittenda existimavit. Tradidit simul et secundam epistolam ad Valentinum ejusque fratres, quos ibi de Floro ad se

* Epist. 215. n. 18. mittendo compellat in hæc verba: * Si quid de vobis mereor, veniat ad me frater Florus.

XXVI.

Liber alius ad eosdem Adrumetinos mittitur, de correptione et gratia nuncupatus.

Augustini librum ac epistolas summa cum veneratione Valentinus accepit: et quamquam fratrum quorumdam suorum imperitia contigerat, ut ipse aliique a culpa immunes ab eo simul objurgati viderentur; tamen quod illorum curiositas fructus adeo felices peperisset, sibique doctrinæ tam utilis tamque jucundæ adtulisset cognitionem, multum gavisus est. Non commisit profecto idem Valentinus, quin ad illum proficisci Florum juberet, datis etiam litteris, quibus quidquid in monasterio suo gestum fuerat, sancto Antistiti exponebat, cum fidei suæ, quam et Flori esse affirmabat, professione. Ibi quoque rogabat, ut monasterio suo pacem et ab ejusmodi contentionum procellis tranquillitatem a Deo precibus obtineret. Illud ad extremum adjiciebat, quæ Florus ad ejusdem sui monasterii regulam disciplinamque constituendam ab ipso peteret, ne gravaretur præcipere.

Florus hoc iter suscepit lubens, seque una cum aliquot aliis contulit ad sanctum Antistitem: qui ubi fidem de libero arbitrio et gratia catholicam in eo deprehendit, nec non ex Valentini epistola pacem inter fratres jam ferme compositam, eorumque in veritate consensionem et in caritate flagrantiam cognovit,

Digitized by Google

lætitia minime mediocri perfusus est. Vir sanctus oppido gaudebat, quod divina misericordia nequitiam diaboli in servorum suorum provectum mirabili bonitate vertisset; ita ut artes ipsæ, quibus humani generis hostis eorum nonnullos subvertere molitus erat, nocerent nemini, et multorum eruditioni conducerent, eorum scilicet, qui Floro obstiterant, verborum ejus sensum non assequentes. Nam postea errorem suum correxisse iidem videntur. Et hinc factum est, ut Augustinus, qui in epistola ad Valentinum prima, hoc in monasterio quosdam esse, qui re vera liberum negarent arbitrium, quasi rem certam posuerat; quique postea, forte alterius Felicis relatu edoctus, ea de re quodam modo hæsitabundus locutus fuerat, dicens quosdam esse, qui sic gratiam defenderent, ut negarent liberum arbitrium, aut qui hoc negari existimarent, quando illa defenditur: hinc factum igitur, ut in Retractationibus, post acceptam Valentini responsionem et auditum Florum, diceret elucubratum a se librum eorum caussa, qui cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari.

Accepit quoque Augustinus, idque forsitan ex eodem Floro, in Adrumetino monasterio reperiri quemdam, qui objectaret: *Ut quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut declinemus a malo, et faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle et operari Deus operatur in nobis? Ergo præcipiant tantummodo nobis quid facere debeamus qui nobis præsunt, et ut faciamus orent pro nobis: non autem nos corripiant et arguant, si non fecerimus. Quomodo meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur, non est omnino alius, unde tale ac tantum munus habeatur?* Falsa illa consecutio, qua hic monachus gratiæ doctrinam in invidiam adducere nitebatur, Augustinum impulit, ut eamdem doctrinam adversus eos qui liberum arbitrium non secundum gratiam, sed contra eam defendebant, nova ipse emissa lucubratione tueretur. Hic ille liber est, ab eo prænotatus, *de correptione et gratia;* quem iisdem *Valentino et cum illo monachis* inscripsit: tametsi in eo non impugnarentur illi, utpote quorum rectum esset cor in Deum; nam et ille ipse, a quo fuerat ita objectatum, poterat ab opinione discessisse. Certe quidem profitetur sanctus Doctor, non se adversus Adrumetinos, sed adversus eos agere, qui cum nihil nisi terrenum sapiant, nolunt se ob mala quæ perpetrant, a gratiæ prædicaturibus reprehendi; vel saltem adversus ipsas humanas cogitationes, quæ quorumdam mentibus incurrere possent. Quin etiam in disputationis serie illos impetit, qui nondum baptismo erant regenerati.

In hoc maxime libro Augustinus prædestinationis fundamenta, quæ hactenus non tam clare ac distincte proposuerat, liquidius explicare cœpit. Unde qui Massiliæ hoc mysterium impugnabant, infensissimi erant huic operi: quod e contrario multum solatii ac luminis Prospero ceterisque gratiæ defensoribus afferebat. Principio libri ponit catholicam fidem de lege, de libero arbitrio, de gratia: et docet gratiam Christi eam esse, qua sola homines liberantur e malo, et sine qua nullum operantur bonum, ipsa non solum monstrante, sed etiam præstante ut id cum dilectione agant. Correptionem hominum malorum, qui hanc gratiam non acceperunt, nec injustam esse, cum sua voluntate mali sint; nec inutilem tametsi fatendum est non nisi per Deum fieri ut prosit. Perseverantiam in bono magnum re vera esse Dei donum: tamen qui non accepto hocce dono fuerit sua voluntate relapsus in peccatum, eum, non correptione tantum, sed si usque ad mortem in mala permanserit, etiam æterna damnatione dignum esse. Cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, esse inscrutabile.

Digitized by Google

Ex prædestinatis nullum perire posse: ac proinde perseverantiam, quam non omnes accipiunt qui hic filii Dei appellantur, iis omnibus dari qui vere filii sunt præscientia et prædestinatione Dei. Occurrit quæstioni de Adamo, quomodo ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit. Ostendit tale primum ipsi datum esse adjutorium, per quod posset, ac sine quo non posset permanere si vellet, non quo fieret ut vellet: nunc vero per Christum dari, non solum sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verum etiam tantum ac tale, quo fiat ut velimus. Prædestinatorum, quibus proprium est hujusmodi donum, probat certum esse numerum, neque augendum, neque minuendum: et cum ignotum sit, quis ad eum numerum pertineat, quis non pertineat, medicinalem correptionem adhibendam esse omnibus peccantibus, ne vel ipsi pereant, vel alios perdant. Concludit tandem, neque gratia prohiberi correptionem, neque correptione negari gratiam.

XXVII.

Leporius monachus Galliis ob dogmata fidei Incarnationis et divinæ gratiæ contraria exturbatus, per Augustinum in Africa ad emendationem adducitur.

Asserit in superiore illo libro Augustinus, usque tunc repertum esse neminem tam cæcum tamque ignarum in fide, ut dicere auderet, Christum de Spiritu-sancto et virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo et sine peccato bona opera faciendo meruisse, ut esset Dei filius. Verum tamen hoc ipsum Cassianus quibusdam adtribuit, quorum e præcipuis erat Leporius: qui quidem Leporius in emendationis suæ libello rem confitetur satis aperte. Hæc igitur palinodia, quæ potissimum ad Augustini laborem ac diligentiam referenda est, omnino videtur memorato libro posterior, prior autem ultimo in Julianum opere: siquidem isto in opere hunc errorem, ob verba quædam Juliani, quæ huc pertinere aliquo modo videbantur, Pelagianis tam incunctanter objectat sanctus Doctor, ut ipsum hujus additæ per eosdem impietatis factum aliunde certiorem, par sit existimare.

Leporius monachum in Galliis professus, vitæ puritate inter alios eminebat: verum idem virtutem suam non adjutorio divino, sed libero tantum arbitrio propriisque viribus adscribebat, doctrinam Pelagianam secutus, qua et imbutum fuisse eum ab ipsomet Pelagio, indicare videntur illa verba Cassiani: *ex Pelagii institutione vel potius pravitate descendens.* Quin etiam idem hic in præcipitium multo perniciosius ruit. Etenim recensitus est inter præcipuos duces eorum, qui per id tempus e Pelagianæ hæreseos principiis et antiquam Ebionitarum impietatem renovarunt, et Nestorianæ jecerunt fundamenta. Inter alia, cum dicerent isti, *solitarium hominem Jesum Christum sine ulla peccati contagione vixisse;* eo progressi erant, ut assererent, *homines si velint, sine peccato esse posse, absque adjutorio Dei.* Exinde in majorem insaniam prorumpentes dicebant *Jesum Christum hunc in mundum non ad præstandam humano generi redemptionem, sed ad præbenda bonorum actuum exempla venisse.* Scribit Cassianus, emersisse hanc pestem ætate sua, *et maxime Beligarum urbe*, vel ut alia lectio habet, *ex maxima Veligarum urbe.* An autem Belicam designatam voluerit, an vero legere oporteat, *ex maxima Beligarum urbe*, quod nomen Augustæ Trevirorum conveniret, aliorum judicium esto. Atqui eodem affirmante Cassiano constat, Leporium in Galliis hanc eamdem hæresim vel

Digitized by Google

primum, vel primos inter defendisse. Facundus quoque memoriæ prodidit * eamdem illum doctrinam tradidisse in Galliis quam postea in Oriente Nestorius disseminavit. * Fac. lib. I c. 4.

Errores suos Leporius evulgaverat epistola, quæ graviter offendit orthodoxos et ingentia scandala peperit. Cassianus, qui poterat jam inde ab anno 415. in Provincia versari, profitetur se illum, ut resipisceret, admonuisse: idem quoque præstitere alii e Galliis eruditi viri, sed frustra. Quapropter monachum errantem * pro suæ arrogantiæ merito corripientes episcopi Gallicani, Proculus et Cylinnius, impia illius dogmata damnaverunt. Ille Galliis exturbatus trajecit in Africam cum aliquot erroris sociis: ubi Africanorum quorumdam antistitum, sed Augustini præsertim opera, divino affulgente lumine, a cæcitate sua liberatus, errorem agnovit, ejusque perniciem summa cum detestatione abdicavit. Nam non solum in Africa eum cum gravi dolore ac pia quadam impudentia confessus est: sed etiam, quia in Galliis vulgatus fuerat suus ille error, ibi quoque emendationem suam voluit palam apparere. Quocirca libellum isthuc misit gemitibus pœnitentiæ suæ plenissimum: pristina deliramenta tam magnifice, ut Cassiani verbis dicamus, condemnans, ut non minus pene admiranda sit correctio illius, quam illibata multorum fides. Ea occasione Proculo et Cylinnio episcopis Augustinus scripsit cum Aurelio, Florentio, et Secundino communem epistolam, in qua eos quoque qui cum Leporio trajecerant cum eodem correctos et sanatos esse renuntiant. * Epist. 219. inter Aug. n. 1. et 2.

XXVIII.

Contra Pelagiani erroris reliquias quasdam in Vitali deprehensas afferuntur sententiæ de gratia duodecim ad catholicam fidem pertinentes.

Perniciem multo majorem Ecclesiæ, apud Gallias præsertim, creavit surculus alius hæresis Pelagianæ, qui tanto latius diffudit se se, atque altiores radices egit, quanto is prima fronte apparuit minus injuriosus in Christi Salvatoris gratiam, quam haud parum quoque amplificare videbatur. Hujus initia quædam prodierunt cum novo dogmate Vitalis, viri aliunde catholici, qui cum esset in * Carthaginensi eruditus Ecclesia, præcipuam quamdam doctrinæ Cypriani ejus urbis episcopi venerationem debebat: a qua illum tamen temere discedere conquerebatur Augustinus. Et Vitalem quidem * hæreticum Pelagianum esse sanctus Doctor non credebat: sed minime tam orthodoxum esse audierat, ut nihil illius ad eum transiisset vel in eo relinqueretur erroris. ,, Pelagiani quippe omnia, * ut eidem scribit, ad fidelem piamque vitam hominum pertinentia ita tribuunt libero voluntatis arbitrio, ut habenda ex nobis, non a Domino putent esse poscenda: tu autem, si ea, quæ de te audio, vera sunt, *initium fidei*, ubi est etiam initium bonæ, hoc est, piæ voluntatis, ***non** vis donum esse Dei, sed ex nobis nos habere* contendis *ut credere incipiamus;* ,, cetera autem religiosæ vitæ bona Deum per gratiam suam jam ex fide petentibus, quærentibus, pulsantibus donare consentis. Vitalis deinde ad Paulum apostolum, ubi docet, Deum in nobis operari velle et perficere, * sic respondebat: *Per legem suam, per scripturas suas Deus operatur ut velimus, quas vel legimus, vel audimus, sed eis consentire vel non consentire ita nostrum est, ut si velimus, fiat; si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus.* Neque absimiliter interpretabatur Psalmistam, idcirco putans dictum, a Domino gressus hominis dirigi, ut viam ejus * Epist. 217. n. 2. * Ibid. n. 25. * Ibid. n. 29. * Ibid. n. 4.

Digitized by Google

Ibid. n. 5. velit, * quia *ejus doctrinam suasione præcedente, subsequente consensione sectatur; quod libertate naturali si vult facit, si non vult non facit, pro eo quod fecerit præmium vel supplicium recepturus.*

Hunc Vitalis errorem, quem ipsum amplexi sunt qui vocantur Semipelagiani, epistola ad eumdem scripta inde potissimum refellit Augustinus, quod Ecclesia preces apud Deum fundat pro infidelibus, ut convertantur, et gratiarum actione pro iisdem ad fidem conversis rependat; nec non pro fidelibus adhibeat orationes, ut in eo quod esse cœperunt, ejus munere perseverent: neque enim tam corruptum putabat hominis hujus animum, ut eas improbaret. Utitur quoque Cypriani libro in orationem Dominicam, et item alio de mortalitate. Proponit eidem duodecim sententias de gratia, quæ totam quæ-
* Epist. 217. n. 23. stionem dirimebant, utpote quarum * singulæ planum facerent, gratia Dei præveniri hominum voluntates, et per hanc eas potius præparari, quam pro-
* Ibid. n. 16. pter earum meritum dari: Hæ sententiæ sunt: * ,, 1. Nondum natos nihil ,, egisse in vita propria boni seu mali; nec secundum merita priores alicujus ,, vitæ, in hujus vitæ venire miserias, sed secundum Adam carnaliter natos ,, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis æternæ, quod trahit ex uno in omnes transiens justa damna- ,, tio, nisi per gratiam renascantur in Christo. 2. Gratiam Dei nec parvulis nec ,, majoribus secundum merita dari. 3. Majoribus ad singulos actus dari. ,, 4. Non omnibus hominibus dari; et quibus datur, non solum secundum me- ,, rita operum non dari, sed nec secundum merita voluntatis eorum quibus ,, datur: ,, quod maxime apparet in parvulis. 5. Eis quibus datur, misericordia Dei gratuita dari. 6. Eis quibus non datur judicio Dei non dari. 7. Quod omnes adstabimus ante tribunal Christi, ut ferat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, non secundum ea quæ si diutius viveret gesturus fuit, sive bonum, sive malum. 8. Etiam parvulos secundum ea quæ per corpus gesserunt, recepturos bonum vel malum; id est, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda et ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati sunt etc. 9. Felices esse mortuos, qui in Domino moriuntur, nec ad eos pertinere quidquid acturi fuerant, si tempore diuturniore vixissent. 10. Eos qui corde proprio credunt in Dominum, sua id facere voluntate ac libero arbitrio. 11. Pro eis qui nolunt credere, nos qui jam credimus, recta fide agere, cum Deum oramus ut velint. 12. Pro eis qui ex illis crediderunt, tamquam de beneficiis, recte atque veraciter et debere nos Deo agere gratias et solere. Quæ quidem dogmata ad numerum duodenarium se ideo redigere dicit, ut et facilius memoriæ mandentur, et distinctius teneantur: hæc autem omnia ad fidem veram et catholicam pertinere, certissimum esse catholicis Christianis. Demum in extrema parte epistolæ addit, cum eodem Vitali, si persistat in errore, aliter agendum esse, ne alios in errorem mittat, id est, contumacem ab Ecclesiæ corpore resecandum.

Epistola hæc ad Vitalem videri potest Adrumetinorum dissensione ac libris ad eam componendam editis posterior. Is nempe circa eamdem cum illis quæstionem laborans, existimavit non aliter posse liberum hominis arbitrium et Dei justitiam servari, nisi dicatur, et fidem et divinæ suasioni consensionem esse a nobis id est, ex propria voluntate; ita ut quisque pro eo quod ex libertate naturali fecerit, præmium vel supplicium sit recepturus. Quoniam autem in libro de gratia et libero arbitrio capite 7. et sequentibus contrarium ab Augustino assertum erat, id est, ex Dei dono ipsam fidem ac bonam voluntatem venire, hoc forte per motus Vitalis apertius contradicere cœpit, et

Digitized by Google

Pauli ac Psalmistæ testimoniis in eodem libro capite 16. adhibitis respondere. Porro versiculum Psalmi 36. quem in memorato libro tantummodo indicaverat Augustinus; urget hic explicatque contra Vitalem, tum etiam ipsum ex Ecclesiæ precibus pro incredulis, quod argumentum in eodem libro leviter tetigerat, operosius refellit.

XXIX.

Augustinus extrema ætate Semipelagiani Massilienses in dogma prædestinationis insurgunt. Id Augustinus propugnat libris ad Prosperum et Hilarium de prædestinatione sanctorum et de dono perseverantiæ.

Hac ultima sua ætate suscepit Augustinus aliud contra secundam Juliani responsionem opus, quod ad extremam usque vitam prosecutus, imperfectum nobis reliquit, de quo imperfecto opere agemus infra propria in illud admonitione: jam vero dicturi sumus, qua Deus occasione beatum Antistitem, quem in gratiæ suæ defensorem elegerat, ad prædestinationis dogma, prius quam hinc ipse migraret, asserendum induxerit: quod sane dogma, ex eo quod Pelagius in Palæstina synodo vel invitus concesserat, gratiam non secundum merita dari, necessario sequebatur.

Erant ergo Massiliæ aliisque in locis Galliarum non pauci, qui sibi ex imperitia persuaderent, quidquid suis in Pelagianos libris de vocatione electorum secundum Dei beneplacitum scripserat Augustinus, id totum a Patrum opinione atque Ecclesiæ sententia abhorrere. Illud idem sanctis juxta ac peccatoribus negligentiam teporemque injicere: quia quoque modo se egerint, non posset aliud erga eos, quam Deus definivit, accidere. Ac proinde, ut maxime vera esset illa doctrina, non tamen evulgandam esse; quippe quæ, cum nequaquam esset necessaria, effectus traheret admodum periculosos, necnon cohortantium incitamenta vana cassaque redderet. Quæ sua erat a catholico illo dogmate, unde consecutiones tam odiosas colligebant, abalienatio, eos in celebres Semipelagianorum (quippe hoc nomen merito suo consecuti sunt) errores impulit. Nam * illi prius meliora et magis orthodoxa sentiebant: sed certis regulis ac fundamentis destituti, modo huc, modo illuc mentem atque opinionem transferebant. Visum illis, initium fidei et in finem perseverantiam sic esse in nostra potestate, ut non sint dona Dei, aut a Deo nonnisi talem dari perseverantiam, a qua possit homo sua voluntate deficere. Nec deerant etiam, qui a Pelagianis semitis adeo non declinabant, ut nullam aliam gratiam, quam rationem liberumque arbitrium homini nihil prius merenti a Creatore datum; agnoscere viderentur. Nihilo minus tamen, qui amplectebantur hosce errores, viri erant inter ceteros clari, qui virtutum omnium studio, ac probitatis qua fulgebant opinione, magnam sibi auctoritatem apud simpliciores quosque paraverant. Sed nulli recipiendis Pelagianorum impiis placitis magis obnoxii sunt, nisi ab se ipsis sibi caveant, quam isti; nec fere reperiuntur, qui Dei beneficiis abutantur facilius, illis intumescendo et sibi ipsis accepta referendo, quam qui pluribus ab eo fuere cumulati. Massiliensium Christi servorum, hoc est, monachorum, magnam partem pestis ista corripuerat: neque ullus est qui ignoret, Johannem Cassianum, a quo isthic monasterium constitutum fuerat, hunc eumdem errorem propagasse scriptis suis, ac potissimum Collatione tertia-decima, quam sub annum 426. in lucem emisit, uno videlicet anno, post quam Valentinianus Gallicanos episcopos, qui Pelagii dogmata sectarentur,

* Epist 225. n. 6.

Digitized by Google

abdicari expellique jusserat. Ad hæc, auctoritatis non minimum eidem errori
Epist. 225. n. 7. hinc accedebat, quod eorum, a quibus defendebatur, nonnulli * summo sacerdotii honore, id est, episcopatu nuper obtento præeminebant. Hilarius quoque ipse episcopus Arelatensis, qui Honorato circa finem anni 428. successerat, in ceteris doctrinæ Augustini sectator et admirator, in iis tamen quæ ad prædestinationem spectant, angebatur, ac nonnihil in querelam trahebat, superque hoc cogitata sua cum sancto Doctore conferre cupiebat.

Virorum tam illustrium, tamque in Ecclesia et pietate et dignitate præstantium auctoritas eorum errorem cum sibimetipsis, tum aliis magis periculosum reddebat: debita enim eisdem veneratio et rudes in imitationem pertrahebat, et simul peritiorum linguas inutili silentio cohibebat, ita ut vix reperiretur ullus, qui vel ipsos admoneret, vel errori quem docebant, occurreret, præter paucos perfectæ gratiæ intrepidos amatores. Horum numero fuere Prosper, et Hilarius quidam, alius ab episcopo Arelatensi; cum ille ordinis esset laicorum. Hic certe consuetudinis Augustini deliciis potitus aliquando fuerat, doctrinæque ejus salubri lacte nutritus: ac proinde licet id temporis, ut credibile est, patria et consanguineorum conspectu frueretur; se tamen tamquam extorrem reputabat. Videtur autem ab Augustini convictu eo consilio discessisse, ut fratris sui conjugali vinculo alligati salutem procuraret. Hoc nutu divino factum fuisse probavit eventus. Etenim præter ab eo susceptam gratiæ defensionem in Galliis, ipsius frater de consensu uxoris continentiam amplexus est, quam uterque se ad extremum usque spiritum perfecte servaturos Deo voverunt. Nihil autem, nostra quidem opinione, prohibet, quo minus Hilarium hunc existimemus eumdem esse, qui circiter annum 414. e Sicilia epistolam Augustino de erroribus Pelagianorum scripsit. Præter quam quod animo torquebatur ille ob amissam sancti Doctoris præsentiam, summo quoque dolore ipsum afficiebat, quod non solum dogmata tam manifesta, quæ idem Sanctus tradiderat, respuerentur, sed etiam ab iis qui illa minime caperent, reprehenderentur. Quocirca etsi venerationem, quam ex Ecclesiastica consuetudine viris ejusmodi superioris ordinis laici debent, religiose exhiberet; tamen oblata occasione non tacebat, sed catholicam Doctrinam pro datis sibi a Deo viribus tuebatur.

Prosper autem, qui Augustino in defendendæ gratiæ munus ac laborem
* Ex Gennad. successit, Aquitanus erat, * sermone scholasticus, hoc est, egregie litteratus, et omnino vir tum moribus, tum eloquio et studio clarus, nec sancti Antistis notitia indignus: quamvis se ipse tantum ex ordine laicorum fuisse quodam modo indicet, ubi profitetur minime se parem auctoritati memoratorum Semipelagianorum, a quibus multum et vitæ meritis, et summo sacerdotii honore superatur. Augustinum numquam viderat, sed tantummodo officiosis salutaverat litteris, quas per Leontium diaconum direxerat, per quem et sancti Antistis acceperat responsionem. Verum tamen et Augustini lectione et Dei revelatione doctus perversissimum esse, negata prædestinatione ac præveniente gratia dicere, quod initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo stet qui salvat, quodque voluntas hominis divinæ gratiæ pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem: spretis aliorum adversis conatibus, non modo hac in fide perstitit, sed et eamdem contra impugnantes propugnavit, tum sancti Doctoris operibus atque illic allatis Scripturarum testimoniis usus, tum argumentis quæ per se ipse a positis per Augustinum fundamentis ducebat; pugnans videlicet validis ratiociniis, et nervosis illis assertionibus, quibus idem ipse, juxta Gennadii quoque adtestationem, pollebat.

Digitized by Google

Inter prima hujus disputationis exordia Massilienses aliquantisper maluerunt vitium imputare suæ tarditati, quam dogma a se non intellectum damnare: immo fuere inter eos nonnulli, qui Augustinum consultum vellent, rogatumque ut lucidiorem atque apertiorem super hoc expositionem ederet. At vero contigit Dei miserentis nutu, ut Massiliam per id temporis deferretur liber de correptione et gratia, quo libro monachis Adrumetinis, ad eadem ipsa, quæ Massiliensibus facessebant negotium, tam plene respondebatur, tamque absolute, ut idem liber ad componendas, quæ in Galliis excitatæ erant, contentionum turbas conscriptus videretur. Verum conspecto libro, qui apostolicam Augustini doctrinam sequebantur, ipsi quidem novum inde lumen et majora ad eam defendendam præsidia traxerunt: alii autem, quorum mentes error ante occupaverat, caligine propria impediti, nihil aliud illic, nisi offensionis adhuc et ardentioris in veritatem odii materiam invenerunt. Opinionem suam vetustatis nomine defendentes, prædestinationis dogma nota novitatis inurebant. Locos Pauli huc pertinentes dicebant a nemine umquam sic intellectos: cumque rogarentur, quonam ipsi modo exponi eos vellent; nullum re vera, qui placeret, sensum sibi occurrere fatebantur: sed de iis taceri jubebant, quorum altitudinem nullus adtigisset. Sententias Augustini ex operibus ante Pelagianam hæresim ab eo compositis producebant, tamquam suæ ipsorum opinioni plane congruentes. Quin etiam quæ idem ex adversa parte sibi opposuit in libro de correptione et gratia, hæc omnia pro se isti magna contentione replicabant. At plurimum ipsis displicebat institutum ibidem discrimen inter gratiam quæ Adamo data fuerat, et quæ nobis nunc datur. Denique prædestinationis exemplum nolebant sumi ex parvulis, de quibus nempe alia prius fuisset opinio ipsius quoque Augustini in libris de libero arbitrio.

Cum autem illorum, quibus spiritus Pelagianæ impietatis sic illudebat, auctoritate premerentur veritatis defensores; compulsi sunt ab sancto antistite poscere, ut suam ipse auctoritatem illis objiceret. Hac de re duas ad ipsum epistolas scripsit Hilarius: quarum priore, quæ excidit, fortasse referebatur odiosa illa prædicandæ prædestinationis formula; quam ex adversariis objectavit sibi Augustinus. Posteriore vero Hilarius post quam de adversariorum querelis egit, Quidquid, ait, pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis miramur, volueris aut valueris, gratissime accipiemus, tamquam a nobis carissima et reverentissima auctoritate decretum. Ac significat se Prosperum quoque impulisse ad scribendum proprias in eamdem rem litteras, quas ei cum suis conjunctim dirigit. Exstant etiamnum hæ Prosperi litteræ, quarum ille exordio testatur se sancto Doctori non solo salutandi eum, ut in priore quadam epistola fecerat, studio, sed etiam fidei, qua Ecclesia vivit, affectu scribere. Excubante enim, inquit, pro universis membris corporis Christi vigilantissima industria tua et adversus hæreticarum doctrinarum insidias veritatis virtute pugnante, nullo modo mihi verendum putavi, ne onerosus tibi aut importunus essem in eo, quod ad multorum salutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet; cum potius reum futurum esse me crederem, si ea quæ valde perniciosa esse intelligo, ad SPECIALEM PATRONUM FIDEI non referrem. Et post expositam, quæ in illis Pelagianæ pravitatis reliquiis inerat, non mediocrem virulentiam, subjicit: Speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defæcatissimum lumen gratiæ recepturos.

Digitized by Google

Augustinus, quamquam moleste ferebat, quod catholico dogmati divinis testimoniis tam multis tamque manifestis confirmato quisquam adhuc adversari auderet; Prosperi tamen et Hilarii, virorum, ut diximus, laicorum, quos ipse filios carissimos appellat, horum ergo et studio et pia erga errantes sollicitudine permotus, duos ipsorum nomini, id est, *ad Prosperum et Hilarium* scripsit libros, utrosque in vetere Noalliensi codice, in Pratellensi ac Metensi, et ab ipso Prospero *de prædestinatione sanctorum* nuncupatos: sed posterior tamen jam olim, titulo forsitan per amanuenses mutato, *de dono perseverantiæ* vocitatur.

Priore libro monstrat, donum Dei esse non solum incrementum, sed initium quoque fidei. Hac de re se aliter sensisse aliquando, et in opusculis a se nondum episcopo scriptis errasse, non diffitetur: at postea convictum se indicat hoc præcipue testimonio, *Quid autem habes, quod non accepisti?* quod testimonium de ipsa etiam fide accipiendum probat. Fidem docet inter alia numerandam esse opera, quibus Dei gratiam præveniri negat Apostolus. Gratia duritiam cordis auferri: et ad Christum venire omnes, qui a Patre docentur ut veniant: quos autem docet, misericordia docere; et quos non docet, judicio non docere: Locum ex sua ipsius epistola 102. objectatum, posse recte salvo gratiæ et prædestinationis dogmate explicari. Observat quid inter gratiam intersit ac prædestinationem. Porro prædestinatione Deum ea præscivisse, quæ fuerat ipse facturus. Prædestinationis adversarios, qui ad incertum voluntatis Dei deduci se nolle dicuntur, miratur malle se suæ ipsorum infirmitati, quam firmitati promissionis Dei committere. Eosdem hac auctoritate, *Si credideris, salvus eris*, abuti commonstrat. Gratiæ ac prædestinationis veritatem relucere in parvulis qui salvantur, nullis suis meritis discreti a ceteris qui pereunt; non enim inter eos discerni ex præscientia meritorum, quæ si diutius viverent, fuerant habituri. Præclarissimum vero exemplum prædestinationis et gratiæ esse ipsum Salvatorem, qui ut Salvator et Filius Dei unigenitus esset, nullis præcedentibus vel operum vel fidei meritis comparavit. Prædestinatos vocari certa quadam electorum propria vocatione; eosque ante mundi constitutionem esse electos, non quia credituri præsciebantur et futuri sancti, sed ut tales essent per ipsam electionem gratiæ.

Posterioris libri prima parte probat perseverantiam illam, qua in Christo perseveratur usque in finem, esse donum Dei. Hoc enim a Deo irrisorie peti, si a Deo dari non creditur: atqui Dominica oratione nihil pene aliud posci quam perseverantiam, juxta Cypriani expositionem: qua quidem expositione ipsi gratiæ inimici victi sunt, ante quam nati. Perseverandi gratiam non secundum accipientium merita, sed aliis misericordia dari, aliis justo ejus judicio non dari docet. Cur ex adultis ille potius quam iste vocetur; quemadmodum ex duobus parvulis cur iste assumatur, ille relinquatur, inscrutabile. Inscrutabilius autem, cur ex duobus piis huic perseverare donetur, non illi: sed istud tamen certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. Prædestinationis mysterium Dominicis verbis de Tyriis et Sidoniis, si eadem apud illos, quæ apud Chorozain, signa facta essent, pœnitentiam acturis, monstrari observat. Exemplum parvulorum ad prædestinationis et gratiæ in majoribus veritatem firmandam valere ostendit: atque ad locum libri sui de libero arbitrio tertii ab adversariis male huc relatum respondet. Altera postea parte libri refellit quod illi ajunt, prædestinationis dogma utilitati exhortationis et correptionis esse incommodum. Asserit contra, prædestinationem utiliter prædicari, ut homo non in se ipso, sed in Deo glorietur. Quæ autem ab istis

Digitized by Google

adversus prædestinationem objectantur, eadem non absimiliter vel adversus Dei præscientiam, vel adversus gratiam illam, quam ad cetera bona (excepto initio fidei et perseverantiæ perfectione) necessariam esse consentiunt, posse torqueri. Prædestinationem quippe sanctorum nihil alind esse, quam præscientiam et præparationem beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Verum prædestinationem congrua ratione præjudicari jubet; ac non eo modo, ut apud imperitam multitudinem redargui ipsa sua prædicatione videatur. Postremo illustrissimum prædestinationis exemplum nobis propositum ob oculos Dominum Jesum commendat.

Hic observat, rem ab Augustino libris illis duobus contra adversarios tractatam * tanta luce atque energia, ut non tam ingenii vires intendisse, quam divino afflante Spiritu locutus fuisse videatur. Tam eximium opus, eorum quæ post Retractationes perfecte absolvere ipsi licuit, forte ultimum eximia peroratione Vir sanctus exornavit, summam illic animi sui modestiam consignatam relinquens extremis hisce verbis. Qui legunt hæc, si intelligunt, agant Deo gratias: qui autem non intelligunt, orent ut eorum ille sit doctor interior, a cujus facie est scientia et intellectus. Qui vero errare me existimant, etiam atque etiam diligenter quæ sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco: et hoc per Ecclesiæ doctores maxime exspecto, si et in ipsorum manus venit, dignanturque nosse quod scribo.

* Rivius lib. 4. c. 10. n. 3.

Digitized by Google

Digitized by Google

EX
AUGUSTINI LIBRO DE HÆRESIBUS
AD QUODVULTDEUM

HÆRESIS 88.

Pelagianorum est hæresis, hoc tempore omnium recentissima, a Pelagio monacho exorta: quem magistrum Cælestius sic secutus est, ut sectatores eorum Cælestiani etiam nuncupentur. Hi Dei gratiæ, qua prædestinati sumus in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, et qua eruimur de potestate tenebrarum, * ut in eum credamus, atque in regnum ipsius transferamur, propter quod ait, **Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo;* et qua diffunditur caritas in cordibus nostris, ut fides per dilectionem operetur; in tantum inimici sunt, ut sine hac posse hominem credant facere omnia divina mandata. Cum si hoc verum esset, frustra Dominus dixisse videretur, * *Sine me nihil potestis facere.* Denique Pelagius a fratribus increpatus, quod nihil tribueret adjutorio gratiæ Dei ad ejus mandata facienda, correctioni eorum hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate supponeret, dicens, ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Dicendo utique, ut facilius possint, voluit credi, etiamsi difficilius, tamen posse homines sine gratia divina facere jussa divina. Illam vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura, ad hoc tantum ipso adjuvante per suam legem atque doctrinam, ut discamus quæ facere, et quæ sperare debeamus: non autem ad hoc per donum Spiritus sui, ut quæ didicerimus esse facienda, faciamus. Ac per hoc divinitus nobis dari scientiam confitentur, qua ignorantia pellitur: caritatem autem dari negant, qua pie vivitur: ut scilicet cum sit Dei donum scientia, * quæ sine caritate inflat, non sit Dei donum ipsa caritas, quæ ut scientia non inflet, ædificat. Destruunt etiam orationes, quas facit Ecclesia, sive pro infidelibus, et Doctrinæ Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum; sive pro fidelibus, ut augeatur in eis fides, et perseverent in ea. Hæc quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis homines habere contendunt, gratiam Dei qua liberamur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari. Quod quidem Pelagius in episcopali judicio Palæstino damnari metuens, damnare compulsus est; sed in posterioribus suis scriptis hoc invenitur docere. In id etiam progrediuntur, ut dicant, vitam justorum

* Ephes. 1.5.
* Coloss. 1. 13.
Joann. 6. 65.
Rom. 5. 5.
Gal. 5. 6.
* Johan. 15. 5.
* 1. Cor. 8. 1.

Digitized by Google

in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, et ex his Ecclesiam Christi in
* Ephes. 5. 27. hac mortalitate perfici, *ut sit omnino sine macula et ruga: quasi non sit Chri-
* Matt. 6. 12. sti Ecclesia, quæ toto terrarum orbe clamat ad Deum, * *Dimitte nobis debita nostra*. Parvulos etiam negant, secundum Adam carnaliter natos, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere. Sic enim eos sine ullo peccati originalis vinculo asserunt nasci, ut prorsus non sit quod eis oporteat secunda nativitate dimitti: sed eos propterea baptizari, ut regeneratione adoptati admittantur ad regnum Dei, de bono in melius translati, non ista renovatione ab aliquo malo obligationis veteris absoluti. Nam etiamsi non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam et beatam quamdam vitam suam. Ipsum quoque Adam dicunt, etiamsi non peccasset, fuisse corpore moriturum, neque ita mortalium merito culpæ, sed conditione naturæ. Objiciuntur eis et alia nonnulla; sed ista sunt maxime, ex quibus intelliguntur etiam illa vel cunta, vel pene cuncta pendere.

Digitized by Google

IN LIBROS

DE

PECCATORUM MERITIS ET REMISSIONE

LIBRI II. RETRACTATIONUM CAPUT XXIII.

Venit etiam necessitas, quæ me cogeret adversus novam Pelagianam hæresim scribere; contra quam prius, cum opus erat, non scriptis, sed sermonibus et conlocutionibus agebamus, ut quisque nostrum poterat, aut debebat. Missis ergo mihi a Carthagine quæstionibus eorum, quas * rescribendo dissolverem, scripsi primum libros tres, quorum titulus est, *de peccatorum meritis et remissione*: ubi maxime disputatur de baptismate parvulorum propter originale peccatum: et de gratia Dei qua justificamur, hoc est, justi efficimur: quamvis in hac vita nemo ita servet mandata justitiæ, ut non sit ei necessarium pro suis peccatis orando dicere, *Dimitte nobis debita nostra.* Contra quæ omnia sentientes illi novam hæresim condiderunt. In his autem libris tacenda adhuc arbitratus sum nomina eorum, sic eos facilius posse corrigi sperans: immo etiam in tertio libro, quæ est epistola, sed in libris habita propter duos, quibus eam connectendam putavi. Pelagii ipsius nomen non sine aliqua laude posui; quia vita ejus a multis prædicabatur: et ejus illa redargui, quæ in suis scriptis non ex persona sua posuit, sed quid ab aliis diceretur exposuit; quæ tamen postea jam hæreticus pertinacissima animositate defendit. Cælestius vero discipulus ejus jam propter tales assertiones apud Carthaginem in episcopali judicio, ubi ego non interfui, excommunicationem meruerat. In secundo libro, quodam loco, *Hoc quibusdam*, inquam, *in fine largietur, ut mortem repentina commutatione non sentiant*, servans locum diligentiori de hac re inquisitioni. Aut enim non morientur, aut de vita ista in mortem, et de morte in æternam vitam celerrima commutatione tamquam in ictu oculi transeundo, mortem non sentient. Hoc opus sic incipit: *Quamvis in mediis et magnis curarum æstibus.*

* Vide supra in Præf. n. 5. — Matth. 6. 12. — Cap. 31.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI
AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
DE PECCATORUM MERITIS ET REMISSIONE
ET DE BAPTISMO PARVULORUM
AD MARCELLINUM
LIBRI TRES. *

* Scripti anno Christi 412.

LIBER PRIMUS

Refellit eos qui dicunt, Adam, etiamsi non peccasset, fuisse moriturum; nec ex ejus peccato quidquam ad ejus posteros propagatione transiisse. Mortem hominis probat consecutam non necessitate naturæ, sed merito peccati: tum etiam peccato Adæ totam ejus stirpem obligatam esse docet, ostendens parvulos ob id baptizari, ut originalis peccati remissionem accipiant.

CAPUT I.

3 QUAMVIS in mediis et magnis curarum æstibus atque tædiorum, quæ nos detinent a (a) peccatoribus derelinquentibus legem Dei, licet ea quoque ipsa nostrorum etiam peccatorum meritis imputemus: studio tamen tuo, Marcelline carissime, quo nobis es gratior atque jucundior, diutius esse debitor nolui, atque ut verum dicam, non potui. Sic enim me compulit, vel ipsa caritas qua in uno incommutabili unum sumus in melius commutandi, vel timor ne in te offenderem Deum, qui tibi desiderium tale donavit, cui serviendo illi serviam qui donavit: sic, inquam, me compulit, sic duxit et traxit ad dissolvendas pro tantillis viribus quæstiones, quas mihi scribendo indixisti, ut ea caussa in animo meo paulisper vinceret alias, donec aliquid efficerem, quo me bonæ tuæ voluntati et eorum quibus hæc curæ sunt, etsi non sufficienter, tamen obedienter deservisse constaret.

CAPUT II. Adam si non peccasset, non fuisse moriturum.

2. Qui dicunt Adam sic creatum, ut etiam sine peccati merito moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ; profecto illud quod in Lege dictum est, *Qua die ederitis, morte moriemini*; (Gen. 2. 17.) non ad mortem corporis, sed ad mor- A tem animæ quæ (b) in peccato fit, referre conantur. Qua morte mortuos significavit Dominus infideles, de quibus ait, *Sine mortuos sepelire mortuos suos*. (Matth. 8. 22.) Quid ergo respondebunt, cum legitur hoc Deum primo homini etiam post peccatum increpando et damnando dixisse: *Terra es, et in terram ibis?* (Lucæ 8. 60.) Neque enim secundum animam, sed quod manifestum est, secundum corpus terra erat, et morte ejusdem corporis erat iturus in terram. (Gen. 3. 19.) Quamvis enim secundum corpus terra esset, et corpus in quo creatus est animale gestaret; tamen si non peccasset, in corpus fuerat spiritale mutandus, et B in illam incorruptionem quæ fidelibus et sanctis promittitur, sine mortis (c) periculo transiturus. C Cujus rei desiderium nos habere non solum ipsi sentimus in nobis, verum etiam admonente Apostolo cognoscimus, ubi ait: *Etenim in hoc ingemiscimus, habitaculum nostrum, quod de cœlo est, superindui cupientes, si tamen induti, non nudi inveniamur. Etenim qui sumus in hac habitatione, ingemiscimus gravati, in quo nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur mortale a vita.* (2. Cor. 5. 2.) Proinde si non peccasset Adam, non erat exspoliandus corpore,

(a) Forte a Donatistis in Catholicos tum temporis grassantibus. Vide August. epist. 133. et 134.

(b) Amerbachiana editio et Erasmiana, *quæ in peccato fit*. Casalinus codex MS. *quæ peccato fit*: omissa particula *in*.

(c) MSS. Belgici duo et unus, Vaticanus, *sine mortis supplicio transiturus*.

Digitized by Google

sed supervestiendus immortalitate, et incorruptione, ut absorberetur mortale a vita, id est, ab animali in spiritale transiret.

CAPUT III. Aliud esse mortalem, aliud esse morti obnoxium.

Deut. 29. 5.

3. Neque enim metuendum fuit, ne forte si diutius hic viveret in corpore animali, senectute gravaretur, et paulatim veterascendo perveniret ad mortem. Si enim Deus Israelitarum vestimentis et calceamentis præstitit, quod per tot annos non sunt obtrita, quid mirum si obedienti homini ejusdem potentia præstaretur, ut animale (a) ac mortale habens corpus, haberet in eo quemdam statum, quo sine defectu esset (b) annosus, tempore quo Deus vellet, a mortalitate ad immortalitatem, sine media morte venturus? Sicut enim hæc ipsa caro quam nunc habemus, non ideo non est vulnerabilis, quia non est necesse ut vulneretur: sic illa non ideo non fuit mortalis, quia non erat necesse ut moreretur. Talem puto habitudinem adhuc in corpore animali atque mortali, etiam illis qui sine morte hinc translati sunt, fuisse concessam.

Gen. 5. 24. Enoch et Elias adhuc vivunt. 4. Reg. 2. 11.

Neque enim Enoch et Elias per tam longam ætatem senectute marcuerunt. Nec tamen credo eos jam in illam spiritalem qualitatem corporis commutatos, qualis in resurrectione promittitur, quæ in Domino prima præcessit: nisi quia isti fortasse nec his cibis egent, qui sui consumptione reficiunt; sed ex quo translati sunt ita vivunt, ut similem habeant satietatem illis quadraginta diebus, quibus Elias ex calice aquæ et ex collyride panis sine cibo vixit: aut si et his sustentaculis opus est, ita in paradiso fortasse pascuntur, sicut Adam prius quam propter peccatum exinde exire meruisset. Habebat enim, quantum existimo, et de lignorum fructibus refectionem contra defectionem, et de ligno vitæ stabilitatem contra vetustatem.

3. Reg. 19. 8. Sentit Paradisum adhuc superesse. Quid Adæ præstiterit ciborum in Paradiso usus.

CAPUT IV. Gen. 3. 19. Mors etiam corporis ex peccato.

4. Præter hoc autem quod puniens Deus dixit, *Terra es, et in terram ibis*, quod nisi de morte corporis quomodo intelligi possit ignoro; sunt et alia testimonia quibus evidentissime appareat, non tantum spiritus, sed etiam corporis mortem propter peccatum meruisse genus humanum. Ad Romanos Apostolus dicit: *Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter justitiam. Si ergo spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Christum Jesum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, per inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Puto quod non expositore, sed tantum lectore opus habet tam clara et aperta sententia. *Corpus* inquit, *mortuum est*, non propter fragilitatem terrenam, quia de terræ pulvere factum est, sed *propter peccatum*, quid amplius quærimus? Et vigilantissime non ait, mortale, sed *mortuum*.

Rom. 8. 10

CAPUT V. Mortale, mortuum, ac moriturum.

5. Namque antequam immutaretur in illam incorruptionem, quæ in sanctorum resurrectione promittitur, poterat esse mortale, quamvis
A non moriturum: sicut hoc nostrum potest, ut ita dicam, esse ægrotabile, quamvis non ægrotaturum. Cujus enim caro est, quæ non ægrotare possit, etiamsi aliquo casu prius quam ægrotet occumbat? Sic et illud corpus jam erat mortale; quam mortalitatem fuerat absumptura mutatio in æternam incorruptionem, si in homine justitia, id est, obedientia, permaneret: sed ipsum mortale non est factum mortuum nisi propter peccatum. Quia vero illa in resurrectione futura mutatio, non solum nullam mortem, quæ facta est propter peccatum, sed nec mortalitatem habitura est, quam corpus animale habuit ante peccatum, non ait, *Qui suscitavit Christum Jesum a mortuis, vivificabit et mortua corpora nostra*: cum supra dixisset,
B *corpus mortuum*: sed, *vivificabit*, inquit, *et mortalia corpora vestra*; ut scilicet jam non solum non sint mortua, sed nec mortalia, cum animale resurget in spiritale, et mortale hoc induet immortalitatem, et absorbebitur mortale a vita.

Justitia hominis, obedientia.

1. Cor. 15. 44 53. 2. Cor. 5. 4.

CAPUT VI. Quomodo corpus mortuum ob peccatum. Col. 3. 5.

6. Mirum si aliquid quæritur hac manifestatione liquidius. Nisi forte audiendum est, quod huic perspicuitati contradicitur, ut mortuum corpus secundum illum modum hic intelligamus, quo dictum est, *mortificate membra vestra quæ sunt super terram*. Sed hoc modo corpus propter justitiam mortificatur, non propter peccatum: ut enim operemur justitiam, mortificamus membra nostra quæ sunt super terram. Aut si putant ideo additum, *propter peccatum*, ut non
C intelligamus quia peccatum factum est, sed ut peccatum non fiat, tanquam diceret, Corpus quidem mortuum est, propter non faciendum peccatum. Quid sibi ergo vult, quod cum adjunxisset, Spiritus autem vita est; addidit, *propter justitiam?* (c) Suffecerat enim si adjungeret vitam spiritus, ut etiam hic subaudiretur propter non faciendum peccatum: ut sic utrumque propter unam rem intelligeremus, et mortuum esse corpus, et vitam esse spiritum, propter non faciendum peccatum. Ita quippe, etiamsi tantummodo vellet dicere, *propter justitiam*, hoc est, propter faciendam justitiam, utrumque ad hoc posset referri, et mortuum esse corpus et vitam esse spiritum, propter faciendam justitiam. Nunc vero et mortuum dixit esse cor-
D pus propter peccatum, et spiritum esse vitam propter justitiam; diversa merita diversis rebus attribuens, morti quidem corporis, meritum peccati; vitæ autem spiritus, meritum justitiæ. Quocirca si, ut dubitari non potest, *spiritus vita est propter justitiam*, hoc est, merito justitiæ: profecto *corpus mortuum propter peccatum*, quid aliud quam merito peccati intelligere debemus aut possumus, si apertissimum Scripturæ sensum non pro arbitrio pervertere ac detorquere conamur? Huc etiam verborum consequentium lumen accedit. Cum enim præ-

Rom. 8. 10.

(a) Gallicani quatuor MSS. optimæ notæ et duo Belgici ut *animale hoc mortale habens corpus*. Nonnulli alii, *animale hoc est mortale*, etc.

(b) In ante editis, *annosum*. At in MSS prope omnibus legitur, *annorum*. In tribus aliis, *annosus*.

(c) Am. et Er. *Sufficeret enim*. Lov. *sic adjungere*.

Digitized by Google

A sentis temporis gratiam determinans diceret, mortuum quidem esse corpus propter peccatum, quia in eo nondum per resurrectionem renovato, peccati meritum manet, hoc est necessitas mortis; spiritum autem vitam esse propter justitiam, quia licet adhuc corpore mortis hujus oneremur, jam secundum interiorem hominem cœpta renovatione in fidei* justitiam respiramus: tamen ne humana ignorantia de resurrectione corporis nihil speraret, etiam ipsum quod propter meritum peccati in præsenti sæculo dixerat mortuum, in futuro propter meritum justitiæ dicit vivificandum; nec sic ut tantum ex mortuo vivum fiat, verum etiam ex mortali immortale.

* f. justitia.

CAPUT VII. Vita corporis speranda, præcedente jam vita spiritus.

Rom. 8. 10.

7. Quamquam itaque verear, ne res manifesta exponendo potius obscuretur, apostolicæ B tamen sententiæ lumen adtende. *Si autem Christus*, inquit, *in vobis est*, *corpus quidem mortuum est propter peccatum*, *spiritus autem vita est propter justitiam.* Hoc dictum est, ne ideo putarent homines vel nullum, vel parvum se habere beneficium de gratia Christi, quia necessario morituri sunt corpore. Adtendere quippe debent, corpus quidem adhuc peccati meritum gerere quod conditioni mortis obstrictum est; sed jam spiritum cœpisse vivere propter justitiam fidei, qui et ipse in homine fuerat quadam morte infidelitatis exstinctus. Non igitur, inquit, parum vobis muneris putetis esse collatum, per id quod Christus in vobis est, quod in corpore propter peccatum mortuo, jam propter justitiam vester spiritus vivit; nec ideo de vita C quoque ipsius corporis desperetis. *Si enim spiritus ejus qui suscitavit Christum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Quid adhuc tantæ luci fumus contentionis offunditur? Clamat apostolus: Corpus quidem mortuum est in vobis propter peccatum, sed vivificabuntur etiam mortalia corpora vestra propter justitiam, propter quam nunc jam spiritus vita est, quod totum perficietur per gratiam Christi, hoc est, per inhabitantem spiritum ejus in vobis: et adhuc reclamatur? Dicit etiam quemadmodum fiat, a ut (a) vita in se mortem mortificando convertat. *Ergo fratres*, inquit, *debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secun*- D *dum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritus facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Quid est aliud, quam hoc: Si secundum mortem vixeb ritis, totum morietur; si autem secundum vitam vivendo mortem (b) mortificaveritis, totum vivet?

Morte infidelitatis Adæ spiritus exstinctus fuit.

Ibidem 11.

Ibidem 12.

CAPUT VIII.

8. Item quod ait, *Per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum*: quid aliud quam de morte corporis intelligi potest; quando ut hoc diceret, de resurrectione corporis loquebatur, eamque instantissima et acerri- A ma intentione suadebat? Quid est ergo quod hic ait ad Corinthios, *Per hominem mors*, *et per hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur*, *sic et in Christo omnes vivificabuntur*; nisi quod ait etiam ad Romanos, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum*, *et per peccatum mors?* Hanc illi mortem; non corporis, sed animæ intelligi volunt, quasi aliud dictum sit ad Corinthios, *Per hominem mors*, ubi omnino animæ mortem accipere non sinuntur, quia de resurrectione corporis agebatur, quæ morti corporis est contraria. Ideo etiam sola mors ibi per hominem facta commemorata est, non etiam peccatum; quia non agebatur de justitia, quæ contraria est peccato, sed de corporis resurrectione, quæ contraria est corporis morti.

1. Cor. 15. 21.

Rom. 5. 12.

CAPUT IX. Peccatum propagatione, non imitatione tantum, transisse in omnes.

9. Hoc autem apostolicum testimonium in quo ait, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum*, *et per peccatum mors*, conari eos quidem in aliam novam detorquere opinionem, tuis litteris intimasti; sed quidnam illud sit, quod in his verbis opinentur, tacuisti. Quantum autem ex aliis comperi, hoc ibi sentiunt, quod et mors ista quæ illic commemorata est, non sit corporis, quam nolunt Adam peccando meruisse, sed animæ quæ in ipso peccato (c) fit: et C ipsum peccatum non propagatione in alios homines ex primo homine, sed imitatione transisse. Hinc enim etiam in parvulis nolunt credere per baptismum solvi originale peccatum, quod in nascentibus nullum esse omnino contendunt. Sed si Apostolus peccatum illud commemorare voluisset, quod in hunc mundum, non propagatione, sed imitatione intraverit; ejus principem, non Adam, sed diabolum diceret, de quo scriptum est, *Ab initio diabolus peccat.* De quo etiam legitur in libro Sapientiæ, *Invidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Nam quoniam ista mors sic a diabolo venit in homines, non quod ab illo fuerint propagati, sed quod eum fuerint imitati, continuo subjunxit, *Imitantur autem eum qui sunt ex parte ipsius.* Proinde Apostolus cum illud peccatum ac mortem commemoraret, quæ ab uno in omnes propagatione transisset, eum principem posuit, a quo propagatio generis humani sumpsit exordium.

1. Johan. 3. 8.

Sap. 2. 24.

Ibid. 25.

D 10. Imitantur quidem Adam, quotquot per inobedientiam transgrediuntur mandatum Dei: sed aliud est quod exemplum est voluntate peccantibus, aliud quod origo est cum peccato nascentibus. Nam et Christum imitantur sancti ejus ad sequendam justitiam. Unde et idem Apostolus dicit, *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.* Sed præter hanc imitationem, gratia ejus illuminationem justificationemque nostram etiam intrinsecus operatur, illo opere de quo idem prædicator ejus dicit, *Neque qui plantat*

1. Cor. 11. 1.

Gratia intrinsecus operans.

1. Cor. 3. 7.

(a) Editi, *ut vitam.* Aptius Vaticani MSS. *ut vita*, id est, spiritus mortificando corpus, reddat spiritale ac vivum. In Sigiramnensi codice legitur, *ut vita in se mortem vivificando mortificando convertat.*

(b) Gallicani quatuor et quidam Belgici MSS. *mortem vivificaveritis.*

(c) Editi, *sit.* At MSS. *fit.* Ex his codex Sigirsm. *quæ ipso peccato fit.* Vide supra cap. 2.

est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Hac enim gratia baptizatos quoque parvulos suo inserit corpori, qui certe imitari aliquem nondum valent. Sicut ergo ille in quo omnes vivificantur, præter quod se ad justitiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit et parvulis; sic et ille in quo omnes moriuntur, præter quod eis qui præceptum Domini voluntate transgrediuntur, imitationis exemplum est, occulta etiam tabe carnalis concupiscentiæ suæ tabificavit in se omnes de sua stirpe (*a*) venientes. Hinc omnino, nec aliunde, Apostolus dicit, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransivit, in quo omnes peccaverunt.* Hoc si ego dicerem, resisterent isti, meque non recte dicere, non recte sentire clamarent. Nullam quippe in his verbis intelligerent sententiam cujuslibet hominis, (*b*) nisi istam quam in Apostolo intelligere nolunt. Sed quia ejus verba sunt cujus auctoritati doctrinæque succumbunt, nobis objiciunt intelligendi tarditatem, cum ea quæ tam perspicue dicta sunt, in nescio quid aliud detorquere conantur. *Per unum*, inquit, *hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors.* Hoc propagationis est, non imitationis: nam si imitationis, per diabolum diceret. Quod autem nemo ambigit, istum primum hominem dicit, qui est appellatus Adam. *Et ita*, inquit, *in omnes homines pertransiit.*

Parvulis in baptismo latenter gratia infunditur.

Contagium originalis peccati.

Rom. 5. 12.

Intelligendi tarditatem Pelagiani Catholicis objiciunt.

CAPUT X.

11. Deinde quod sequitur, *in quo omnes peccaverunt*, quam circumspecte, quam proprie, quam sine ambiguitate dictum est. Si enim peccatum intellexeris, quod per unum hominem intravit in mundum, in (*c*) quo omnes peccaverunt: certe manifestum est, alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt; aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt; quando omnes ille unus homo fuerunt. Si autem non peccatum, sed ille unus homo intelligitur, in quo uno homine omnes peccaverunt, quid etiam ista est manifestatione manifestius? Nempe legimus justificari in Christo qui credunt in eum, propter occultam communicationem et inspirationem gratiæ spiritalis, qua quisquis hæret Domino unus spiritus est, quamvis eum et imitentur sancti ejus: legatur mihi tale aliquid de his, qui sanctos ejus imitati sunt, utrum quisquam dictus sit justificatus in Paulo aut in Petro, aut in quolibet horum, quorum in populo Dei magna excellit auctoritas; nisi quod in Abraham dicimur benedici, sicut ei dictum est: *Benedicentur in te omnes gentes:* propter Christum qui semen ejus est secundum carnem. Quod manifestius dicitur, cum hoc idem ita dicitur: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes.* Dictum autem quemquam divinis eloquiis, peccasse vel peccare in diabolo, cum eum iniqui et impii omnes imitentur, nescio utrum quisquam reperiat: quod tamen cum Apostolus de primo homine dixerit, *In quo omnes peccaverunt*, adhuc (*d*) de peccati propagine disceptatur, et nescio quæ nebula imitationis opponitur.

Actualis et originalis peccati distinctio. Omnes in Adam unus homo fuimus. V. infra lib. 3. c. 7. et lib. 2 de nuptiis c. 5. et epist. 186. n. 21. et Serm. 165. n. 7. In solo Christo justificamur.

Gal. 3. 8.

Rom. 5. 12.

12. Adtende etiam quæ sequuntur. Cum enim dixisset, *In quo omnes peccaverunt;* secutus adjunxit, *Usque ad legem enim peccatum in mundo fuit:* hoc est, quia nec lex potuit auferre peccatum, quæ subintravit ut magis abundaret peccatum: sive naturalis lex, in qua quisque jam ratione utens, incipit peccato originali addere et propria; sive ipsa quæ scripta per Moysen populo data est. *Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* * *Peccatum autem non deputabatur, cum lex non esset.* Quid est, *non deputabatur*, nisi ignorabatur, et peccatum esse non putabatur? Neque enim ab ipso Domino Deo tamquam non esset habebatur, cum scriptum sit, *Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.*

Ibid. 13. Lex auferre peccatum non potuit.

Gal. 3. 21. et 22.

* Rom. 5. 13.

Rom. 2. 12.

13. Sed *regnavit*, inquit, *mors ab Adam usque ad Moysen*, id est, a primo homine usque ad ipsam etiam legem quæ divinitus promulgata est, quia nec ipsa potuit regnum mortis auferre. Regnum enim mortis vult intelligi, quando ita dominatur in hominibus reatus peccati, ut eos ad vitam æternam, quæ vera vita est, venire non sinat, sed ad secundam etiam, quæ pœnaliter æterna est, mortem trahat. Hoc regnum mortis sola in quolibet homine gratia destruit Salvatoris, quæ operata est etiam in antiquis sanctis, quicumque ante quam in carne Christus veniret, ad ejus tamen adjuvantem gratiam, non ad legis litteram, quæ jubere tantum, non adjuvare poterat, pertinebant. Hoc namque occultabatur in Vetere Testamento pro temporum dispensatione justissima, quod nunc revelatur in novo. Ergo in omnibus *regnavit mors ab Adam usque ad Moysen*, qui Christi gratia non adjuti sunt, ut in eis regnum mortis destrueretur: (*e*) *etiam in eis qui non peccaverunt in* (*f*) *similitudinem prævaricationis Adæ*, id est, qui nondum sua et propria voluntate sicut ille peccaverunt, sed ab illo peccatum originale traxerunt: *qui est forma futuri*; quia in illo constituta est forma condemnationis futuris posteris, qui ejus propagine crearentur, ut ex uno omnes in condemnationem nascerentur, ex qua non liberat nisi gratia Salvatoris. Scio * quidem plerosque Latinos codices sic ha-

CAPUT XI.

Rom. 5. 14.

Regnum mortis quid apud Apostolum.

Antiqui sancti non pertinebant ad legis litteram, sed ad gratiam Christi venturi.

Ibidem.

Ibidem.

* Confer epist. 157. n. 19.

(*a*) In plerisque MSS. venturos.

(*b*) Hic additum in pluribus MSS. *hæc dicere:* in excusis, qui *diceret hæc.* Glossema, quo carent nonnulli MSS.

(*c*) Græce legitur ἐφ' ᾧ, quod genere non concordat cum nomine ἁμαρτία, posito ibi ad significandum peccatum. Confer. lib. 4. contra duas epist. Pelag. c. 4.

(*d*) Probæ notæ MSS., *adhuc eum de peccati propagine disceptatur, nescio quæ nebula etc.*

(*e*) Ita codex Sigirau. Alii vero MSS. *ergo in eis.* Editi, *ergo et in eis.*

(*f*) MSS. nonnulli, *in similitudine.*

Digitized by Google

bere, *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen in eos qui peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*, quod etiam ipsum, qui ita legunt, ad eumdem referunt intellectum; ut in similitudinem prævaricationis Adæ peccasse accipiant, qui in illo peccaverunt, ut ei similes crearentur, sicut ex homine homines, ita ex peccatore peccatores, ex morituro morituri, damnatoque (*a*) damnati. Græci autem codices, unde in Latinam linguam interpretatio facta est, aut omnes aut pene omnes, id quod a me primo positum est, habent.

Rom. 5. 15.

14. *Sed non*, inquit, *sicut delictum, ita et donatio. Si enim ob unius delictum multi mortui sunt, multa magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in multos abundavit*: non *magis multos*, id est, multo plures homines, neque enim plures justificantur quam condemnantur; sed *multo magis abundavit*. Adam quippe ex uno delicto suo reos genuit: Christus autem etiam quæ homines delicta propriæ voluntatis ad originale in quo nati sunt addiderunt, gratia sua solvit atque donavit, quod evidentius in consequentibus dicit.

CAPUT XII. Unum peccatum omnibus commune.

15. VERUM illud diligentius intuere, quod sit, ob unius delictum multos mortuos. Cur enim ob unius illius, et non potius ob delicta sua propria, si hoc loco intelligenda est imitatio, non propagatio? Sed adtende quod sequitur: *Et non sicut per unum peccantem, ita est et donum. Nam judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem.* (Ibidem 16.) Nunc dicant, ubi locum habeat in his verbis illa imitatio. *Ex uno*, inquit, *in condemnationem*; quo uno, nisi delicto? Hoc enim explanat, cum adjungit, *Gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Cur ergo judicium ex uno delicto in condemnationem, gratia vero ex multis delictis in justificationem? Nonne si nullum est originale delictum, non solum ad justificationem gratia, sed etiam judicium ad condemnationem ex multis delictis homines ducit? Neque enim gratia multa delicta donat, et non etiam judicium multa delicta condemnat. Aut si propterea ex uno delicto in condemnationem ducuntur, quia omnia delicta quæ condemnantur, ex illius unius imitatione commissa sunt: eadem causa est, cur ex uno delicto etiam ad justificationem duci intelligantur, quia omnia delicta quæ justificatis remittuntur, ex illius unius imitatione commissa sunt. Sed hoc videlicet non intelligebat Apostolus cum dicebat, *Judicium quidem ex uno delicto in condemnationem, gratia vero ex multis delictis in justificationem?* (Ibidem.) Immo vero nos intelligamus Apostolum, et videamus ideo dictum judicium ex uno delicto in condemnationem, quia sufficeret ad condemnationem etiamsi non esset in hominibus nisi originale peccatum. (Originale peccatum ad damnationem sufficit.) Quamvis enim condemnatio gravior sit eorum, qui originali delicto etiam propria conjunxerunt, et tanto singulis gravior, quanto gravius quis peccavit: tamen etiam illud solum quod originaliter tractum est, non tantum a regno Dei separat, quo parvulos sine accepta Christi gratia defunctos intrare non posse ipsi etiam confitentur; verum et a salute ac vita æterna facit alienos, quæ nulla esse alia potest præter regnum Dei, quo sola Christi societas introducit. (Damnationis gradus.)

CAPUT XIII.

16. Ac per hoc ab Adam, in quo omnes peccavimus, non omnia nostra peccata, sed tantum originale traduximus: a Christo vero, in quo omnes justificamur, non illius tantum originalis, sed etiam cæterorum quæ ipsi addidimus peccatorum remissionem consequimur. Ideo *non sicut per unum peccantem, ita est et donum.* Nam judicium quidem ex uno delicto, si non remittitur, id est, originali, in condemnationem jam potest ducere: gratia vero ex multis delictis remissis, hoc est, non solum originali, verum etiam omnibus cæteris ad justificationem perducit.

Ibid. 17.

17. *Si enim ob unius delictum mors regnavit per unum, multo magis qui abundantiam gratiæ et justitiæ accipiunt, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Cur ob unius delictum mors regnavit per unum, nisi quia mortis vinculo tenebantur in illo uno in quo omnes peccaverunt, etiamsi propria peccata non adderent? Alioquin non ob unius delictum mors per unum regnavit, sed ob delicta multa multorum per unumquemque peccantem. Nam si propterea cæteri ob alterius hominis delictum mortui sunt, quia illum in delinquendo præcedentem subsequentes imitati sunt: ille quoque et multo magis ob alterius delictum mortuus est, quem diabolus delinquendo ita præcesserat, ut ei delictum etiam ipse suaderet: Adam vero nihil suasit imitatoribus suis; et multi qui ejus imitatores dicuntur, eum fuisse et tale aliquid commisisse vel non audierunt, vel omnino non credunt. Quanto ergo rectius, sicut jam dixi, diabolum principem constituisset Apostolus, a quo uno peccatum et mortem per omnes transiisse diceret, si hoc loco non propagationem, sed imitationem dicere voluisset? Multo enim rationabilius Adam dicitur imitator diaboli, quem suasorem habuit peccati, si potest quisquam imitari etiam illum qui nihil tale suasit, vel omnino quem nescit. Quid est autem, (*b*) *qui abundantiam gratiæ et justitiæ accipiunt*, nisi quod non et tantum peccato in quo omnes peccaverunt, sed eis etiam quæ addiderunt, gratia remissionis datur: eisque hominibus tanta justitia donatur, ut cum Adam consenserit ad peccatum suadenti, non cedant isti etiam cogenti? Et quid est, *multo magis in vita regnabunt*, cum mortis regnum multo plures in æternam pœnam trahat; nisi intelligamus eos ipsos in utroque dici qui transeunt ab Adam ad Christum, id est, a morte ad vitam, quia in vita

(a) Remigianus codex et Belgici quidam MSS. damnandi.

(b) Editi, quod MSS. vero, qui.

Digitized by Google

æterna sine fine regnabunt, magis quam in eis mors temporaliter et cum fine regnavit?

Ibid. 18.

18. *Itaque sicut per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, ita et per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ.* Hoc unius delictum, si imitationem adtendamus, non erit nisi diaboli. Sed quia manifestum est, de Adam, non de diabolo dici; restat intelligenda, non imitatio, sed propagatio peccati.

* CAPUT XIV.

* Nam et quod ait de Christo, *per unius justificationem*: magis hoc expressit, quam si per unius justitiam diceret. Eam quippe justificationem dicit, qua Christus justificat impium, quam non imitandam proposuit, sed solus hoc potest.

Nemo nisi Christus justificat.

Nam potuit Apostolus recte dicere: *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi*,

1. Cor. 1. 11.

numquam autem diceret, Justificamini a me, sicut et ego sum justificatus a Christo. Quoniam possunt esse, et sunt, et fuerunt multi justi homines et imitandi, justus autem et justificans nemo nisi Christus.

Rom. 4. 2.

Unde dicitur, *Credenti in eum qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam.* Quisquis ergo ausus fuerit dicere, Justifico te: consequens est, ut dicat etiam, Crede in me. Quod nemo sanctorum recte dicere potuit, nisi Sanctus sanctorum: (a) *Credite in Deum, et in me credite*: ut quia ipse justificat impium, credenti in eum qui justificat impium, deputetur fides ad justitiam.

Johan. 14. 1.

CAPUT XV.

Confirmat ex propagatione peccatum esse, quemadmodum et justitiam ex regeneratione.

19. Nam si sola imitatio facit peccatores per Adam, cur non etiam per Christum sola imitatio justos facit? *Sicut enim*, inquit, *per unius delictum in omnes homines ad condemnationem, sic et per unius justificationem in omnes homines ad justificationem vitæ.* Proinde isti, *unus et unus*, non Adam et Christus, sed Adam et Abel constitui debuerunt. Quoniam cum multi nos in hujus vitæ tempore præcesserint peccatores, eosque imitati fuerint qui posteriore tempore peccaverunt; ideo tamen volunt isti, non nisi Adam dictum, in quo omnes imitatione peccaverint, quia primus hominum ipse peccavit. Ac per hoc Abel dici debuit, in quo uno omnes similiter homines imitatione justificentur, quoniam ipse primus hominum juste vixit. Aut si propter quemdam articulum temporis ad novi Testamenti exordium pertinentem, Christus est positus propter imitationem caput justorum: Judas ejus traditor caput poni debuit peccatorum. Porro si propterea Christus unus est in quo omnes justificentur, quia non sola ejus imitatio justos facit, sed per spiritum regenerans gratia: propterea et Adam unus est in quo omnes peccaverunt, quia non sola ejus imitatio peccatores facit, sed per carnem generans pœna. Ob hoc etiam dictum est, *omnes et omnes.* Neque enim qui generantur per Adam, iidem ipsi omnes per Christum regenerantur: sed hoc recte dictum est, quia sicut nullius carnalis generatio nisi per Adam, sic spiritalis nullius nisi per Christum. Nam si aliqui possent carne generari, non per Adam, et aliqui generari spiritu non per Christum, non liquido *omnes*, sive hic, sive ibi dicerentur. Eosdem autem omnes postea multos dicit; possunt quippe in aliqua re omnes esse qui pauci sunt: sed multos habet generatio carnalis, multos et spiritalis: quamvis non tam multos hæc spiritalis, quam illa carnalis. Verumtamen quemadmodum illa omnes habet homines, sic ista omnes justos homines: quia sicut nemo præter illam homo, sic nemo præter istam justus homo: et in utraque multi. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam unius hominis justi constituentur multi.*

Quomodo et omnes per Adam peccatores, et omnes per Christum justi. Vide infra ad cap. 28.

Rom. 5. 19.

Ibid. 20.

20. *Lex autem subintravit, ut abundaret delictum.* Hoc ad originale homines addiderunt jam propria voluntate, non per Adam: sed hoc quoque solvitur sanaturque per Christum; quia *ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia,* * *ut quemadmodum regnavit peccatum in mortem*, etiam quod non ex Adam traxerunt homines, sed sua voluntate addiderunt: *sic et gratia regnet per justitiam in vitam æternam.* Non tamen aliqua justitia præter Christum, sicut aliqua peccata præter Adam. Ideo cum dixisset, *quemadmodum regnavit peccatum in mortem;* hic non addidit, per unum, aut per Adam; quia supra dixerat etiam de peccato illo, quod subintrante lege abundavit; et hoc utique non est originis, sed jam propriæ voluntatis. Cum autem dixisset, *sic et gratia regnet per justitiam in vitam æternam;* addidit, *per Jesum Christum Dominum nostrum:* quia generante carne illud tantummodo (b) trahitur, quod est originale peccatum; regenerante autem spiritu, non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

* Ibid. 21.

Solum originale peccatum generatione contrahitur.

CAPUT XVI.

Infantes non baptizati lenissime quidem, sed tamen damnantur

21. Potest proinde recte dici, parvulos sine baptismo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitissima futuros. Multum autem fallit et fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apostolo, *Judicium ex uno delicto in condemnationem.* Et paulo post, *Per unius delictum in omnes homines ad condemnationem.* Quando ergo peccavit Adam non obediens Deo, tunc ejus corpus, quamvis esset animale ac mortale, gratiam perdidit, qua ejus animæ omni ex parte obediebat. Tunc ille exstitit bestialis motus pudendus hominibus, quem in sua erubuit nuditate. Tunc etiam morbo quodam ex repentina et pestifera corruptione concepto factum in illis est, ut illa in qua creati sunt stabilitate ætatis amissa, per mutabilitates ætatum irent in

V. Enchirid. cap. 93, et lib. 5. contr. Julian. c. 11.

Pœna peccati Adæ. Gratia corporis omissa.

(a) Editi, *Creditis.* At MSS *Credite*, ut solet Augustinus juxta Græc.

(b) In Enchiridion multis post annis edito scripsit Augustinus cap. 46. non improbabiliter dici, parvulos parentum non solum primorum, sed etiam suorum de quibus ipsi nati sunt, peccatis obligari eosque ante regenerationem teneri illa divinæ sententia, *Reddam peccata patrum in filios.* Magister sentent. lib. 2 cap. 33. ostendit Augustinum hæc dixisse non asserendo, sed diversorum opiniones referendo. Dixit sane ea regula et moderatione quam servari jussit in lib. 6. de Genesi ad lit. c. 9. nimirum ut in profundo Scripturæ sensu magis præstaret diligentiam inquirendi, quam affirmandi temeritatem.

Digitized by Google

mortem. Quamvis ergo annos multos postea vixerint, illo tamen die mori cœperunt, quo mortis legem, qua in senium veterascerent, acceperunt. Non enim stat vel temporis puncto, sed sine intermissione labitur, quidquid continua mutatione sensim currit in finem, non perficientem, sed consumentem. Sic itaque impletum est quod dixerat Deus, *Qua die ederitis, morte moriemini*. [Gen. 2. 17.] Ex hac igitur inobedientia carnis, ex hac lege peccati et mortis, quisquis carnaliter generatur, regenerari spiritaliter opus habet, ut non solum ad regnum Dei perducatur, verum etiam a peccati damnatione liberetur. Simul itaque peccato et morti primi hominis obnoxii nascuntur in carne, et simul justitiæ vitæque æternæ secundi hominis sociati renascuntur in baptismo: sicut et in Ecclesiastico scriptum est, *A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur*. [Eccli. 25. 33] Sive autem a muliere, sive ab Adam dicatur, utrumque ad primum hominem pertinet: quoniam, sicut novimus, mulier ex viro est, et utriusque una caro est. Unde et illud quod scriptum est, *Et erunt duo in carne una. Igitur jam non duo*, [Matth. 19. 5] inquit Dominus, *sed una caro*.

CAPUT XVII. Non esse infantibus personale peccatum tribuendum.

22. Quapropter qui dicunt parvulos ideo baptizari, ut hoc eis remittatur quod in hac vita proprium contraxerunt, non quod ex Adam traduxerunt, non magno molimine refellendi sunt. Quando enim secum ipsi paululum sine certandi studio cogitaverint, quam sit absurdum nec dignum disputatione quod dicunt, continuo sententiam commutabunt. Quod si noluerint, non usque adeo de humanis sensibus desperandum est, ut metuamus ne hoc cuipiam persuadeant. Ipsi quippe ut hoc dicerent, alicujus alterius sententiæ præjudicio, nisi fallor, impulsi sunt: ac propterea cum remitti baptizato peccata necessario faterentur, nec fateri vellent ex Adam ductum esse peccatum, quod remitti fatebantur infantibus, ipsam infantiam coacti sunt accusare: quasi accusator infantiæ hoc securior fieret, quo accusatus ei respondere non posset. Sed istos, ut dixi, omittamus, neque enim sermone vel documentis opus est, quibus innocentia probetur infantum, quantum ad eorum pertinet vitam, quam recenti ortu in se ipsis agunt, si eam non agnoscit sensus humanus, nullis adminiculis cujusquam disputationis adjutus.

CAPUT XVIII. Refellit eos qui baptizari parvulos volunt non in peccati remissionem, sed ad obtinendum regnum cœlorum.

23. Sed illi movent, et aliquid considerationem ac discussionem dignum videntur afferre, qui dicunt parvulos recenti vita editos visceribus matrum, non propter remittendum peccatum percipere baptismum, sed ut spiritalem procreationem (a) non habentes creentur in Christo, et ipsius regni cœlorum participes fiant, eodem modo filii et hæredes Dei, cohæredes autem Christi. A quibus tamen cum quæritur, utrum non baptizati et non effecti cohæredes Christi, regnique cœlorum participes, habeant saltem beneficium salutis æternæ in resurrectione mortuorum, laborant vehementer, nec exitum inveniunt. [V. infra c. 20. et lib. de peccato orig. c. 18. 19. 20. 21. et Ser. 294.] Quis enim Christianorum ferat, cum dicitur ad æternam salutem posse quemquam pervenire, si non renascatur in Christo, quod per baptismum fieri voluit, eo jam tempore quo tale sacramentum constituendum fuit regenerandis in spem salutis æternæ? Unde dicit Apostolus, *Non ex operibus justitiæ quæ nos fecimus, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. [Tit. 3. 5.] Quam tamen salutem in spe dicit esse, cum hic vivimus, ubi ait, *Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus*. [Rom. 8. 24.] Sine ista ergo regeneratione salvos in æternum posse parvulos fieri, quis audeat affirmare, tamquam non pro eis mortuus sit Christus? Etenim *Christus pro impiis mortuus est*. [Rom. 5. 6.] Isti autem qui, ut manifestum est, nihil in sua propria vita impie commiserunt, si nec originaliter ullo impietatis vinculo detinentur, quomodo pro eis mortuus est qui pro impiis mortuus est? Si nulla originalis sunt peccati ægritudine sauciati, quomodo ad medicum Christum, hoc est, ad percipiendum sacramentum salutis æternæ, suorum currentium pio timore portantur, et non eis in Ecclesia dicitur, Auferte hinc innocentes istos, non est opus sanis medicus, sed male habentibus: non venit Christus vocare justos, sed peccatores. [Luc. 5. 31.] Numquam dictum est, numquam (b) dicitur, numquam omnino dicetur in Ecclesia Christi tale commentum.

CAPUT XIX.

24. Ac ne quis existimet ideo parvulos ad baptismum afferri oportere, quia sicut peccatores non sunt, ita nec justi sunt: quomodo ergo quidam meritum hujus ætatis a Domino laudatum esse commemorant, ubi ait, *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum*? [Matth. 19. 14.] Si enim hoc non propter humilitatis similitudinem, quod humilitas parvulos faciat, sed propter puerorum vitam laudabilem dictum est, profecto et justi sunt. Non enim recte aliter dici potuit, *Talium est regnum cœlorum*, cum esse non possit nisi justorum. Sed forte hoc quidem non congruenter dicitur, quod parvulorum vitam laudaverit Dominus dicens, *Talium est regnum cœlorum*: cum verax sit ille intellectus, quod humilitatis similitudinem in parva ætate posuerit. Verumtamen forsitan hoc tenendum est quod dixi, propterea parvulos baptizari debere, quia sicut peccatores non sunt, ita nec justi sunt. Sed cum dictum esset, *Non veni vocare justos*, quasi ei responderetur, Quos ergo vocare venisti? continuo subjunxit, *sed peccatores in pœnitentiam*. Ac per hoc, quomodo si justi sunt, ita etiam si peccatores non sunt, non eos venit vocare, qui dixit, *Non veni vocare justos, sed pec-*

(a) Corbeiensi et alii duo MSS. *procreationem habentes*: omissa negante particula.

(b) In MSS. *numquam dicetur*.

Digitized by Google

catores. Et ideo baptismo ejus qui eos non vocat, non tantum frustra, verum etiam improbe videntur irruere, quod absit ut sentiamus. Vocat eos igitur medicus, qui non est opus sanis, sed ægrotantibus, nec venit vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam. Et ideo quia suæ vitæ propriæ peccatis nullis adhuc tenentur obnoxii, originalis in eis ægritudo sanatur in ejus gratia qui salvos facit per lavacrum regenerationis.

Infantes ut fideles, ita et pœnitentes dicuntur.

25. Dicet aliquis : Quomodo ergo et ipsi vocantur in pœnitentiam ? Numquid (*a*) tantillos potest aliquid pœnitere? Huic respondetur, Si propterea pœnitentes dicendi non sunt, quia sensum pœnitendi non habent, nec fideles dicendi sunt, quia similiter sensum credenti nondum habent. Si autem propterea recte * fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodam modo profitentur, cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorumdem verba gestantium diabolo et huic sæculo renuntiare monstrantur? Totum hoc in spe fit vi sacramenti et divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Ecclesiæ. Cæterum quis ignorat quod baptizatus parvulus, si ad rationales annos veniens non crediderit, nec se ab illicitis concupiscentiis abstinuerit, nihil ei proderit quod parvus accepit? Verumtamen si percepto baptismate de hac vita emigraverit, soluto reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum, justificatos præsentia Creatoris illuminat.

* V. Infra c. 20. et 21. et lib. 37. c. 2. et epist. 98. n. 10. et Ser. 294. n. 14.

Peccata sola inter Deum et homines separant.

Peccata enim sola separant inter homines et Deum, quæ solvuntur Christi gratia, per quem mediatorem reconciliamur, cum justificat impium.

CAPUT XX

Johan. 3. 5.

26. Terrentur autem isti sententia Domini dicentis, *Nisi quis natus fuerit denuo, non videbit regnum Dei*. Quod cum exponeret, ait, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum cœlorum*. Et propterea conantur parvulis non baptizatis innocentiæ merito salutem ac vitam æternam tribuere, sed quia baptizati non sunt, eos a regno cœlorum facere alienos : nova quadam et mirabili præsumptione, quasi salus ac æterna vita possit esse præter Christi hæreditatem, præter regnum cœlorum. Habent enim videlicet quo confugiant, atque ubi delitescant, quia non ait Dominus, *Si quis non renatus fuerit ex aqua et Spiritu*, non habebit vitam, sed ait, *non intrabit in regnum Dei*. Nam si illud dixisset, nulla hinc dubitatio posset oboriri. Auferatur ergo dubitatio: jam Dominum audiamus, non suspiciones conjecturasque mortalium: Dominum audiamus, inquam, non quidem hoc de sacramento lavacri dicentem, sed de sacramento sanctæ mensæ suæ, quo nemo rite nisi baptizatus accedit: *Nisi manducaveritis carnem meam, et biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis*. Quid ultra quærimus? Quid ad hoc responderi potest nisi pertinacia pugnaces nervos adversus constantiam perspicuæ veritatis intendat?

Ad mensam Domini nemo rite nisi baptizatus accedit. Johan. 6. 56.

27. An vero quisquam etiam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc (*b*) sententia non pertineat, possintque sine participatione corporis hujus et sanguinis in se habere vitam : quia non ait, Qui non manducaverit, sicut de baptismo, Qui non renatus fuerit : sed ait, *Si non manducaveritis*, velut eos alloquens qui audire et intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non advertit, quia nisi omnes ista sententia teneat, ut sine corpore et sanguine filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas major id curat. Potest enim, si non voluntatem, sed verba loquentis adtendas, eis solis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non ait, Qui non manducaverit, sed, *Si non manducaveritis*. Et ubi est quod eodem loco de hac ipsa re ait, *Panis quem ego dedero, caro mea est pro sæculi vita*? Secundum hoc enim etiam ad nos pertinere illud sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus quando ista dicebat; quia non possumus dicere ad sæculum nos non pertinere, pro cujus vita Christus suam carnem dedit. Quis autem ambigat sæculi nomine homines significatos esse, qui nascendo in hoc sæculum veniunt? Nam sicut alibi ait, *Filii sæculi hujus generant et generantur*. Ac per hoc pro etiam parvulorum vita caro data est, quæ data est pro sæculi vita; et si non manducaverint carnem filii hominis, nec ipsi habebunt vitam.

Johan. 6. 52.

Lucæ 20. 34.

28. Hinc est etiam illud, *Pater diligit Filium, et omnia dedit in* (*c*) *manu ejus. Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum*. In quo igitur horum genere ponemus infantes: in eorum qui credunt in Filium, an in eorum qui sunt increduli Filio? In neutro, ait aliquis, quia cum adhuc credere non possunt, nec increduli deputandi sunt. Non hoc (*d*) indicat Ecclesiastica regula, quæ baptizatos infantes fidelium numero adjungit. Porro si isti qui baptizantur, propter virtutem celebrationemque tanti sacramenti, quamvis suo

Johan. 3. 35.

(a) Sic Vat. cod. Alii vero cum excusis, *tantillus*.

(b) Hanc sententiam ab Apostolica sede, cum de hac ipsa re ageretur, adhibitam contra Pelagianos fuisse, scribit Augustinus epist. 186. ad Paulinum n. 28. et 29. Adhibuit nimirum Innocentius Papa in epistola ad Patres Milevitani concilii, quæ inter Augustinianas est 182. Verba Innocentii quæ huc spectant, transtulit Augustinus in librum 2. ad Bonifac. c. 4. Præterea Gelasius Papa post Augustini obitum eadem ex sententia Pelagianos; episcopis per Picenum scribens, redarguit, eaque *neminem exceptum* esse docuit. Fulgentius porro a Ferrando diacono rogatus quid existimandum de salute juvenis Æthiopis, qui instante morte baptizatus, prius decesserat, quam Eucharistiam percepisset, ostendit et ex multis Scripturæ locis, et ex Augustini Sermone ad Infantes, *tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab eo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat et calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat.* Confer. lib. 5 de peccatorum meritis cap. 4. et Tractat. 26. in Johan.

(c) Editi, in *manus*. At MSS. juxta Vulgat. in manu.

(d) Sic MSS. Editi vero, *judicat*.

Digitized by Google

corde atque ore non agant quod ad credendum A confitendumque pertineat, tamen in numero credentium computantur: profecto illi quibus sacramentum defuerit, in eis habendi sunt qui non credunt Filio: atque ideo si hujus inanes gratiæ de corpore exierint, sequetur eos quod dictum est, non (a) habebunt vitam, sed ira Dei manet super eos. Unde hoc, quando eos clarum est peccata propria non habere, si nec originali peccato teneantur obnoxii.

CAPUT XXI.

Ephes. 2. 3.

Inscrutabile, cur infantes alii discedant frustrati baptismo, alii non.

Rom. 9. 14.

Per fidem ad intellectum pervenitur.

Psal. 35. 7.

Rom. 11. 33.

29. Bene autem non ait: *ira Dei* veniet super eum: sed, *manet super eum*. Ab hac quippe ira, qua omnes sub peccato sunt, de qua dicit Apostolus, *Fuimus enim et nos aliquando naturaliter filii iræ, sicut et cæteri*, nulla res liberat, nisi gratia Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum. Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum B non veniat, occulta esse caussa potest, injusta non potest. *Numquid enim iniquitas apud Deum? absit*. Sed prius sanctarum scripturarum auctoritatibus colla subdenda sunt, ut ad intellectum per fidem quisque perveniat. Neque enim frustra dictum est: *Judicia tua sicut abyssus multa*. Cujus abyssi altitudinem veluti expavescens, exclamat Apostolus, *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei*! Præmiserat quippe sententiam miræ profunditatis, dicens, *Conclusit enim Deus omnes in incredulitate, ut omnibus misereatur*. Cujus profunditatis veluti horrore percussus, *O altitudo*, inquit, *divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam inscrutabilia judicia ejus et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius illius fuit, aut quis prior dedit illi,* C (b) *et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia, ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen.* Valde ergo parvum sensum habemus ad discutiendam justitiam judiciorum Dei; ad discutiendam gratiam gratuitam, nullis meritis præcedentibus non iniquam, quæ non tam movet cum præstatur indignis, quam cum æque indignis aliis denegatur.

30. Nam et hi quibus videtur injustum, ut parvuli sine gratia Christi de corpore exeuntes, non solum regno Dei, quo et ipsi fatentur nisi per baptismum renatos intrare non posse; verum etiam vita æterna et salute priventur; quærentes quomodo justum sit, ut alius ab originali impietate solvatur, alius non solvatur, D cum eadem sit utriusque conditio: ipsi respondeant secundum suam sententiam, quomodo identidem justum sit, ut huic præstetur baptismus, quo intret in regnum Dei, illi non præstetur, cum sit utrinsque par caussa. Si enim movet, cur ex his duobus, cum ex æquo ambo sint originaliter peccatores, alius ab hoc vinculo solvitur, cui conceditur baptismus; alius non solvitur, cui talis gratia non conceditur: cur non pariter movet, quod ex duobus originaliter innocentibus, alius accipit baptismum, quo in regnum Dei possit intrare, alius non accipit, ne ad regnum Dei possit accedere? Nempe in utraque caussa ad illam exclamationem redi- A tur, *O altitudo divitiarum*! Ex ipsis deinde baptizatis parvulis, dicatur mihi, cur alius rapitur, ne malitia mutet intellectum ejus, et alius vivit, impius futurus? Nonne si ambo raperentur, ambo in regnum cælorum ingrederentur? Et tamen non est iniquitas apud Deum. Quid, illud quem non moveat, quem non in tanta altitudine exclamare compellat, quod alii parvuli spiritu immundo vexantur, alii nihil tale patiuntur, alii etiam in uteris matrum, sicut Jeremias, sanctificantur; cum omnes, si est originale peccatum, pariter rei sint; si non est, pariter innocentes sint? Unde ista tanta diversitas, nisi B quia inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus?

Sap. 4. 11.

Rom. 9. 14.

Jerem. 1. 5.

CAPUT XXII.

Refellit eos qui putant animas ob delicta alibi commissa, in corpora meritis suis convenientia detrudi, in iisque magis minusve affligi.

Rom. 9. 11.

31. An forte illud jam explosum repudiatumque sentiendum est, quod animæ prius in cælesti habitatione peccantes, gradatim atque paulatim ad suorum meritorum corpora veniant, ac pro ante gesta vita magis minusque corporeis pestibus affligantur? Cui opinioni quamvis sancta scriptura apertissime contradicat, quæ cum gratiam commendaret, *Nondum*, inquit, *natis, nec qui aliquid egerant boni aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quod major serviet minori*: nec ipsi tamen qui hoc sentiunt, evadunt hujus quæstionis angustias, sed in eis coarctati et hærentes similiter, C *O altitudo*, exclamare coguntur. Unde enim fit, ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes cæteras provectior aptiorque consurgat, et tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit? *Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante*? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis et facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter hic vivat? Ubi dun isti tam diversa merita contraxerunt, non dico, ut iste credat, ille non credat, D quod est propriæ voluntatis; sed ut iste audiat quod credat, ille non audiat; hoc enim non est in hominis potestate: ubi inquam, hæc tam diversa merita contraxerunt? Si in cælo egerunt aliquam vitam, ut pro suis actibus propellerentur (c) vel laberentur in terras, congruisque c suæ ante actæ vitæ corporeis receptaculis tenerentur: ille utique melius ante hoc mortale corpus vixisse credendus est, qui eo non multum meruit prægravari, ut et bonum haberet ingenium, et concupiscentiis ejus mitioribus urgeretur, quas posset facile superare: et tamen eam

Rom. 10. 14.

Nulla salus ei cui Christus prædicatus non est.

(a) In MSS. *non videbunt vitam*.
(b) In plerisque MSS. *ut retribueretur ei*.

(c) Abest *vel laberentur* a nonnullis MSS.

Digitized by Google

sibi gratiam prædicari non meruit, qua sola posset a secundæ mortis pernicie liberari. Ille autem pro meritis deterioribus, sicut putant, graviori corpori implicitus, et ob hoc cordis obtusi, cum carnis illecebris ardentissima cupidine vinceretur, et per nequissimam vitam peccatis pristinis, quibus ad hoc venire meruerat, adderet pejora terrena; aut in cruce tamen audivit, *Hodie mecum eris in paradiso*; aut alicui cohæsit Apostolo, cujus prædicatione mutatus, et per lavacrum regenerationis salvus effectus est: ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia, Quid hinc respondeant, omnino non video, qui volentes humanis conjecturis justitiam Dei defendere, et ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbabiles texuerunt.

Lucæ 23. 43.

32. Multa enim dici possunt de miris vocationibus hominum, sive quas legimus, sive quas experti sumus, quibus eorum opinio subvertatur, qui credunt ante ista corpora sua, quasdam proprias vitas gessisse animas hominum, quibus ad hæc venirent, pro diversitate meritorum diversa hic experturæ vel bona vel mala. Sed terminandi hujus operis cura non sinit in his diutius immorari. Unum temen, quod inter multa mirabile comperi, non tacebo. Quis non secundum istos, qui ex meritis prioris vitæ ante hoc corpus in cælestibus gestæ animas terrenis corporibus magis minusve gravari opinantur, affirmet eos ante istam vitam sceleratius immaniusque peccasse, qui mentis lumen sic amittere meruerunt, ut sensu vicino pecoribus nascerentur, non dico tardissimi ingenio, nam hoc de aliis dici solet, sed ita excordes, ut etiam (*a*) cirrati ad movendum risum exhibeant cordatis delicias fatuitatis, quorum nomen ex Græco derivatum Moriones vulgus appellat? Talium tamen quidam fuit ita Christianus, ut cum esset omnium injuriarum suarum mira fatuitate patientissimus, injuriam tamen Christi nominis vel in se ipso religionis qua imbutus erat, sic ferre non posset, ut blasphemantes videlicet cordatos, a quibus hæc ut provocaretur audiebat, insectari lapidibus non desisteret, nec in ea caussa vel dominis parceret. Tales ergo prædestinari et creari arbitror, ut qui possunt, intelligant, Dei gratiam et Spiritum qui ubi volt, spirat, ob hoc omne ingenii genus in filiis misericordiæ non præterire, itemque omne ingenii genus in gehennæ filiis præterire, *ut qui gloriatur in Domino glorietur*. Illi autem qui pro meritis vitæ superioris accipere (*b*) quasque animas diversa terrena corpora affirmant; quibus aliæ magis, aliæ minus graventur, et pro eisdem meritis humana ingenia variari, ut acutiora sint quædam, et alia obtusiora, proque ipsius vitæ superioris meritis divinam quoque gratiam liberandis hominibus dispensari; quid de isto poterunt respondere? Quomodo ei tribuent et teterrimam vitam superiorem, ut ex hoc fatuus nasceretur; et tam bene meritam, ut ex hoc in Christi gratia multis acutissimis præferretur?

Moriones fatuitatis delicias cordatis exhibentes. Morio quidam suæ patientissimus, Christi injuriæ ultor acerrimus.

Johan. 3. 8.

I. Cor. 1. 31.

33. Cedamus igitur et consentiamus auctoritati sanctæ scripturæ, quæ nescit falli nec fallere, et sicut nondum natos ad discernenda merita eorum aliquid boni vel mali egisse non credimus, ita omnes sub peccato esse, quod per unum hominem intravit in mundum, et per omnes homines pertransit, a quo non liberat nisi gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum, minime dubitemus. * Cujus medicinalis adventus non est opus sanis, sed ægrotantibus, quia non venit vocare justos, sed peccatores: in cujus regnum non intrabit nisi qui renatus fuerit ex aqua et spiritu, nec præter regnum ejus salutem ac vitam possidebit æternam. Quoniam qui non manducaverit carnem ejus; et qui incredulus est Filio, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Ab hoc peccato, ab hac ægritudine, ab hac ira Dei, cujus naturaliter filii sunt, qui etiam si per ætatem non habent proprium, trahunt tamen originale peccatum, non liberat nisi Agnus Dei qui tollit (*c*) peccata mundi, non nisi Medicus qui non venit propter sanos, sed propter ægrotos, non nisi Salvator, de quo dictum est generi humano, *Natus est vobis hodie Salvator*: non nisi Redemptor, cujus sanguine deletur debitum nostrum. Nam quis audeat dicere, non esse Christum infantium salvatorem nec redemptorem? Unde autem salvos facit, si nulla in eis est originalis ægritudo peccati? Unde redimit, si non sunt per originem primi hominis venumdati sub peccato? Nulla igitur ex nostro arbitrio, præter baptismum Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit scriptura divina, humanis omnibus ingeniis præferenda.

* CAPUT XXIII.

Lucæ 2. 11.

Christus etiam infantium salvator et redemptor

34. Optime Punici Christiani baptismum ipsum nihil aliud quam salutem, et sacramentum corporis Christi, nihil aliud quam vitam vocant. Unde, nisi ex antiqua, ut existimo, et apostolica traditione, qua Ecclesiæ Christi insitum tenent, præter baptismum et participationem mensæ Dominicæ, non solum (*d*) ad regnum Dei, sed nec ad salutem et vitam æternam posse quemquam hominum pervenire? Hoc enim et Scriptura testatur, secundum ea quæ supra diximus. Nam quid aliud tenent, qui baptismum nomine salutis appellant, nisi quod dictum est, *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*: et quod Petrus ait, *Sic et vos simili forma baptisma salvos facit*. Quid aliud etiam, qui sacramentum mensæ Dominicæ vitam vocant, nisi quod dictum est, *Ego sum panis vivus, qui de cœlo*

CAPUT XXIV. Baptismus salus, Eucharistia vita vocatur a Punicis Christianis Antique et apostolica traditio.

Tit. 3. 5.

I. Pet. 3. 21.

Johan. 6 51.

(*a*) Am. Er. et quinque MSS. *curati*. Alii vero MSS. cum editione Lov. *cirrati*. In margine codicis Sigiram. scriptum antiqua manu, *vel cerriti*, id est *furiosi*. Ducitur vox a Cerere, in cujus sacri furore correpti mente non satis compotes erant.

(*b*) Am. et nostri omnes MSS. *accipere quasquas animas*: atque ex iisdem plures habent, *diversæ in terræ corpora*.

(*c*) Vetus S. Amandi codex. *Peccatum mundi*.

(*d*) Editi, *non solum non ad regnum*: repetita negante particula, quæ posteriore loco abest a MSS.

Ibid. 33. A *descendi:* et, *Panis quem ego dedero, caro mea*
Ibid. 51. *est pro sæculi vita;* et, *Si non manducaveritis carnem filii hominis et sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis?* Si ergo ut tot et tanta divina testimonia concinunt, nec salus nec vita æterna sine baptismo et corpore et sanguine Domini cuiquam speranda est, frustra sine his promittitur parvulis. Porro si a salute ac vita æterna hominem nisi peccata non separant, per hæc sacramenta non nisi peccati reatus in parvulis solvitur: de quo reatu scri-
Job. 14. 4. ptum est, *neminem esse mundum, nec si unius diei fuerit vita ejus.* Unde est et illud in Psal-
Psal. 50. 7. mis: *Ego enim in iniquitatibus conceptum sum, et in peccatis mater mea me in utero aluit.* Aut enim ex persona generali ipsius hominis dicitur, aut si proprie de se David hoc dicit, non B utique de fornicatione, sed de legitimo connubio natus fuit. Non itaque dubitemus etiam pro infantibus baptizandis sanguinem fusum, qui prius quam funderetur, sic in sacramento da-
Matth. 26. 28. tus est et commendatus, ut diceretur, *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Negant enim illos liberari, qui sub peccato esse nolunt fateri. Nam unde liberantur, si nulla servitute peccati tenentur obstricti?

Johan. 12. 46. 35. *Ego,* inquit, *lux in sæculum veni, ut omnis qui crediderit in me, non maneat in tenebris.*

Parvuli nisi baptizentur, in tenebris manent.

Hoc dicto quid ostendit, nisi in tenebris esse omnem qui non credit in eum, et credendo efficere ne maneat in tenebris? Has tenebras quid nisi peccata intelligimus? Sed quodlibet aliud C intelligantur hæ tenebræ, profecto qui non credit in Christum, manebit in eis: et utique pœnales sunt, non quasi nocturnæ ad quietem animantium necessariæ. * Proinde parvuli, si per sacramentum quod ad hoc divinitus institutum est, in credentium numerum non transeant, profecto in his tenebris remanebunt.

* CAPUT XXV.

Parvulos mox natos illuminari quidam perperam colligebant ex Evangelio.

36. Quamvis eos nonnulli mox natos illuminari credant, sic intelligentes quod scriptum est, *Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quod si ita est, multum mirandum est, quomodo illuminati ab unico Filio, quod erat in principio
Johan. 1. 9. Verbum Deus apud Deum, non admittantur ad regnum Dei, nec sint hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Hoc enim eis nisi per bapti- D smum non præstari, etiam qui hoc sentiunt confitentur. Deinde jam illuminati, si ad consequendum regnum Dei nondum sunt idonei; saltem ipsum baptismum, quo ad hoc idonei fiunt, læti suscipere debuerunt: cui tamen eos videmus cum magnis fletibus reluctari, eamque ignorantiam in illa ætate contemnimus, ut sacramenta quæ illis prodesse novimus, in eis etiam reluctantibus compleamus. Cur enim et Apo-
I. Cor. 14. 20. stolus dicit, *Nolite pueri esse mentibus;* si jam lumine illo vero quod Verbum Dei est, eorum mentes illuminatæ sunt?

A 37. Itaque illud quod in Evangelio positum est, *Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,* ideo dictum est, quia nullus hominum illuminatur nisi illo lumine veritatis, quod Deus est: ne quisquam putaret ab eo se illuminari, a quo audit ut discat, non dico, si quemquam magnum hominem, sed nec si angelum ei contingat habere doctorem. Adhibetur enim sermo veritatis extrinsecus vocis ministerio corporalis, verumtamen, *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* I. Cor. 3. 7. Audit quippe homo dicentem vel hominem vel angelum; sed ut sentiat et cognoscat verum esse quod dicitur, illo lumine intus mens ejus adspergitur, quod æternum manet, quod etiam in tenebris lucet. B Sed sicut sol iste a cæcis, quamvis eos suis radiis quodam modo vestiat, sic ab stultitiæ tenebris non comprehenditur.

Deus quomodo omnem hominem illuminet.

Aliter Deus, aliter homo docet.

Sol sapientiæ ubique lucet, sed a stultis non videtur.

38. Cur autem, cum dixisset, *quod illuminat omnem hominem,* addiderit, *venientem in hunc mundum,* unde hæc opinio nata est, quod in exortu corporali ab utero matris recentissimo illuminet mentes nascentium parvulorum: quamvis in Græco ita sit positum, ut possit ἐρχόμενον. etiam intelligi lumen ipsum veniens in hunc mundum: tamen si hominem venientem in hunc mundum, necesse est accipi, aut simpliciter dictum arbitror, sicut multa in Scripturis reperiuntur, quibus etiam detractis nihil sententiæ minuatur; aut si propter aliquam distinctionem additum esse credendum est, fortasse hoc di- C ctum est, ad discernendam spiritalem illuminationem ab ista corporali, quæ sive per cæli luminaria, sive quibusque ignibus illuminat oculos carnis; ut hominem interiorem dixerit venientem in hunc mundum, quia exterior corporeus est, sicut hic mundus: tamquam diceret, Illuminat omnem hominem venientem in corpus secundum illud quod scriptum est: *Sortitus sum animam bonam, et veni in corpus incoinquinatum.* Sap. 8. 19. Aut ergo sic dictum est, si distinctionis alicujus gratia dictum est, *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum;* tamquam dictum esset, Illuminat omnem interiorem hominem; quia homo interior cum veraciter fit sapiens, non nisi ab illo illuminatur qui est lumen verum: aut si rationem ipsam qua humana anima rationa- D lis appellatur, quæ ratio adhuc velut quieta et quasi sopita, tamen insita et quodam modo inseminata in parvulis latet, illuminationem voluit appellare, tamquam interioris oculi creationem; non resistendum est, tunc eam fieri, cum anima creatur, et non absurde hoc intelligi, cum homo venit in mundum. Verumtamen etiam ipse, quamvis jam creatus oculus, necesse est in tenebris maneat, si non credat in eum qui dixit, *Ego lux in sæculum veni, ut omnis qui credit in me non maneat in tenebris.* Johan. 12. 46. Quod per sacramentum (a) baptismatis in parvulis fieri non dubitat mater Ecclesia,

(a) Vox *baptismatis* abest ab aliquot MSS.

Digitized by Google

a quæ (a) cor et os maternum eis præstat, ut sacris mysteriis imbuantur; quia nondum possunt
Rom. 10. 10. corde proprio credere ad justitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. Nec ideo tamen eos quisquam fidelium fideles appellare cunctatur, quod a credendo utique nomen est: quamvis hoc non ipsi, sed alii pro eis inter sacramenta responderint.

CAPUT XXVI. Concludit peccato originis omnes obnoxios.

39. Nimis longum fiet, si ad singula testimonia similiter disputemus. Unde commodius esse arbitror, acervatim cogere, quæ occurrere potuerint, vel quæ sufficere videbuntur, quibus appareat Dominum Jesum Christum non aliam ob caussam in carne venisse, ac forma servi accepta factum obedientem usque ad mortem
Philip. 2. 8. crucis, nisi ut hac dispensatione misericordissimæ gratiæ omnes, quibus tamquam membris in suo corpore constitutis caput est ad capessendum regnum cælorum, vivificaret, salvos faceret, liberaret, redimeret, illuminaret, qui prius fuissent in peccatorum morte, languoribus, servitute, captivitate, tenebris constituti, sub potestate diaboli principis peccatorum: ac sic fieret mediator Dei et hominum, per quem post inimicitias impietatis nostræ, illius gratiæ pace finitas, reconciliaremur Deo in æternam vitam, ab æterna morte quæ talibus impendebat erepti. Hoc enim cum abundantius apparuerit, consequens erit ut ad istam Christi dispensationem, quæ per ejus humilitatem facta est, pertinere non possint, qui vita, salute, liberatione, redemptione, illuminatione non indigent. Et quoniam ad hanc pertinet baptismus, quo Christo consepeliuntur, ut incorporentur illi membra ejus, hoc est fideles ejus: profecto nec baptismus est necessarius eis, qui illo remissionis et reconciliationis beneficio, quæ fit per mediatorem, non opus habent. Porro quia parvulos baptizandos esse concedunt, qui contra auctoritatem universæ Ecclesiæ, procul dubio per Dominum et Apostolos traditam, venire non possunt: concedant oportet eos egere illis
b beneficiis mediatoris, ut (b) abluti per sacramentum caritatemque fidelium, ac sic incorporati Christi corpori, quod est Ecclesia, reconcilientur Deo, ut in illo vivi, ut salvi, ut liberati, ut redempti, ut illuminati fiant: unde nisi a morte, vitiis, reatu, subjectione, tenebris peccatorum? quæ quoniam nulla in ea ætate per suam vitam propriam commiserunt, restat originale peccatum.

CAPUT XXVII. Congerit testimonia Scripturarum.

40. Hæc ratiocinatio tunc erit fortior, cum ea quæ promisi testimonia multa congessero. Jam supra posuimus: *Non veni vocare justos, sed peccatores*. Item cum ad Zacchæum esset
Lucæ 5. 32. Lucæ 19. 9. Lucæ 15. 4. et 8. ingressus: *Hodie*, inquit, *salus domui huic facta est, quoniam et iste filius est Abrahæ: Venit enim filius hominis quærere et salvare quod perierat*. Hoc et de ove perdita et relictis nonaginta-novem quæsita et inventa; hoc et de drachma quæ perierat ex decem. Unde *oportebat*, ut dicit, *prædicari in nomine ejus pænitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem*. Lucæ 24. 47. Marcus etiam in fine Evangelii sui Dominum dixisse testatur, *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*. Marci 16. 15. Quis autem nesciat, credere esse infantibus baptizari, non credere autem, non baptizari? Ex Johannis autem Evangelio quamvis jam nonnulla posuerimus, attende etiam ista. Johannes Baptista de illo: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Johan. 1. 29. Et ipse de se ipso: *Qui de ovibus meis sunt, vocem meam audiunt, et ego novi illas, et sequuntur me, et ego vitam æternam do illis, et non peribunt in æternum*. Johan. 10. 27. Quia ergo de ovibus ejus non esse incipiunt parvuli, nisi per baptismum; profecto si hoc non accipiunt, peribunt: vitam enim æternam, quam suis dabit ovibus, non habebunt. Item alio loco: *Ego sum via, veritas et vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me*. Johan. 14. 6.

41. Hanc doctrinam suscipientes Apostoli, vide quanta contestatione declarent. Petrus in prima epistola: *Benedictus*, inquit, *Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi secundum (c) multitudinem misericordiæ suæ, qui regeneravit nos in spem vitæ æternæ, per resurrectionem Jesu Christi, in hæreditatem immortalem et incontaminatam, florentem, servatam in cælis, vobis qui in virtute Dei conservamini per fidem in salutem paratam palam fieri in tempore novissimo*. 1. Petr. 1. 3. c Et paulo post: *Inveniamini*, inquit, *in laudem et honorem Jesu Christi, quem ignorabatis, in quem modo non videntes creditis, quem cum videritis, exsultabitis gaudio inenarrabili, et honorato (d) gaudio percipientes testamentum fidei, salutem animarum vestrarum*. Ibidem 7. d Item alio loco: *Vos autem*, inquit, *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in adoptione, ut virtutes enuntietis ejus, qui vos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum*. 1. Petri 2. 9. Et iterum: *Christus*, inquit, *pro peccatis nostris passus est, justus pro injustis, ut nos adduceret ad Deum*. 1. Petr. 3. 18. Item cum commemorasset in arca Noe, octo homines salvos factos: *Sic et vos*, inquit, *simili forma baptisma salvos facit*. Ibidem 21. Ab hac ergo salute et lumine alieni sunt parvuli, et in perditione ac tenebris remanebunt, nisi per adoptionem populo Dei fuerint sociati, tenentes Christum passum justum pro injustis, ut eos adducat ad Deum.

42. Ex epistola etiam Johannis hæc mihi occurrerunt, quæ huic quæstioni necessario visa sunt. *Quod si in lumine*, inquit, *ambulaveri-* 1. Johan. 1. 7.

(a) In editis omissum, *et os*. Exstat in melioribus MSS. In cæteris autem corrupte legitur *correctos*, aut *corde recto maternum eis præstat*: ibique in quibusdam additur, *affectum*, vel *sinum*.

(b) Editiones Am. Er. et Lov. ut *oblati*. Antiquiores vero ac plerique MSS. ut *abluti*.

(c) Sigirannensis codex, *qui secundum multitudinem misericordiæ suæ regeneravit nos*.

(d) Hoc loco in nonnullis MSS. abest *gaudio*.

Digitized by Google

mus sicut et ipse est in lumine, societatem habemus in invicem, et sanguis Jesu Christi filii ejus purgabit nos ab omni delicto. Item alio
1. Joan. 5. 9. loco: *Si testimonium,* inquit, *hominum accipimus, testimonium Dei majus est; quia hoc est*
a *testimonium Dei* (a), *quod majus est: quia testificatus est de Filio suo. Qui crediderit in Fi-*
b *lium Dei, habet testimonium* (b) *in semetipso. Qui non crediderit Deo, mendacem facit eum;*
c *quia* (c), *non credidit in testimonium quod testificatus est de filio suo. Et hoc est testimonium quia vitam æternam dedit nobis Deus; et hæc vita in Filio ejus est. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, non habet vitam.* Non solum igitur regnum cælorum, sed nec vitam parvuli habebunt, si Filium non habebunt, quem nisi per baptismum ejus habere
1. Joan. 3. 8. non possunt. Item alio loco: *In hoc,* inquit, *manifestatus est Filius Dei, ut solvat opera diaboli.* Non ergo pertinebunt parvuli ad gratiam manifestationis Filii Dei, si non in eis solvet opera diaboli.

43. Jam nunc adtende in hanc rem Pauli apostoli testimonia, tanto utique plura, quanto plures epistolas scripsit, et quanto diligentius curavit commendare gratiam Dei adversus eos (d)
Paulus diligens gratiæ Dei prædicator.
d qui operibus gloriabantur, atque ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non erant subjecti. In epistola ad Ro-
Rom. 10. 3. manos, *Justitia,* inquit, *Dei in omnes qui cre-*
Rom. 3. 22. *dunt. Non enim est distinctio: omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei; justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est*
e *in Christo Jesu, quem proposuit Deus* (e) *propitiatorium per fidem in sanguine ipsius, ad*
f *ostensionem justitiæ ejus propter* (f) *propositum præcedentium peccatorum in Dei patientia, ad ostendendam justitiam ipsius in hoc tempore, ut sit justus et justificans eum qui ex fide est Jesu.* Item alio loco: *Ei qui operatur,* inquit, *merces non imputatur secundum gratiam, sed*
Rom. 4. 4. *secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credit autem in eum qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam. Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt*
Psal. 31. 1. *peccata. Beatus vir cui non imputavit Dominus*
Rom. 4. 25. *peccatum.* Item paulo post: *Non est autem scriptum,* inquit, *propter illum tantum, quia de-*
g *putatum est illi* (g); *sed et propter nos, quibus deputabitur credentibus in eum qui excitavit*
A *Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis, qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.* Et paulo post: *Si enim Christus,* inquit, *cum in-* Rom. 5. 6.
firmi essemus adhuc juxta tempus, pro impiis mortuus est: Et alibi: *Scimus,* inquit, *quia lex* Rom. 7. 14.
spiritualis est, ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. Quod enim operor ignoro: non enim quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Si autem quod nolo hoc facio, consentio legi, quoniam bona (h). *Nunc autem non* h
jam ego operor illud, sed id quod in me habitat peccatum. Scio enim quia non habitat in me, id est, in carne mea bonum: nam (i) *velle ad-* i
jacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo facio bonum, sed quod no-
B *lo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, ego hoc facio; jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem mihi volenti facere bonum, quoniam mihi malum adjacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Dicant qui possunt homines nasci non in corpore mortis hujus, ut possint etiam dicere, non eis necessariam gratiam Dei per Jesum Christum, qua liberentur de corpore mortis hujus. Item paulo Rom. 8. 3.
post: *Quod enim impossibile erat* (k) *legis, in* k
C *quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum misit in similitudine carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne.* Dicant qui audent, oportuisse nasci Christum in similitudine carnis peccati, nisi nos nati essemus in carne peccati.

44. Item ad Corinthios: *Tradidi enim vobis* 1. Cor. 15. 3.
in primis, inquit, *quod et accepi, quia Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas.* Item ad eosdem Corinthios in secunda:
Caritas enim Christi compellit nos, judicantes 2. Cor. 5. 14.
hoc, quoniam (l) *si unus pro omnibus mortuus* l
est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et
D *resurrexit. Itaque nos a modo neminem novimus secundum carnem: et si noveramus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus. Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt* (m) *omnia no-* m

(a) *Quod majus est*, non habetur hic in Gallicanis MSS. Exstat quidem in Latino textu Vulgatæ editionis, sed a Græco abest. Plures ex iisdem MSS. prætereunt et illud, *quia testificatus est de Filio suo.*

(b) Lov. *testimonium Dei*. Hinc vero abest vox *Dei*, nostris in MSS. et in editis Am. et Er. nec est in Græco textu Johannis.

(c) Sola hic editio Lov. *non credit*. Græce est ὁ πεπίστευκεν.

(d) Hic in excusis nulla necessitate additum, *de*

(e) Lov. *propitiatorem*. Editi alii et MSS. *propitiatorium* ut omnes rursum libri cum Lov. in lib. de spiritu et lit. cap. 13. Græce est ἱλαστήριον.

(f) Editi, *propter remissionem*. At MSS. constanter ferunt, *propter propositum*: nec aliter ipsi editi loco quem nunc indicavimus libri de spir. et lit. Eamdem lectionem sequitur Ambrosiaster.

(g) Hic in editis additum, *ad justitiam*. Abest a MSS. nec non a Græco textu Apostoli.

(h) Adjectum etiam hic verbum, *est*: quod in MSS. et in Græco reticetur.

(i) Editi, *nam bonum velle*. Non repetitur hoc loco *bonum* in MSS. nec apud Apostolum.

(k) In editis dandi casu, *legi*. At in MSS. *legis* juxta Græc τοῦ νόμου. Sic August. in Serm. 152.

(l) Plerique MSS. omittunt *si*: quæ particula etiam apud Græcos non in omnibus codicibus legitur.

(m) Hoc loco MSS. non habent, *omnia*: nec est in Græcis bibliis, et nec in Latinis Corbeiensibus.

Digitized by Google

va. Omnia autem ex Deo, qui reconciliavit nos A *sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quemadmodum? quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta eorum, et ponens in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos: obsecramus pro Christo reconciliari Deo. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum*
1. Cor. 6. 1. *fecit, ut nos simus justitia Dei in ipso. Cooperantes autem et rogamus, ne in vacuum gratiam Dei suscipiatis. Dicit enim, Tempore acceptabili exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Ad hanc reconciliationem et salutem si non
a pertinent parvuli, (*a*) quis eos quærit ad baptismum Christi? Si autem pertinent, inter ho- B
b mines (*b*) mortuos sunt, pro quibus ille mortuus est; nec ab eo reconciliari et salvari possunt, nisi dimissa non reputet delicta eorum.

Gal. 1. 3. 45. Item ad Galatas: *Gratia vobis et pax a Deo Patre, et Domino Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eximeret nos de præsenti sæculo maligno.* Et alio loco:
Gal. 3. 19. *Lex transgressionis gratia* (*c*) *proposita est, do-*
c *nec veniret semen cui promissum est, dispositum per Angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est: Deus vero unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* C

Ephes. 2. 1. 46. Ad Ephesios etiam: *Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris, spiritus ejus qui nunc operatur in filiis diffidentiæ, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ facientes voluntatem carnis, et affectionum, et eramus naturaliter filii iræ, sicut et cæteri, Deus autem qui dives est in misericordia, propter multam dilectionem qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo, cujus gratia sumus salvi facti.* Et paulo post: *Gratia*, inquit, *salvi facti estis per fidem; et hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmen-* D *tum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.* Et
Ibid. 12. paulo post: *Qui eratis*, inquit, *illo tempore sine Christo, alienati a societate Israel, et peregrini testamentorum et promissionis, spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo: nunc autem in Christo Jesu, qui aliquando eratis lon-*
d *ge, facti*, (*d*) *estis prope in sanguine Christi. Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ solvens inimicitias, in carne sua legem mandatorum decretis evacuans, ut duos conderet in se in unum novum hominem, faciens pacem, et commutaret utrosque in uno corpore Deo, per crucem interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui eratis longe, et pacem his qui prope, quia per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem.* Item Ephes. 4. 22.
alibi: *Sicut veritas est in Jesu, deponere vos secundum priorem conversationem veterem hominem, eum qui corrumpitur secundum concupiscentias deceptionis. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, eum qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.* Et alibi: *Nolite contristare* Ibid. 30.
Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.

47. Ad Colossenses etiam ita loquitur: *Gra-* Col. 1. 12.
tias agentes Patri idoneos facienti nos in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum Filii caritatis suæ, in quo habemus redemptionem in remissione peccatorum. Et alio
loco: *Et estis*, inquit, *in illo repleti, qui est ca-* Col. 2. 10.
put omnis principatus et potestatis: in quo etiam circumcisi estis circumcisione non manufacta, in exspoliatione corporis carnis, in circumcisione Christi, consepulti ei in baptismo, in quo et consurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. Et vos, cum essetis mortui delictis et præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans nobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, tollens illud de medio, et affigens illud cruci, exuens se carnem, principatus et potestates exemplavit fiducialiter triumphans eos in semetipso.

48. Et ad Timotheum, *Humanus*, inquit, 1. Tim. 1. 15.
sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me ostenderet primo Christus Jesus omnem longanimitatem, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi
in vitam æternam. Item dicit: *Unus enim Deus,* 1. Tim. 2. 5.
unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. In secunda etiam ad eumdem:
Noli ergo, inquit, *erubescere testimonium Do-* 2. Tim. 1. 8.
mini nostri, neque me vinctum ejus, sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei salvos nos facientis, et vocantis vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante sæcula æterna, manifestata autem nunc per adventum Domini nostri Jesu Christi, evacuantis quidem mortem, illuminantis autem vitam et incorruptionem per Evangelium.

49. Ad Titum etiam: *Exspectantes*, inquit, Tit. 2. 13.

(a) Duo MSS. *quid eos quærit.*
(b) Am. Er. et MSS. *mortui sunt.*
(c) Sic MSS. Editi vero, *posita est.* Et infra, *disposita per angelos.* Vide expositionem epistolæ ad Gal. tom. 3. part. 1.
(d) In editis, *facti autem.* Abest autem a MSS.

Digitized by Google

illam beatam spem et manifestationem gloriæ magni Dei, et salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret nos sibi populum abundantem, æmulatorem bonorum operum. Et alio loco: *Cum autem benignitas et humanitas illuxit salvatoris Dei nostri, non ex operibus justitiæ, quæ nos fecimus, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem ditissime effudit super nos per Jesum Christum salvatorem nostrum, ut justificati ipsius gratia hæredes efficiamur secundum spem vitæ æternæ*. (Tit. 3. 4.)

50. Ad Hebræos quoque epistola, quamquam nonnullis (a) incerta sit, tamen quoniam legi quosdam huic nostræ de baptismo parvulorum sententiæ contraria sentientes, eam quibusdam opinionibus suis testem adhibere voluisse, magisque me movet auctoritas Ecclesiarum Orientalium, quæ hanc etiam in canonicis habent, quanta pro nobis testimonia contineat, advertendum est. In ipso ejus exordio legitur: (Hebr. 1. 1.) *Multis partibus, et multis modis olim Deus locutus est patribus in Prophetis; postremo in his diebus locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ ejus, gerens quoque omnia verbo virtutis suæ, purgatione peccatorum a se facta, sedet ad dexteram majestatis in excelsis*. Et post pauca: (Hebr. 2. 2.) *Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia justam accepit mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* Et alio loco: (Ibid. 14.) *Propterea ergo quia pueri communicaverunt sanguini et carni, et ipse proxime eorum participavit, ut per mortem evacuaret eum, qui potestatem habebat mortis, id est, diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam rei erant servitutis*. Et paulo post: (Ibid. 17.) *Unde debuit*, inquit, *secundum omnia fratribus similis esse, ut misericors fieret, et fidelis princeps sacerdotum eorum, quæ sunt ad Deum propitiandum pro delictis populi*. Et alibi: (Hebr. 4. 15.) *Teneamus*, inquit, *confessionem: non enim habemus* (b) *sacerdotem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; etenim expertus est omnia secundum similitudinem sine peccato*. Et alio loco: (Hebr. 7. 25.) *Intransgressibile*, inquit, *habet sacerdotium: unde et salvos perficere potest eos, qui adveniunt per ipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro ipsis. Talem enim decebat habere nos principem sacerdotum, justum, sine malitia, incontaminatum, separatum a peccatoribus, altiorem a cœlis factum, non habentem quotidianam necessitatem, sicut principes sacerdotum, primum pro suis peccatis sacrificium offerre, dehinc pro populi: hoc enim semel fecit offerens se*. Et alio loco: *Non enim in manu fabricata sancta introivit Christus, quæ sunt similia verorum, sed in ipsum cœlum, apparere ante faciem Dei pro nobis; non ut sæpius offerat semetipsum, sicut princeps sacerdotum intrat in sancta, in anno semel cum sanguine alieno. Cæterum oportebat eum sæpius pati a mundi constitutione: nunc autem semel in extremitate sæculorum ad remissionem peccatorum per sacrificium suum manifestatus est. Et sicut constitutum est hominibus semel tantum mori, et post hoc judicium: sic et Christus semel oblatus est, ut multorum peccata portaret; secundo sine peccatis apparebit eis, qui eum sustinent ad salutem*. (Hebr. 9. 24.)

51. Apocalypsis etiam Johannis has laudes Christo per canticum novum testatur offerri: *Dignus es accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, de omni gente, et lingua, et populo, et natione*. (Apoc. 5. 9.)

52. Item in Actibus Apostolorum, inceptorem vitæ Petrus apostolus dixit esse Dominum Jesum, increpans Judæos quod occidissent eum, ita loquens: *Vos autem sanctum et justum inhonorastis, et negastis, et postulastis hominem homicidam vivere et donari vobis: nam inceptorem vitæ occidistis*. (Act. 3. 14.) Et alio loco: *Hic est lapis reprobatus a vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli. Non est enim aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri nos*. (Act. 4. 11.) Et alibi: *Deus patrum suscitavit Jesum, quem vos interfecistis suspendentes in ligno. Hunc Deus principem et salvatorem exaltavit gloria sua, dare pœnitentiam Israel et remissionem peccatorum in illo*. (Act. 5. 30.) Item alio loco. *Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per manum illius omnem credentem in eum*. (Act. 10. 43.) Item in eodem libro apostolus Paulus: *Notum ergo sit vobis*, inquit, *viri fratres, quoniam per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari, in hoc omnis credens justificatur*. (Act. 13. 38.)

53. Hoc tanto aggere testimoniorum, cujus adversus veritatem Dei elatio non prematur? Et multa quidem alia reperiri possunt, sed et finiendi hujus operis cura non negligenter habenda est. De libris quoque veteris Testamenti multas contestationes divinorum eloquiorum adhibere in hanc sententiam supervacaneum putavi, quan-

(a) Sic Latinis ætate sua incertam testatur sæpe Hieronymus in Commentariis ad Isaiæ cap. 6. et 8. ad cap. 8. Zachar. ad 26. Matth. et in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum cap. 16. ad Paulum, et cap. 70. ad Gaium, etc. A Græcis vero susceptam olim tamquam Pauli. in epist. 129. ad Dardanum scribit: *Illud*, ait, *nostris dicendum est, hanc epistolam quæ scribitur ad Hebræos, non solum ab ecclesiis Orientis, sed ab omnibus retro ecclesiæ Græci sermonis scriptoribus, quasi Pauli Apostoli suscipi*. Hic veteris codicis Corbeiensis auctoritate corrigimus editiones, quæ habebant ferebant, *sed ab omnibus retro ecclesiis Græci sermonis scriptoribus*, vel *ecclesiis et Græci sermonis scriptoribus*. V. Aug. lib. 16. de Civitate Dei c. 12. et de doctrina Christiana lib. 2. c. 8.

(b) Editio Lov. *pontificem*. Habebant editiones aliæ cum nostris MSS. *sacerdotem*. In Græco idem est hic verbum ἀρχιερέα, quod locis proxime citatis ex Heb. 2. et 7. ubi *principem sacerdotum* legimus.

Digitized by Google

do quidem in illis quod occultatur sub velamento velut terrenarum promissionum, hoc in novi

Utilitas librorum veteris Testamenti. Lucæ 24. 44.

Testamenti prædicatione revelatur. Et ipse Dominus librorum veterum utilitatem breviter demonstravit et definivit dicens, oportuisse impleri quæ de illo scripta essent in Lege et Prophetis et Psalmis, et hæc ipsa esse, quod oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, inci-

Act. 10. 43.

pientibus ab Jerusalem. Et Petrus dicit, quod paulo ante commemoravi, huic omnes Prophetas testimonium perhibere, remissionem peccatorum accipere per manum ejus omnem credentem in eum.

54. Verumtamen commodius est, etiam ex ipso vetere Testamento testimonia pauca depromere, quæ vel ad supplementum, vel potius ad cumulum valere debebunt. Ipse Dominus per Pro-

Psal. 15. 3.

phetam in Psalmo loquens ait: *Sanctis qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in illis.* Non merita illorum, sed *voluntates meas.* Nam illorum quid, nisi quod sequitur? *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:* supra quod infir-

Rom. 5. 20.

mi erant. Ad hoc et lex subintravit, ut abundaret delictum. Sed quid adjungit? *Postea acceleraverunt:* multiplicatis infirmitatibus, hoc est, abundante delicto, alacrius medicum quæsierunt, ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia. Denique, *Non congregabo,* inquit *con-*

Sacrificiis veteris Testamenti convincebantur peccatores potius quam mundabantur.

venticula eorum de sanguinibus: quoniam multis sacrificiorum sanguinibus, cum primum in tabernaculum vel in templum congregarentur, convincebantur potius peccatores, quam mundabantur. Non ergo jam, inquit, de sanguinibus congregabo conventicula eorum. Unus enim sanguis pro multis datus est, quo veraciter mundarentur. Denique sequitur: *Nec memor ero nominum illorum per labia mea:* tanquam (a) innovatorum. Nam nomina eorum erant prius, filii carnis, filii sæculi, filii iræ, filii diaboli, immundi, peccatores, impii: postea vero, filii Dei, homini novo nomen novum, canticum novum (b) cantanti novum, per Testamentum novum. Non sint ingrati homines gratiæ Dei, pusilli cum magnis a minore usque

Psal. 118. 176.

ad majorem. Totius Ecclesiæ vox est: *Erravi sicut ovis perdita.* Omnium membrorum Chri-

Isaiæ 53. 6.

sti vox est: *Omnes ut oves erravimus, et ipse traditus est pro peccatis nostris.* Qui totus pro-

Act. 8. 27.

pheticæ locus apud Isaiam est, quo per Philippum sibi exposito, spado ille Candacis reginæ in eum credidit. Vide quotiens hoc ipsum commendet, et tanquam superbis nescio quibus vel con-

Isaiæ 53. 3.

tentiosis identidem inculcet: *Homo,* inquit, *in plaga, et qui scidt ferre infirmitates, propter quod et avertit se facies ejus, injuriata est, nec magni æstimata est. Hic infirmitates nostras portat, et pro nobis in doloribus est, et nos existimavimus illum in doloribus esse, et in plaga, et in pœna: ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, infirmatus est propter iniquitates nostras. Eruditio pacis nostræ super eum, in livore ejus sanati sumus. Omnes ut oves erravimus, et Dominus tradidit illum pro peccatis nostris. Et ipse quoniam male tractatus est, non aperuit os, ut ovis ad immolandum ductus est, et ut agnus ante eum qui se tonderet fuit sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate sublatum est judicium ejus. generationem ejus quis enarrabit quoniam tolletur de terra vita ejus, ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem. Dabo ergo malos propter sepulturam ejus, et divites propter mortem ejus, ab hoc quod iniquitatem non fecerit, nec dolum ore suo, Dominus vult purgare illum de plaga. Si dederitis vos ob delicta vestra animam vestram, videbitis semen* (c) *longæ vitæ. Et vult Dominus auferre a doloribus animam ejus, ostendere illi lucem, et figurare per sensum, justificare justum bene servientem pluribus, et peccata illorum ipse sustinebit. Propterea ipse hæreditabit complures, et fortium partietur spolia, propter quod tradita est anima ejus ad mortem, et inter iniquos æstimatus est, et ipse peccata multorum sustinuit, et propter iniquitates eorum traditus est.*

Christus lectoris officio functus. Lucæ 4. 17. Isai. 61. 1.

Attende etiam illud ejusdem Prophetæ, quod de se completum, lectoris etiam functus officio in synagoga ipse recitavit: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare* (d) *pauperibus misit me, ut refrigerem qui in pressura cordis sunt, prædicare captivis remissionem, et cæcis visum.* Omnes ergo agnoscamus, nec ullus exceptus sit eorum, qui volumus corpori ejus hærere, per eum in ovile ejus intrare, ad vitam et salutem, quam suis promisit, perpetuam (e) pervenire: omnes, inquam, agnoscamus eum, qui peccatum non fecit, et peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, ut a peccatis separati cum justitia vivamus; cujus cicatricibus sanati sumus, infirmi cum essemus, * tanquam pecora errantia.

1. Pet. 2. 22. et 24.

* Omissum hic aliquid videtur.

CAPUT XXVIII.

Colligit omnes egere morte Christi, ut salventur.

55. Quæ cum ita sint, neminem unquam eorum, qui ad Christum accesserunt per baptismum, sana fides et sana doctrina putavit exceptum a gratia remissionis peccatorum, nec esse posse alicui præter regnum ejus, æternam salu-

1. Pet. 1. 5.

tem. Hæc enim parata est revelari in tempore novissimo, hoc est, in resurrectione mortuorum, pertinentium non ad mortem æternam, quæ secunda mors appellatur, sed ad vitam æternam, quam promittit non mendax Deus sanctis et fidelibus suis, cujus vitæ participes omnes non vivificabuntur nisi in Christo, sicut in Adam o-

1. Cor. 15. 21.

mnes moriuntur. Quemadmodum enim omnes omnino pertinentes ad generationem voluntatis carnis non moriuntur, nisi in Adam in quo o-

(a) Duo MSS. unus Belgicus, alter Vaticanus, tanquam mundatorum, tanquam innovatorum.
(b) Plerique MSS. carent his verbis, *cantanti novum:* forte deleto ibi *novum*, lectio hæc melior erit, *canticum novum cantanti per Testamentum novum.*

(c) Nostri omnes MSS. habent, *longissimæ vitæ.*
(d) Am. Er. et Gallicani MSS. *evangelizare humilibus misit me, ut refrigerent qui.* Unus e Vatic. cod., *ut refrigerent hi qui.* Alius, *ut refrigerentur qui.*
(e) In omnibus nostris MSS. *pertinere.*

Digitized by Google

mnes peccaverunt: sic ex his omnes omnino pertinentes ad regenerationem voluntatis spiritus, non vivificantur nisi in Christo, in quo omnes justificantur. Quia sicut per unum omnes ad condemnationem, sic per unum omnes ad justificationem. Nec est ullus ulli medius locus, ut possit esse nisi cum diabolo, qui non est cum Christo. Hinc et ipse Dominus volens auferre de cordibus male credentium istam nescio quam medietatem quam conantur quidam parvulis non baptizatis tribuere, ut quasi merito innocentiæ sint in vita æterna, sed quia non sunt baptizati, non sint cum Christo in regno ejus, definitivam protulit ad hæc ora obstruenda sententiam, ubi ait: *Qui mecum non est, adversum me est.* Constitue igitur quemlibet parvulum: si jam cum Christo est, ut quid baptizatur? Si autem, quod habet veritas, ideo baptizatur, ut sit cum Christo, profecto non baptizatus non est cum Christo: et quia non est cum Christo, adversus Christum est; neque enim ejus tam manifestam debemus aut possumus infirmare vel immutare sententiam. Unde igitur adversus Christum, si non ex peccato? neque enim ex corpore et anima, quæ utraque Dei creatura est. Porro si ex peccato, quod in illa ætate nisi originale et antiquum? Una est quippe caro peccati, in qua omnes ad damnationem nascuntur; et una est caro in similitudine carnis peccati, per quam omnes a damnatione liberantur. Nec ita dictum est omnes velut quicumque nascuntur in carne peccati, iidem ipsi omnes mundari intelligantur per carnem similem carnis peccati *non enim omnium est fides*: sed omnes pertinentes ad generationem connubii carnalis, non nascuntur nisi in carne peccati; et omnes pertinentes ad generationem connubii spiritalis, non mundantur nisi per carnem similem carnis peccati: hoc est, illi per Adam ad condemnationem, isti per Christum ad justificationem. Tanquam si * dicamus, verbi gratia, una est obstetrix in hac civitate, quæ omnes excipit, et unus est hic litterarum magister, qui omnes docet, neque ibi intelligi possunt omnes, nisi qui nascuntur; neque hic omnes; nisi qui discunt: non tamen omnes qui nascuntur, litteras discunt. Sed cuivis claret, quod et illic recte dictum est, omnes excipit, præter cujus manus nemo nascitur; et hic recte dictum est, omnes docet, præter cujus magisterium nemo discit.

Rom. 5. 18.

Parvuli non baptizati in damnatione erunt cum diabolo.

Matt. 12. 30.

Quomodo omnes per Adam ad condemnationem, et omnes per Christum ad justificationem.

2. Thess. 3. 2.

* Vide supra c. 13. et lib. de nat. et grat. c. 41. et de nupt. et concup. lib. 2. c. 27. et lib. 4. cont. Julian. c. 8. et lib. 6. c. 24. et lib. de prædest. 88. c. 8. et epist. 217. c. 5. n. 19.

56. Consideratis autem omnibus divinis testimoniis, quæ commemoravi, sive singillatim de unoquoque disputans, sive acervatim multa congestans, vel quæcumque similia non commemoravi, nihil invenitur nisi quod universa Ecclesia tenet, quæ adversus omnes profanas novitates vigilare debet, omnem hominem separari a Deo, nisi qui per mediatorem Christum reconciliatur Deo, nec separari quemquam nisi peccatis intercludentibus posse. Non ergo reconciliari nisi peccatorum remissione, per unam gratiam misericordissimi salvatoris, per unam victimam verissimi sacerdotis: ac sic omnes filios mulieris, quæ serpenti credidit, ut libidine corrumperetur, non liberari a corpore mortis hujus, nisi per filium virginis, quæ Angelo credidit, ut sine libidine fœtaretur.

Nemo cum Deo reconciliatur nisi per Christum.

Genes. 3. 6.

Lucæ 1. 38.

CAPUT XXIX. Bonum conjugii quid.

57. Bonum ergo conjugii non est fervor concupiscentiæ, sed quidam licitus et honestus illo fervore utendi modus, propagandæ proli, non explendæ libidini accommodatus. (*a*) (Voluntas ista, non voluptas illa, nuptialis est.) Quod igitur in membris corporis mortis hujus inobedienter movetur, totumque animum in se dejectum conatur adtrahere, et neque cum mens voluerit exsurgit, neque cum mens voluerit conquiescit, hoc * est malum peccati, (*b*) in quo nascitur omnis homo. Cum autem ab illicitis corruptionibus refrenatur, et ad sola generis humani supplementa ordinate propaganda permittitur, hoc est bonum conjugii, per quod ordinata societate nascitur homo. Sed nemo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascatur in peccati corpore. Sicut autem bono uti male, malum est: sic malo bene uti, bonum est. Duo igitur hæc, bonum et malum, et alia duo, usus bonus et usus malus, sibimet adjuncta quatuor differentias faciunt. Bene utitur, bono, continentiam dedicans Deo. Male utitur, bono, continentiam dedicans idolo. Male utitur malo, concupiscentiam relaxans adulterio: Bene utitur malo, concupiscentiam restringens connubio. Sicut ergo melius est bene uti bono, quam bene uti malo, cum sit utrumque bonum, *ita qui dat virginem suam nuptum, bene facit; et qui non dat nuptum, melius facit*. De qua quæstione multo uberius et multo sufficientius in duobus libris, uno *de bono conjugali* altero *de sancta virginitate*, quantum Dominus dedit, pro mearum virium exiguitate disserui. Non itaque per nuptiarum bonum defendant concupiscentiæ malum, qui carnem et sanguinem prævaricatoris adversus carnem et sanguinem Redemptoris extollunt: non erigantur in (*c*) superbiam erroris alieni, de quorum parvula ætate nobis dedit Dominus humilitatis exemplum. Solus sine peccato natus est, quem sine virili complexu non concupiscentia carnis, sed obedientia mentis virgo concepit. Sola nostro vulneri medicinam parere potuit, quæ non ex peccati vulnere germen piæ prolis emisit.

a

* Originale peccatum in libidine venerea statuere videtur. Confer lib. 1. de nuptiis et concup. c. 23.

b

Boni et mali usus quatuor differentiæ.

1. Cor. 7. 38.

c

CAPUT XXX.

58. Jam nunc scrutemur diligentius, quantum adjuvat Dominus, etiam ipsum Evangelii capitulum ubi ait, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non intrabit in regnum Dei.* Qua isti sententia nisi moverentur, omnino parvulos nec baptizandos esse censerent. *Sed quia non ait*, inquiunt, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non habebit salutem vel vitam æternam; tantummodo autem dixit, non intrabit in regnum Dei: ad hoc parvuli baptizandi sunt, ut sint etiam cum Christo in regno Dei, ubi non erunt si baptizati non fuerint: quamvis et sine ba-*

Johan. 3. 5.

Baptismum ad quid infantibus necessarium voluerint Pelagiani.

(a) Sententia hæc abest ab omnibus MSS.
(b) Cuus. Vatic. MSS. cum quo nascetur.

(c) Omnes MSS. in superbia.

Digitized by Google

A *ptismo si parvuli moriantur, salutem vitamque æternam habituri sint, quoniam nullo peccati vinculo obstricti sunt.* Hæc dicentes, primo nunquam explicant isti, QUA JUSTITIA nullum peccatum habens imago Dei separetur a regno Dei. Deinde videamus utrum Dominus Jesus, unus et solus magister bonus, in hac ipsa evangelica lectione non significaverit et ostenderit nonnisi per remissionem peccatorum fieri, ut ad regnum Dei perveniant baptizati: quamvis recte intelligentibus sufficere debuerit, quod dictum est, *Nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei: et, Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum*
Rom. 6. 6. *Dei.* Cur enim nascatur denuo, nisi renovandus? unde renovandus nisi a vetustate? qua vetustate, nisi in qua vetus homo noster simul crucifi- B xus est cum illo, ut evacuetur corpus peccati? Aut unde imago Dei non intrat in regnum Dei, nisi impedimento prohibente peccati? Verumtamen ut proposuimus, totam ipsam circumstantiam evangelicæ lectionis ad rem de qua agitur pertinentem, intente quantum possumus diligenterque videamus.

Johan. 3. 1. 59. *Erat autem homo*, inquit, *ex Pharisæis Nicodemus nomine, princeps Judæorum: hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei, Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Jesus, et dixit ei, Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo nasci, cum sit se-* C *nex? Numquid potest in uterum matris suæ iterum introire et nasci? Respondit Jesus, Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua* a *et spiritu* (a), *non potest introire in regnum Dei. Quod natum est de carne, caro est, et quod natum est de spiritu, spiritus est. Non mireris, quia dixi tibi, Oportet vos nasci denuo: Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis; sed non scis unde veniat, aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, et dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Jesus, et dixit ei, Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, et non credidistis; quomodo si dixe-* D *ro vobis cœlestia, credetis? Et nemo adscendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius homi-*
Num. 21. 9. *nis qui in cœlo est. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum; sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur ejus opera, quia in Deo sunt facta.* Huc usque est ad rem, de qua quærimus, pertinens totus sermo ille contextus: deinceps in aliud narrator abscedit.

CAPUT XXXI.

60. Cum ergo Nicodemus ea quæ dicebantur non intelligeret, quæsivit a Domino quomodo possent ista fieri. Videamus quid Dominus ad hoc respondeat. Profecto enim si ad interrogata respondere dignabitur, quomodo possunt ista fieri: hoc dicturus est, quomodo possit fieri regeneratio spiritalis venientis hominis ex generatione carnali. Notata itaque paululum ejus imperitia, qui se cæteris de magisterio præferebat, et omnium talium incredulitate reprehensa, quod testimonium non acciperent veritatis; addidit etiam, se illis terrena dixisse, nec eos credidisse, quærens vel admirans quomodo essent cœlestia credituri. Sequitur tamen et respondet, quod alii (b) credent, si illi non credunt, ad illud quod b interrogatus est, quomodo possint ista fieri: *Nemo* inquit *adscendit in cœlum, nisi qui de cœlo* Johan. 3. 13. *descendit, filius hominis qui est in cœlo.* Sic, inquit, fiet generatio spiritalis, ut sint cœlestes homines ex terrenis: quod adipisci non poterunt, nisi membra mea efficiantur, ut ipse adscendat qui descendit; quia nemo adscendit, nisi qui descendit. Nisi ergo in unitatem Christi omnes mutandi levandique concurrant, ut Christus qui descendit ipse adscendat, non aliud deputans corpus suum, id est, Ecclesiam suam, quam se ipsum; quia de Christo et Ecclesia verius intelligitur, *Erunt duo in carne una:* de qua re ipse dixit, *Itaque jam non duo sed, una caro:* adscendere omnino non poterunt: quia *nemo adscendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo.* Quamvis enim in terra factus sit filius hominis, divinitatem tamen suam qua in cœlo manens descendit ad terram, non indignum censuit nomine filii hominis, sicut carnem suam dignatus est nomine filii Dei, ne quasi* duo Christi ista accipiantur, unus Deus, et alter homo: sed unus atque idem Deus et homo; Deus quia *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum;* homo quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Ac per hoc per distantiam divinitatis et infirmitatis filius Dei manebat in cœlo, filius hominis ambulabat in terra: per unitatem vero personæ, qua utraque substantia unus Christus est, et filius Dei ambulabat in terra, et idem ipse filius hominis manebat in cœlo. Fit ergo (c) c credibiliorum fides ex incredibilioribus creditis. Si enim divina substantia longe distantior atque incomparabili diversitate sublimior, potuit pro-

Christus caput et corpus.

Gen. 2. 24. Marc. 10. 8.

* Error qui postea in Nestorio damnatus est.

Johan. 1.

Christus ob personæ unitatem et in cœlo manebat, et in terra deambulabat.

(a) Apud Am. Er. et MSS. additur hic, sancto.
(b) In MSS. credunt.

(c) Sic MSS. At editi, *credibilior fides*.

pter nos ita suscipere humanam substantiam, ut una persona fieret, ac sic filius hominis qui erat in terra per carnis infirmitatem, idem ipse esset in cœlo per participatam carni divinitatem: quanto credibilius alii homines sancti et fideles ejus fiunt cum homine Christo unus Christus, ut omnibus per ejus hanc gratiam societatemque adscendentibus, ipse unus Christus adscendat in cœlum, qui de cœlo descendit. Sic et Apostolus ait: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum est corpus, ita et Christus*. Non dixit, ita et Christi, id est, corpus Christi vel membra Christi: sed, *ita et Christus*; unum Christum appellans caput et corpus.

Unus Christus quomodo adscendat in cœlum. — I. Cor. 12. 12.

Caput et corpus unus Christus.

CAPUT XXXII.

64. Magna hæc miraque dignatio, quæ quoniam fieri non potest nisi per remissionem peccatorum, sequitur, et dicit: *Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis; ut omnis qui crediderit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam*. Quid tunc in deserto factum sit, novimus: serpentum morsibus multi moriebantur; tunc populus peccata sua confitens, per Moysen deprecatus est Dominum, ut hoc ab eis virus auferret: ac sic Moyses ex præcepto Domini exaltavit in deserto æneum serpentem; admonuitque populum, ut illum exaltatum quisquis a serpente morderetur attenderet: hoc facientes continuo sanabantur. Quid est exaltatus serpens, nisi mors Christi, eo significandi modo, quo per efficientem id quod efficitur significatur? A serpente quippe mors venit, qui peccatum, quo mori mereretur, homini persuasit. Dominus autem in carnem suam non peccatum transtulit, tamquam venenum serpentis: sed tamen transtulit mortem; ut esset in similitudine carnis peccati pœna sine culpa, unde in carne peccati et culpa solveretur et pœna. Sicut ergo tunc, qui conspiciebat exaltatum serpentem, et a veneno sanabatur, et a morte liberabatur: sic nunc, qui conformatur similitudini mortis Christi per fidem baptismumque ejus, et a peccato per justificationem, et a morte per resurrectionem liberatur. Hoc est enim quod ait, *ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam*. Quid igitur opus est, ut Christi morti per baptismum conformetur parvulus, si morsu serpentis non est omnino venenatus?

Johan. 3. 14.

Serpens in deserto exaltatus Christum in cruce pendentem figuravit. — Gen. 3. 1.

Parvuli etiam ipsi serpentis morsu venenati. — Johan. 3. 15.

CAPUT XXXIII.

62. Deinde sic consequenter dicit: *Deus sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Perituros erat ergo parvulus nec habituros vitam æternam, si per sacramentum baptismi non crederet (*a*) in unigenitum Dei Filium, dum interim sic venit ut non judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum: præsertim quia sequitur, et dicit, *Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est; quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei*. Ubi ergo parvulos ponimus baptizatos, nisi inter fideles, sicut universæ ubique Ecclesiæ clamat auctoritas? Ergo inter eos qui crediderunt; hoc enim eis adquiritur per virtutem sacramenti et offerentium responsionem: ac per hoc eos qui baptizati non sunt, inter eos qui non crediderunt. Porro si illi qui baptizati sunt, non judicantur; isti quia carent baptismo, judicantur. Quod vero adjungit, *Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum; et dilexerunt homines tenebras magis quam lucem*. Unde, *Lux venit in mundum*, nisi de suo dicit adventu, sine cujus adventus sacramento quomodo parvuli esse dicuntur in luce? Aut quomodo non et hoc in dilectione tenebrarum habent, qui quemadmodum ipsi non credunt, sic nec baptizandos suos parvulos arbitrantur, quando eis mortem corporis timent? *In Deo* autem dicit *facta opera ejus*, qui *venit ad lucem*; quia intelligit justificationem suam non ad sua merita, sed ad Dei gratiam pertinere. *Deus est enim*: inquit Apostolus, *qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate*. Hoc modo ergo fit omnium ex carnali generatione ad Christum venientium regeneratio spiritalis. Ipse hoc aperuit, ipse monstravit, cum ab eo quæreretur, quomodo possent ista fieri; nemini humanam argumentationem in hac causa liberam fecit: (*b*) non alienentur parvuli a gratia remissionis peccatorum. Non aliter transitur ad Christum; nemo aliter potest Deo reconciliari et ad Deum venire, nisi per Christum.

CAPUT XXXIII. — Johan. 3. 16.

Ibid. 18.

Ibid. 19.

Ibid. 21.

Philip. 2. 13.

CAPUT XXXIV.

63. Quid de ipsa forma sacramenti loquar? Vellem aliquis istorum, qui contraria sapiunt, mihi baptizandum parvulum afferret. Quid in illo agit exorcismus meus, si in familia diaboli non tenetur? Ipse certe mihi fuerat responsurus pro eodem parvulo quem gestaret, quia pro se ille respondere non posset. Quomodo ergo dicturus erat eum renuntiare diabolo, cujus in eo nihil esset? Quomodo converti ad Deum, a quo non esset aversus? credere (*c*) inter cætera remissionem peccatorum, quæ illi nulla tribueretur? Ego quidem si contra hæc eum sentire existimarem, nec ad sacramenta cum parvulo intrare permitterem: ipse autem in hoc qua fronte ad homines, qua mente ad Deum se ferret ignoro; nec volo aliquid gravius dicere. Falsam igitur vel fallacem tradi parvulis baptismatis formam in qua sonaret (*d*) atque agi videretur, et tamen nulla fieret remissio peccatorum, viderunt aliqui eorum nihil exsecrabilius ac detestabilius dici posse atque sentiri. Proinde quod adtinet ad baptismum parvulorum, ut eis sit necessarius, redemptione ipsis etiam opus esse concedunt, sicut cujusdam eorum libello brevissimo continetur: qui tamen ibi remissionem alicujus peccati apertius exprime-

Baptismi forma, seu ritus. Exorcismus.

(*a*) Editi, *non crederet unigenitum*: omissa præpositione *in*, quæ hic exstat in MSS.

(*b*) Editi, *ut non alienentur*. Particula *ut* abest a MSS.

(*c*) Plures MSS. *credere præterea*. Mox editiones Am. et Er. *in remissionem peccatorum*, adjecta illic præpositione, quæ abest a MSS. et merito expuncta fuit per Lovanienses.

(*d*) Sic MSS. At editi, *sonaret quod ubique agi videretur*.

Digitized by Google

re noluit. Sicut autem mihi ipse litteris intimasti, fatentur jam, ut dicis, etiam in parvulis per baptismum remissionem fieri peccatorum. Nec mirum: non enim redemptio alio modo posset intelligi. *Non tamen originaliter*, inquiunt, *sed in vita jam propria, postea quam nati sunt, peccatum habere cœperunt.*

Duplex de parvulis error.

64. Quamobrem vides quantum jam distet inter eos, contra quos in hoc opere diu jam multumque disserui, quorum etiam unius legi librum ea continentem, quæ ut potui refutavi. Inter istos ergo ut dicere cœperam, qui omnino parvulos ab omni peccato et originali et proprio puros et liberos esse defendunt, et istos qui eos jam natos propria putant contraxisse peccata, a quibus eos credunt per baptismum oportere purgari, quantum intersit vides. Proinde isti posteriores intuendo Scripturas, et auctoritatem totius Ecclesiæ, et formam ipsius sacramenti, bene viderunt per baptismum in parvulis peccatorum fieri remissionem: sed originale (*a*) esse, quidquid illud in eis est, vel nolunt dicere, vel non possunt. Illi autem priores in ipsa natura humana, quæ ab omnibus ut consideretur in promptu est, bene viderunt, quod facile fuit, ætatem illam in sua jam vita propria nihil peccati potuisse contrahere: sed ne peccatum originale fateantur, nullum esse omnino peccatum in parvulis dicunt. In his ergo quæ (*b*) singula vera dicunt, prius inter se ipsi consentiant, et consequenter fiet ut a nobis nulla ex parte dissentiant. Nam si parvulis baptizatis remissionem fieri peccatorum concedant illi istis, parvulos autem, ut ipsa natura in tacitis infantibus clamat, suæ vitæ (*c*) propriæ nullum adhuc contraxisse peccatum concedant isti illis; concedent utrique nobis, nullum nisi originale restare, quod per baptismum solvatur in parvulis.

CAPUT XXXV. In parvulis non esse peccatum propriæ vitæ.

65. An vero et hoc (*d*) quæritur, et de hoc disputaturi et tempus ad hoc impensuri sumus, ut probemus atque doceamus, quomodo per propriam voluntatem, sine qua nullum vitæ propriæ potest esse peccatum, nihil mali commiserint infantes, qui propter hoc vocantur ab omnibus innocentes? Nonne tanta infirmitas animi et corporis, tanta rerum ignorantia, tam nulla omnino præcepti capacitas, nullus vel naturalis vel conscriptæ legis sensus aut motus, nullus in alterutram partem rationis usus, hoc multo testatiore silentio quam sermo noster proclamat atque indicat? Valeat aliquid ad se ipsam persuadendam ipsa evidentia: nam nusquam sic non invenio quod dicam, quam ubi res de qua dicitur, manifestior est quam omne quod dicitur.

66. Vellem tamen, quisquis hoc sapit, diceret, quod peccatum viderit vel putarit infantis recentis ab utero, cui redimendo fatetur jam baptismum necessarium, quid mali in hac propria sua vita per animum proprium corpusve commiserit. Si forte quod plorat tædioque est majoribus; mirum si hoc iniquitati, non infelicitati potius deputandum est. An quod ab ipso fletu nulla sua ratione; nullo cujusquam prohibitione compescitur? At hoc ignorantiæ est, in qua profundissima jacet, qua etiam matrem, cum post exiguum tempus valuerit, percutit iratus, et sæpe ipsas ejus mammas, quas dum esurit, exsugit. Hæc non modo feruntur, verum etiam diliguntur in parvulis, et hoc quo affectu, nisi carnali, quo risus etiam jocusque delectat, acutorum quoque hominum ipsa quasi absurditate conditus; qui si eo modo sentiretur, ut dicitur, non jam illi tamquam faceti, sed tamquam fatui riderentur? Ipsos quoque (*e*) fatuos videmus, quos vulgo moriones vocant, ad cordatorum delicias adhiberi, et in mancipiorum æstimatione pretiosiores esse cordatis. Tantum valet carnalis affectus etiam minime fatuorum in delectatione alieni mali. Nam cum homini jocunda sit aliena fatuitas, nec ipse tamen talis esse voluisset; et si suum parvulum filium, a quo garriente talia pater lætus exspectat et provocat, talem præsciret futurum esse cum creverit, nullo modo dubitaret miserabilius lugendum esse quam mortuum. Sed dum spes subest incrementorum, et ingenii lumen accessurum creditur ætatis accessu, fit ut convicia parvulorum etiam in parentes, non solum injuriosa non sint, verum etiam grata atque jucunda sint. Quod quidem prudentium nemo probaverit, ut a dictis vel factis hujusmodi non tantum non prohibeantur cum prohiberi jam possunt, verum in hæc etiam concitentur studio ridendi et vanitate majorum. Nam plerumque illa ætas jam patrem matremque agnoscens, neutri eorum audet maledicere, nisi ab altero eorum, aut ab utroque vel permissa vel jussa. Verum hæc eorum sunt parvulorum, qui jam in verba prorumpunt, et animi sui motus qualibuscumque linguæ (*f*) promptare jam possunt. Illam potius recentium natorum profundissimam ignorantiam videamus, ex qua ad istam non permansuram balbutientem fatuitatem, tamquam ad scientiam locutionemque tendentes, proficiendo venerunt.

Moriones in deliciis cordatorum.

Parvulorum verbera et convicia, grata sunt et jucunde.

CAPUT XXXVI. De infantum ignorantia et unde sit.

67. Illas, inquam, consideremus tenebras mentis utique rationalis, in quibus et Deum prorsus ignorant, cujus sacramentis etiam cum baptizantur obsistunt: in has quæro unde et quando submersi sint. Itane vero eas hic contraxerunt, et in hac vita sua jam propria per nimiam negligentiam obliti sunt Deum, prudentes

(a) Ita Vaticanus cod. et Sigiramnensis. Alii vero plerique MSS. *sed ut originale esse*. Editi, *sed ut originale esset*. Paulo post in iisdem editis legebatur, *vel videre non possunt*. Sed abest *videre* a MSS.
(b) Sigiramnensis codex solus, *qua singuli vera dicunt*.
(c) In plerisque MSS. *proprium*.
(d) Sic omnes MSS. At editi, *quæsituri*.

(e) Tres Gallicani MSS. loco *fatuos*, habent *cirratos*. Vide supra cap. 22.
(f) Hic editi ac MSS. nonnulli addunt, *signis*. Alii quidam MSS. *indiciis*. Neutrum habent antiquiores codices, quia eleganter subauditur, *motibus*. Ex iisdem MSS. hoc revocamus verbum *promptare*, pro quo in ante excusis erat *promptitare*. In Parisiensi Augustinianorum codice legitur, *promitare*.

Digitized by Google

vero et religiosi vixerunt vel in uteris matrum? Dicant ista qui ausi fuerint, audiant qui voluerint, credant qui potuerint: ego autem puto, quod omnes quorum mentes non obnubilat defendendæ suæ sententiæ pervicacia, hæc sentire non possunt. An nullum est ignorantiæ malum, et
a ideo nec purgandum? Et quid (*a*) agit illa vox, *Delicta juventutis et ignorantiæ meæ ne memineris?* Etsi enim damnabiliora peccata sunt, quæ ab scientibus committuntur: tamen si ignorantiæ peccata nulla essent, hoc non legeremus quod commemoravi, *Delicta juventutis et ignorantiæ meæ ne memineris*. In illas igitur ignorantiæ densissimas tenebras, ubi anima infantis recentis ab utero, utique anima hominis, utique anima rationalis, non solum indocta, verum etiam indocilis jacet, quare, aut quando, aut un-
b de contrusa est? Si (*b*) natura est hominis sic incipere, et non jam vitiosa est ista natura; cur non talis creatus est Adam? Cur ille capax præcepti, et valens uxori et omnibus animalibus nomina imponere? Nam et de illa dixit, *Hæc vocabitur mulier*: et, *quodcumque vocavit Adam animam vivam, hoc est nomen ejus*. Iste autem nesciens ubi sit, quid sit, a quo creatus, a quibus genitus sit, jam reus delicti, nondum capax præcepti, tam profunda ignorantiæ caligine involutus et pressus, ut neque tamquam de somno excitari possit, ut hæc saltem demonstrata cognoscat; sed exspectetur tempus, quo hanc nescio quam velut ebrietatem, non per unam noctem, sicut quælibet gravissima solet, sed per aliquot menses atque annos paulatim digerat: quod donec fiat, tam multa quæ in majoribus punimus, toleramus in parvulis, ut numerari omnino non possint: hoc tam magnum ignoran-
c tiæ atque infirmitatis malum, si in hac vita (*c*) jam nati parvuli contraxerunt, ubi, quando, quomodo magna aliqua impietate commissa repente tantis tenebris involuti sunt?

Psal. 24. 7.

Gen. 2. 23. et 19.

CAPUT XXXVII. Si Adam non talis est creatus quales nascimur, cur Christus expers peccati infans natus est et imbecillis.

68. Dicet aliquis: Si hæc natura pura non est, sed vitiosæ primordia, quia talis non est creatus Adam, cur Christus longe excellentior, et certe sine ullo peccato natus ex virgine, in hac tamen infirmitate atque ætate procreatus apparuit? Huic propositioni respondemus: Adam propterea non talem creatum, quia nullius parentis præcedente peccato, non est creatus in carne peccati. Nos ideo tales, quia illius præcedente peccato, nati sumus in carne peccati. Christus ideo talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus est in similitudine carnis peccati. Non enim hic agitur de Adam, quod pertinet ad corporis quantitatem, quia non parvulus factus est, sed perfecta mole membrorum: potest enim dici, etiam pecora sic creata, nec tamen eorum peccato factum esse, ut ex eis pulli parvuli nascerentur; quod quale sit nunc non quærimus: sed agitur de illius mentis quadam

A valentia usuque rationis, quo præceptum Dei legemque mandati et docilis Adam caperet, et facile posset custodire, si vellet. Nunc autem homo sic nascitur, ut omnino non possit, propter horrendam ignorantiam atque infirmitatem, non carnis, sed mentis; cum omnes fateamur in parvulo non alterius, sed ejusdem substantiæ cujus in primo homine fuit, hoc est, rationalem animam degere. Quamquam etiam ipsa tanta carnis infirmitas, nescio quid, quantum arbitror, pœnale demonstrat. Movet enim, si primi illi homines non peccassent, utrum tales essent filios habituri, qui nec lingua, nec manibus, nec pedibus uterentur. Nam propter uteri capacitatem fortasse necesse fuerit parvulos nasci. Quamvis,
B cum exigua sit pars corporis costa, non tamen propter hoc Deus parvulam viro conjugem fecit, quam ædificavit in mulierem: unde et ejus filios poterat omnipotentia Creatoris mox editos grandes protinus facere.

In infantibus pœnalis est etiam carnis infirmitas.

CAPUT XXXVIII. Ignorantia, et infirmitas infantis.

69. Sed ut hoc omittam, poterat certe, quod multis etiam pecoribus præstitit, quorum pulli quamvis sint parvuli, neque accedentibus corporis incrementis etiam mente proficiant, quoniam rationalem animam non habent, tamen etiam minutissimi et currunt, et matres agnoscunt, nec sugendis uberibus cura et ope admoventur aliena, sed ea ipsi in maternis corporibus loco abdito posita mirabili facilitate noverunt. Contra homini nato nec ad incessum pedes idonei, nec manus saltem ad scalpendum habiles, et nisi ope nutrientis admotis labris papillæ uberis
C ingerantur, nec ubi sint sentiunt, et juxta se jacentibus mammis magis possint esurientes flere, quam sugere. Proinde infirmitati mentis congruit hæc omnino infirmitas corporis: nec fuisset caro Christi in similitudine carnis peccati, nisi caro esset ista peccati, cujus pondere rationalis anima sic gravatur; sive et ipsa ex parentibus tracta sit sive ibidem creata, sive desuper inspirata, quod nunc quærere differo.

CAPUT XXXIX. Quatenus evacuetur peccatum per baptismum in parvulis, similiter et in adultis, et quid inde consequatur utilitatis. Nemo nisi ineffabili miraculo, ab omni prorsus mala concupiscentia hic liberatur.

70. In parvulis certe gratia Dei, per baptismum ejus qui venit in similitudine carnis peccati, id agitur, ut evacuetur caro peccati. Evacuatur autem, non ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa et innata repente absumatur, et non sit; sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato. Nam si post baptismum vixerit, at-
D que ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet, cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit. Nam nec grandibus hoc præstatur in baptismo, nisi forte miraculo ineffabili omnipotentissimi Creatoris, ut lex peccati, quæ inest in membris repugnans legi mentis, (*d*) prorsus penitus exstinguatur, et non sit: sed ut quidquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum est, cum eidem concupiscentiæ subjecta mente serviret, totum d

(*a*) Lov. ex nonnullis MSS. *est*.
(*b*) Apud Lov. *Si naturæ est*. Et in principio capitis 68. *Si hæc naturæ puræ non sunt*.
(*c*) Melioris notæ MSS. Corbeiensis, Remigianus, Sigiramnensis, et alii quidam, *si in hac vita non nati parvuli contraxerunt*.
(*d*) Ex MSS. hic adjecimus, *prorsus*.

Digitized by Google

aboleatur, ac velut factum non fuerit, habeatur, ipsa vero, soluto reatus vinculo quo per (a) illam diabolus animam retinebat, et interclusione destructa, qua hominem a suo Creatore separabat, maneat in certamine, quo corpus nostrum castigamus et servituti subjicimus, vel ad usus licitos et necessarios relaxanda, vel continentis cohibenda. Sed quoniam divino Spiritu, qui multo melius quam nos omnia generis humani novit vel præterita, vel præsentia, vel futura, talis vita humana præcognita atque prædicta est, ut non justificetur in conspectu Dei omnis vivens: fit ut per ignorantiam vel infirmitatem non exsertis adversus eam totis viribus voluntatis, eidem ad illicita etiam nonnulla cedamus, tanto magis et crebrius quanto deteriores, tanto minus et rarius quanto meliores sumus. Sed quoniam de hac quæstione in qua quæritur, utrum possit, vel utrum sit, fuerit, futurusve sit homo sine peccato in hac vita, excepto illo qui dixit, *Ecce venit princeps mundi, et in me nihil inveniet*, aliquanto diligentius disserendum est, iste sit hujus voluminis modus, ut illud ab alio quæramus exordio.

1 Cor. 9. 27.

Psal. 142. 2.

Peccata ex ignorantia et infirmitate.

Johan. 14. 30.

LIBER SECUNDUS

Disputat Augustinus contra eos qui dicunt, quod in hac vita sint, fuerint, et futuri sint homines nullum habentes omnino peccatum: qua de re propositis quatuor quæstionibus docet primo, hominem in hac vita sine peccato esse posse per Dei gratiam et liberum ipsius arbitrium. Postea probat non esse tamen quemquam in hac vita degentem sine ullo prorsus peccato. Tertio, ideo non esse, quia nemo est qui tantum velit, quantum res exigit, dum vel latet quod justum est, vel facere non delectat. Quarto loco, nullum prorsus, excepto uno Mediatore Christo, vel esse, vel fuisse, vel futurum esse hominem ab omni peccato immunem.

CAPUT I. Quid hactenus peractum, quidve hoc libro tractandum.

De baptismo parvulorum, Marcelline carissime, quod non solum eis ad regnum Dei, verum etiam ad salutem vitamque æternam adipiscendam detur, quam sine Dei regno, et sine Christi salvatoris societate, in quam nos suo sanguine redemit, habere nullus potest, priore libro satis, ut arbitror, disputavimus. In hoc autem, vivat-ne aliquis in hoc sæculo, vel vixerit, victurusve sit sine ullo omnino peccato, excepto uno Mediatore Dei et hominum homine Christo Jesu, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, quanta ipse donat diligentia vel facultate, disserendum enodandumque suscepi: cui disputationi si se identidem aliqua necessitate vel opportunitate inseruerit quæstio de baptismo vel peccato parvulorum, mirandum non erit, nec defugiendum ut eis locis ad omnia quæ responsionem nostram flagitant, sicut valemus respondeamus.

1. Tim. 2. 5.

CAPUT II. Libero arbitrio quidam nimium tribuunt.

2. Hujus autem quæstionis solutio de hominis vita sine ulla subreptione vel præoccupatione peccati, propter quotidianas etiam nostras orationes maxime necessaria est. Sunt enim quidam tantum præsumentes de libero humanæ voluntatis arbitrio, ut ad non peccandum nec adjuvandos nos divinitus opinentur, semel ipsi naturæ nostræ concesso liberæ voluntatis arbitrio. Unde fit consequens, ut nec orare debeamus ne intremus in tentationem, hoc est, ne tentatione vincamur, vel cum fallit et præoccupat nescientes, vel cum premit atque urget infirmos. Quam sit autem noxium, et saluti nostræ, quæ in Christo est, perniciosum atque contrarium, ipsique religioni qua imbuti sumus, et pietati qua Deum colimus, quam vehementer adversum, ut pro tali accipiendo beneficio Dominum non rogemus, atque in ipsa oratione Dominica, *Ne nos inferas in tentationem*, frustra positum existimemus, verbis explicare non possumus.

Ignorantia et infirmitas.

Matth. 6. 13.

CAPUT III. Quomodo Deus nihil præcipit impossibile.

3. Acuta autem sibi videntur dicere, quasi nostrum hoc ullius ignoret, quod *si nolumus, non peccamus; nec præciperet Deus homini quod esset humanæ impossibile voluntati*. Sed hoc non vident, quod ad nonnulla superanda, vel quæ male cupiuntur, vel quæ male metuuntur, magnis aliquando et totis viribus opus est voluntatis, quas nos non perfecte in omnibus adhibituros prævidit, qui per Prophetam veridice dici voluit, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*. Tales itaque nos futuros Dominus prævidens, quædam salubria remedia contra reatum et vincula peccatorum etiam post baptismum dare ac valere dignatus est, opera scilicet misericordiæ, cum ait, *Dimittite, et dimittetur vobis; date, et dabitur vobis*. Quis enim cum aliqua spe adipiscendæ salutis æternæ de hac vita emigraret, manente illa sententia, quod, *quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus;* nisi post paululum sequeretur, *Sic loquimini, et sic facite, tamquam per legem libertatis incipientes judicari. Judicium enim sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Superexaltat autem misericordia judicio?*

Psal. 142. 2.

Opera misericordiæ remedia sunt ad abolenda peccata.

Lucæ 6. 37.

Jacob. 2. 10.

Ibid. 12.

CAPUT IV. Concupiscentia quatenus in nobis.

4. Concupiscentia igitur tamquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus, cum parvulis nascitur, in parvulis baptizatis a reatu solvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur: parvulos non baptizatos reos innectit, et tamquam iræ filios, etiam si parvuli moriantur, ad condemnationem trahit. In grandibus autem baptizatis, in quibus jam ratione utentibus quidquid eidem concupiscentiæ mens ad peccandum consentit, propriæ voluntatis est, deletis peccatis omnibus, soluto etiam reatu, quo vinctos originaliter detinebat, ad agonem interim manet, non sibi ad illicita consentientibus nihil omnino no-

Baptizatis non ipsa concupiscentia, sed solus iis eam consensus nocet.

(a) Am. et Er. *quo illam*: omisso *per*. Paulo post in iisdem editis, et apud Lov. *qua hominem a suo Creatore etc.*

citura, donec absorbeatur mors in victoriam, et A pace perfecta nihil quod vincatur exsistat. Consentientes autem sibi ad illicita reos tenet, et [1. Cor. 15. 54.] nisi per medicinam pœnitentiæ et opera misericordiæ per cœlestem sacerdotem pro nobis interpellantem sanentur, ad secundam mortem damnationemque perducit. Propter hoc et Dominus orare nos docens, inter cætera monuit ut dicamus, [Matth. 6. 12. et 13.] *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo.* [Orationis Dominicæ tres ultimæ petitiones.] Manet enim malum in carne nostra, non natura in qua divinitus creatus est homo, sed vitio quo voluntate prolapsus est, ubi amissis viribus, non ea qua vulneratus est, voluntatis facilitate sanatur. [Rom. 7. 18.] De hoc malo dicit Apostolus: *Scio quoniam non habitat in carne mea bonum.* Cui malo non obedire B præcipit, cum dicit: [Rom. 6. 12.] *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus.* Si ergo his desideriis concupiscentiæ carnis illicita voluntatis inclinatione consensimus, ad hoc sanandum dicimus, [Matth. 6. 12.] *Dimitte nobis debita nostra*: adhibentes remedium ex opere misericordiæ; in eo quod addimus, *sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Ut autem non ei consentiamus, deprecamur adjutorium dicentes, a *Et ne nos inferas in tentationem*: (vel (*a*) sicut nonnulli codices habent, *et ne nos inducas in tentationem*). Non quod ipse Deus tali tentatione aliquem tentet; [Jacobi 1. 13.] *Nam Deus intentator malorum est, ipse autem neminem tentat:* sed ut si forte tentari cœperimus a concupiscentia nostra, adjutorio ejus non deseramur, ut in eo possimus vincere, C ne abstrahamur illecti. [2. Cor. 5. 4.] Deinde addimus quod perficietur in fine, cum absorbebitur mortale a vita: [Matth. 6. 13.] *Sed libera nos a malo.* Tunc enim nulla erit talis concupiscentia, cum qua certare, et cui non consentire jubeamur. Sic ergo totum hoc in tribus beneficiis positum breviter peti potest: Ignosce nobis ea in quibus sumus abstracti a concupiscentia, adjuva ne abstrahamur a concupiscentia, aufer a nobis concupiscentiam.

CAPUT V. — Voluntas hominis eget ope Dei. Vide lib. de nat. et grat. cap. 26.

5. An peccandum namque non adjuvamur a Deo: justa autem agere vel justitiæ præceptum omni ex parte implere non possumus, nisi adjuvemur a Deo. Sicut enim corporis oculus non adjuvatur a luce, ut ab eadem luce clausus aversusve discedat, ut autem videat adjuvatur ab ea, D neque hoc omnino nisi illa adjuverit, potest: ita Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis obtutum, ut non secundum nostram, sed secundum ejus justitiam boni aliquid operemur. Si autem ab illo avertimur, nostrum est; et tunc secundum carnem sapimus, tunc concupiscentiæ carnis ad illicita consentimus. Conversos ergo Deus adjuvat, aversos deserit. Sed etiam ut convertamur, ipse adjuvat: quod certe A oculis corporis lux ista non præstat. Cum ergo nobis jubet dicens, [Zach. 1. 3.] *Convertimini ad me, et convertar ad vos*; nosque illi dicimus, [Psal. 84. 5. Psal. 79. 8.] *Converte nos Deus sanitatum nostrarum*, et, *Deus virtutum converte nos*: quid aliud dicimus, quam, Da quod jubes? [Da quod jubes. Vide lib. 10. Conf. c. 26.] Cum jubet dicendo, [Psal. 93. 8.] *Intelligite ergo qui insipientes estis in populo*, et nos illi dicimus, [Psal. 118. 73.] *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua*; quid aliud dicimus, quam, Da quod jubes? Cum jubet dicendo, [Eccli. 18. 30.] *Post concupiscentias tuas non eas*; nosque dicimus, [Sap. 8. 21.] *Scimus quia nemo potest esse continens, nisi Deus det*: quid aliud dicimus, quam, Da quod jubes? Cum jubet dicendo [Isai. 56. 1.] *Facite justitiam*; nosque dicimus, [Psal. 118. 12.] *Doce me justificationes tuas*: quid aliud dicimus, quam, Da quod jubes? Item cum dicit, [Matth. 5. 6.] *Beati qui esuriunt* B *et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*: a quo debemus petere cibum potumque justitiæ, nisi ab illo qui esurientibus eam et sitientibus promittit ejus saturitatem?

6. Repellamus itaque ab auribus et mentibus nostris eos qui dicunt, accepto semel liberæ voluntatis arbitrio, nec orare nos debere, ut Deus nos adjuvet, ne peccemus. [Lucæ 18. 11.] Talibus enim tenebris nec Pharisæus ille cæcabatur, qui quamvis in hoc erraret, quod sibi addendum ad justitiam nihil putabat, seque arbitrabatur ejus plenitudine saturatum; [Pharisæus in quo peccaril cum gratias Deo ageret.] Deo tamen gratias agebat, quod non esset sicuti cæteri homines, injusti, raptores, adulteri, sicut ille publicanus, quod bis in sabbato jejunaret, quod omnium quæ possidebat, decimas daret. Nihil sibi addi ad justitiam C jam petebat: sed tamen ex iis quæ habebat, gratias Deo agendo, ab illo se accepisse omnia fatebatur; et tamen improbatus est, et quia veluti saturatus nihil de alimentis justitiæ jam rogabat accipere, et quod eam publicano esurienti ac sitienti se velut insultans præferre gestiebat. Quid ergo illis fiet, qui etsi fateantur se non habere, vel non plenam habere justitiam; tamen a se ipsis habendam, non a suo Creatore, ubi horreum ejus et fons ejus est, deprecandam esse præsumunt? Nec ideo tamen solis de hac re votis agendum est, ut non subinferatur (*b*) adnitendo etiam nostræ efficacia voluntatis. [Dei gratiæ adjungendus voluntatis nostræ conatus.] *Adjutor enim noster Deus* dicitur, nec adjuvari potest, b nisi qui etiam aliquid sponte conatur. Quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in [Psal. 16. 9.] D quorum natura rationem voluntatemque non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem (*c*) non tantum, istum c illo, illum isto modo; penes ipsum est et æquitatis tam secretæ ratio, et excellentia potestatis.

CAPUT VI

7. Nam qui dicunt esse (*d*) posse in hac vita hominem sine peccato, d non est eis continuo incauta temeritate obsistendum. Si enim esse posse negaverimus, et hominis libero arbitrio, qui hoc

(a) Hæc prætereunt omnes fere MSS.

(b) Locum hunc sic a Martino Lipsio castigatum putant Lovanienses. Nam pro *adnitendo*, legebatur in primis editionibus, *ad bene vivendum*: cui editionum lectioni duo tantum MSS. unus e Belgicis, alter e Vaticanis suffragantur. Alii duo Vaticani habent, *ad agendum et vivendum*. Duo Belgici, *ad vivendum*: at sic Gallicani, exceptis Beccensi et uno Parisiensi Augustinensium majoris conventus in quibus est, *adnitendo*.

(c) In omnibus MSS. *illum autem tantum*: omisso *non*.

(d) Omnes rursum nostri MSS. hic omittunt *posse*.

volendo appetit, et Dei virtuti vel misericordiæ, qui hoc adjuvando efficit, derogabimus. Sed alia quæstio est, utrum esse possit; alia utrum sit; alia, si non est cum possit esse, cur non sit; alia utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit, verum etiam potuerit aliquando esse vel possit. In hac quadripartita propositione quæstionum si a me quæratur, utrum homo sine peccato possit esse in hac vita, confitebor posse per Dei gratiam et liberum ejus arbitrium: ipsum quoque liberum arbitrium ad Dei gratiam, hoc est, ad Dei dona pertinere non ambigens: nec tantum ut sit, verum etiam ut bonum sit, id est, ad facienda mandata Domini convertatur: atque ita Dei gratia non solum ostendat quid faciendum sit, sed adjuvet etiam ut possit fieri quod ostenderit. Quid enim habemus quod non accepimus? Unde et Jeremias dicit, *Scio, Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos.* Hinc et in Psalmis cum quidam dixisset Deo, *Tu præcepisti mandata tua custodiri nimis:* continuo non de se præsumpsit, sed optavit ut faceret: *Utinam*, inquit, *dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas; tunc non confundar, dum inspicio in omnia mandata tua.* Quis autem optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento? A quo autem id optet, quia non a fortuna, vel a fato, vel a quolibet alio præter Deum, in consequentibus satis ostendens: *Itinera mea*, inquit, *dirige secundum verbum tuum, et non dominetur mihi omnis iniquitas.* Ab hujus execrandæ (a) dominationis servitute liberantur, quibus Dominus Jesus (eum (b) recipientibus) dedit potestatem filios Dei fieri. Ab ista horrenda dominatione liberandi fuerant, quibus dicit, *Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.* His atque hujusmodi aliis innumerabilibus testimoniis dubitare non possum, nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum et adjuvandum, quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse. Ac per hoc potest homo, si velit, esse sine peccato, adjutus a Deo.

Quatuor de justitiæ perfectione quæstiones. 1. Quæstio, an homo sine peccato possit esse in hac vita.

1. Cor. 4. 7.

Jerem. 10. 23.

Psal. 118. 4.

Ibid. 135.

Johan. 1. 12.

Johan. 8. 36.

CAPUT VII.

8. Si autem quod secundo loco posueram, quæratur utrum sit esse non credo. Magis enim credo Scripturæ dicenti, *Ne intres in judicium cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Et ideo misericordia Dei opus est, quæ superexaltat judicio, quæ illi non erit qui non facit misericordiam. Et quod Propheta cum diceret, *Dixi, pronuntiabo ad versus me delictum meum Domino, et tu dimisisti impietatem cordis mei:* continuo subjunxit, *Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* Non ergo omnis peccator, sed omnis sanctus: vox enim sanctorum est, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est.* Unde in ejusdem Apostoli Apocalypsi, illa *centum quadraginta et quatuor millia sanctorum, qui se cum mulieribus non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt; et non est inventum in ore eorum mendacium, quia* irreprehensibiles sunt;* profecto ideo irreprehensibiles sunt, quia se ipsos veraciter reprehenderunt: et ideo non est inventum in ore eorum mendacium, quia si dicerent se peccatum non habere, se ipsos deciperent, et veritas in eis non esset; et utique mendacium esset, ubi veritas non esset: quoniam justus cum in sermonis exordio accusator sui est, non utique mentitur.

2. Quæstio, an sit aliquis homo sine peccato in hac vita.

Psal. 142. 2.

Jacob. 2. 13.

Psal. 31. 5.

1. Johan. 1. 8.

Apoc. 14. 4. et 5.

* ἄμωμοι.

Prov. 18. 17.

9. Ac per hoc in eo quod scriptum est, *Qui natus est ex Deo, non peccat, et non potest peccare, quia semen ejus in ipso manet:* et si quid aliud eo modo dictum est, multum falluntur minus considerando Scripturas. Non enim advertunt, eo quosque fieri filios Dei, quo esse incipiunt in novitate spiritus, et (c) renovari in interiorem hominem secundum imaginem ejus qui creavit eos. Non enim ex qua hora quisque baptizatur, omnis vetus infirmitas ejus absumitur: sed renovatio incipit a remissione omnium peccatorum, et in quantum quisque spiritalia sapit, qui jam sapit. (d) Cætera vero in spe facta sunt, donec etiam in re fiant, usque ad ipsius corporis renovationem in meliorem statum immortalitatis et incorruptionis, qua induemur in resurrectione mortuorum. Nam et ipsam Dominus regenerationem vocat, non utique talem qualis fit per baptismum, sed in qua etiam in corpore perficietur quod nunc spiritu inchoatur. *In regeneratione*, inquit, *cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, se debitis et vos super duodecim sedes judicantes duodecim tribus Israel.* Nam in baptismo quamvis tota et plena fiat remissio peccatorum, tamen si continuo tota et plena etiam hominis in æternam novitatem mutatio fieret, non dico et in corpore, quod certe manifestum est adhuc in veterem corruptionem atque in mortem tendere, in fine postea renovandum, quando vere tota novitas erit; sed excepto corpore, si in ipso animo qui est homo interior, perfecta in baptismo novitas fieret, non diceret Apostolus, *Et si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renovatur de die in diem.* Profecto enim qui de die in diem adhuc renovatur, nondum totus est renovatus: et in quantum nondum est renovatus, in tantum adhuc in vetustate est. Proinde ex hoc quod adhuc in vetustate sunt, quamvis jam baptizati, ex hoc etiam adhuc sunt filii sæculi. Ex hoc autem quod in novitate sunt, hoc est, ex plena et perfecta remissione peccatorum et quantumcumque illud est quod spiritaliter sapiunt, eique congruos mores agunt, filii Dei sunt. Intrinsecus enim exuimus veterem hominem, et induimus novum: quoniam ibi deponimus mendacium, et loquimur veritatem, et cætera quibus Apostolus explicat quid sit exui veterem hominem, et indui novum, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate

1. Johan. 3. 9.

Coloss. 3. 10.

Renovationis initium.

Resurrectio dicta regeneratio. Matth. 19. 28.

2. Cor. 4. 16.

Filii Dei qui congruos novitati mores agunt. Eph. 4. 22.

(a) Unus e Vaticanis MSS. *domine.*
(b) Id abest a MSS. Vide infra cap. 23.
(c) Lov. et aliquot MSS. *renovare interiorem hominem.*
(d) Post *qui jam sapit*, in editis adjectum fuerat, *in tantum renovatur.* Id vero non exstat in MSS.

Digitized by Google

veritatis. Et hoc ut faciant, jam baptizatos fidelesque adhortatur; quod adhuc monendi non essent, si hoc in baptismo jam perfecte factum esset, et tamen factum est, sicut et salvi facti sumus. *Salvos enim nos fecit per lavacrum regenerationis.* (Tit. 3. 5.) Sed alio loco dicit, quemadmodum hoc factum est. *Non solum*, inquit, *sed etiam nos ipsi primitias habentes spiritus et ipsi in nobismetipsis ingemiscimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus.* (Rom. 8. 23.)

CAPUT VIII. Perfectio quando.

10. ADOPTIO ergo plena filiorum in redemptione fiet etiam corporis nostri. Primitias itaque spiritus nunc habemus, unde jam filii Dei re ipsa facti sumus: in cæteris vero spe sicut salvi, sicut innovati, ita et filii Dei; re autem ipsa quia nondum salvi, ideo nondum plene innovati, nondum etiam filii Dei, sed filii sæculi. Proficimus ergo in renovationem justamque vitam per quod filii Dei sumus, et per hoc peccare omnino non possumus, donec totum in hoc trasmutetur, etiam illud (a) quod adhuc filii sæculi sumus: per hoc enim et peccare adhuc possumus. Ita fit, ut et qui natus est ex Deo, non peccet: et si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipiamus, et veritas non sit in nobis. (1. Johan. 3. 9. 1. Johan. 1. 8.) Consumetur ergo quod filii carnis et sæculi sumus, et perficietur quod filii Dei et spiritu renovati sumus. Unde idem Johannes, *Dilectissimi*, inquit, *nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus.* (1. Johan. 3. 2.) Quid est hoc, *sumus et erimus*, nisi quia sumus in spe, erimus in re? Nam sequitur, et dicit, *Scimus quia cum apparuerit, similes si erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Nunc ergo et ei similes esse jam cœpimus, primitias habentes spiritus; et adhuc dissimiles sumus, per reliquias vetustatis. Proinde in quantum similes, in tantum regenerante spiritu filii Dei: in quantum autem dissimiles, in tantum filii carnis et sæculi. Illinc ergo peccare non possumus: hinc vero si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus: donec totum transeat in adoptionem, et non sit peccator, et quæras locum ejus, et non invenias. (Psal. 36. 10.)

CAPUT IX. Objectio Pelagianorum, Quare justus non gignat justum. Vide infra cap. 25. et lib. 1. de nupt. c. 18. et lib. 6. contr. Jul. cap. 5.

11. FRUSTRA itaque nonnulli etiam illud argumentantur, ut dicant, *Si peccator genuit peccatorem, ut parvulo ejus reatus originalis peccati in baptismi acceptione solvatur; etiam justus justum gignere debuit.* Quasi ex hoc quisque carnaliter gignat quod justus est, et non ex hoc (b) quod in membris ejus concupiscentialiter movetur, et ad usum propagandi lex peccati mentis lege convertitur. Ex hoc ergo gignit quod adhuc vetustum trahit inter filios sæculi, non ex hoc quod in novitatem promovit inter filios Dei. *Filii enim sæculi hujus generant et generantur.* (Lucæ 20.34.) Inde et quod nascitur tale est, quia et *quod nascitur de carne, caro est.* (Johan. 3. 6.) Justi autem non sunt nisi filii Dei. In quantum autem sunt filii Dei, carne non gignunt; quia (c) spiritu et ipsi, non carne nati sunt. Sed ex hoc carne gignunt, quicumque eorum gignunt, ex quo nondum in novitatem perfectam totas vetustatis reliquias commutarunt. Unde quisquis filius de hac parte nascitur vetusta et infirma, necesse est ut etiam ipse vetustus sit et infirmus; idcirco oportet ut etiam ipse in aliam generationem per remissionem peccati spiritu renovetur. Quod si in eo non fit, nihil ei proderit pater justus; spiritu enim justus est, quo eum non genuit: si autem fit, nihil ei oberit etiam pater injustus: iste enim gratia spiritali in spem novitatis æternæ transitum fecit; ille autem mente carnali totus in vetustate permansit.

CAPUT X. Conciliat Scripturas. 1. Johan. 3. 9. 1. Johan. 1. 8.

12. NON igitur contrarium testimonium est, *Qui natus est ex Deo, non peccat*, ei testimonio quo jam natis ex Deo dicitur, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est.* Quamdiu enim homo quamvis totus spe jam, et jam in re ex parte regeneratione spiritali renovatus, adhuc tamen portat corpus quod corrumpitur et aggravat animam; quid quo pertineat, et quid unde dicatur, etiam in uno homine distinguendum est. Nam, ut ego arbitror, non facile cuiquam Scriptura Dei tam magnum justitiæ perhibet testimonium, quam tribus famulis ejus, Noe, Daniel, et Job, quos Ezechiel propheta dicit ab imminente quadam iracundia Dei solos posse liberari: in tribus utique illis viris tria quædam hominum liberanda genera præfigurans, in Noe, quantum arbitror, justos plæbium præpositos, propter (d) arcæ tamquam Ecclesiæ gubernationem; in Daniele, justos continentes; in Job, justos (e) conjugatos: et si quis est forte alius intellectus, de quo nunc non est necesse disquirere. (Ezech. 14. 14. In Noe, Daniel, et Job tria hominum genera figurata.) Verumtamen quanta isti justitia præeminuerint, et hoc prophetico, et aliis divinis testimoniis satis apparet. Nec ideo quisquam sobrius dixerit ebrietatem non esse peccatum, quæ tamen subrepsit tanto viro: nam Noe, sicut legimus, fuit aliquando ebrius, quamvis absit ut fuerit ebriosus. (Gen. 9. 21.)

13. Daniel vero post orationem quam fudit Deo, de se ipse dicit: *Cum orarem, et confiterer peccata mea, et peccata populi mei Domino Deo meo.* (Dan. 9. 20.) Propterea, nisi fallor, per supra memoratum Ezechielem cuidam superbissimo dicitur, *Numquid tu sapientior quam Daniel?* (Ezech. 28. 3.) Neque hic dici potest, quod quidam contra orationem Dominicam argumentantur: *Quia etsi orabant eam*, inquiunt, *sancti et perfecti jam Apostoli, nullum omnino habentes peccatum, non tamen pro se ipsis, sed pro imperfectis et adhuc peccatoribus dicebant, Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* (Elusio Pelagianorum. Matth. 6. 12.) Ut

(a) Editi, *illud per quod*. Abest per a MSS.
(b) Hic etiam in excusis additum, potius.
(c) Sola editio Lov. *ex spiritu et ipsi non carne nati sunt.*
(d) Plures MSS. *propter aquam et arcæ gubernationem.* Confer enarrationem in Psal. 132, n. 5.
(e) In MSS. *conjugales.*

Digitized by Google

per hoc, inquiunt, *quod dicerent nostra, in uno* A
esse corpore demonstrarent, et illos adhuc ha-
bentes peccata, et se ipsos qui jam carebant omni
ex parte peccato. In Daniele certe hoc non potest
dici, qui, ut credo, tamquam propheta prævidens
hanc aliquando præsumptionem futuram, cum
in oratione sæpe dixisset, *peccavimus*: non ita
nobis exposuit, cur hoc dixerit, ut ab illo audi-
a remus, Cum orarem, et confiteler peccata (*a*)
populi mei Domino Deo meo, nec adhuc distin-
ctione confusa, ut esset incertum, propter uni-
us corporis societatem si diceret, Cum peccata
nostra confiteler Domino Deo meo: sed omnino
tam distincte, tamquam de ipsa distinctione sa-
tagens, eamque maxime vehementerque com-
mendans, *peccata* inquit, *mea, et peccata popu-*
li. Quis huic evidentiæ contradicit, nisi quem B
plus delectat defensare quod sentit, quam quid
sentiendum sit invenire?

Nec Job caruisse peccato 14. Job autem post tam magnum de illo justi-
tiæ testimonium Dei, quid dicat ipse videamus.
Job. 9. 2. *In veritate*, inquit, *scio quia ita est. Quemad-*
modum enim justus erit homo ante Dominum?
Si autem velit contendere cum eo, non poterit
Ibid. 19. *obedire ei.* Et paulo post, *Quis*, inquit, *judicio*
ejus adversabitur? Quod si fuero justus, os
meum impie loquetur. Iterum paulo post, *Scio*,
Ibid. 28. inquit, *quia impunitum me non dimittit. Quia*
sum impius, quare non sum mortuus? Quod si
purificatus nive, et mundatus fuero mundis ma-
nibus, sufficienter in sordibus me tinxisti. Item
in alio suo sermone: *Quia conscripsisti*, inquit,
Job. 13. 26. *adversus me mala, et induisti me juventutis meæ* C
peccata, et posuisti pedem meum in prohibi-
tione, servasti omnia opera mea, et in radices
pedum meorum inspexisti, qui veterascunt sicut
uter, vel sicut vestimentum a tinea comestum.
Job. 14. 1. *Homo enim natus ex muliere parvi est tempo-*
ris, et plenus iracundia, et sicut flos cum flo-
ruit et decidit, discessit sicut umbra, non manet.
Nonne et hujus curam fecisti venire in judicium
tuum? Quis enim erit mundus a sordibus? Ne-
mo, nec si unius diei fuerit vita ejus. Et paulo
Ibid 16. post: *Dinumerasti*, inquit, *omnes necessitudines*
meas, et nihil te latuit de peccatis meis: signa-
sti peccata mea in folliculo, et annotasti si quid
invitus commisi. Ecce et Job confitetur peccata
sua, et In veritate se dicit scire. quia non est ju-
stus quisquam ante Dominum. Et ideo iste hoc in D
1. Johan. 1. 8. veritate scit, quia si nos dixerimus non habere
peccatum, ipsa veritas in nobis non est. Proin-
de secundum modum conversationis humanæ,
perhibet ei Deus tam magnum justitiæ testimo-
nium: ipse autem se metiens ex regula illa justi-
tiæ, quam sicut potest conspicit apud Deum, in
veritate scit quia ita est. Et adjungit, *Quemad-*
modum enim justus erit homo ante Dominum?
Si enim velit contendere cum eo, non poterit o-
bedire ei: id est, si judicandus ostendere volue-
rit, non in se inveniri posse, quod damnet, non
poterit obedire ei: amittit enim etiam illam obe-

A dientiam, qua obedire possit præcipienti confi-
tenda esse peccata. Unde quosdam increpat di-
cens, *Quid vultis mecum judicio contendere?* Jerem. 2. 29.
Quod ille præcavens, *Ne intres*, inquit, *in judi-* Psalm. 142. 2.
cium cum servo tuo, quoniam non justificabitur
in conspectu tuo omnis vivens. Ideo etiam dicit
Job, *Quis enim judicio ejus adversabitur? Quod*
si fuero justus, os meum impie loquetur: hoc
est enim, Si me justum dixero contra judicium
ejus, ubi perfecta illa justitiæ regula me convin-
cit injustum, profecto impie loquetur os meum,
quia contra Dei veritatem loquetur.

15. Fragilitatem quoque ipsam, vel potius da- Damnatio carnalis generationis ob originale peccatum.
mnationem carnalis generationis ostendens ex
originalis transgressione peccati, cum de pec-
catis suis ageret, velut eorum caussas reddens,
B dixit hominem natum ex muliere parvi esse
temporis, et plenum iracundia: qua iracundia,
nisi qua sunt omnes, sicut dicit Apostolus, *na-* Ephes. 2. 3.
turaliter, hoc est, originaliter *iræ filii*? quo-
niam filii sunt concupiscentiæ carnis et sæculi.
Ad ipsam iram pertinere etiam mortem hominis
consequenter ostendens. Cum enim dixisset,
parvi est temporis, et plenus iracundia: addidit Job. 14. 1.
etiam, *Et sicut flos cum floruit et decidit, di-*
scessit sicut umbra, non manet. Cum autem sub-
jungit. *Nonne et hujus curam fecisti venire in*
judicium tuum? Quis enim erit mundus a sordi-
bus? Nemo, nec si unius diei fuerit vita ejus:
hoc utique dicit, Curam hominis brevis vitæ fe-
cisti venire in judicium tuum. Quantumlibet a-
nim brevis fuerit vita ejus, etiam si unius diei
C esset, mundus a sordibus esse non posset, et i-
deo justissime in judicium tuum veniet. Illud
vero quod ait, *Dinumerasti omnes necessitudi-*
nes meas, et nihil te latuit de peccatis meis: si-
gnasti peccata mea in folliculo, et annotasti si
quid invitus commisi; nonne satis apparuit et-
iam illa peccata juste imputari, quæ non dele-
ctationis illecebra committuntur, sed caussa de-
vitandæ molestiæ alicujus, aut doloris, aut mor-
tis? Nam et hæc dicuntur quadam necessitate
committi, cum omnia superanda sint amore et
delectatione justitiæ. Potest etiam quod dixit,
et annotasti si quid invitus commisi: ad illam vo-
cem videri pertinere, qua dictum est, *Non enim* Rom. 7. 15.
quod volo ago, sed quod odi hoc facio.

16. Quid quod ipse Dominus, qui ei perhi-
D buerat testimonium, cum etiam Scriptura, hoc Job. 1. 22.
est, Dei Spiritus dixerit, *in omnibus quæ con-*
tigerunt ei, non eum peccasse labiis suis ante Do-
minum; postea tamen cum ei loqueretur, incre-
pans locutus est, sicut ipse Job testis est dicens,
Quid adhuc ego judicor monitus, et increpatio- Job. 39. 33. sec. LXX.
nes Domini audiens? Nemo autem juste increpa-
tur, nisi in quo est aliquid quod increpatione sit
dignum. * Et ipsa increpatio qualis est, quæ ex * CAPUT XI.
Domini Christi persona intelligitur? Enumerat
illi divina opera potestatis suæ sub hac senten-
tia increpans, ut eum dicere appareat; Numquid
potes hæc tanta quæ possum? Quo autem per-

(*a*) Hic apud Am. Er. et Lov. perperam additum, *mea et*, quod quidem merito aberat a MSS.

* f. nam. Job prævidit Christum ad passionem venturum.

tinet, nisi ut intelligat Job, (* etiam hoc ei divinitus inspiratum, ut præsciret Christum ad passionem esse venturum,) intelligat ergo quam debet æquo animo tolerare quæ pertulit, si Christus in quo peccatum, cum propter nos homo factus esset, omnino nullum fuit, et in quo Deo tanta potentia est, nequaquam tamen passionis obedientiam recusavit? Quod puriore cordis intentione Job intelligens responsioni suæ

Job. 42. 5.

a addidit, *Auris auditu* (*a*) *audiebam te prius, et nunc ecce oculus meus videt te: ideo vituperavi me ipsum, et distabui, et æstimavi me ipsum terram et cinerem.* Quare sibi ita in hoc tam magno intellectu displicuit? Neque enim opus Dei, quo erat homo, recte illi poterat displicere; cum etiam ipsi Deo dicatur, *Opera manuum tuarum ne despexeris.* Sed profecto secundum illam justitiam qua se noverat (*b*) justum, se vitupera-

Psal. 137. 8.
Humilitatis ratio in perfectis.

b vit atque distabuit, æstimavitque se terram et cinerem; mente conspiciens Christi justitiam, in cujus non tantum divinitate, sed nec in anima nec in carne ullum potuit esse peccatum: secundum quam justitiam quæ ex Deo est, etiam Paulus apostolus illud suum quod secundum justitiam quæ ex lege est, fuit sine querela, non solum damna, verum etiam stercora existimavit.

Philip. 3. 7.

CAPUT XII.
Nemo justus in omnibus.
Psal. 142. 2.

17. Non igitur præclarum illud testimonium Dei, quo laudatus est Job, contrarium est ei testimonio quo dictum est, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens:* quia non id persuadet, prorsus in illo nihil fuisse, quod vel ab ipso veraciter, vel a Domino Deo recte reprehenderetur; quamvis jam justus, et verax Dei cultor, et ab omni opere malo se abstinens, non mendaciter diceretur. Hæc enim de illo verba sunt Dei: (*c*) *Animo advertisti in puerum meum*

Job. 1. 8.

c *Job? Non enim est illi homo similis super terram, sine querela, justus, verus Dei cultor, abstinens se ab omni apere mala.* Primis verbis ex hominum qui sunt in terra comparatione laudatur. Proinde omnibus qui tunc in terra justi esse potuerunt, excellebat. Non ergo ipse propterea nullum peccatum omnino habebat, quia in profectu justitiæ cæteros anteibat. Deinde adjungitur, *sine querela*, de cujus vita nemo juste quereretur: *justus*, qui tanta morum probitate profecerat, ut nullus ei esset æquandus: *verus Dei cultor*, quippe etiam suorum peccatorum verax humilisque confessor: *abstinens se ab omni opere malo*, mirum si ab omni etiam verbo et cogitatu malo. Quantus quidem Job fuerit ignoramus: sed novimus justum, novimus etiam in perferendis horrendis tribulationum tentationibus magnum: novimus non propter peccata, sed propter ejus demonstrandam justitiam illa omnia fuisse perpessum. Verumtamen hæc verba quibus a Domino laudatur, possent etiam de illo dici, qui condelectatur legi Dei secundum interiorem hominem, videt autem aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ: præsertim quia dicit, *Non quod volo facio bonum, sed quod odi malum, hoc ago. Si autem quod odi malum hoc facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Ecce et iste secundum interiorem hominem alienus est ab omni opere malo, quia illud non operatur ipse, sed quod in carne ejus habitat malum: et tamen cum illud ipsum quod condelectatur legi Dei, non habeat nisi ex gratia Dei, adhuc liberationis indigens clamat, *Miser ego homo, quis me liberabit ds corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.*

Job non propter peccata afflictus, infra, cap. 6.
Rom. 7. 15.
Ibid. 24.

CAPUT XIII.
Perfecta justitia humana imperfecta est.
1. Johan. 1. 8.
Psal. 142. 2.

18. Sunt ergo in terra justi, sunt magni, fortes, prudentes, continentes, patientes, pii, misericordes, temporalia mala omnia propter justitiam æquo animo tolerantes. Sed si verum est, immo quia verum est, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus;* et, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens:* non sunt sine peccato; nec quisquam eorum tam arroganter insanit, ut non sibi pro suis qualibuscumque peccatis Dominica oratione opus esse arbitretur.

Lucæ 1. 6.
Zacharia et Elisabeth.

19. Nam de Zacharia et Elisabeth, qui nobis sæpe in hujus quæstionis disputationibus objiciuntur, quid dicamus, nisi quod evidenter Scriptura testatur, eminenti justitia fuisse Zachariam in principibus sacerdotum ad offerenda veteris Testamenti sacrificia pertinentium. Legimus autem in epistola quæ ad Hebræos (*d*) scri-

d

bitur, quod testimonium in libro superiore jam posui, solum Christum esse principem sacerdotum, qui non haberet necessitatem, sicut illi qui sacerdotum principes dicebantur, sacrificium pro suis primum offerre peccatis quotidie, deinde pro populi. *Talem enim decebat*, inquit, *habere nos principem sacerdotum, justum sine malitia, incontaminatum, separatum a peccatoribus, altiorem a cœlis factum, non habentem quotidianam necessitatem, sicut principes sacerdotum, primum pro suis peccatis sacrificium offerre.* In hoc sacerdotum numero Zacharias, in hoc Phinees, in hoc ipse Aaron, a quo iste ordo exorsus est, fuit, et quicumque alii in illo sacerdotio laudabiliter justeque vixerunt; qui tamen habebant necessitatem sacrificium primitus pro suis offerre peccatis, solo Christo exsistente, cujus venturi figuram gestabant, qui hanc necessitatem sacerdos incontaminabilis non haberet.

Supra lib. 1. c. 27.
Hebr. 7. 26.

20. Quid autem de Zacharia et Elisabeth laudabile dictum est, quod non in eo comprehendatur, quod de se Apostolus, cum in Christum nondum credidisset, professus est? Dixit enim se *secundum justitiam quæ in lege est, fuisse sine querela:* hoc et de illis ita legitur, *Erant autem ambo justi ante Deum incedentes in omnibus mandatis, et justificationibus Domini sine querela.* Quia ergo quidquid eis inerat justitiæ non erat ad homines simulatum, ideo dictum est, *ante Deum.* Quod autem de Zacharia et ejus conjuge

Philip. 3. 6.
Lucæ 1. 6.
V. lib. de gratia Chr. c. 48.

(a) In omnibus MSS. *intelligebam te prius.*
(b) Sic Am. Er. et plerique MSS. At Lov. *injustum.*
(c) In editis, *An non advertisti.* At in MSS, *Animo advertisti.* Græce est, προσέσχες τῇ διανοίᾳ σου.
(d) Sic MSS. Editi vero, *inscribitur.*

scriptum est, *in omnibus mandatis et justificationibus Domini:* hoc ille breviter dixit, *in lege.* Non enim alia lex illi, alia istis fuit ante Evangelium; sed una atque eadem, quam legimus per Moysen datam patribus eorum, secundum quam etiam sacerdos erat Zacharias et vice sua sacrificabat. Et tamen Apostolus, qui simili tunc justia præditus fuit, sequitur, et dicit, *Quæ mihi lucra fuerunt, hæc propter Christum damna esse duxi: verumtamen et arbitror omnia damnum esse propter eminentem scientiam Domini nostri Jesu Christi, propter quem omnia non solum detrimenta credidi, verum etiam stercora existimari esse, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo non habens meam justitiam quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi, quæ est ex Deo, justitiam in fide, ad cognoscendum eum et virtutem resurrectionis ejus et communicationem passionis ejus, conformatus morti ipsius, si quomodo occurram in resurrectionem mortuorum.* Tantum ergo longe est, ut propter illa verba Zachariam et Elisabeth credamus sine ullo peccato perfectam habuisse justitiam, ut nec ipsum Apostolum ejusdem regulæ summitate arbitremur fuisse perfectum, non solum in illa legis justitia, quam similem istis habuit, quam inter damna et stercora deputat in comparatione eminentissimæ justitiæ, quæ in fide Christi est; verum etiam in ipso quoque Evangelio, ubi et tanti Apostolatus meruit principatum: quod dicere non auderem, nisi ei non credere nefas ducerem. Ubi etiam sequitur, et adjungit, *Non quia jam acceperim, aut jam perfectus sim; sequor autem, si* (a) *comprehendam, in quo et apprehensus sum in Christo Jesu. Fratres, ego me ipsum non arbitror apprehendisse: unum autem, quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt extentus, secundum intentionem sequor, ad palmam supernæ vocationis Dei, in Christo Jesu.* Ipse se confitetur nondum accepisse, nondum esse perfectum ea plenitudine justitiæ, quam adipisci dilexit in Christo; sed adhuc secundum intentionem sequi, et præterita obliviscentem in ea quæ ante sunt extendi: ut noverimus etiam ad ipsum pertinere illud quod ait, *Et si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renovatur de die in diem:* quamvis jam esset perfectus viator, etsi nondum erat ipsius itineris perfectione perventor. Denique tales vult secum in isto cursu comites rapere, quibus continuo subjungit, et dicit, *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus; et si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis revelabit: verumtamen, in quod pervenimus, in eo ambulemus.* Ambulatio ista, non corporis pedibus, sed mentis affectibus et vitæ moribus geritur, ut possint esse perfecti justitiæ possessores, qui recto itinere (b) fidei de die in diem in sua renovatione proficientes, jam perfecti facti sunt ejusdem justitiæ viatores.

Philip. 3. 7.

Paulus principatum Apostolatus meruit.

Ibid. 12.

II. Cor. 4. 16.

Philip. 3. 15.

Perfectus viator.

CAPUT XIV.

21 Sic itaque omnes, quicumque in hac vita divinarum scripturarum testimoniis in bona voluntate atque actibus justitiæ prædicati sunt, et quicumque tales vel post eos fuerunt, quamvis non eisdem testimoniis prædicati atque laudati, vel nunc usque etiam sunt, vel postea quoque futuri sunt, omnes magni, omnes justi, omnes veraciter laudabiles sunt, sed sine peccato aliquo non sunt: quoniam Scripturarum testimoniis, quibus de illorum laudibus credimus, hoc etiam credimus, non justificari in conspectu Dei omnem viventem; ideo rogari, ne intret in judicium cum servis suis; et non tantum universaliter fidelibus omnibus, verum etiam singulis esse orationem Dominicam necessariam, quam tradidit discipulis suis.

Psal. 142. 2.

CAPUT XV. Objectio Pelagianorum.

Matth. 5. 48.

22. At enim, *Dominus ait, Estote perfecti sicut et Pater vester cœlestis perfectus est: quod non præciperet,* inquiunt, *si sciret fieri non posse quod præcipit.* Non nunc quæritur utrum fieri possit, si istam perfectionem ad hoc accipiunt, ut sine ullo sit quisque peccato, cum hanc agit vitam; jam enim supra respondimus, posse fieri, sed utrum aliquis faciat, hoc nunc quærimus. Neminem autem esse qui tantum velit, quantum res exigit, ante præcognitum est, sicut Scripturarum, quæ supra commemoravi, testimonia tanta declarant. Et tamen cum dicitur cujusque perfectio, qua in re dicatur videndum est. Nam ex Apostolo testimonium paulo ante posui, ubi se fatetur in acceptione justitiæ quam desiderat, nondum esse perfectum: et tamen continuo dicit, *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus:* quod utrumque non diceret, nisi in alia re perfectus esset, in alia non esset. Velut si jam sit quisquam sapientiæ perfectus auditor, quod nondum erant illi quibus dicebat, *Lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis:* eis quippe et illud ait, *Sapientiam loquimur inter perfectos;* utique (c) perfectos auditores volens intelligi: potest ergo fieri, sicut dixi, ut jam sit aliquis sapientiæ perfectus auditor, cujus nondum sit perfectus et doctor: potest perfectus esse justitiæ cognitor, nondum perfectus effector: potest perfectus esse ut diligat inimicos, qui nondum est perfectus ut sufferat. Et qui perfectus est in eo quod omnes homines diligit, quippe qui etiam ad inimicorum dilectionem pervenerit; quæritur utrum jam sit in ista dilectione perfectus, id est, utrum quos diligit, tantum diligat, quantum illa incommutabilis regula veritatis diligendos esse præscribit. Cum ergo legitur in Scripturis cujusque perfectio, qua in re dicatur, non negligenter intuendum est: quoniam non ideo quisque prorsus sine peccato esse intelligitur, quia in aliqua re dicitur esse perfectus. Quamquam et in hoc possit ita dici, ut non quia jam non est quo proficiat, sed quia ex maxima parte profecit, hoc nomine dignus habeatur: sicut in doctrina Legis dici potest quisquam perfectus, etiam si eum

Perfectio secundum quiddam.

I. Cor. 3. 2.

I. Cor. 2. 6.

Perfectus in justitia recte dicitur, qui multum in ea profecit.

(a) In editis, *si quo modo.* Abest *quo modo* a MSS. neque in Latinis bibliis Corbeiensibus vulgatæ versionis reperitur, neque in Græcis.

(b) Vox *fidei* abest ab omnibus Gallicanis MSS.

(c) Am. et Er. *perfectiores auditores.*

aliquid adhuc latet; sicut perfectos dicebat Apostolus, quibus tamen ait, *Et si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus revelabit; verumtamen in quod pervenimus, in eo ambulemus.* (Philipp. 3. 15.)

CAPUT XVI. Cur Deus præcipit quod scit non observandum.

23. NEQUE negandum est hoc Deum jubere, ita nos in facienda justitia esse debere perfectos, ut nullum habeamus omnino peccatum. Nam nec peccatum erit, si quid erit, si non divinitus jubetur ut non sit. *Cur ergo jubet*, inquiunt, *quod scit nullum hominum esse facturum?* Hoc modo etiam dici potest, cur primis illis hominibus jusserit, qui duo soli erant, quod sciebat eos non esse facturos? Neque enim dicendum est, ideo jussisse, ut nostrum aliquis id faceret, si illi non facerent: hoc enim, ne de illa scilicet arbore cibum sumerent, non nisi illis solis Deus jussit; quia sicut sciebat quid justitiæ facturi non erant, ita etiam sciebat quid justitiæ de illis erat ipse facturus. Eo modo ergo jubet omnibus hominibus ut non faciant ullum peccatum, quamvis sit præscius neminem hoc impleturum, ut quicumque impie ac damnabiliter ejus præcepta contempserint, ipse faciat in eorum damnatione quod justum est: quicumque autem in ejus præceptis obedienter et pie proficientes, nec tamen omnia quæ præcepit implentes, sicut sibi dimitti volunt, sic aliis peccata dimiserint, ipse faciat in eorum mundatione quod bonum est. Quomodo enim dimittenti dimittitur per Dei misericordiam, si peccatum non est? aut quomodo non vetatur per Dei justitiam, si peccatum est?

Objectio Pelagianorum.

24. *Sed ecce*, inquiunt, *Apostolus dicit, Bonum certamen certavi, fidem servavi, cursum consummavi, superest mihi corona justitiæ: quod non diceret, si haberet ullum peccatum.* (2. Tim. 4. 7.) Immo vero respondeant quomodo potuit hæc dicere, cui adhuc restabat ipsius passionis, quam sibi jam impendere dixerat, tam magna conflictatio, tam molestum ac grande certamen. An ad ejus consummandum cursum parum adhuc deerat, quando illud deerat ubi erat futurus acrior et crudelior inimicus? Quod si ideo talibus verbis certus securusque gaudebat, quia de victoria futuri certaminis certum eum securumque jam fecerat, qui eamdem passionem jam illi revelaverat imminere; non re plenissima, sed spe firmissima hæc dixit, et quod futurum esse præsumpsit, tamquam factum fuerit indicavit. Si ergo his verbis etiam hoc adderet, ut diceret, Nullum habeo jam peccatum: hoc quoque illum intelligeremus non de rei factæ, sed de rei futuræ perfectione dixisse. Sic enim ad ipsius cursus consummationem pertinebat nullum habere peccatum, quod isti putant, cum hæc diceret, jam in illo fuisse completum; quemadmodum ad ipsius cursus consummationem pertinebat etiam in certamine passionis adversarium superare, quod etiam ipsi necesse est fateantur, cum hæc diceret, adhuc in illo fuisse complendum: hoc ergo totum nos dicimus tunc fuisse adhuc perficiendum, quando jam de Dei promissione præfidens totum ita dicebat tamquam fuisset effectum. Ad ipsius quippe cursus consummationem pertinebat, etiam quod peccata dimittebat debitoribus suis, atque ita sibi ut dimitteretur orabat: qua Domini pollicitatione certissimus erat, in illo fine, quem adhuc futurum jam fidendo dicebat impletum, nullum se habiturum esse peccatum. Nam, ut alia omittam, miror si cum verba illa dicebat, per quæ istis visus est nullum habuisse peccatum, jam fuerat ab illo ablatus ille stimulus carnis, de quo a se auferendo Dominum interrogaverat, responsumque acceperat, *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* (2. Cor. 12. 9.) Huic tanto viro perficiendo necessarium fuit, ut ab illo angelus satanæ non auferretur, a quo propterea colaphizabatur, ne magnitudine visionum extolleretur: et audet quisquam, quamquam vel putare vel dicere positum sub onere hujus vitæ ab omni omnino mundum esse peccato?

Stimulo carnis ad mortem usque non caruit apostolus Paulus.

25. Sint licet homines tanta excellentes justitia, ut ad eos de columna nubis loquatur Deus, qualis *Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel in his qui invocant nomen ejus*; (Psal. 98. 6.) cujus magnæ laudes pietatis et innocentiæ in Scriptura veridica prædicantur, ab ineunte pueritia, ex quo eum mater votum solvens in Templo Dei constituit, et servum Domino dedicavit: etiam de talibus scriptum est, *Tu propitius eras illis, et vindicans in omnes affectiones eorum.* (Ibidem 8.) In filios quippe damnationis vindicat iratus: in filios autem gratiæ vindicat propitius, dum quem diligit corripit, et flagellat omnem filium quem recipit. (Prov. 3. 12.) Nulla autem vindicta nulla correptio, nullum Dei flagellum debetur nisi peccato, excepto illo qui in flagella paratus est, ut experiretur omnia secundum similitudinem sine peccato, ut esset sanctus sanctorum sacerdos interpellans etiam pro sanctis, qui non mendaciter etiam de se quisque dicunt, *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* (Matth. 6. 12.) Unde et ipsi qui contra hæc disputant, cum sint casta vita moribusque laudabiles, nec dubitent facere, quod illi diviti pro consequenda vita æterna consilium requirenti, cum se respondisset jam omnia legis implevisse mandata, præcepit Dominus, si vellet esse perfectus, venderet omnia quæ habebat et daret pauperibus, thesaurumque transferret in cælum: (Matth. 19. 20.) nemo tamen eorum audet dicere, se esse sine peccato. Quod, sicut credimus, non fallaci animo dicunt: si autem mentiuntur, eo ipso incipiunt vel augere, vel habere peccatum.

Deus et iratus vindicat et propitius.

Nulla vindicta debetur nisi peccato. V. Supra cap. 12.

Pelagii mores laudabiles.

CAPUT XVII. 3. Quest. cur nemo a

26. JAM ergo quod loco tertio posui videamus. Cum (*a*), voluntatem humanam gratia adjuvante divina, sine peccato in hac vita pos-

(*a*) Editi auferendi casu, *voluntate humana*. Castigantur ex MSS. qui magno consensu ferunt, *voluntatem humanam*.

Digitized by Google

sit in hac vita sine peccato.

sit homo esse, cur non sit, possem facillime ac veracissime respondere, quia homines nolunt: sed si ex me quæritur, quare nolunt, imus in longum. Verum tamen etiam hoc sine præjudicio diligentioris inquisitionis breviter dicam. Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius. Ignorantia igitur et infirmitas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. Ut autem innotescat quod latebat, et suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis itidem caussa est, non in Deo, sive damnandi prædestinati sint propter iniquitatem superbiæ; sive contra ipsam suam superbiam judicandi (a) et erudiendi, si filii sint misericordiæ. Unde Jeremias cum dixisset, *Scio Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos:* continuo subjunxit, *Corripe me Domine, verumtamen in judicio et non in furore tuo.* Tamquam diceret, Scio ad correptionem meam pertinere, quod minus abs te adjuvor, ut perfecte dirigantur gressus mei, verumtamen hoc ipsum noli sic mecum agere, tamquam in furore quo iniquos damnare statuisti, sed tamquam in judicio, quo doces tuos non superbire. Unde alibi dicitur, *Et judicia tua adjuvabunt me.*

Peccati causæ duæ, ignorantia et infirmitas.

Jerem. 10. 23.

In hominibus causa est ut non adjuventur a Deo.

Psal. 108. 175.

27. Nullius proinde culpæ humanæ in Deum referas caussam. Vitiorum namque omnium humanorum caussa superbia est. Ad hanc convincendam atque auferendam talis medicina cælitus venit: ad elatum hominem per superbiam, Deus humilis descendit per misericordiam, gratiam claram manifestamque commendans in ipso homine, quem tanta præ participibus suis caritate suscepit. Neque enim et ipse ita Verbo Dei conjunctus, ut ipsa conjunctione unus filius Dei et idem ipse unus filius hominis fieret, præcedentibus suæ voluntatis meritis fecit. Unum quippe illum esse oportebat: essent autem et duo, et tres, et plures, si hoc fieri posset, non per Dei proprium donum, sed per hominis liberum arbitrium. Hoc ergo præcipue commendatur, hoc in sapientiæ atque scientiæ thesauris in Christo absconditis, quantum existimare audeo, præcipue docetur et discitur. Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse vel quod scit, vel quod delectatur: ac sic ab elationis vanitate sanetur, et sciat quam vere non de terra ista, sed spiritualiter dictum sit, *Dominus dabit suavitatem, et terra nostra dabit fructum suum.* Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bonum, et auctor qualiumcumque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, *caritas ejus diffusa est in cordibus nostris*, non per nos, sed *per Spiritum-sanctum qui datus est nobis.*

Adversus superbiam divina medicina.

Gratia in Christo claruit.

Qui fiat ut justitia nunc magis minusve delectet, nunc non delectet.

V. infra c. 19. et l. de nat. et grat. c. 27. et 28. et de correpi. et gra. c. 9.

Psal. 84. 13

Rom. 5. 5.

CAPUT XVIII.

Voluntas bona a Deo.

28. SED laborant homines invenire in nostra voluntate, quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo: et quomodo inveniri possit ignoro. Excepto enim quod Apostolus ait, cum de bonis hominum loqueretur. *Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem et accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ipsa etiam ratio, quæ de iis rebus a talibus quales sumus, iniri potest, quemlibet nostrum quærentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur; rursus ne liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate ingrati Dei gratiæ judicemur.

1. Cor. 4. 7.

V. lib. de grat. Chr. c. 47. et de grat. et libero arb. c. 1.

29. Namque illud Apostoli quod commemoravi, sic defendere quidam voluerunt, ut dicerent, *ideo quidquid etiam bonæ voluntatis habet homo, Deo tribuendum esse, quia et hoc in illa esse non posset, si homo ipse non esset: cum vero ut sit aliquid atque ut homo sit, non habeat nisi a Deo, cur non auctori Deo tribuatur etiam quidquid in illo est bonæ voluntatis, quod non esset, nisi esset in quo esset?* Sed hoc modo etiam illud dici potest, malam quoque voluntatem Deo auctori tribuendam: quia nec ipsa esse posset in homine, nisi homo esset in quo esset; ut autem homo sit, Deus auctor est: ita et ejus (b) malæ voluntatis, quæ nisi hominem haberet ubi esset, esse omnino non posset, quod nefas est dicere.

Effugium Pelagianorum.

30. Quapropter nisi obtineamus, non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus et male uti malus potest; sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nisi ex Deo nobis esse non posse, nescio quemadmodum defendamus quod dictum est: *Quid enim habes quod non accepisti?* Nam si nobis libera quædam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse vel bona vel mala; bona vero voluntas ex nobis est: melius est id quod a nobis, quam quod ab illo est. Quod si absurdissime dicitur, oportet fateantur etiam bonam voluntatem nos divinitus adipisci. Quamquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec

Liberum arbitrium quod huc atque illuc liberum flectitur. Bona quædam, quorum usus esse non potest malus.

1. Cor. 4. 7.

Voluntas omnis aut bona, quæ justitiam

(a) Vaticani tres, et nostri omnes Gallicani MSS. habent *judicandi, ut eruditi filii sint misericordiæ*. Sed alteri tamen, quæ omnium editionum superiorum est, lectioni adstipulatur Fulgentius lib. 1. ad Monimum c. 28. quem Fulgentii locum non in excusis tantum, sed etiam in antiquissimo Corbeiensi codice diligenter exploravimus.

(b) Lov. *ita et ejus malam voluntatem, quæ nisi hominem haberet in quo esset, esse omnino non posset, ad auctorem Deum esse referendum.* Ultimo isthæc verba *ad auctorem Deum* etc. expunximus, revocata huc illa lectione, *ita et ejus malæ voluntatis*, subaud. *Deus auctor esset:* quem quidem reperimus in editis Am. et Er. et in omnibus MSS. codicibus, e quibus tamen nonnulli post *malæ voluntatis*, perperam addunt *initium*: necnon infra cum Am. et Er. *ad auctorem Deum esse referendum.* In editione quadam Parisiensi anni 1644. sic legitur, *ita et quidquid est malæ voluntatis, quæ nisi hominem haberet* etc.

Digitized by Google

diligit, aut mala, quæ non diligit.

bona nec mala sit. Aut enim justitiam diligimus, et bona est; et si magis diligimus, magis bona, si minus, minus bona est, aut si omnino non diligimus, non bona est. Quis vero dubitet dicere voluntatem nullo modo justitiam diligentem non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem. Si ergo voluntas aut bona est, aut mala, et utique malam non habemus ex Deo; restat, ut bonam voluntatem habeamus ex Deo: alioquin nescio, cum ab eo justificamur, quo alio munere ipsius gaudere debeamus. Et hinc scriptum arbitror, *Paratur voluntas a Domino.* Et in Psalmis, *A Domino gressus hominis dirigentur, et viam ejus volet.* Et quod Apostolus ait, *Deus est enim qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate.*

Prov. 8. 35. Psal. 36. 23. Philip. 2. 13.

31. Quocirca quoniam quod a Deo nos avertimus, nostrum est, et hæc est voluntas mala; quod vero ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante atque adjuvante non possumus, et hæc est voluntas bona: quid habemus quod non accepimus? Si autem accepimus, quid gloriamur, quasi non acceperimus? Ac per hoc, *ut qui gloriatur, in Domino glorietur*, quibus hoc Deus donare voluerit, ejus misericordiæ est, non meriti illorum: quibus autem noluerit, veritatis est. Justa namque peccatoribus pœna debetur, quoniam *misericordiam et veritatem diligit Dominus Deus*: et *misericordia et veritas occurrerunt sibi*: et *universæ viæ Domini misericordia et veritas.* Et quis explicet, quam crebro hæc duo conjuncta divina scriptura commemoret? Aliquando etiam mutatis nominibus, ut gratia pro misericordia ponatur: unde est, *Et vidimus gloriam ejus, gloriam tamquam Unigeniti a Patre, plenum gratia et veritate.* Aliquando pro veritate judicium: sicut est, *Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine.*

1. Cor. 4. 7. 1. Cor. 1. 31. Gratia aliis ex misericordia datur, aliis ex veritate non datur. Psal. 83. 12. Ps. 84. 11. Psal. 24. 10. Joan. 1. 14. Psal. 100. 1.

32. Quare autem illos velit convertere, illos pro aversione punire: quamquam et in beneficio tribuendo nemo juste reprehendat misericordem, et in vindicta exercenda, nemo juste reprehendat veracem; sicut in illis evangelicis operariis, aliis placitam mercedem reddentem, aliis etiam non placitam largientem, nullus juste culpaverit consilium tamen occultioris justitiæ penes ipsum est. * Nos quantum concessum est sapiamus; et intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam sanctis suis alicujus operis (a) justi aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebræ eorum, et suavitatem qua det fructum suum terra eorum.

Gratia cur non omnibus, vel non semper sanctis detur. Matth. 20. 9.

* CAPUT XIX. Per gratiam et cognitio boni et delectatio.

33. Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, et suave faciat quod non delectabat? quia et hoc ab illo esse deprecandum, ejus gratia didicimus, dum antea lateret; ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret: *ut qui gloriatur*, non in se, sed *in Domino glorietur.* Extolle quippe in superbiam, propriæ voluntatis est hominum, non operis Dei: neque enim ad hoc eos compellit aut adjuvat Deus. Præcedit ergo in voluntate hominis appetitus quidam propriæ potestatis, ut fiat inobediens per superbiam. Hic autem appetitus (b) etiam si non esset, nihil molestum esset; et cum hoc voluit homo, sine difficultate noluisset: secutum est autem ex debita justa pœna tale vitium, ut jam molestum esset obedire justitiæ. Quod vitium nisi adjuvante gratia superetur, ad justitiam nemo convertitur; nisi operante gratia sanetur, justitiæ pace nemo perfruitur. Cujus autem gratia vincitur et sanatur, nisi illius cui dicitur, *Converte nos Deus sanitatum nostrarum, et averte iram tuam a nobis?* Quod et si facit, misericordia facit, ut dicatur, *Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.* Et quibus non facit, judicio non facit. Et quis dicet illi, Quid fecisti, cui misericordia et judicium pia sanctorum mente cantatur? Id circo etiam sanctos et fideles suos in aliquibus vitiis tardius sanat, ut in his eos minus quam implendæ ex omni parte justitiæ sufficit, delectet bonum, sive cum latet, sive cum etiam manifestum est: ut quantum pertinet ad integerrimam regulam veritatis ejus, non justificetur in conspectu ejus omnis vivens. Nec in eo ipso vult nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eamdem gratiam suam: ne facilitatem in omnibus assecuti, nostrum putemus esse quod ejus est: qui error multum est religioni pietatique contrarius. Nec ideo tamen in eisdem vitiis nobis permanendum esse existimemus, sed adversus ipsam maxime superbiam, propter quam in eis humiliamur, et nos vigilanter conemur, et ipsum deprecemur ardenter, simul intelligentes et quod sic conamur, et quod sic deprecamur, dono illius nos habere: ut in omnibus non ad nos respicientes, sed sursum cor habentes, Domino Deo nostro gratias agamus, et cum gloriamur, in illo gloriemur.

Auxilium gratiæ necessarium. Psal. 84. 5. Psal. 102. 10. Misericordia datur, vel judicio non datur. Psal. 142. 2. Contra superbiam in primis vigilandum.

34. Quartum jam illud restat, quo explicato quantum adjuvat Dominus, sermo quoque iste tam prolixus tandem terminum sumat, utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, habiturusve sit, non solum quisquam notorum hominum sit, verum etiam potuerit aliquando esse, vel possit. Hunc prorsus nisi unum mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum, nullum vel esse, vel fuisse, vel futurum esse, certissimum est. Unde jam multa diximus de baptismo parvulorum, qui si nullum peccatum habent, non solum sunt homines innumerabiles sine peccato, verum etiam fue-

CAPUT XX. Ad 4. Quæstionem respondet nullum excepto Christo, fuisse, vel esse posse, qui nullum habeat peccatum. Supra c. 7.

(a) Editi, justitiam castigantur auxilio MSS. Vaticani unius, et Sigiramnensis.

(b) In MSS. nonnullis deest etiam.

Digitized by Google

runt, et erunt. Porro si veraciter illud constitit, unde secundo loco egimus, neminem esse sine peccato, profecto nec parvuli sine peccato sunt. Ex quo conficitur, et si quisquam in hac vita esse potuisset; qui virtute ita perficeretur; ut ad tantam plenitudinem justitiæ perveniret; qua nullum haberet omnino peccatum, fuisse tamen eum antea peccatorem, unde in istam novitatem (a) vitæ converteretur, non esse dubitandum. Etenim in secundo illo loco aliud quærebatur, aliud in hoc quarto propositum est. Nam in illo, utrum aliquis in hac vita ad perfectam, quæ prorsus sine ullo peccato est, vitam perveniret per gratiam Dei, studio voluntatis, hoc requirebatur: in hoc autem quarto, utrum esset in filiis hominum, vel esse potuisset, aut posset, qui non ex peccato ad justitiam perfectissimam perveniret, sed nullo omnino umquam peccato esset obstrictus, hoc quæritur. Ideo si illa vera sunt, quæ tam multa de parvulis diximus, nec est in filiis hominum quisquam, nec fuit, nec erit, excepto uno mediatore, in quo nobis propitiatio et justificatio posita est, per quam finitis inimicitiis peccatorum reconciliamur Deo. Non itaque ab re est, quantum præsenti caussæ sufficere videtur, ab ipso exordio generis humani pauca repetere, quibus adversus quædam, quæ, movere possunt, legentis animus informetur.

CAPUT XXI. Adam et Eva.

35. Postea quam illi primi homines; vir unus Adam, et ex illo Eva uxor ejus, accepto Dei præcepto servare obedientiam noluerunt, justa eos pœna ac debita consecuta est. Sic enim comminatus fuerat Dominus; quod ea die qua vetitum eibum ederent, morte morerentur. Proinde quia utendi ad escam omni ligno quod in paradiso erat, acceperant potestatem, in quo etiam lignum vitæ plantaverat Deus; ab illo autem solo eos prohibuerat, quod appellavit scientiæ boni et mali, quo nomine significaretur experientiæ consequentia, et quid boni custodita et quid mali essent transgressa prohibitione sensuri: recte profecto intelliguntur ante malignam diaboli persuasionem abstinuisse eibo vetito, atque usi fuisse concessis, ac per hoc et cæteris, et præcipue ligno vitæ. Quid enim absurdius, quam ut credantur ex aliis arboribus alimenta sumpsisse, non autem etiam ex illo quod et similiter permissum fuerat, et utilitate præcipua per ætatum (b) labem mutari, quamvis animalia corpora, atque in mortem veterascere non sinebat, tribuens hoc corpori humano de suo corpore beneficium, et mystica significatione demonstrans, quid per sapientiam, cujus figuram gestabat, conferretur animæ rationali, ut alimento ejus vivificata nequaquam in labem mortemque nequitiæ verteretur? Merito enim de illa dicitur, *Lignum vitæ est amplectentibus eam*. Sicut hæc arbor in corporali, sic illa in spiritali paradiso: ista exterioris, illa interioris hominis sensibus præbens vigorem, sine ulla in deterius temporis commutatione vitalem. Serviebant igitur Deo, vehementer sibi commendata pietate obedientiæ, qua una colitur Deus. Quæ per se ipsa quanta sit, quamque sola sufficiat ad tuendam rationalem sub Creatore creaturam, non potuit excellentius intimari, quam ut a ligno prohiberentur non malo. Absit enim ut bonorum Creator qui fecit omnia, *et ecce bona valde*, mali aliquid in illius etiam corporalis paradisi fertilitate plantaret. Sed ut ostenderetur homini, cui esset sub tali Domino utilissima servitus, quantum esset solius obedientiæ bonum, quam solam de famulo exegerat, cui obedire non propter ipsius dominatum, sed propter (c) servientis utilitatem potius expediret? ab eo ligno sunt prohibiti, quo si uterentur non prohibiti, nihil mali omnino paterentur: ut quod illo post prohibitionem utentes passi sunt, satis intelligeretur quod eis hoc non intulerit arbor eibo noxio perniciosa, sed tantum obedientia violata.

Gen. 2. 9. et 16.

Lignum scientiæ boni et mali cur sic appellatum.

Adam ante lapsum usus ligno vitæ.

Lignum vitæ typus sapientiæ.

Prov. 3. 18.

Paradisus corporalis et spiritalis.

Obedientia homini vehementer commendata a Deo.

Gen. 1. 31.

CAPUT XXII. Status hominis ante peccatum.

36. Hanc ergo prius quam violassent, placebant Deo, et placebat eis Deus, et quamvis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant. Faciebat quippe hoc ordo justitiæ, ut quia eorum anima famulum corpus a Domino acceperat, sicut ipsa eidem Domino suo, ita illi corpus ejus obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ulla resistentia famulatum. Hinc et nudi erant, et non confundebantur. Animam quippe rationalem naturali verecundia nunc pudet, quod in carne, in cujus servitutem jus potestatis accepit, nescio qua infirmitate efficere non potest, ut se nolente non moveantur membra, et se volente moveantur. Quæ propter hoc in quovis casto, merito appellantur pudenda, quod adversus dominam mentem, quasi suæ sint potestatis, sicut libitum est, excitantur: idque solum juris in his habent frena virtutis, ut ad immundas et illicitas corruptiones ea pervenire non sinant. Hæc igitur carnis inobedientia, quæ in ipso motu est, etiam si habere non permittatur effectum, non erat in illis primis hominibus, quando nudi erant, et non confundebantur. Nondum quippe anima rationalis domina carnis inobediens exstiterat Domino suo, ut pœna reciproca inobedientem experiretur carnem famulam suam cum sensu quodam confusionis et molestiæ suæ, quem sensum certe ipsa per inobedientiam suam non intulit Deo. Neque enim Deo pudendum est aut molestum, si nos ei non obedimus, cujus in nos summam potestatem nullo modo minuere valemus: sed nobis pudendum est, quod imperio nostro caro non servit; quia hoc fit per infirmitatem quam peccando meruimus, vocaturque peccatum habitans in membris nostris. Sic est autem hoc peccatum, ut sit pœna peccati. Denique postea

Membra genitalia cur pudenda vocentur.

Rom. 7. 17. et 23.

Peccatum habitans in membris nostris.

(a) Vox *vitæ* abest a Gallicanis omnibus MSS.
(b) Sola editio Lov. *per ætatum lapsum mutari*.

(c) In MSS. vel est *clientis*, vel *laentis*.

Digitized by Google

quam est illa facta transgressio, et anima inobediens a lege sui Domini aversa est, habere cœpit contra eam servus ejus, hoc est, corpus ejus, legem inobedientiæ; et puduit illos hominum nuditatis suæ, animadverso in se motu, quem ante non senserant: quæ animadversio apertio dicta est oculorum; neque enim oculis clausis inter illas arbores oberrabant. Sic et de Agar scriptum est, *Aperti sunt oculi ejus, et vidit puteum.* Tunc illi homines pudenda texerunt: quæ Deus illis membra, ipsi vero pudenda fecerunt.

Gen. 3. 7. Oculorum apertio in primis parentibus quid. Gen. 21. 19.

CAPUT XXIII. Naturæ corruptio per peccatum, et renovatio per Christum.

37. De hac lege peccati nascitur caro peccati, expianda per illius sacramentum, qui venit in similitudine carnis peccati, ut evacuetur corpus peccati, quod et corpus mortis hujus appellatur: unde miserum hominem non liberat nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Sic enim ab eis transitum fecit in posteros ista lex initium mortis, quemadmodum labor quo cuncti homines laborant in terra, quemadmodum in feminas parturitio cum doloribus. Hæc enim, cum de peccato arguerentur, Dei sententia meruerunt; quæ non in eis solis, sed etiam in successoribus eorum, in aliis magis, in aliis minus, tamen in omnibus videmus impleri. Cum itaque primorum illorum hominum fuerit prima justitia obedire Deo, et hanc in membris adversus legem mentis suæ legem concupiscentiæ non habere: nunc post eorum peccatum nata ex eis nostra carne peccati, pro magno obtinetur ab his qui obediunt Deo, desideriis ejusdem concupiscentiæ non obedire et crucifigere in se carnem cum passionibus et concupiscentiis; ut sint Jesu Christi, qui hoc in sua (*a*) cruce figuravit, quibus per gratiam suam dedit potestatem filios Dei fieri. Non enim omnibus hominibus dedit, sed quotquot receperunt eum, ut Deo renascerentur spiritu, qui sæculo nati erant carne. Sic enim de his dictum est: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex carne, non ex sanguine, non ex voluntate viri, non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt.*

Justitia primi status in paradiso. Justitia post lapsum.

Johan. 1. 12.

CAPUT XXIV. Incarnatione Verbi quod nobis collatum sit beneficium.

38. SECUTUS autem addidit: *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis:* tamquam dicens, Magnum quidem hoc in his factum est, ut Deo nascerentur ex Deo, qui prius nati fuerant ex carne sæculo, quamvis creati ab ipso Deo: sed longe mirabilius factum est, quod cum istis naturæ fuerit nasci de carne, beneficii vero nasci ex Deo, propter hoc impertiendum beneficium, ille qui de Deo naturaliter natus est, nasci etiam (*b*) misericorditer de carne dignatus est: hoc est enim, *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Per hoc, inquit, factum est, ut nati de carne caro, postea nascendo de spiritu spiritus essemus, et habitaremus in Deo: quia et Deus natus de Deo, postea de carne nascendo caro factus est, et habitavit in nobis. Verbum enim quod caro factum est, in principio erat, et apud Deum Deus erat. Verumtamen ipsa participatio illius in inferiora nostra, ut nostra esset in superiora illius, tenuit quamdam et in carnis nativitate medietatem: ut nos quidem nati essemus in carne peccati, ille autem in similitudine carnis peccati: nos non solum ex carne et sanguine, verum etiam ex voluntate viri et ex voluntate carnis, ille autem tantum ex carne et sanguine, non ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo natus est. Et ideo nos in mortem propter peccatum, ille propter nos in mortem sine peccato. Sicut autem inferiora ejus, quibus ad nos descendit, non omni modo coæquata sunt inferioribus nostris, in quibus nos hic invenit: sic et superiora nostra, quibus ad eum adscendimus, non coæquabuntur superioribus ejus, in quibus eum illic inventuri sumus. Nos enim ipsius gratia facti erimus filii Dei, ille semper natura erat filius Dei: nos aliquando conversi adhærebimus impares Deo, ille numquam aversus manet æqualis Deo: nos participes vitæ æternæ, ille vita æterna. Solus ergo ille etiam homo factus manens Deus, peccatum nullum habuit umquam, nec (*c*) sumpsit carnem peccati, quamvis de (*d*) materna carne peccati. Quod enim carnis inde suscepit, id profecto aut suscipiendum mundavit, aut suscipiendo mundavit. Ideo virginem matrem, non lege carnis peccati, id est, non concupiscentiæ carnalis motu concipientem, sed (*e*) pia fide sanctum germen in se fieri promerentem, quam (*f*) eligeret creavit, de qua crearetur elegit. Quanto magis ergo caro peccati baptizanda est propter evadendum judicium, si baptizata est caro sine peccato propter imitationis exemplum?

Nativitas Christi de carne in quo nostræ similis, et dissimilis.

Fidelium etiam filii baptizandi.

CAPUT XXV. * Cap. 9. Objectio Pelagianorum.

39 Quod autem supra * respondimus adversus eos qui dicunt, *Si peccator genuit peccatorem, justus quoque justum gignere debuit:* hoc etiam his respondemus, qui dicunt, de homine baptizato natum jam velut baptizatum haberi debuisse. *Cur enim non*, inquiunt, *in lumbis patris sui potuit baptizari, si secundum epistolam quæ ad Hebræos scripta est, in lumbis Abrahæ Levi potuit decimari?* Hoc qui dicunt, attendant non propterea Levi postea non fuisse decimatum, quia jam fuerat decimatus in lumbis Abrahæ; sed quia sic ordinatus est honore sacerdotii, ut acciperet decima, non præberet: alioquin nec cæteri fratres ejus, qui ei præbebant, decimarentur, quia et ipsi in lumbis Abrahæ a Melchisedech jam fuerant decimati.

Heb. 7. 9.

40· Sed ne quis dicat, propterea recte potuisse Abrahæ filios decimari, quamvis jam fuissent

Occupatio.

(a) Gallicani omnes MSS. *in sua carne figuravit.*
(b) Abest *misericorditer* a MSS.
(c) Loco, *nec sumpsit carnem peccati* plerique MSS. habent, *nec eum carni peccati*; forte pro, *neque carnem peccati*, subaud. *habuit*.
(d) Editi, *de natura carnis peccati*. Sorbonici codices duo, et unus Casalensis abbatiæ, *de materia carnis peccati*. Vetustissimus autem Corbeiensis cæterique Gallicani MSS. nec non tres Vaticani, et quot a Lovaniensibus visi sunt, Belgici quatuor ferunt, *de materna carne peccati*. Confer. lib. 5. contra Julian. c. 9. et librum 10. de Genesi ad lit. c. 18. et 20.
(e) In MSS. *sed ipsa fide.*
(f) Am. et Er. *quam elegerat creavit.*

in lumbis patris sui decimati, quia decimatio talis res erat, quæ in uno quoque homine (*a*) sæpe fuerat facienda, sicut Israelitæ annis omnibus, immo ex fructibus omnibus decimas tota vita sua crebas solent præbere Levitis; baptismum autem tale sacramentum esse quod semel datur, et si jam hoc acceperat quisque, cum in patre suo esset, nonnisi baptizatum fuisse deputandum, cum de illo qui baptizatus fuerat gigneretur. Qui hoc dicit, (ne diu disputem,) circumcisionem respiciat, quæ semel fiebat, et tamen in singulis singillatim fiebat. Sicut ergo tempore illius sacramenti de circumciso qui nasceretur, circumcidendus fuit: sic nunc de baptizato qui natus fuerit, baptizandus est.

1. Cor. 7. 14. Nati ex alterutro parente fideli mundi dicuntur ab Apostolo. V. Gelasium in Opusculo cont. Pelag.

41. At enim Apostolus ait, *Filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt: et ideo*, inquiunt, *fidelium filii jam baptizari minime debuerunt.* Miror hoc dicere, qui negant peccatum ex Adam originaliter trahi. Si enim hanc Apostoli sententiam sic accipiunt, ut credant de fidelibus sanctificatos filios nasci, cur eos etiam ipsi baptizari oportere non dubitant? Cur denique nolunt fateri de parente peccatore aliquod peccatum originaliter trahi, si de sancto aliqua sanctitas trahitur? Et contra nostram quidem non est assertionem, etiam si ex fidelibus sancti propagantur, quod eos dicimus, si non baptizantur, pergere in damnationem. quibus et ipsi regnum cælorum intercludunt, quamvis eos dicant non habere ullum vel proprium, vel originale peccatum. Aut si eis indignum videtur, ut sancti damnentur, quomodo est dignum ut a regno Dei sancti separentur? Illud potius attendant, quomodo non de peccatoribus parentibus trahatur aliquod peccatum, si de sanctis aliqua sanctitas trahitur et immunditia de immundis? Utrumque enim dixit, qui dixit, *Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.* Explicent etiam quomodo justum sit, ut sancti ex fidelibus et immundi ex infidelibus nati, pariter tamen, si baptizati non fuerint, regnum Dei non permittantur intrare. Quid ergo illis ista sanctitas prodest? Nam si damnari faterentur immundos ex infidelibus natos, sanctos autem filios fidelium in Dei quidem regnum intrare non posse, nisi fuerint baptizati, non tamen damnari, quia sancti sunt, esset qualiscumque distinctio: nunc vero natos de sanctis sanctos, et de immundis immundos, æqualiter dicunt, et quia peccatum non habent, non damnari, et quia baptismum non habent, a Dei regno separari. Hanc absurditatem talia ingenia non videre quis credat?

Rom. 5. 16. et 17.

42. Nostræ autem, immo ipsius Apostoli sententiæ, qui dixit, *Ex uno omnes ad condemnationem, et ex uno omnes ad justificationem vitæ*: quam non sit contrarium hoc quod ait, cum de alia re ageret, *Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt*, paululum attende. * Non unius modi est sanctificatio: nam et catechumenos secundum quemdam modum suum per signum Christi et orationem (*b*) manus impositionis puto sanctificari: et quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, et sanctius quam cibi quibus alimur, quoniam (*c*) sacramentum est. Verum et ipsos cibos, quibus ad necessitatem sustentandæ hujus vitæ alimur, sanctificari idem Apostolus dixit, per verbum Dei et orationem, qua oramus, utique nostra corpuscula refecturi. Sicut ergo ista ciborum sanctificatio non efficit, ut quod in os intraverit non in ventrem vadat et in secessum emittatur per corruptionem, qua omnia terrena solvuntur, unde et ad aliam escam quæ non corrumpitur, nos Dominus exhortatur: ita sanctificatio catechumeni, si non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum in regnum cælorum, aut ad peccatorum remissionem. Ac per hoc et illa sanctificatio, cujuscumque modi sit, quam in filiis fidelium esse dixit Apostolus, ad istam de baptismo et de peccati origine vel remissione quæstionem omnino non pertinet. Nam et conjuges infideles in conjugibus fidelibus sanctificari dicit eo ipso loco ita loquens: *Sanctificatur enim vir infidelis in uxore, et sanctificatur mulier infidelis in fratre. Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.* Non, opinor, quisquam tam infideliter intelligit, quodlibet in his verbis intelligat, ut ob hoc existimet etiam maritum non Christianum, quia Christiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, et ad peccatorum remissionem jam pervenisse, et in regnum cælorum esse intraturum, quia sanctificatus dictus est in uxore.

* CAPUT XXVI. Sanctificatio multiplex.

Sacramentum catechumenorum.

1. Tim. 4. 5.

Johan. 6. 27.

V. infra lib. 3. c. 12. et Ser. 29. 4

1. Cor. 7. 14.

CAPUT XXVII.

43. QUISQUIS vero adhuc movetur, quare baptizentur qui jam de baptizatis nascuntur, hoc breviter accipiat. Sicut generatio carnis peccati per unum Adam ad condemnationem trahit omnes qui eo modo generantur, sic generatio spiritus gratiæ per unum Jesum Christum ad justificationem vitæ æternæ ducit omnes qui eo modo (*d*) prædestinati regenerantur. Sacramentum autem baptismi profecto sacramentum regenerationis est. Quocirca sicut homo qui non vixerit, mori non potest, et qui mortuus non fuerit, resurgere non potest: ita qui natus non fuerit, renasci non potest. Ex quo conficitur, neminem in suo parente renasci potuisse non natum. Oportet autem, ut si natus fuerit, renascatur: quia *nisi quis natus fuerit denuo, non potest videri regnum Dei*. Oportet igitur ut sacramento regenerationis, ne sine illo male de de hac vita exeat, etiam parvulus imbuatur: quod non fit nisi in remissionem peccatorum. Quod

Johan. 3. 3.

(a) Plures MSS. *in unoquoque anno fuerat facienda*, omisso *sæpe*, quod cæteri quoque prætereunt: et infra pro *ex fructibus*, habent omnes, *ex frugibus*.

(b) Remigianus MS. *et orationem et manus impositionem*.

(c) Accipiebant catechumeni sacramentum salis, qua de re exstat concilii Carthaginensis III. canon 5. Id rursum Augustinus in lib. de catechizandis rudibus cap. 26. *sacramentum* appellat et *speciem benedictione sanctificatam*: qui etiam lib. 1. Confess. c. 11. de suo ipsius catechumenatu loquens. *Et signabar jam, ait, signo crucis ejus et condiebar ejus sale.*

(d) Duo ex Vaticanis MSS. *qui eo modo prædestinantur.*

etiam ipso loco Christus ostendit, cum interrogatus quomodo possent ista fieri, commemoravit quid Moyses fecerit in exaltatione serpentis. Cum itaque per baptismi sacramentum morti Christi conformentur infantes, eos a serpentis morsu fatendum est liberari, si a Christianæ fidei regula nolumus aberrare. Quem tamen morsum non in sua vita propria, sed in illo cui primitus inflictus est, acceperunt.

Objectio Pelagianorum.

44. Neque illud fallat, quod nec parenti post conversionem obsunt propria peccata: *Quanto enim magis*, inquiunt, *filio ejus obesse non possunt?* Sed qui hoc sentiunt, non adtendunt, quia sicut parenti per hoc quod spiritu renatus est propria peccata non obsunt, ita qui de illo natus est, nisi eo modo renascatur, quæ a parente tracta sunt, oberunt. Quia et innovati parentes, non ex primitiis novitatis, sed ex reliquiis vetustatis carnaliter gignunt, et filii ex parentum reliqua vetustate toti vetusti, et in peccati carne propagati, damnationem veteri homini debitam sacramento spiritalis regenerationis et renovationis evadunt. Illud namque præcipue propter quæstiones quæ de hac re motæ sunt, vel moveri adhuc possunt, adtendere ac meminisse debemus, tantummodo peccatorum omnium plenam perfectamque remissionem baptismo fieri; hominis vero ipsius qualitatem non totam continuo commutari: sed spiritales primitias in bene proficientibus de die in diem novitate crescente commutare in se quod carnaliter vetus est, donec totum ita renovetur, ut animalis etiam infirmitas corporis ad firmitatem spiritalem incorruptionemque perveniat.

CAPUT XXVIII. Lex peccati dicta peccatum. Rom. 6. 12. Concupiscentia quomodo in baptizatis perempto ejus malo maneat.

45. Hæc autem lex peccati, quod etiam peccatum appellat Apostolus, cum dicit, *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus*, non sic manet in membris eorum qui ex aqua et spiritu renati sunt, tamquam non sit ejus facta remissio, ubi omnino plena et perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicitiis interfectis, quibus separabamur a Deo: sed manet in vetustate carnis tamquam superatum et peremptum, si non illicitis consensionibus quodam modo reviviscat, et in regnum proprium dominationemque revocetur. Ab hac autem vetustate carnis, in qua est lex ista peccati vel peccatum jam remissum, usque adeo spiritus vita discernitur, in cujus (*a*) novitate baptizati per Dei gratiam renascuntur, ut parum fuerit Apostolo dicere, tales non esse in peccato, nisi etiam diceret, in ipsa carne illos non esse, ante quam ex hac mortali vita migrarent. *Qui enim in carne sunt*, inquit, *Deo placere non possunt: vos autem non estis in carne, sed in Spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat in vobis.* Verumtamen sicut ipsa carne quamvis corruptibili bene utuntur, qui membra ejus

Rom. 8. 8.

In carne esse.

ad opera bona convertunt, in qua carne non sunt, quia non secundum eam sapiunt neque vivunt; sicut denique etiam morte, quæ primi peccati pœna est, bene utuntur, qui eam pro fratribus, pro fide, pro quacumque vera et sancta justitia fortiter et patienter impendunt: sic illa etiam lege peccati, quod jam remissum in vetustate carnis manet, bene utuntur conjugati fideles, qui ex eo quod sunt in Christi novitate, dominari sibi libidinem minime patiuntur; ex eo autem quod adhuc trahunt Adæ vetustatem, regenerandos immortaliter filios mortaliter generant cum ea propagine peccati, qua illi qui renati sunt obnoxii non tenentur, et qua illi qui nascuntur renascendo solvuntur. Quamdiu ergo manet lex (*b*) concupiscentialiter in membris, manente ipsa reatus ejus solvitur; sed ei solvitur, qui sacramentum regenerationis accepit renovarique jam cœpit. Ex (*c*) illa autem manente concupiscentiæ vetustate quod nascitur, renasci indiget ut sanetur. Quia parentes fideles et nati carnaliter et renati spiritaliter, filios carnaliter genuerunt; filii vero ante quam nascerentur, renasci quomodo potuerunt?

Reatus concupiscentiæ, manente ipsa, per baptismum solvitur.

46. Nec mireris, quod dixi, manente concupiscentialiter lege peccati reatum ejus solvi per gratiam sacramenti. Sicut enim facta et dicta et cogitata iniqua, quantum ad ipsos motus animi et corporis pertinet, jam præterierunt et non sunt; eis tamen præteritis et non tum exsistentibus reatus eorum manet, nisi peccatorum remissione solvatur: sic contra in hac non jam præterita, sed adhuc manente lege concupiscentiæ, reatus ejus solvitur, et non erit, cum fit in baptismo plena remissio peccatorum. Denique si continuo consequatur ab hac vita emigratio, non erit omnino quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quæ tenebant. Sicut ergo non est mirum, præteritorum dictorum, factorum, atque cogitatorum reatum manere ante peccatorum remissionem: sic contra non debet esse mirum, manentis concupiscentiæ reatum præterire post peccatorum remissionem.

Confer. lib. 6. cont. Julian. c. 8.

CAPUT XXIX. Omnes prædestinati per unum mediatorem Christum et per unam eamdemque fidem salvantur.

47. Quæ cum ita sint, ex quo per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, usque in finem carnalis hujus generationis et corruptibilis sæculi, cujus filii generant et generantur, nullo exsistente homine de quo in hac vita constituto veraciter dici possit, quod nullum habeat omnino peccatum, excepto uno Mediatore, qui nos Creatori nostro per remissionem reconciliat peccatorum: idem ipse Dominus noster hanc suam medelam nullis generis humani temporibus ante ultimum futurum adhuc judicium denegavit eis, quos per certissimam præscientiam et (*d*) futuram beneficentiam secum regnaturos in vitam prædestinavit æternam.

V. epist. 157. ad Hilarium. n. 14.

(a) Gallicani omnes MSS. *in cujus novitatem.*

(b) In editis, *lex concupiscentialis.* Sed infra in posterioribus tantum editionibus legitur, *concupiscentiali lege.* Utroque loco ex MSS. restituimus, *concupiscentialiter.* quod adverbium adhibuit supra cap. 9.

(c) Gallicani omnes MSS. et duo e Vaticanis. *Ex illo.*

(d) Editi. *et justissimam beneficentiam.* Contra nostri omnes MSS. Gallicani, Vaticani, Belgici, *et futuram beneficentiam*, vel *beneficientiam.*

Digitized by Google

Namque ante nativitatem carnis infirmitatemque passionis et virtutem resurrectionis suæ, earum rerum futurarum fide eos qui tunc fuerant, informabat ad hæreditatem salutis æternæ, quarum rerum præsentium fide informavit eos, qui cum gererentur aderant, atque impleri prædicta cernebant, quarum etiam præteritarum fide qui postea fuerunt, et nos ipsos, et qui deinde futuri sunt, informare non cessat. Una ergo fides est quæ omnes salvos facit, qui ex carnali generatione (a) spiritaliter renascuntur, terminata in eo, qui venit pro nobis judicari et mori judex vivorum et mortuorum. Sed hujus unius fidei pro significationis opportunitate per varia tempora sacramenta variata sunt.

Parvulorum quoque salvator Christus. Lucæ 2. 11. Matth. 1. 21.

48. Idem ipse itaque Salvator est parvulorum atque majorum, de quo dixerunt Angeli, *Natus est vobis hodie salvator:* et de quo dictum est ad Virginem Mariam, *Vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum fac et populum suum a peccatis eorum*: ubi aperte demonstratum est, eum hoc nomine, quo appellatus est Jesus, propter salutem quam nobis tribuit, nominari: Jesus quippe, Latine Salvator est. Quis est igitur qui audeat dicere Dominum Christum tantum majoribus non etiam parvulis esse Jesum? qui venit in similitudine carnis peccati, ut evacuaret corpus peccati, in quo infirmissimo nullii usui congruis vel idoneis infantilibus membris, anima rationalis miserabili ignorantia prægravatur.

Christus etiam infans ignorantia caruit et animi infirmitate.

Quam plane ignorantiam nullo modo crediderim fuisse in infante illo, in quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis, nec illam ipsius animi infirmitatem in Christo parvulo fuerim suspicatus, quam videmus in parvulis. Per hanc enim etiam, cum motibus irrationabilibus perturbantur, nulla ratione, nullo imperio, sed dolore aliquando vel doloris terrore cohibentur: ut omnino videas illius inobedientiæ filios, quæ movetur in membris repugnans legi mentis, nec cum vult ratio, conquiescit: verum et ipsa sæpe vel dolore corporis, tamquam vapulando compescitur, vel pavescendo, vel tali aliquo animi motu, non tamen voluntate præcipiente, comprimitur.

Christi caro senescendo ad mortem, etiam ventura fuisse videtur.

Sed quia in eo erat similitudo carnis peccati, mutationes ætatum perpeti voluit ab ipsa exorsus infantia, ut ad mortem videatur etiam senescendo illa caro pervenire potuisse, nisi juvenis fuisset occisus. Quæ tamen mors in carne peccati inobedientiæ debita redditur, in similitudinem autem carnis peccati obedientiæ voluntate suscepta est. Ad eam quippe iturus eamque passurus, hoc ait: *Ecce venit princeps mundi hujus, et in me nihil inveniet: sed ut sciant omnes quia voluntatem Patris mei facio, surgite, eamus hinc.* His dictis perrexit ad indebitam mortem, factus obediens usque ad mortem.

Johan. 14. 30.

CAPUT XXX.

49. QUAPROPTER illi qui dicunt, *Si primi hominis peccato factum est ut moreremur, Christi adventu fieret ut credentes in eum non moreremur:* et addunt quasi rationem dicentes, *Neque enim prævaricatoris transgressio plus nobis nocuit, quam incarnatio vel redemptio profuit Salvatoris:* cur non potius hoc attendunt, hoc audiunt, hoc sine (b) dubitatione credunt, quod Apostolus sine ambiguitate locutus est, *Quia per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum? Sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur.* Neque enim aliunde, quam de corporis resurrectione dicebat. Omnium ergo corporis mortem factam per unum hominem dixit, et omnium corporis resurrectionem in vitam æternam per unum Christum futuram esse promisit. Quomodo ergo *plus nobis nocuit ille peccando, quam iste profuit redimendo;* cum per illius peccatum temporaliter moriamur, per istius autem redemptionem non ad temporalem vitam, sed ad perpetuam resurgamus? Nostrum ergo corpus mortuum est propter peccatum, Christi autem corpus solum mortuum est sine peccato; ut fuso sanguine sine culpa, omnium culparum chirographa delerentur, quibus debitores qui in eum credunt, a diabolo antea tenebantur. Et ideo, *Hic est*, ait, *sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Objectio Pelagianorum.

1. Cor. 15. 21.

Matth. 26. 28.

CAPUT XXXI.

Cur non simul per baptismum cum Peccatis mors etiam ipsa aboleatur.

50. POTERAT autem etiam hoc donare credentibus, ut nec istius experirentur corporis mortem: sed si hoc fecisset, carni quædam felicitas adderetur, minueretur autem fidei fortitudo. Sic enim homines mortem istam timent, ut non ob aliud felices dicerent esse Christianos, nisi quod mori omnino non possent. Ac per hoc nemo ad propter illam vitam, quæ post istam mortem beata futura est, per virtutem etiam contemnendæ ipsius mortis ad Christi gratiam festinaret, sed propter removendam mortis molestiam delicatius crederetur in Christum. Plus ergo gratiæ præstitit, plus fidelibus suis sine dubitatione donavit. Quid enim magnum erat, videndo non mori eos qui crederent, credere se non moriturum? Quanto est majus, quanto fortius, quanto laudabilius, ita credere, ut se speret moriturus sine fine victurum? Denique hoc quibusdam in fine largietur, ut mortem istam repentina commutatione non sentiant, sed simul cum resurgentibus rapiantur in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino vivant. Et recte illis, quia non erunt jam posteri qui propter hoc credant, non sperando quod non vident, sed amando quod vident. Quæ fides est enervis et debilis, nec fides omnino dicenda, quando quidem fides ita definita est: *Fides est (c) sperantium substantia, convictio rerum quæ non videntur.* Unde etiam in eadem, ubi et hoc scriptum est, ad Hebræos epistola, cum consequen-

V. epist. 157. Hilariam n. 19. et Ser. 299. n. 10.

V. l. 2. Retr. c. 33. et epist. 193. ad Mercatorem.

Hebr. 11. 1.

(a) Ita in omnibus MSS. At in editis legebatur, *qui ex carnali generatione in spiritalem renascendo salvantur.*
(b) In MSS. *sine disceptatione.*
(c) Lov. *sperandorum.* At Am. Er. et nostri MSS. constanter habent *sperantium.* Sic ab Augustino citatur in Tract. 79. in Johan. n. 1. Tract. 95. n. 2. Græce est ἐλπιζομένων, quod cum sit verbum medium, ab aliis active accipiebatur, ab aliis passive.

ter enumerasset quosdam, qui Deo fide placuerunt; Ibid. 13. *Secundum fidem*, inquit, *mortui sunt hi omnes, cum non accepissent promissiones, sed longe eas videntes et salutantes, et confitentes quia hospites et peregrini sunt super terram.* Et paulo post eamdem fidei laudem ita conclusit: *Et omnes*, Ibid. 39. inquit, *testimonium consecuti per fidem, non tulerunt promissiones Dei: pro nobis enim meliora providerunt, ne sine nobis perfecti perficerentur.* Hæc laus fidei non esset, nec omnino, ut jam dixi, fides esset, si homines in credendo præmia visibilia sequerentur, hoc est, si fidelibus merces immortalitatis in hoc sæculo redderetur.

51. Hinc et ipse Dominus mori voluit, *ut* quem- Heb. 2. 14. admodum de illo scriptum est, *per mortem evacuaret eum, qui potestatem habebat mortis, id est, diabolum, et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam rei erant servitutis.* Hoc testimonio satis etiam illud monstratur, et mortem istam corporis principe atque auctore diabolo, hoc est, ex peccato accidisse, quod ille persuasit, neque enim ob aliud potestatem habere mortis verissime diceretur: (Mortis potestatem et imperium cur diabolus habere dicatur.) unde ille qui sine ullo peccato vel originali vel proprio moriebatur, Johan. 14. 30. dixit, quod paulo ante commemoravi, *Ecce venit princeps mundi*, id est, diabolus, qui potestatem habebat mortis, *et in me nihil inveniet*, id est, peccati, propter quod homines mori fecit. Et quasi diceretur ei, quare ergo moreris? *Sed ut sciant omnes*, inquit, *quia voluntatem Patris mei facio, surgite, eamus hinc:* id est, ut moriar non habens mortis caussam de peccato sub auctore peccati, sed de obedientia et justitia factus obediens usque ad mortem. Et hoc ergo illo testimonio demonstratum est, et quod timorem mortis fideles vincunt, ad agonem ipsius fidei pertinere, qui profecto defuisset, si mox esset credentes immortalitas consecuta.

CAPUT XXXII.

52. Quamvis itaque multa Dominus visibilia miracula fecerit, unde ipsa fides velut quibusdam primordiis latescentibus germinaret, et in suum robur ex illa teneritudine coalesceret, (tanto est enim fortior, quanto magis jam ista non quærit:) (Cur Christus post resurrectionem præsentiam suam mundo subduxerit.) tamen illud quod promissum speramus, invisibiliter voluit exspectari, ut justus ex fide viveret, in tantum ut nec ipse qui die tertio resurrexit, inter homines esse voluerit, sed eis demonstrato in sua carne resurrectionis exemplo, quos hujus rei testes habere dignatus est, in cælum adscenderit, illorum quoque se oculis auferens, nihilque tale cujusquam eorum carni jam tribuens, quale in carne propria demonstraverat; ut et ipsi ex fide viverent, ejusque justitiæ, in qua ex fide vivitur, præmium quod postea erit visibile, nunc interim per patientiam invisibiliter exspectarent. Ad hunc intellectum credo etiam illud esse referendum, quod ait de Johan. 16. 7. Spiritu-sancto: *Non potest ipse venire, nisi ego abiero.* Hoc enim erat dicere, non poteritis juste vivere ex fide, quod de meo dono id est, de Spiritu-sancto habebitis, nisi a vestris oculis hoc quod intuemini abstulero, ut spiritaliter cor vestrum invisibilia credendo proficiat. Hanc

A ex fide justitiam identidem, loquens de Spiritu-Sancto, ita commendat: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato, de justitia, et de judicio: de peccato quidem, quia non crediderunt in me: de justitia, quia ad Patrem vado, et jam non videbis me.* (Ibid. 8.) Quæ est ista justitia, qua eum non viderent, nisi ut justus ex fide viveret, et non respicientes quæ videntur, sed quæ non videntur, spiritu ex fide spem justitiæ exspectaremus?

CAPUT XXXIII. Objectio Pelagianorum.

53. Qui autem dicunt: *Si peccato mors ista corporis accidisset, non utique post remissionem peccatorum, quam Redemptor nobis tribuit, moreremur:* non intelligunt quomodo res, quarum reatum, ne post hanc vitam obsint, Deus solvit, tamen eas ad certamen fidei sinit manere, ut per illas erudiantur et exerceantur proficientes in B agone justitiæ. Posset enim et alius hoc non intelligens dicere, Si propter peccatum dixit Deus homini, *In sudore vultus tui edes panem tuum, et spinas et tribulos pariet tibi terra* (Genes. 3. 19.) quare et post remissionem labor hic permanet; et hæc dura et aspera parit etiam terra fidelium? Item si propter peccatum dictum est mulieri, *In gemitu paries:* (Ibid. 16.) cur etiam post peccatorum remissionem feminæ fideles eosdem dolores in parturiendo patiuntur? Et tamen constat propter peccatum, quod admiserant, illos a Deo primos homines hæc audisse atque meruisse: nec resistit his verbis divini libri, quæ posui de labore hominis et de parturitione mulieris, nisi qui prorsus alienus a fide catholica eisdem litteris adversatur.

CAPUT XXXIV. Cur remisso peccato pœna adhuc exigatur.

C 54. Verum quia et tales non desunt, quemadmodum eis hac quæstione proposita respondemus, dicentes, ante remissionem esse illa supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina exercitationesque justorum: ita et illis quos de morte corporis similiter movet, respondere debemus, ut eam et peccato accidisse fateamur et post peccatorum remissionem, ut magnus timor ejus a proficientibus superetur, ad certamen nobis relictam esse non dedignemur. Si enim parva virtus esset fidei, quæ per dilectionem operatur, mortis metum vincere, non esset tanta Martyrum gloria, nec Dominus diceret, *Majorem hac caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis.* (Johan. 15. 13.) Quod in epistola sua Johannes ita dicit: *Sicut ille ani-* (1. Johan. 3. 16.) D *mam suam pro nobis posuit, sic et nos debemus animas pro fratribus ponere.* Nequaquam igitur in morte pro justitia subeunda vel contemnenda laudaretur præcipua patientia, si mortis non esset magna multumque dura molestia. Cujus timorem qui vincit ex fide, magnam ipsius fidei comparat gloriam justamque mercedem. Unde mirandum non est, et mortem corporis non fuisse eventuram homini, nisi præcessisset peccatum, cujus etiam talis pœna consequeretur; et post remissionem peccatorum eam fidelibus evenire, ut in ejus timore vincendo exerceretur fortitudo justitiæ.

55. Caro enim quæ primo facta est, non erat (Ad recuperandam ju-) caro peccati, in qua noluit homo inter delicias

Digitized by Google

[Margin: Justitiam peccato amissam laboribus et molestiis enitendum.]

paradisi servare justitiam. Unde statuit Deus, ut post ejus peccatum propagata caro peccati, ad recipiendam justitiam laboribus et molestiis eniteretur. Propter hoc etiam de paradiso dimissus Adam, contra Eden habitavit, id est, contra sedem deliciarum: ut significaret quod in laboribus, qui sunt deliciis contrarii, erudienda esset caro peccati, quæ in deliciis obedientiam non servavit ante quam esset caro peccati. Sicut ergo illi primi homines postea juste vivendo, unde merito creduntur per Domini sanguinem ab extremo supplicio liberati, non tamen in illa vita meruerunt ad paradisum revocari: sic et caro peccati, etiam si remissis peccatis homo in ea juste vixerit, non continuo meretur eam mortem non perpeti, quam traxit de propagine peccati.

[Margin: Primi parentes salvati. V. lib. de nat. et gratia c. 21, et epist. 164, c. 3, n. 3, et lib. de hæresibus n. 23.]

[Margin: David.] *[Margin: 2. Reg. 12. 13.]*

56. Tale aliquid nobis insinuatum est de patriarcha David in libro Regnorum, ad quem Propheta cum missus esset, eique propter peccatum quod admiserat, eventura mala ex iracundia Dei comminaretur, confessione peccati veniam meruit, respondente Propheta, quod ei flagitium facinusque remissum sit: et tamen consecuta sunt quæ Deus fuerat comminatus, ut sic humiliaretur a filio. Quare et hic non dicitur, Si Deus propter peccatum illud fuerat comminatus, cur dimisso peccato quod erat minatus impievit? nisi quia rectissime, si dictum fuerit, respondebitur remissionem illam peccati factam, ne homo a percipienda vita impediretur æterna; subsecutum vero illius comminationis effectum, ut pietas hominis in illa humilitate exerceretur atque probaretur. Sic et mortem corporis et propter peccatum Deus homini inflixit, et post peccatorum remissionem propter exercendam justitiam non ademit.

CAPUT XXXV.

[Margin: Prov. 4. 27.] *[Margin: Ibidem.]*

57. Teneamus ergo indeclinabilem fidei confessionem. Solus unus est qui sine peccato natus est in similitudine carnis peccati, sine peccato vixit inter aliena peccata, sine peccato mortuus est propter nostra peccata. *Non declinemus in dexteram aut in sinistram.* In dexteram enim declinare, est se ipsum decipere dicendo se esse sine peccato: in sinistram autem, per nescio quam perversam et pravam securitatem se tamquam impune dare peccatis. *Vias enim quæ a dexteris sunt novit Dominus*, qui solus sine peccato est, est nostra potest delere peccata: *perversæ autem sunt quæ a sinistris*, amicitiæ cum peccatis. Tales etiam illi (a) viginti annorum adolescentuli figuram novi populi præmiserunt, qui in terram promissionis intrarunt, qui nec in dexteram nec in sinistram dicti sunt declinasse. Non enim viginti annorum ætas comparanda est innocentiæ parvulorum: sed, ni fallor, hic numerus mysticum aliquid adumbrat et resonat. Vetus enim Testamentum in quinque Moysi libris excellit, novum autem quatuor Evangeliorum auctoritate præfulget, qui numeri per se multiplicati ad vicenum perveniunt: quater enim quini, vel quinquies quaterni, viginti sunt. Talis populus, ut prædixi, eruditus in regno cœlorum per duo Testamenta, vetus et novum, non declinans in dexteram superba præsumptione justitiæ, neque in sinistram secura (b) delectatione peccati, in terram promissionis intrabit, ubi jam peccata ulterius nec nobis donanda optemus, nec in nobis punienda timeamus, ab illo Redemptore liberati, qui non venumdatus sub peccato, redemit Israel ab omnibus iniquitatibus ejus, sive propria (c) cujusquam vita commissis, sive originaliter tractis.

CAPUT XXXVI.

58. Non enim parum paginarum divinarum auctoritati veritatique cesserunt, qui etsi noluerunt litteris suis aperte exprimere, parvulis remissionem necessariam esse peccatorum, redemptionem tamen eis opus esse confessi sunt. Alioquin ipse verbo, etiam ipso de Christiana eruditione deprompto, nihil aliud omnino dixerunt. Nec dubitandum (d) est his qui divina scripta fideliter legunt fideliter audiunt, fideliter tenent, quod ab illa carne quæ prius (e) voluntate peccati facta est caro peccati, deinceps per successionem transeunte in omnes proscriptione iniquitatis et mortis caro sit propagata peccati excepta una similitudine carnis peccati, quæ tamen non esset, nisi esset et caro peccati.

[Margin: An anima ex traduce.] *[Margin: Psal. 102. 2.]*

59. De anima vero, utrum et ipsa eodem modo propagata, reatu qui ei dimittatur obstricta sit; (neque enim possumus dicere, solam carnem parvuli, non etiam animam indigere Salvatoris et Redemptoris auxilio, alienamque ab ea esse gratiarum actione quæ in Psalmis est, ubi legimus et dicimus, *Benedic anima mea Dominum, et noli oblivisci omnes retributiones ejus, qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes langores tuos, qui redimit de corruptione vitam tuam:*) an etiam non propagata, eo ipso quo carni peccati aggravanda miscetur, jam ipsius peccati remissione et sua redemptione opus habeat, Deo per (f) summam præscientiam judicante, qui parvuli ab isto reatu non mereantur absolvi, etiam qui nondum nati nihil alicubi propria sua vita egerunt vel boni vel mali, et quomodo Deus etiam si non de traduce animas creat, non sit tamen auctor reatus ejusdem, propter quem redemptio sacramenti necessaria est et animæ parvuli: magna * quæstio est, aliamque disputationem desiderat, eo tamen quantum arbitrior moderamine tempe-

*[Margin: * Hanc tractat in epist. 166. et 190. et]*

(a) Respicere videtur in locum Num. c. 14. ubi omnibus qui a viginti annis et supra numerati sunt, morti in deserto obeundæ addictis, decrevit Deus cæteros in terram promissionis introducere ætate juniores, qui Josue c. 23. v. 6. et 8. laudantur non declinasse a lege, nec ad dexteram nec ad sinistram.

(b) Gallicani quatuor et tres Vaticani codices, dilectione peccati.

(c) Sic omnes Gallic. MSS. At editi, cujusque. Hac forte voce uti noluit Aug. ob eorum errorem, qui propria vitæ peccata homini cuique etiam infanti tribuebant. V. supra lib. 1. c. 17. 22. 34. et 35.

(d) Am. Er. et MSS. Nec dubitandum esse.

(e) Editi, voluptate. Tres MSS. voluntate.

(f) Belgici MSS. et duo ex Gallicanis, per suam præscientiam.

Digitized by Google

lib. 3. de origine animæ, et lib. 3. de libero arb. c. 21. in rebus obscuris ubi Scripturæ non adjuvant,

raiam, ut magis inquisitio cauta laudetur, quam præcipitata reprehendatur assertio. Ubi enim de re obscurissima disputatur, non adjuvantibus divinarum scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in partem alteram declinando. Et si enim quodlibet horum, quemadmodum demonstrari et explicari possit, ignorem: illud

A tamen credo, quod etiam hinc divinorum eloquiorum clarissima auctoritas esset, si homo id sine dispendio promissæ salutis ignorare non posset. Habes elaboratum, utinam tam commodum quam prolixum, pro meis viribus opus, cujus prolixitatem fortasse defenderem, nisi id vererer facere defendendo prolixius.

cavenda judicandi temeritas. Scripturæ claræ in his quæ ad salutem necessaria sunt.

LIBER TERTIUS

SEU AD EUMDEM MARCELLINUM EPISTOLA

In qua Augustinus Pelagii circa quæstionem de peccatorum meritis et de parvulorum baptismo errores, sive nonnullas contra peccatum originale, quas ille suis in Paulum expositionibus insperserat, argumentationes redarguit.

CARISSIMO FILIO *MARCELLINO AUGUSTINUS* EPISCOPUS SERVUS CHRISTI SERVORUMQUE CHRISTI, IN DOMINO SALUTEM.

CAPUT I.

De quæstionibus quas mihi proposueras, ut ad te aliquid scriberem adversus eos qui dicunt Adam etiamsi non peccasset, fuisse moriturum, nec ex ejus peccato quidquam ad ejus posteros propagando transisse, maxime propter baptismum parvulorum, quem more piissimo atque materno universa frequentat Ecclesia, et quod in hac vita sint, fuerint, futurique sint filii hominum nullum habentes omnino peccatum, jam duos prolixos absolveram libros: quibus mihi visus sum, non quidem omnibus omnium occurrisse in hac causa motibus animorum, quod vel a me, vel a quoquam utrum fieri possit ignoro, immo fieri non posse non dubito; sed tamen egisse aliquid, quo de his rebus a majoribus traditæ fidei defensores contra novitates eorum qui aliter sentiunt, non inermes usquequaque consisterent. Verum post paucissimos dies legi Pelagii quædam scripta, viri, ut audio sancti, et non parvo provectu Christiani, quæ in Pauli apostoli (a) epistolas expositiones brevissimas continerent: atque ibi comperi, cum ad illum venisset locum, ubi dicit Apostolus, *per unum hominem peccatum intrasse in mundum, et per peccatum mortem, atque ita in omnes homines pertransisse*, quamdam eorum argumentationem qui negant parvulos peccatum originale gestare: quam fateor in illis tam longis voluminibus meis non refelli, quia in mentem mihi omnino non venerat, quemquam posse talia cogitare, vel dicere. Quapropter quoniam illi operi, quod jam certo fine concluseram, nihil addere volui; et ipsam eisdem verbis quibus eam legi, et quid mihi contra videatur, huic epistolæ inserendum putavi.

Pelagius existimatus vir sanctus. Ejus expositiones in Paulum.

a

Rom. 5. 12.

CAPUT II. Objectio Pelagii. V. Ser. 194. c. 17.

2. Sic ergo illa argumentatio posita est: *Hi autem*, inquit, *qui contra traducem peccati sunt, ita illam impugnare nituntur: Si Adæ*, inquiunt,

B *peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo et Christi justitia etiam non credentibus prodest; quia similiter, immo et magis dicit per unum salvari, quam per unum ante perierunt.* Huic ergo, ut dixi, argumento in illis duobus libris, quos ad te scripsi, nihil respondi, neque id mihi prorsus redarguendum proposui. Nunc ergo prius illud attende, quemadmodum cum dicunt, *Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocet, et Christi justitia etiam non credentibus prodest*, absurdissimum utique et falsissimum judicant, ut Christi justitia etiam non credentibus prosit, unde putant confici, nec primi hominis peccatum parvulis non peccantibus nocere potuisse, sicut et Christi justitia prodesse ullis non credentibus non potest. C Dicant itaque, Christi justitia quid baptizatis parvulis prosit: dicant omnino quod volunt. Profecto enim, si se Christianos esse meminerunt, aliquid prodesse non ambigunt. Quodlibet igitur prosit, prodesse, sicut etiam ipsi asserunt, non credentibus non potest. Unde coguntur parvulos baptizatos in credentium numero deputare, et auctoritati sanctæ ubique Ecclesiæ consentire, quæ fidelium eos nomine non censet indignos, quibus justitia Christi etiam secundum istos prodesse non nisi credentibus posset. Sicut ergo eorum per quos renascuntur, justitiæ spiritus responsione sua trajicit in eos fidem, quam voluntate propria nondum habere potuerunt: sic eorum per quos nascuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, D quam nondum vita propria contraxerunt. Et sicut eos vitæ spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam generaverat peccatores: illa enim carnalis generatio est, hæc spiritalis: illa facit filios carnis, hæc filios spiritus: illa filios mortis, hæc filios resurrectionis; illa filios sæculi, hæc filios Dei; illa filios iræ, hæc filios misericordiæ; ac per hoc illa peccato originali obligatos, ista omnis peccati vinculo liberatos.

Parvuli in credentium et fidelium numero deputati.

(a) Pelagii in Paulum commentarios citat Mercator in Commonitorio, c. 2. et sententias illius ibidem profert multas, quæ totidem fere verbis leguntur in commentariis nomine Hieronymi falso publicatis.

Digitized by Google

3. Postremo ad id quod intellectu perspicacissimo assequi non valemus, auctoritate divina consentire cogamur. Bene quod ipsi nos admonent, justitiam Christi nisi credentibus prodesse non posse, et prodesse aliquid parvulis confitentur: unde, ut diximus, necesse est eos baptizatos in credentium numero sine ulla tergiversatione constituant. Consequenter igitur, si non baptizentur, inter eos qui non credunt, erunt; ac per hoc nec vitam habebunt, sed ira (Johan. 3, 36.) Dei manet super eos: quoniam *qui non credit Filio, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum:* et judicati sunt; quoniam *qui non credit, jam judicatus est:* et condemnabuntur; quoniam (Ibid. 18.) *qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur.* (Marci 16, 16.) Jam nunc videant isti, qua justitia tentent vel conentur asserere, non ad vitam æternam, sed ad iram Dei pertinere, et divinitus judicari atque damnari homines qui sine peccato sunt; si quemadmodum proprium, ita nullum in eis est etiam originale peccatum.

4. Jam cæteris, quæ Pelagius insinuat eos dicere, qui contra originale peccatum disputant, in illis duobus prolixi mei operis libris satis, quantum arbitror, dilucideque respondi. Quod etsi quibusdam vel parum vel obscurum videbitur, dent veniam, et componant cum eis, qui fortasse illud non quia parum est, sed quia nimium, reprehendunt: et qui ea, quæ pro natura quæstionum dilucide dicta existimo, adhuc non intelligunt, non mihi calumnientur pro negligentia vel pro meæ facultatis indigentia, sed Deum potius pro accipienda intelligentia deprecentur.

CAPUT III. *Pelagius laudatus a nonnullis.*

5. VERUMTAMEN nos non negligenter oportet adtendere, istum, sicut eum qui noverunt loquuntur, (a) bonum ac prædicandum virum, hanc argumentationem contra peccati propaginem, non ex propria intulisse persona, sed quid illi dicant qui eam non approbant intimasse, nec solum hoc quod modo proposui eique respondi, verum etiam cætera quibus me in illis libris jam respondisse recolui. Nam cum dixisset, (*Argumenta contra peccatum originis, quæ Pelagius in commentario suo proposuit.*) *Si Adæ inquiunt, peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo et Christi justitia etiam non credentibus prodest;* quod in iis quæ respondi, cernis quam non solum non (b) expugnet quod dicimus, sed etiam nos admoneat quid dicamus: secutus adjunxit, *Deinde ajunt, Si baptismus mundat antiquum illud delictum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato: non enim potuerunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt: Illud quoque accedit,* inquit; *quia si anima non est ex traduce, sed sola caro, ipsa tantum habet traducem peccati, et ipsa sola pœnam mereatur: injustum esse dicentes, ut hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum. Dicunt etiam,* inquit, *nulla ratione concedi, ut Deus qui propria peccata remittit, imputet aliena.*

6. Videsne, obsecro, quemadmodum hoc totum Pelagius, non ex sua, sed ex aliorum persona indiderit scriptis suis, usque adeo sciens hanc nescio quam esse novitatem, quæ contra antiquam Ecclesiæ insitam opinionem sonare nunc cœperit, ut eam ipse confiteri aut verecundatus, aut veritus fuerit. Et forte hoc ipse non sentit, quod sine peccato nascatur homo, cui fatetur necessarium esse baptismum, in quo fit remissio peccatorum: et (c) quod sine peccato damnetur homo, quem necesse est non baptizatum in non credentibus deputari; quia utique scriptura evangelica fallere non potest, in qua apertissime legitur, *Qui non crediderit, condemnabitur:* (Marci 16, 16.) postremo quod sine peccato imago Dei non admittatur ad regnum Dei, quoniam *nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei:* (Johan. 3, 5.) atque ita vel in æternam mortem sine peccato præcipitetur, vel quod est absurdius, extra regnum Dei habeat vitam æternam; cum Dominus prædicens quid suis in fine dicturus sit, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi,* (Matth. 25, 34.) manifestaverit etiam quid sit ipsum regnum quod dicebat, ita concludens, *Sic ibunt illi in ambustionem æternam, justi autem in vitam æternam.* Hæc ergo et alia quæ istum sequuntur errorem, nimium perversa et Christianæ repugnantia veritati, credo quod vir ille tam egregie Christianus omnino non sentiat. Sed fieri potest, ut etiam istorum argumentis, qui contra peccati traducem sentiunt, adhuc fortasse ita moveatur, ut audire vel nosse quid contra eos dicatur, exspectet: et ideo quid illi dicant, qui contra peccati traducem sentiunt, nec tacere voluit, ut quæstio discutienda insinuaretur, et a persona sua removit, ne hoc etiam ipse sentire judicaretur.

CAPUT IV.

7. Ego autem etsi refellere istorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum esse iis quæ in Scripturis sunt apertissima, ut ex his revelentur obscura; aut si mens nondum est idonea, quæ possit ea vel demonstrata cernere, vel abstrusa investigare, sine ulla hæsitatione credantur. Quid autem apertius tot tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissime apparet, nec præter Christi societatem ad vitam salutemque æternam posse quemquam hominum pervenire, nec divino judicio injuste posse aliquem damnari, hoc est, ab illa vita et salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil agitur aliud, cum parvuli baptizantur, nisi

(a) Gallicani omnes MSS. omittunt *bonum*: retenta nihilo minus in plerisque præpositione *ac*, vel sic mutata, ut in quibusdam legatur, *ad prædicandum virum.*

(b) Plures MSS. *non expugnent quod dicimus, sed etiam nos admoneant* etc. ac paulo post, *illud quoque* addunt, pro *accedit.*

(c) Particula *et* abest a MSS. Sed exstat in editis, quorum antiquiores duo, Am. et Er. sic habent, *et quod sine baptismo damnetur homo:* et infra, *postremo quod sine baptismo imago Dei* etc. male, ac reluctantibus utroque loco MSS. qui cum Lov. constanter ferunt, *sine peccato.*

ut incorporentur Ecclesiæ, id est, Christi corpori membrisque socientur; manifestum sit eos ad damnationem, nisi hoc eis collatum fuerit, pertinere. Non autem damnari possent, si peccatum utique non haberent. Hoc quia illa ætas (a) nulla in vita propria contrahere potuit, restat intelligere vel si hoc nondum possumus, saltem credere, trahere parvulos originale peccatum.

Rom. 5. 12. 8. Ac per hoc si ambigui aliquid habent verba apostolica, quibus dicit, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit*, possuntque in aliam duci transferrique sententiam: Johan. 3. 5. numquid et illud ambiguum est, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest intrare in regnum Dei?* Matth. 1. 21. Numquid et illud, *Vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum?* Numquid etiam illud, Matth. 9. 12. *Quia non est opus sanis medicus, sed ægrotantibus;* hoc est, quia non est necessarius Jesus cis qui non habent peccatum, sed eis qui salvandi sunt a peccato? Numquid etiam illud, Johan. 6. 24. *Quia nisi manducaverint homines carnem ejus*, hoc est, participes facti fuerint corporis ejus, *non habebunt vitam?* His atque hujusmodi aliis, quæ nunc prætereo, testimoniis divina luce clarissimis, divina auctoritate certissimis, nonne veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere præter Christi corpus, cui ut incorporentur, sacramento baptismatis imbuuntur? Nonne veritas sine ulla dubitatione testatur, eos non ob aliud ad Jesum, hoc est, ad salvatorem et ad medicum Christum piis gestantium manibus ferri, nisi ut per medicinam sacramentorum ejus possint a peccati peste sanari? * Quid ergo cunctamur Apostoli verba, de quibus forte dubitabamus, etiam ipsa sic intelligere, ut his congruant testimoniis, de quibus dubitare non possumus?

Jesus etiam infantium Jesus est.

Hinc incipit Caput V. in edit. Am. et Er.

9. Quamquam toto ipso loco, ubi per unius peccatum multorum condemnationem, et per unius justitiam multorum justificationem Apostolus loquitur, nihil mihi videatur ambigui, Rom. 5. 14. nisi quod ait, *Adam formam futuri*. Hoc enim re vera non solum huic sententiæ convenit, qua intelligitur futuros ejus posteros (b) ex eadem forma cum peccato esse generatos; sed etiam in alios et alios intellectus possunt hæc verba deduci. Nam et nos aliud inde aliquando diximus, et aliud fortasse dicemus, quod tamen huic intellectui non sit adversum: et ipse Pelagius non uno modo id exposuit. Cætera vero quæ ibi dicuntur, si diligenter advertantur atque tractentur, sicut in primo duorum illorum libro utcumque conatus sum, etiam si subobscurum pariunt rerum ipsarum necessitate sermonem, non tamen poterunt alium sensum habere, nisi per quem factum est, ut antiquitus universa Ecclesia retineret, fideles parvulos originalis peccati remissionem per Christi baptismum consecutos.

V. supra lib. 1. c. 11. et epist. 157. et lib. 2. de nuptiis c. 27. et lib. 6. cont. Julian. c. 4.

Ostendit veteres nihil dubitasse de originali infantium peccato.

CAPUT V.

10. Unde non immerito beatus Cyprianus satis ostendit, quam hoc ab initio creditum et intellectum servet Ecclesia: qui cum parvulos a materno utero recentissimos jam idoneos ad percipiendum Christi baptismum assereret, quoniam consultus fuerat, utrum hoc ante octavum diem fieri deberet: quantum potuit, conatus est, eos demonstrare perfectos; ne quis (c) quasi pro numero dierum, qui octavo antea circumcidebantur infantes, eos adhuc perficiendos existimaret. Sed cum magnum eis defensionis patrocinium præstitisset, ab originali tamen peccato eos immunes non esse confessus est: quia si hoc negaret, ipsius baptismi caussam, propter quem percipiendum eos defendebat, auferret. Potes ipsam epistolam memorati martyris de baptizandis parvulis legere, si volueris: neque enim potest deesse Carthagini. Verum in hanc etiam nostram, quantum præsenti quæstioni satis visum est, pauca inde transferenda arbitratus sum, quæ prudenter adtende. *Quantum vero*, inquit, *ad caussam infantium pertinet, quos dixisti intra secundum vel tertium diem quo nati sunt constitutos, baptizari non oportere, et considerandam esse legem circumcisionis antiquæ, ut intra octavum diem eum qui natus est baptizandum et sanctificandum non putares; longe aliud in concilio nostro visum est. In hoc enim quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit; sed universi potius judicavimus, nulli hominum nato misericordiam Dei et gratiam denegandam. Nam cum Dominus in Evangelio suo dicat, Filius hominis non venit animas hominum perdere, sed salvare: quantum in nobis est, si fieri potuerit, nulla anima perdenda est.* Advertisne quid dicat quemadmodum sentiat, non tantum carni, sed animæ quoque infantis exitiabile esse atque mortiferum, sine illo salutari sacramento exire de hac vita? Unde si jam nihil aliud diceret, intelligere nostrum fuit, sine peccato animam perire non posse. Sed vide paulo post defendens innocentiam parvulorum, quid tamen de illis apertissime fateatur. *Cæterum si homines*, inquit, *impedire aliquid ad consecutionem gratiæ posset, magis adultos et provectos et majores natu possent impedire peccata graviora. Porro autem si etiam gravissimis delictoribus et in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur, et baptismo atque gratia nemo prohibetur: quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter*

Cyprianus epist. 64. ad Fidum. V. Aug. epist. 166. et lib. 2. de nuptiis c. 29. et lib. 2. cont. Julian. c. 3. et lib. 4. ad Bonifac. c. 5. et Ser. 294.

Lucæ 9. 56.

(a) Editi, *nullam in vita propria*. Gallicani vero sex MSS. *nulla in vita propria*. Nempe ut duplex error excludatur, affingens infantibus peccatum vitæ propriæ, aut ante corpus, aut in corpore actæ. Hinc in epist. 2. 17. ad Vitalem n. 16. *Nec secundum merita*, inquit, *prioris alicujus vitæ, quam nullam propriam singuli habere potuerunt*. Vide supra lib. 1. c. 22.

(b) Am. et Er. *et eadem forma*.

(c) Nonnulli MSS. *ne quis ipso numero dierum*.

natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? Qui ad remissam peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, sed aliena peccata.

11. Vides quanta fiducia ex antiqua et indubitata fidei regula vir tantus ista loquatur? Qui hæc documenta certissima ideo protulit, ut illud quod erat incertum, unde consuluerat ille cui rescribit, et unde concilii decretum constitutum esse commemorat, ut scilicet etiam ante octavum diem ex quo die natus esset infans, eum, si afferretur, baptizare nemo dubitaret, per hæc firmamenta probaretur. Neque enim hoc tunc quasi novum aut quasi aliqua cujusquam contradictione pulsatum, concilio statuebatur seu firmabatur, quod obstricti originali peccato tenerentur infantes: sed cum illic alia consultatio versaretur, et disceptaretur, propter legem carnalis circumcisionis, utrum eos et ante octavum diem baptizare oporteret; ideo ei qui hoc negabat, nemo consensit, quia jam non consulendum nec disceptandum, sed firmum certumque habebatur, animam saluti æternæ perituram, si hanc vitam sine illius sacramenti consecutione finiret: quamvis ab utero recentissimi parvuli solo reatu essent peccati originalis obstricti: quare illis etsi multo facilior, quod alienorum, sed tamen esset necessaria remissio peccatorum. His certis illa incerta de octavo die quæstio dissoluta est, atque in concilio judicatum homini nato, ne in æternum pereat, omni die (*a*) debere succurri: cum etiam de ipsa carnali circumcisione ratio redderetur, quod umbra esset futuri: non quo intelligeremus etiam baptismum octavo ex quo natus est homo die dari oportere, sed nos in Christi resurrectione spiritaliter circumcidi, qui tertio quidem post diem passionis, in diebus tamen hebdomadarum, quibus tempora provolvuntur, octavo, hoc est, post sabbatum primo die a mortuis resurrexit.

CAPUT VI.

12. Et nunc nescio cujus (*b*) novæ disputationis audacia quidam nobis facere conantur incertum, quod majores nostri ad dissolvenda quædam quæ nonnullis videbantur incerta, tamquam certissimum proferebant. Quando enim primitus hoc disputari cœperit, nescio. Illud tamen scio, quod etiam sanctus Hieronymus, qui hodieque in litteris Ecclesiasticis tam excellentis doctrinæ fama ac labore versatur, ad quasdam solvendas in suis libris quæstiones, etiam hoc certissimum adhibet sine ulla disceptatione documentum. Nam in eo quod in Jonam prophetam scripsit, cum ad eum venisset locum, ubi commemorantur etiam parvuli jejunio castigati: *Major*, inquit, *ætas incipit, et usque ad minorem pervenit. Nullus enim absque peccato, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus, et numerabiles anni vitæ illius. Si enim stellæ mundæ non sunt in conspectu Dei, quanto magis vermis et putredo, et ii qui peccato offendentis Adam tenentur obnoxii?* Hunc doctissimum virum si facile interrogare possemus, quam multos utriusque linguæ divinarum scripturarum tractatores et Christianarum disputationum scriptores commemoraret, qui non aliud, ex quo Christi Ecclesia est constituta, senserunt, non aliud a majoribus acceperunt, non aliud posteris tradiderunt? Ego quidem quamvis longe pauciora legerim, non memini me aliud audivisse a Christianis, qui utrumque accipiunt Testamentum, non solum in catholica Ecclesia, verum etiam in qualibet hæresi vel schismate constitutis; non memini me aliud legisse apud eos, quos de his rebus aliquid scribentes legere potui, qui scripturas canonicas sequerentur, vel sequi se crederent, credive voluissent. Unde nobis hoc negotium repente emerserit nescio. Nam ante (*c*) parvum tempus a quibusdam transitorie colloquentibus, cursim mihi aures perstrictæ sunt, cum illic apud Carthaginem essemus, *non ideo parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo.* Qua novitate permotus, et quia opportunum non fuit ut contra aliquid dicerem, et non tales homines erant de quorum essem auctoritate sollicitus, facile hoc in transactis atque abolitis habui. Et ecce ((*d*) contra Ecclesiam) jam studio flammante defenditur, ecce scribendo etiam memoriæ commendatur, ecce res in hoc discriminis adducitur, ut hinc etiam a fratribus consulamur, ecce contra disputare atque scribere cogimur.

Hieron. super 3. cap. Jon.

Job. 25. 4.

Job. 14. 5.

Consensus omnium circa peccatum originale.

CAPUT VII. Joviniani error.

13. Ante paucos annos Romæ quidam exstitit Jovinianus, qui sanctimonialibus etiam ætate jam provectioribus nuptias persuasisse dicitur, non illiciendo quo earum aliquam ducere vellet uxorem, sed disputando virgines sanctimonio (*e*) dicatas nihil amplius fidelibus conjugatis apud Deum habere meritorum. Numquam tamen ei hoc commentum venit in mentem, ut asserere conaretur sine originali peccato nasci hominum filios. Et utique si hoc adstrueret, multo proclivius vellent feminæ nubere, fœtus mundissimos parituræ. Hujus sane scripta, quæ et scribere ausus est, cum fratres ad Hieronymum refellenda misissent, non solum in eis nihil tale comperit, verum etiam ad quædam ejus vana refutanda hoc tamquam certissimum de hominis originali peccato, unde utique nec ipsum dubitare credebat, inter multa sua documenta deprompsit. Id agentis hæc verba sunt: *Qui dicit se*, inquit, *in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Eligat adversarius e duobus quod vult, optionem ei damus. Manet in Christo, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet ut Christus. Si autem temerarium est,*

Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum, paulo post initium.

1. Johan. 2. 6.

(*a*) Editi, *licere succurrere*. At omnes MSS. Gallici, Belgici et Vaticani, *debere*: tametsi ex illis quidam habent *succurrere*.

(*b*) Gallicani quinque MSS. *nova*.

(*c*) Anno, credimus, 411 cum apud Carthaginem Collatio cum Donatistis haberetur. Quo tempore Pelagium a se visum testatur Augustinus infra in lib. de gestis Pelagii cap. 22.

(*d*) Abest *contra Ecclesiam* ab omnibus prope MSS.

(*e*) Er. et Lov. *sanctimoniæ*, corrupte. V. Enar. in Psal. 90. n. 15.

similitudinem virtutum Domini polliceri, non manet in Christo, quia non ingreditur ut Christus. Isaiæ 53. 9. *Ille peccatum non fecit, neque inventus est dolus in ore ejus, qui cum malediceretur, non remaledixit, et tamquam agnus coram tondente,* John. 14. 30. *sic non aperuit os suum; ad quem venit princeps mundi istius, et invenit in eo nihil; qui cum* 2.Cor. 5. 21. *peccatum non fecisset, pro nobis peccatum eum* Jacobi 3. 2. *fecit Deus. Nos autem, juxta epistolam Jacobi,* Job. 14. 5. *multa peccamus omnes, et nemo mundus a peccatis, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus. Quis enim gloriabitur castum se habere cor. aut quis confidet mundum se esse a peccatis? Tenemurque rei in similitudinem prævaricationis A-* Psal. 50. 7. *dam. Unde et David dicit, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis concepit me mater mea.*

Disputatorum quorumlibet sententiæ non tamquam auctoritas canonica.

14. Hæc non ideo commemoravi, quod disputatorum quorumlibet sententiis tamquam canonica auctoritate nitamur; sed ut appareat, ab initio usque ad præsens tempus quo ista novitas orta est, hoc de originali peccato apud Ecclesiæ fidem tanta constantia custoditum, ut ab eis qui dominica tractarent eloquia, magis certissimum proferretur ad alia falsa refutanda, quam id tamquam falsum refutari ab aliquo tentaretur. Cæterum in sanctis canonicis libris viget hujus sententiæ clarissima et plenissima Rom. 5. 12. auctoritas: clamat Apostolus, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Unde nec illud liquide dici potest, quod peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit, cum Scriptura dicat, *in quo omnes peccaverunt.* Nec sic dicuntur ista aliena peccata, tamquam omnino ad parvulos non pertineant: si quidem in Adam omnes tunc peccaverunt, quando in ejus natura illa insita(a) vi qua eos gignere poterat, adhuc omnes ille unus fuerunt: sed dicuntur aliena, quia nondum ipsi agebant vitas proprias, sed quidquid erat in futura propagine, vita unius hominis continebat.

Peccatum originale quomodo alienum. Omnes in Adam unus homo fuimus.

CAPUT VIII.

15. Nulla, inquiunt, *ratione conceditur, ut Deus qui propria peccata remittit, imputet aliena.* Remittit, sed spiritu regeneratis non carne generatis: imputat vero non jam aliena, sed propria. Aliena quippe erant, quando hi qui ea propagata portarent, nondum erant: nunc vero carnali generatione jam eorum sunt, quibus nondum spiritali regeneratione dimissa sunt.

Unde errores.

16. *Sed si baptismus,* inquiunt, *mundat antiquum illud delictum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim potuerunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt.* Ecce unde plerumque convalescit error, cum homines idonei sunt his rebus interrogandis, quibus intelligendis non sunt idonei. Cui enim auditori, vel quibus explicem verbis, quomodo mortalia vitiosa primordia non obsint eis, qui aliis primordiis immortalibus inchoati sunt; et tamen obsint eis, quos iidem ipsi, quibus jam non obsunt, ex eisdem vitiosis primordiis generaverint: quomodo id intelligat homo, cujus tardiusculam mentem impedit et suæ sententiæ præjudicium, et pervicaciæ gravissimæ vinculum? Verumtamen si adversus eos mihi esset caussa ista suscepta, qui omnino parvulos baptizari prohibent, aut superfluo baptizari contendunt, dicentes eos ex fidelibus natos, parentum meritum necessario consequi: tunc deberem ad hanc opinionem convincendam laboriosius fortassis et operosius excitari. Tunc si mihi apud obtusos et contentiosos, propter rerum naturæ obscuritatem, difficultas refellendi falsa et persuadendi vera resisteret, ad hæc forte quæ in usu atque in promtu essent exempla congererem: vicissimque interrogarem, ut quia eos moveret, quomodo peccatum quod mundatur per baptismum, maneat in eis quos genuerint baptizati; ipsi explicarent, quomodo præputium quod per circumcisionem aufertur, maneat in eis quos genuerint circumcisi; quomodo etiam palea quæ opere humano tanta diligentia separatur, maneat in fructu qui de purgato tritico nascitur.

Similitudo a præputio circumcisorum, et palea frumenti petita.

CAPUT IX.

17. His et talibus forsitan utcumque conarer exemplis persuadere hominibus, qui mundationis sacramenta superfluo filiis mundatorum crederent adhiberi, quam recto consilio baptizatorum parvuli baptizentur;(b) quamque fieri possit, ut homini habenti utrumque semen, et mortis in carne, et immortalitatis in spiritu, non obsit regenerato per spiritum, quod obest ejus filio generato per carnem; sitque in isto remissione mundatum, quod sit etiam in illo simili remissione, velut circumcisione, velut trituratione ac ventilatione, mundandum. Nunc vero, quando quidem cum eis agimus, qui confitentur baptizatorum filios baptizandos; quanto melius sic agimus, ut dicamus, Vos qui asseritis, de hominibus a peccati labe mundatis sine peccato nasci filios debuisse, cur non adtenditis, eo modo vobis posse dici, de Christianis parentibus Christianos nasci filios debuisse? Cur ergo eos Christianos fieri debere censetis? Numquid in eorum parentibus corpus Christianum non erat, quibus dictum est, *Nescitis quia corpora* 1. Cor. 6. 15. *vestra membra sunt Christi?* An forte corpus quidem Christianum de Christianis parentibus natum est, sed non Christianam animam accepit? Hoc vero multo est mirabilius: namque utrumlibet de anima sentiatis, quia profecto cum Apostolo non eam creditis ante quam nasceretur aliquid egisse boni aut mali; aut de traduce adtracta est, et similiter ut corpus de Christianis Christianum, anima etiam Christiana esse debuit; aut a Christo creata, vel in Christiano corpore, vel propter Christianum corpus, Christiana debuit seu creari seu mitti. Nisi forte

(a) Editi, *insita in qua.* Castigantur ex MSS. qui tamen hic sic dissentiunt, ut alii ferant, *insita vis est in qua*; alii, *insita vi in qua*; alii tandem, *insita vi qua.*

(b) Er. et Lov. *quamquam.* Emendantur ex MSS.

Digitized by Google

dicetis, Christianos homines Christianum corpus A gignere potuisse, et ipsum Christum animam Christianam non potuisse procreare. Cedite itaque veritati, et videte quia sicut fieri potuit, quod et vos fatemini, ut de Christianis non Christianus, de membris Christi non membrum Christi; atque ut occurramus etiam omnibus, qui licet falso, tamen quocumque religionis nomine detinentur, de consecratis non consecratus; ita etiam fieri, ut de mundatis non mundatus nascatur. Quid respondebitis, quare de Christianis non Christianus nascatur, nisi quia non facit generatio, sed regeneratio Christianos? Hanc igitur vobis reddite rationem, quia similiter a peccatis nemo nascendo, sed omnes renascendo mundantur. Ac per hoc de hominibus ideo mundatis, quoniam renatis, homo qui nascitur (a) a renascatur, ut etiam ipse mundetur. Potuerunt B enim parentes ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt; non solum sicut frumenta paleam; et præputium circumcisus: sed etiam, quod et vos dicitis, fideles infidelitatem in posteros trajiciunt; quod non est jam illorum per spiritum regeneratorum, sed quo in carne generati sunt, mortalis seminis vitium. Nam utique quos parvulos per sacramentum fidelium fideles faciendos esse judicatis, infideles natos ex parentibus fidelibus non negatis.

CAPUT X. Anima non ex traduce. 18. At enim, *si anima non est ex traduce, sed sola caro, ipsa tantum habet traducem peccati, et ipsa sola pœnam meretur:* hoc enim sentiunt, *injustum esse* dicentes, *ut hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum.* Attende, obsecro te, quemadmodum circumspectus vir Pelagius, (nam ex ejus libro hæc quæ modo posui verba transcripsi,) sensit quam in difficili de anima quæstione versetur. Non enim ait, quia anima non est ex traduce: sed, *si anima non est ex traduce:* rectissime faciens de re tam obscura, de qua nulla in scripturis sanctis certa et aperta testimonia possumus invenire, aut difficillime possumus, cunctanter loqui potius quam fidenter. Quapropter ego quoque huic propositioni non præcipiti assertione respondeo: Si anima non est ex traduce, ergo quæ ista justitia est, ut recens creata et ab omni delicto prorsus immunis, ab omni peccati contagione penitus libera, passiones carnis diversosque cruciatus, et quod est horribilius, etiam dæmonum incursus in parvulis sustinere cogatur? Neque enim aliquid horum caro sic patitur, ut non ibi anima potius quæ vivit ac sentit, pœnas luat. Hoc enim si justum ostenditur, sic etiam ostendi potest qua justitia in carne quoque peccati subeat originale peccatum, baptismatis sacramento et gratiæ miseratione mundandum. Si autem illud ostendi non potest, neque hoc posse arbitror. Aut ergo utrumque occultum feramus, et nos homines esse meminerimus; aut alias aliud de anima

(Margin: Pelagius.)

(Margin: Ex pœnis peccatum probatur.)

opus, si necesse videbitur, cautela sobria disputando moliamur.

CAPUT XI. 19. Nunc tamen illud quod ait Apostolus, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt:* sic accipiamus, ne tot tantisque apertissimis divinarum scripturarum testimoniis, quibus docemur præter Christi societatem, quæ in illo et cum illo fit, cum sacramentis ejus imbuimur, et ejus membris incorporamur, vitam salutemque æternam adipisci neminem posse, nimis insipienter atque infeliciter repugnare judicemur. Neque enim alio sensu dictum est ad Romanos, *Per unum hominem peccatum in mundum intravit, et per peccatum mors, atque ita in omnes homines pertransiit:* quam illo quo dictum est ad Corinthios, *Per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur.* Nemo quippe ambigit, hoc ibi de corporis morte dictum, quoniam de resurrectione corporis magna Apostoli intentione quæstio versabatur: et ideo videtur ibi de peccato tacuisse, quia non erat quæstio de justitia. Hic autem ad Romanos utrumque posuit, (b) et utrumque diutissime commendavit, peccatum in Adam, justitiam in Christo; et mortem in Adam, et vitam in Christo: quæ omnia verba sermonis Apostolici, quantum potui satisque visum est, in primo, ut jam dixi, duorum illorum libro perscrutatus aperui.

(Margin: Rom. 5. 12.) (Margin: 1. Cor. 15. 21.) b

C 20. Quamquam etiam ibi ad Corinthios locum ipsum de resurrectione diu tractatum sic in fine concluserit, ut nos dubitare non sineret, mortem quoque corporis merito accidisse peccati. Cum enim dixisset, *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem corruptibile hoc indutum fuerit incorruptionem, et mortale hoc immortalitatem, tunc fiet,* inquit, *sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoriam. Ubi est mors (c) victoria tua? ubi est mors aculeus tuus?* Deinde subjecit, *Aculeus autem mortis est peccatum, virtus vero peccati lex.* Quia ergo, sicut Apostoli apertissima verba declarant, eo absorbebitur mors in victoriam, quo corruptibile et mortale hoc induet incorruptionem et D immortalitatem, id est, quo vivificabit Deus et mortalia corpora nostra, propter inhabitantem Spiritum ejus in nobis: manifestum est et hujus mortis corporis, quæ resurrectioni corporis contraria est, aculeum fuisse peccatum: aculeum autem quo mors facta est, non quem mors fecit: peccato enim morimur, non morte peccamus. Sic itaque dictum est, aculeus mortis, quomodo lignum vitæ, non quod hominis vita faceret, sed quo vita hominis fieret: et quomodo lignum scientiæ, per quod scientia fieret hominis, non quod per suam scientiam (d) fecerit hominem.

(Margin: Ibid. 53.) c (Margin: Ibid. 56.) (Margin: Rom. 8. 11.) (Margin: Aculeus mortis quis.) d

(a) Sic Am. et MSS. At Lov. renascitur.
(b) Hic MSS. quidam addunt, et utrumque exposuit.
(c) MSS. hoc loco et infra post, Tunc et dicetur, habent, Ubi est mors contentio tua? Sed tamen secundo loco cum editis, Ubi est mors victoria tua?
(d) Nonnulli MSS. faceret.

VA1 1523629

Digitized by Google